

Waterplan Gelderland 2010 - 2015

≡ provincie
Gelderland

Waterplan Gelderland 2010-2015

Provinciale Staten van Gelderland
11 november 2009

Voorwoord

Voor u ligt het nieuwe Waterplan Gelderland. Het doet mij goed te constateren dat we in Gelderland geslaagd zijn om door intensieve samenwerking afgestemde plannen van rijk, provincie en waterschappen op te stellen. Het is voor het eerst dat op deze wijze de planvorming heeft plaatsgevonden.

Het Waterplan is voor Gelderland een belangrijk plan. Gelderland wordt doorsneden door de grote rivieren en in Gelderland komt veel natuur voor. Daarnaast heeft Gelderland veel landbouwgrond dat ook gebaat is bij een goede waterhuishouding. In het Waterplan is beschreven hoe we met deze belangen om willen gaan.

In grote lijnen is het Waterplan een voortzetting van de ingeslagen weg van het derde Waterhuishoudingsplan, maar wel verder concreet gemaakt. Immers, in WHP3 waren de hoofdlijnen van beleid al vastgelegd voor de periode tot en met 2015. Dit Waterplan Gelderland vult nu de periode 2010-2015 in.

Het Waterplan is nu ook geënt op de Europese Kaderrichtlijn Water. Dit betekent inhoud geven aan de stroomgebiedsbenadering zodat per deelgebied maatwerk in uitvoering en ambitie te leggen is. Dit heeft zich vertaald in concrete doelen voor oppervlaktewaterlichamen en een concreet maatregelen pakket voor het grondwater.

Water is steeds meer onderdeel van gebiedsontwikkeling aan het worden. Hetzij zeer sterk sturend door ligging van rivieren/dijken of medeordenend in andere gevallen. De ruimtelijke consequenties van het waterbeleid liggen nu voor het eerst ook vast in dit Waterplan. Het Waterplan heeft met de komst van de Waterwet de status van structuurvisie gekregen. Daardoor hebben we de relatie tussen waterbeleid en ruimtelijke planvorming goed kunnen leggen.

Het plan ligt er nu, nu komt het aan op de uitvoering. Belangrijke stappen zijn hiervoor al gezet door het afsluiten van programmaovereenkomsten met de waterschappen, Vitens en terreinbeherende organisaties. Hierdoor zijn afspraken gemaakt over uitvoering van maatregelen tot en met 2013 en in sommige gevallen zelfs 2015.

Ik heb er alle vertrouwen in dat als de samenwerking net zo goed verloopt als bij de totstandkoming van het plan de uitvoering van dit plan succesvol zal verlopen.

Harry Keereweer
Cedeputeerde voor water

Inhoudsopgave

	Voorwoord	3
	Samenvatting	7
1	Inleiding	13
2	Het kader voor dit Waterplan Gelderland	17
2.1	Inleiding	17
2.2	Wettelijk kader	18
2.3	Beleidsontwikkeling	24
2.4	Afstemming met provinciale omgevingsplannen	26
2.5	Evaluatie WHP3	27
2.6	Uitwerking en herziening van het Waterplan Gelderland	28
2.7	Totstandkoming en procedure Waterplan Gelderland	29
3	Het Gelderse watersysteem	31
3.1	De werking van het Gelderse watersysteem	31
3.2	De toestand van het Gelderse oppervlaktewater	32
3.3	De toestand van het Gelderse grondwater	36
4	Het Gelderse waterbeleid	41
4.1	Inleiding	41
4.2	Basisniveau	43
4.2.1	Oppervlaktewaterkwaliteit en de eisen van de Kaderrichtlijn Water	43
4.2.2	Hoogwaterbescherming	48
4.2.2.1	De dijken: primaire en regionale waterkeringen	48
4.2.2.2	Hoogwaterbescherming op lange termijn: tot 2100	50
4.2.2.3	Duurzame hoogwaterbescherming gericht op de verwachte situatie na 2100	54
4.2.3	Regionale wateroverlast	56
4.2.4	Watertekort	59
4.2.5	Waterbodems	61
4.2.6	Landschap, cultuurhistorie, archeologie en sportvisserij	64
4.2.7	Beleid in extreme omstandigheden	67
4.3	Landbouw	67
4.4	Natte natuur	70
4.4.1	Natte landnatuur	71
4.4.2	Sprengen en Beken en andere HEN- en SED-wateren	79
4.4.3	Ecologische verbindingzones	83
4.5	Stedelijk gebied	85
4.6	Grondwaterbescherming en Drinkwatervoorziening	90
4.6.1	Het beschermingsbeleid voor de openbare drinkwatervoorziening	92
4.6.2	Het beschermingsbeleid voor overige winningen	97
4.6.3	Inzet van oppervlaktewater voor de openbare drinkwatervoorziening	98
4.7	Zwemwater	100
4.8	Beroepsscheepvaart	104

5	Grondwaterbeheerplan	107
5.1	Strategisch grondwaterbeheer	107
5.2	Operationeel grondwaterbeheer	110
5.2.1	Algemene beoordelingspunten bij vergunningverlening	111
5.2.2	Permanente onttrekkingen	111
5.2.3	Beleid in bijzondere omstandigheden	113
5.2.4	Toezicht en handhaving	114
5.2.5	Het primair grondwaterstandsmeetnet	114
6	Milieuparagraaf	117
6.1	De procedure	117
6.2	De aanpak	117
6.3	Kader voor vastleggen van natte landnatuur in bestemmingsplannen	118
6.4	Kader voor vergunningverlening voor grondwateronttrekkingen	118
6.5	De overige beleidsuitspraken	119
6.6	Natura 2000-gebieden	120
6.7	Advies van de Commissie m.e.r.	121
7	Uitvoeringsagenda	125
7.1	Inleiding	125
7.2	Veiligheid	125
7.3	Voortgang van de uitvoering	125
8	Monitoring	129
9	Instrumentarium	135
9.1	Organisatie waterbeheer	135
9.2	Instrumenten	136
9.2.1	Gewenst grondwater en oppervlaktewater regiem: GGOR	136
9.2.2	Waterwet instrumentarium	139
9.2.3	Wro-instrumentarium	141
9.2.4	Stimuleringsinstrumenten	147
10	Financiën	151
	Overzicht van de bijlagen	157

Samenvatting

Van Waterhuishoudingsplan naar Waterplan Gelderland

Dit Waterplan Gelderland is de opvolger van het derde Waterhuishoudingsplan van Gelderland. Het derde Waterhuishoudingsplan (WHP3) had een planperiode van 2005 t/m 2008. Medio 2008 is de herzieningstermijn verlengd tot eind 2009. WHP3 is gebaseerd op de Wet op Waterhuishouding, dit Waterplan wordt ook nog opgesteld onder deze wet, maar valt na vaststelling onder het regime van de nieuwe Waterwet die eind 2009 in werking treedt. In de Waterwet is opgenomen dat de provincies een of meerdere regionale Waterplannen opstellen met een looptijd van 6 jaar. Voor dit Waterplan Gelderland is dat de periode 2010 tot en met 2015.

De naam van het plan mag dan wijzigen, veel van wat in het WHP3 in gang is gezet komt in dit Waterplan Gelderland terug. WHP3 had als lange termijn doelstelling dat in 2030 het water volledig op orde moet zijn voor de maatschappelijke functies. Deze doelstelling wordt in dit Waterplan Gelderland overgenomen, zij het dat de tijdshorizon wordt vervroegd tot 2027. Dit gebeurt omdat bijvoorbeeld de Europese Kaderrichtlijn Water en het Nationaal Bestuursakkoord Water-Actueel ook van deze termijn uitgaan.

In WHP3 waren naast de doelstelling voor 2030 ook de hoofdlijnen van beleid vastgelegd voor de periode 2005 tot en met 2015. Van hieruit waren prestaties afgeleid voor de planperiode van WHP3 om deze hoofdlijnen van beleid te realiseren. Dit Waterplan Gelderland vult de resterende periode 2010-2015 in.

Ten opzichte van WHP3 zijn wel enkele beperkte aanpassingen doorgevoerd:

- de verplichte implementatie van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) resulteert in enkele geringe beleidsaanpassingen. Voor de KRW worden grond- en oppervlaktewaterlichamen aangewezen, de huidige ecologische toestand wordt vastgelegd en er worden doelen opgenomen. Ook worden maatregelen voor verbetering van de grondwaterkwaliteit opgenomen;
- de komst van de Waterwet eind 2009 heeft tot gevolg dat de provincie nog vergunningverlener blijft voor een deel van de grondwateronttrekkingen, dit vraagt aanpassing van het beleid voor grondwaterbeheer;
- met de komst van de Waterwet krijgt dit Waterplan Gelderland de status van structuurvisie in de zin van de Wet ruimtelijke ordening (Wro) voor zover het de ruimtelijke aspecten uit dit plan betreft. Dit vraagt om een beschrijving van hoe de provincie haar instrumentarium voor de realisatie van ruimtelijke doelen wil inzetten;
- de aanpak van verdroging vraagt vastlegging van onze reeds in de planperiode van WHP3 aangepaste werkwijze voor de TOP-lijstgebieden;
- watergerelateerde onderwerpen uit het Gelders Milieuplan 3 worden in dit Waterplan Gelderland opgenomen.

De hiervoren genoemde aanpassingen zijn beschreven in de Hoofdlijnennota 'Actualisatie van het derde Waterhuishoudingsplan'. Deze is door Gedeputeerde Staten vastgesteld op 8 januari 2008. De inzet van de Hoofdlijnennota is het voortzetten van het bestaand beleid. Dit sluit aan bij het Gelders coalitieakkoord 2007-2011: uitvoeren van bestaande plannen!

Het Gelderse waterbeleid

In dit Waterplan Gelderland is het waterbeleid beschreven aan de hand van een aantal thema's, zoals landbouw, wateroverlast, watertekort, natte natuur, grondwaterbescherming en hoogwater-bescherming. Voor deze thema's is beschreven welke doelstellingen voor 2027 en 2015 er liggen.

Daarbij is beschreven hoe wij voor de planperiode de uitvoering van acties zien om die doelstellingen te bereiken. Bij sommige thema's gelden aanvullende waterdoelstellingen voor specifieke waterhuishoudkundige functies. Deze worden beschreven, de functies zijn vastgelegd op de bij dit Waterplan Gelderland behorende functiekaart.

In het kort hier de belangrijkste doelstellingen voor de planperiode:

- voor de 35 gebieden van de TOP-lijst is het Gewenste Grond- en Oppervlaktewater Regiem (GGOR) bestuurlijk vastgesteld en zijn de maatregelen voor herstel uitgevoerd;
- de maatregelen voor herstel van de wateren van het hoogste ecologisch niveau (HEN-wateren) zijn uitgevoerd;
- de natte ecologische verbindingzones zijn gerealiseerd, tenzij onvoldoende financiële middelen beschikbaar zijn;
- wateroverlast vanuit het regionale watersysteem wordt voorkomen door inrichting van waterbergingsgebieden en verruiming van watergangen;
- in het stedelijk gebied is urgente wateroverlast opgelost;
- de zwemwateren voldoen als minimum aan de categorie aanvaardbaar;
- toekomstvast hoogwaterbeleid.

Met de komst van de Waterwet gaat de vergunningverlening voor grondwateronttrekkingen over naar de waterschappen. Er is een uitzondering in de Waterwet gemaakt voor een drietal categorieën onttrekking. Voor de openbare drinkwatervoorziening, industriële onttrekkingen van meer dan 150.000 m³ per jaar en bodemenergiesystemen blijft de provincie vergunning verlenen. Het toetsingskader voor vergunningverlening is daarom nog slechts voor die drie categorieën onttrekking beschreven.

Dit Waterplan Gelderland krijgt zodra het overgangsrecht bij de Waterwet in werking treedt, de status van structuurvisie op grond van de Wro. Daarom is in dit Waterplan Gelderland beschreven welke onderwerpen van provinciaal belang zijn en waarvoor de provincie het tot haar beschikking staande instrumentarium uit de Wro wil inzetten. Het gaat om de volgende waterdoelen: regionale waterberging, de grote Gelderse rivieren, drinkwaterbescherming, de Ecologische Hoofdstructuur, waterafhankelijke natuur, weidevogelgebieden, bescherming van primaire en regionale keringen en de uiterwaarden van Berkel, Linge en Oude IJssel.

Bij de tot stand koming van dit Waterplan Gelderland is parallel een planMER opgesteld. In dit planMER zijn de milieueffecten van het beleid onderzocht. De uitkomsten van deze planMER zijn opgenomen in een aparte milieuparagraaf in het Waterplan Gelderland. De uitkomsten van de planMER hebben er toe geleid dat het grondwaterbeleid op onderdelen is aangescherpt.

Het beleid dat in dit Waterplan Gelderland is beschreven is bindend voor de provincie, voor de waterschappen is het kaderstellend voor de doorvertaling van dit beleid naar hun waterbeheerplannen.

De uitvoering van het waterbeleid

Om de beleidsdoelen te realiseren zullen verschillende partijen maatregelen moeten uitvoeren. In dit plan is zo concreet mogelijk beschreven hoe wij de rolverdeling in de uitvoering zien.

De hoofdaccenten in de uitvoering zijn:

Provincie:

- stelt financiën beschikbaar voor de realisatie van bepaalde doelen;
- zet haar instrumentarium in om ruimtelijke doelen veilig te stellen;
- zorgt voor grondverwerving;
- voert de KRW-maatregelen voor grondwater uit.

Waterschappen:

- realiseren waterberging;
- voeren KRW-maatregelpakketten voor oppervlaktewater uit;
- voeren de herstelmaatregelen voor de gebieden van de TOP-lijst uit;
- leggen natte ecologische verbindingzones (EVZ's) aan.

Gemeenten:

- zorgen voor ruimtelijke bescherming in bestemmingsplannen;
- lossen de urgente overlast vanuit riolering en grondwater op;
- hebben de regiefunctie bij het oplossen van grondwateroverlast;
- stellen verbrede gemeentelijke rioleringsplannen (VGRP's) op.

Vitens:

- reduceert een aantal winningen;
- voert maatregelen ter bestrijding van verdroging uit.

Terrein- en natuurbeheerders:

- voeren maatregelen voor herstel van de gebieden op de TOP-lijst uit.

Naast uitvoering van maatregelen is het volgen van de voortgang ook belangrijk. Dit geeft uiteraard inzicht in de voortgang, maar ook inzicht in waar zich knelpunten in de uitvoering voordoen. Actief bijsturen is dan mogelijk. Voor de waterschappen wordt het systeem van voortgangsrapportages en -gesprekken dat tijdens WHP3 is geïntroduceerd voortgezet. De voortgang in de uitvoering bij gemeenten willen we door middel van periodieke enquêtes inventariseren.

Met drinkwaterbedrijf Vitens, Staatsbosbeheer, Vereniging Natuurmonumenten en Het Geldersch Landschap zijn overeenkomsten gesloten waarin afspraken zijn opgenomen over voortgangsmonitoring.

De financiering van de maatregelen

De realisatie van de doelen uit dit Waterplan Gelderland kost geld. In dit Waterplan Gelderland is een raming opgenomen van de kosten die hiermee gemoeid zijn.

Over de uitvoering en financiering van maatregelen zijn afspraken gemaakt met uitvoerende partijen.

Met de vier Gelderse waterschappen zijn meerjarenovereenkomsten afgesloten over de realisering van doelstellingen op het gebied van de natte natuur en de verbetering van de waterkwaliteit en klimaatbestendigheid. Hiertoe is met de waterschappen een uitvoeringsprogramma, inclusief aankoop van gronden, opgesteld voor de periode 2009 tot en met 2013. De provincie draagt in die periode ruim € 67 miljoen bij en de gezamenlijke waterschappen bijna € 36 miljoen.

Met waterbedrijf Vitens is een overeenkomst Duurzame Drinkwatervoorziening Gelderland 2008-2015 afgesloten. In deze overeenkomst zijn onder andere afspraken gemaakt over reductie van winningen, het uitvoeren van maatregelen ter bestrijding van de verdroging en maatregelen ter verbetering van de grondwaterkwaliteit. De provincie draagt in die periode ruim € 5 miljoen bij, het waterbedrijf Vitens bijna € 10 miljoen,

Tot slot zijn met Natuurmonumenten, Stichting Het Geldersch Landschap en met Staatsbosbeheer overeenkomsten afgesloten voor de periode 2009 tot en met 2013. Hierin zijn onder andere maatregelen in TOP-lijstgebieden opgenomen. De provincie draagt in die overeenkomsten in totaal voor ruim € 4,5 miljoen bij voor de watermaatregelen.

Voor de verdere uitvoering van het Waterplan Gelderland is nog een bedrag nodig voor het herstel van sprengen en beken op de Veluwe en voor bestrijding verdroging in de TOP-lijstgebieden.

Daarnaast is een bedrag van ruim € 9,2 miljoen voor overige onderwerpen zoals hoogwaterbescherming, zwemwater en voor uitvoering van het bodemsaneringsprogramma ter bescherming van de drinkwaterwinningen. De exacte kosten voor dit programma 'Lekker Water' komen in 2010 in beeld na afronding van het programma. De kosten worden vooralsnog geraamd op € 7,5 miljoen.

De financiering van maatregelen die via het PMJP lopen is nu tot en met 2013 in beeld en via de overeenkomsten vastgelegd. Vanaf 2014 start naar verwachting een tweede ILG-periode. Afhankelijk van de afspraken die voor die tweede periode met het Rijk gemaakt worden, zal dit leiden tot een aanvullende financieringsvraag. Deze is op dit moment nog niet concreet te maken.

WHP3 gaf aan dat gezien het ambitieniveau in de planperiode van WHP3, na 2009 een tempoversnelling zal moeten ontstaan om de resultaten voor 2015 te bereiken. Ook de kosten voor uitvoering zullen na 2009 dus toenemen. Vanwege de te verwachten hoge kosten is er spanning tussen ambities en de financiële mogelijkheden.

1 Inleiding

Aanleiding

Artikel 7 van de Wet op de waterhuishouding schrijft voor dat de provincie een plan maakt waarin de hoofdlijnen van het te voeren waterbeleid zijn beschreven. Dat is in dit Waterplan Gelderland gebeurd. Dit Waterplan Gelderland anticipeert ook op de Waterwet die eind 2009 van kracht wordt. De Waterwet regelt in artikel 4.4 dat Provinciale Staten in een regionaal waterplan de hoofdlijnen van het te voeren waterbeleid en de daartoe behorende aspecten van het ruimtelijke beleid vastleggen.

Het Waterplan Gelderland is de opvolger van het derde Waterhuishoudingsplan (WHP₃). Het beleid uit WHP₃ wordt zoveel mogelijk voortgezet. Ten opzichte van WHP₃ zijn wel enkele beperkte aanpassingen doorgevoerd vanwege de Kaderrichtlijn Water (KRW), de komst van de Waterwet en een aantal beleidsontwikkelingen dat zich heeft voorgedaan in de planperiode van WHP₃.

Het Waterplan Gelderland is tegelijk opgesteld met de water(beheer)plannen van het Rijk en de waterschappen. Dit heeft er toe geleid dat de plannen in een iteratief proces zijn opgesteld. Daardoor zijn de plannen zo goed mogelijk op elkaar afgestemd.

Het Waterplan Gelderland 2010 - 2015

Dit Waterplan Gelderland maakt onderdeel uit van een stelsel van plannen voor het waterbeheer. In Nederland is een aantal partijen betrokken bij het waterbeheer: het Rijk, de provincies, de waterschappen en gemeenten. Elk van die partijen maakt plannen waarin hun beleid voor het waterbeheer is vastgelegd. Voor de provincie is dat het Waterplan. Dit plan vormt de regionale vertaling van het landelijke waterbeleid van het Rijk naar de Gelderse situatie. Het Waterplan Gelderland is vervolgens voor de waterschappen en de gemeenten kaderstellend voor de uitvoering.

In het Waterplan Gelderland wordt beschreven welke doelen de provincie stelt voor het waterbeheer in de provincie, welke maatregelen nodig zijn om die doelen te halen en van wie verwacht wordt ze uit te voeren. Er zijn doelen voor een algemeen basisniveau en doelen voor een aantal specifieke functies van het waterhuishoudkundige systeem zoals natte natuur, waterbergingsgebieden en grondwaterbeschermingsgebieden.

De verplichte implementatie van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) resulteert in enkele beleidsaanpassingen. Voor de KRW worden oppervlaktewaterlichamen aangewezen, de huidige ecologische toestand wordt vastgelegd en er worden doelen opgenomen voor de oppervlaktewaterlichamen. Ook worden de grondwaterlichamen vastgelegd en worden maatregelen voor verbetering van de grondwaterkwaliteit opgenomen.

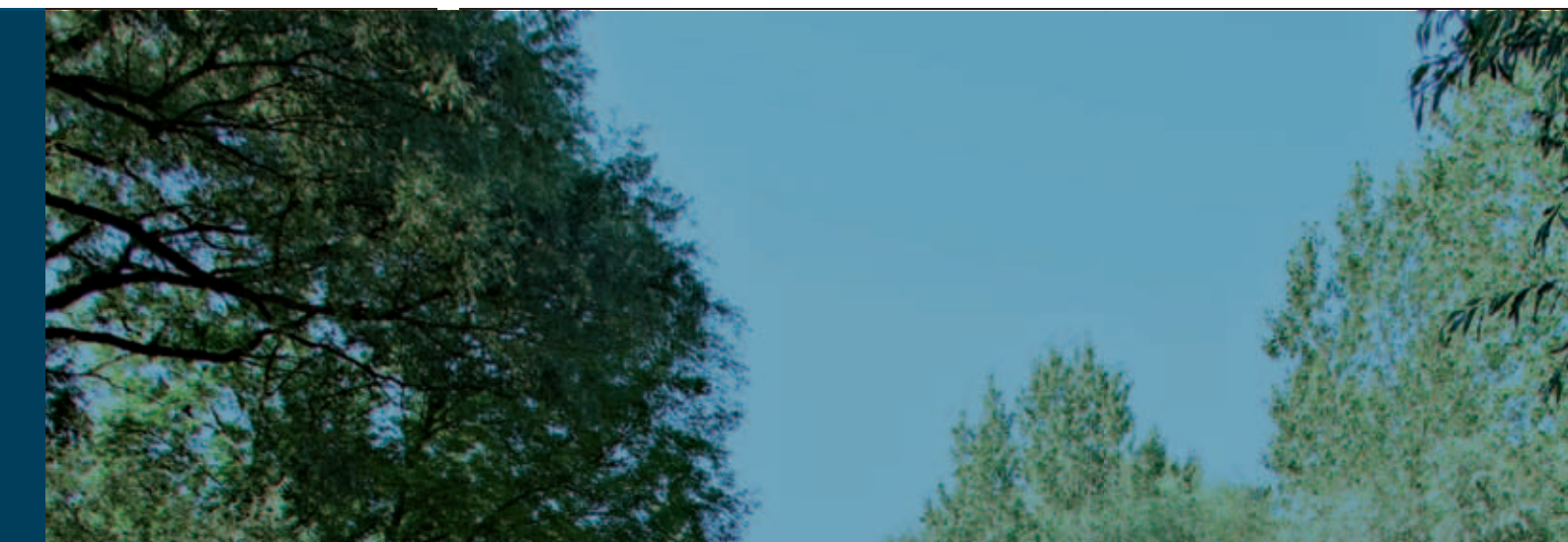
De provincie is vergunningverlener voor een aantal categorieën grondwateronttrekkingen, waaronder de onttrekkingen voor de openbare drinkwatervoorziening. In het Waterplan Gelderland is het toetsingskader opgenomen voor de vergunningverlening.

Met de komst van de Waterwet krijgt het Waterplan Gelderland de status van structuurvisie in de zin van de Wro. Daarom is in dit Waterplan Gelderland beschreven welke onderwerpen van provinciaal belang zijn en waarvoor de provincie het tot haar beschikking staande instrumentarium uit de Wro wil inzetten.

Leeswijzer

Het waterbeleid is in dit Waterplan Gelderland beschreven in een tiental hoofdstukken. Na deze inleiding volgen nog de volgende hoofdstukken.

- Hoofdstuk 2: het kader voor dit Waterplan Gelderland: wat wordt er vanuit wet- en regelgeving van dit plan gevraagd, hoe is de afstemming met beleidsontwikkelingen en de provinciale omgevingsplannen, wat zijn de uitkomsten van de evaluatie van WHP3 en welke uitwerkingen en herzieningen zijn voorzien.
- Hoofdstuk 3: de beschrijving van het Gelders watersysteem: algemene beschrijving van de werking van het systeem en de vanuit de KRW gevraagde beschrijving van de toestand van oppervlaktewater en grondwater.
- Hoofdstuk 4: het waterbeleid: het waterbeleid wordt beschreven in thema's. Hierbij is onderscheid in algemeen geldende thema's in paragraaf 4.2. Specifieke thema's zijn beschreven in de paragrafen 4.3 t/m 4.9
- Hoofdstuk 5: grondwaterbeheerplan: het strategisch en operationeel beleid voor het kwantitatieve grondwaterbeheer. Het operationele beheer is alleen beschreven voor die categorieën onttrekkingen waarvoor de provincie bevoegd gezag blijft na inwerkingtreding van de Waterwet.
- Hoofdstuk 6: milieuparagraaf: de samenvatting van de uitkomsten van de planMER.
- Hoofdstuk 7: de Uitvoeringsagenda: Op welke onderwerpen en op welke wijze gaan we de voortgang van de uitvoering volgen.
- Hoofdstuk 8 monitoring: beschrijving van de monitoring van de effecten van de uitvoering.
- Hoofdstuk 9: instrumentarium: organisatie waterbeheer, welke instrumenten bieden de Waterwet en de Wro en welke stimuleringsinstrumenten zet de provincie in.
- Hoofdstuk 10: de financiële paragraaf: wat kost de uitvoering van het plan en wat zijn de economische gevolgen van het Waterplan Gelderland.

2 Het kader voor dit Waterplan Gelderland

2.1 Inleiding

De Wet op de waterhuishouding bepaalt dat de hoofdlijnen van het in de provincie te voeren waterbeleid worden vastgelegd in een of meer regionale waterplannen. De nieuwe Waterwet die naar verwachting eind 2009 wordt vastgesteld, bepaalt dit ook en bepaalt tevens dat de ruimtelijke aspecten van het provinciaal waterplan de status van structuurvisie krijgen, als bedoeld in artikel 2.2. van de Wro. Dit Waterplan Gelderland houdt daarmee al rekening.

Tot de hoofdlijnen van het beleid behoren in ieder geval:

- de vastlegging van de functies van de regionale wateren;
- een aanduiding van de gewenste ontwikkeling, werking en bescherming van de regionale wateren, met de bijbehorende termijnen;
- een uiteenzetting van het te voeren grondwaterbeheer, met een overzicht van de financiële middelen die voor de uitvoering van het beheer nodig zijn;
- een uiteenzetting van de maatregelen en voorzieningen die nodig zijn, met inbegrip van de maatregelen vanuit de KRW die Provinciale Staten of Gedeputeerde Staten zullen treffen, gerangschikt naar stroomgebieddistrict en de aanwijzing van de status van oppervlaktewaterlichamen;
- een aanduiding van de redelijkerwijze te verwachten financiële en economische gevolgen van het te voeren beleid.

Het Waterplan Gelderland is een strategisch plan voor de waterhuishouding in Gelderland. Daarnaast is in dit Waterplan Gelderland ook het operationele grondwaterbeheer beschreven voor de grondwateronttrekkingen waarvoor de provincie na in werking treding van de Waterwet bevoegd gezag is: onttrekkingen ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening, bodemenergiesystemen en industriële onttrekkingen van meer dan 150.000 m³ per jaar.

Dit Waterplan Gelderland is de opvolger van het derde Waterhuishoudingsplan van Gelderland. Dit plan had als planperiode 2005-2008. Op 2 juli 2008 is de herzieningstermijn door Provinciale Staten verlengd tot einde 2009.

Het Waterplan Gelderland staat niet op zichzelf. In Nederland zijn de volgende partijen ook betrokken bij het waterbeheer:

- het Rijk: het Rijk is verantwoordelijk voor wetgeving, is bevoegd gezag voor de implementatie van Europese regelgeving (zoals de Kaderrichtlijn Water) en is tevens beheerder van de Rijkswateren (in Gelderland zijn dat de Rijn, Waal, IJssel, Maas, Afgedamde Maas, Maas-Waal Kanaal, Amsterdam-Rijnkanaal, Twentekanaal en Randmeren). Het Rijksbeleid wordt vastgelegd in het Nationale Waterplan en het Beheerplan voor de Rijkswateren. Het opstellen van dit Waterplan Gelderland en het Nationaal Waterplan is gelijktijdig gebeurd. Door een iteratief proces zijn de plannen zo goed mogelijk op elkaar afgestemd;
- de waterschappen: deze zijn verantwoordelijk voor het operationeel beheer van de regionale oppervlaktewateren, voor zowel de kwantiteit als de kwaliteit. Na de inwerkingtreding van de Waterwet gaat de vergunningverlening voor grondwateronttrekkingen over naar het waterschap, met uitzondering van de drie hiervoor genoemde categorieën onttrekkingen waarvoor de provincie bevoegd gezag blijft.

Verder heeft het waterschap taken bij het beheer van de waterkeringen en het zuiveren van afvalwater. Het beheer van het oppervlakte- en grondwater wordt vastgelegd in waterbeheerplannen. Bij het opstellen van het waterbeheerplan houdt het waterschap rekening met het provinciale waterplan. De provincie moet het waterbeheerplan vervolgens goedkeuren. Het opstellen van dit Waterplan Gelderland en de waterbeheerplannen van de waterschappen is gelijktijdig gebeurd. Door een iteratief proces zijn de plannen zo goed mogelijk op elkaar afgestemd;

- de gemeenten: deze hebben de plicht tot inzameling en transport van stedelijk afvalwater, de zorgplicht voor grondwater in het stedelijk gebied en de zorgplicht voor afvloeiend hemelwater. Dit wordt vastgelegd in de verbrede gemeentelijke rioleringsplannen;
- de waterleidingbedrijven: deze zijn wettelijk verantwoordelijk voor het leveren van drinkwater.

Het Waterplan Gelderland vormt een richtinggevend toetsingskader. Het plan is bindend voor de provincie zelf. Het gaat om:

- het grondwaterkwantiteitsbeheer. Het Waterplan Gelderland vormt het toetsingskader voor de provinciale vergunningverlening op basis van de Waterwet;
- de overige provinciale besluitvorming. De provincie houdt bij het nemen van besluiten die van invloed zijn op de waterhuishouding rekening met het Waterplan Gelderland. Het betreft met name milieubeleid, ruimtelijke ordening, natuur- en landbouwbeleid, verkeer- en vervoerbeleid, ontgrondingen en landinrichtingen.

Voor burgers en bedrijven is het Waterplan Gelderland niet rechtstreeks bindend. Voor de waterschappen is het kaderstellend voor hun waterbeheerplannen.

In de planperiode van het derde Waterhuishoudingsplan (WHP₃) heeft een aantal ontwikkelingen plaatsgevonden die doorwerken in dit Waterplan Gelderland. De belangrijkste ontwikkelingen worden in dit hoofdstuk beschreven. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in het wettelijk kader (2.2) en beleidsmatige ontwikkelingen (2.3). Verder wordt de relatie met de provinciale omgevingsplannen (2.4), de evaluatie van WHP₃ (2.5) en de uitwerking en herziening van het Waterplan Gelderland (2.6) en de totstandkoming en procedure van het Waterplan Gelderland (2.7) beschreven.

2.2 Wettelijk kader

Europese Kaderrichtlijn Water (KRW)

De KRW staat voor schoon en natuurlijk water

De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) uit 2000 richt zich op de bescherming en verbetering van ons oppervlaktewater en grondwater. Dit met het oog op de planten en dieren erin leven en de bescherming van ons drinkwater. De KRW integreert verschillende bestaande Europese Richtlijnen op het gebied van waterkwaliteit, ecologie en natuurbeheer. De verwezenlijking van dit integrale waterbeheer vindt plaats op het niveau van stroomgebieden, waarvan er vier in Nederland liggen; de Rijn, Maas, Schelde en Eems.

De implementatie in Gelderland

Nederland heeft als Europese lidstaat de wettelijke plicht de KRW vast te leggen in wetgeving en deze door te laten werken in beleidsplannen. Dit heeft in Nederland eind 2003 plaatsgevonden door aanpassingen door te voeren in de Wet milieubeheer en de Wet op de waterhuishouding. Uit deze wetten vloeit de verplichting voort om maatregelprogramma's op te stellen. Alle bestuurslagen stellen deze maatregelen tegelijkertijd in hun (beleids- of beheer)plan vast.

Om op verantwoorde wijze aan die Europese verplichtingen te kunnen voldoen is in de Gelderse (deel)stroomgebieden intensief samengewerkt tussen waterbeheerders, ministeries, gemeenten en belangenorganisaties. De periode 2005 tot en met 2008 is gebruikt om in zogenaamde gebiedsprocessen gezamenlijk te komen tot maatregelpakketten. Deze maatregelpakketten bestaan uit effectieve maatregelen, welke bij uitvoering geen onevenredige schade toebrengen aan bestaande functies. Het betreft tevens maatregelen die in de tijd uitvoerbaar (haalbaar) en betaalbaar zijn. In dit Waterplan Gelderland zijn de maatregelen voor grondwater opgenomen. De Gelderse waterschappen hebben de maatregelen voor oppervlaktewater in hun waterbeheerplannen opgenomen.

Publieke participatie²¹

De provincie Gelderland is trekker geweest van het gebiedsproces grondwater. Hierbij zijn diverse partijen nauw betrokken geweest. In deze paragraaf wordt beknopt gerapporteerd over dit participatieproces.

In de periode februari 2007 tot februari 2008 is de provincie samen met waterbedrijf Vitens, gemeenten en waterschappen in een aantal bijeenkomsten op zoek gegaan naar effectieve en betaalbare maatregelen om de toestand van de grondwaterlichamen en de drinkwaterwinningen voor menselijke consumptie te verbeteren. Volledige uitvoering van het huidige WHP3 heeft bij het startende gebiedsproces als uitgangspunt gediend. In onderstaande tabel zijn globaal de rollen en taken van de deelnemers in het Gelders gebiedsproces grondwater opgenomen.

Maatschappelijke organisaties als de LTO, de Gelderse Milieufederatie, Natuurmonumenten en particuliere grondbezitters zijn via presentaties in de Provinciale Commissie Landbouw en Natuur bij het gebiedsproces grondwater betrokken.

De afstemming met de buurprovincies is gebeurd in de werkgroepen grondwater binnen de deelstroomgebieden Rijn-West, -Midden, -Noord en -Oost. Dit heeft geleid tot het meenemen van saneringsmaatregelen in de gemeente Nunspeet ter bescherming van drinkwaterwinning Bremerberg in de provincie Flevoland. De afstemming met Duitsland is in Rijn-Oost verband gebeurd via de provincie Overijssel. Hierbij is overleg geweest met de deelstaat Noordrijn-Westfalen.

1 * = verplicht onderdeel van dit Waterplan op grond van de KRW

Tabel 1: rollen en taken deelnemers gebiedsproces grondwater

Deelnemer	Rollen en taken
Provincie Gelderland	<ul style="list-style-type: none"> • Organisatie gebiedsproces • Inbreng provinciale belangen • Inbreng expertise • Voorstellen doelen, maatregelen, kosten • Afstemming met Gelderland overstijgende gebiedsprocessen • Opstellen Doelen, maatregelen, kosten-document
Drinkwaterbedrijf Vitens	<ul style="list-style-type: none"> • Inbreng belangen drinkwaterwinning • Inbreng expertise • Voorstellen doelen, maatregelen, kosten • Inbreng in Gelderland overstijgende gebiedsprocessen
Gemeenten	<ul style="list-style-type: none"> • Inbreng gemeentelijke belangen • Inbreng/afstemming gemeentelijk KRW-beleid • Inbreng in doelen, maatregelen, kosten
Maatschappelijke organisaties	<ul style="list-style-type: none"> • Inbreng van expertise en belangen
Waterschappen	<ul style="list-style-type: none"> • Inbreng van expertise en belangen • Afstemming op het gebiedsproces oppervlaktewater

De uitkomsten van het hele gebiedsproces zijn vastgelegd in de nota “Schoon en Genoeg grondwater in Gelderland” van 15 februari 2008. Deze nota is gebruikt als belangrijke bouwsteen voor het opstellen van dit Waterplan Gelderland. Via de inspraak op het ontwerp-Waterplan Gelderland is een ieder de mogelijkheid geboden om zienswijzen op het ontwerp-Waterplan Gelderland en daarmee ook op dit onderdeel in te dienen.

Realisatie KRW doelen

De KRW stelt doelen voor ecologie en chemie voor alle Gelderse oppervlaktewaterlichamen en kwantiteits- en kwaliteitsdoelstellingen voor grondwaterlichamen voor 2015 met de mogelijkheid tot fasering tot 2021 of 2027. Fasering moet wel goed zijn onderbouwd. In Gelderland is de realisering in de tijd zeer nauw afgestemd op de omvang en planning van de maatregelpakketten. De KRW introduceert een resultaatsverplichting tot het uitvoeren van de maatregelen. Het is dus zaak dat de maatregelen in dit plan en andere waterplannen (waterbeheerplannen en Nationaal Waterplan) ook daadwerkelijk worden uitgevoerd. Na 2015 is het tevens mogelijk om definitief lagere ecologische doelen vast te stellen, mits hiertoe aanleiding is en deze wijziging voldoende gemotiveerd kan worden.

Gelderland en het stroomgebiedbeheerplan Rijn

Nederland maakt deel uit van de vier stroomgebieden Rijn, Maas, Schelde en Eems. Gelderland maakt deel uit van de stroomgebieden Rijn en Maas², zie figuur 1.

Het Nederlandse deel van het stroomgebied van de Rijn, Rijn-Delta, is opgedeeld in vier deelstroomgebieden. Gelderland maakt deel uit van de deelstroomgebieden Rijn-West, Rijn-Midden en Rijn-Oost.

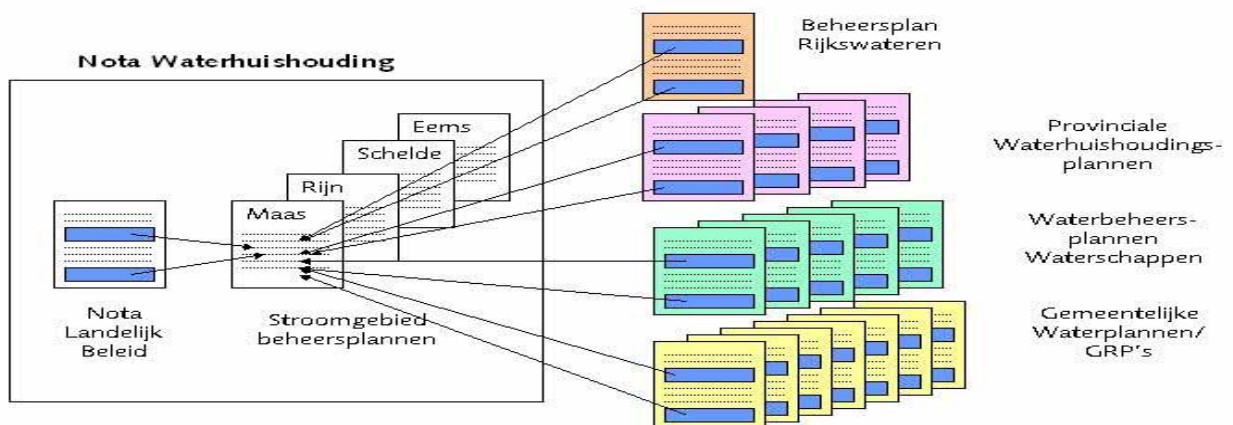
² De betrokkenheid bij het stroomgebied Maas is zeer beperkt, aangezien Gelderland met slechts een snipper grond in het stroomgebied ligt.

Figuur 1: ligging (deel)stroomgebieden

In onderstaande figuur 2 is weergegeven op welke wijze de Stroomgebiedbeheersplannen (SGBP's) worden opgebouwd uit de waterkwaliteitspassages uit de onderliggende plannen van Rijk, provincie, waterschappen en gemeenten. In het SGBP Rijn-Delta zijn alle KRW-maatregelen die de waterbeheerders binnen het stroomgebied voor 2015 zullen uitvoeren in een overzicht gerubriceerd, naar aard en aantal.

Dit Waterplan Gelderland bevat het provinciale KRW-maatregelprogramma voor grondwater en tevens ecologische doelen voor regionale oppervlaktewaterlichamen in Gelderland. Dit plan vormt hiermee, samen met andere waterplannen en waterbeheersplannen, een belangrijke bouwsteen voor het uiteindelijke nationale stroomgebiedsbeheerplan Rijn-Delta.

Figuur 2: opbouw SGBP met waterkwaliteitspassages uit verschillende waterplannen

Bestuurlijke consequenties

Hoewel de KRW in grote lijnen aansluit bij het huidige Gelderse waterbeheer, is een aantal nieuwe aspecten te benoemen:

- een aanpak per stroomgebied;

De KRW gaat uit van samenwerking op stroomgebiedniveau. De aanpak van problemen op (deel)stroomgebiedniveau heeft geleid tot een intensivering van de samenwerking met waterpartners binnen en buiten Gelderland.

- ecologische doelen onderdeel van het (provinciale) waterbeleid.

Het ministerie van VROM heeft een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) 'Besluit kwaliteitseisen en monitoring water 2009' (BKMW 2009) opgesteld waarin de juridische verankering van de KRW-doelen in Nederland is geregeld. In het BKMW 2009 staat dat een deel van de doelen zal worden vastgelegd op nationaal niveau, te weten de getalswaarden behorend bij de Goede Ecologische Toestand (GET), de Goede Chemische Toestand (GCT), de Goede Kwantitatieve Toestand (GKT) en de doelen (drempelwaarden) voor grondwater. Dat de Goede Ecologische Toestand is opgenomen in het BKWM 2009, betekent niet dat de bijbehorende getalswaarden ook voor alle Gelderse waterlichamen gelden. Omdat alle Gelderse waterlichamen zijn aangeduid als 'kunstmatig', of 'sterk veranderd', zijn regionale doelen afgeleid. Deze worden aangeduid als Goed Ecologisch Potentieel (GEP). Ze zijn gebaseerd op maatregelpakketten die in de KRW-gebiedsprocessen zijn uitgewerkt. Deze regionale doelen (GEP's) worden als beleidsdoel vastgesteld in dit provinciale waterplan. Hiermee vormt het provinciale waterplan het kader voor de ecologische doelen voor de oppervlaktewaterlichamen.

- afrekenbare doelen

Door het verschijnen van de KRW heeft het Nederlandse waterbeleid een meer juridisch karakter gekregen. Dat is goed voor de bescherming van ons water. Daarbij moet voorkomen worden dat Nederland, en daarmee ook Gelderland, "op slot" komt te zitten.

In het BKMW 2009 is de juridische verankering van de KRW-doelen in Nederland geregeld. Om nu voldoende flexibiliteit te houden voor lokale besluitvorming in de ruimtelijke ordening is hierin het volgende afgesproken:

- de milieukwaliteitsnormen worden vastgelegd als richtwaarde met een inspanningsverplichting, niet als absolute grenswaarde;
- de regionale doelen worden afgeleid van de richtwaarden in de AMvB en komen in het provinciale waterplan en niet in de Provinciale milieuverordening Gelderland (PmG).

Op deze wijze is voorkómen dat de milieukwaliteitseisen uit het BKMW 2009 een directe rol spelen bij individuele (gemeentelijke) besluiten ten behoeve van de ruimtelijke agenda. Wel moet in de planperiode 2010 – 2015 door gemeenten bij het nemen van besluiten rekening worden gehouden met de KRW doelen uit het BKWM 2009 en de doelen in dit provinciale Waterplan. Op dit moment wordt door een werkgroep "stroomlijning motiveringsplicht" vanuit het Ministerie van VROM onderzocht wat dit precies betekent.

De doelen in dit plan moeten tevens nadrukkelijk meewegen in de ruimtelijke opgave van de provincie zelf (bijv. bij de aanleg van wegen), alsmede bij (Europese) subsidieverlening aan projecten die invloed hebben op doelen in waterlichamen.

Wat betreft het doelbereik van maatregelen kan niet gegarandeerd worden dat de doelen gerealiseerd worden. De doelen zijn op basis van alle beschikbare wetenschappelijke kennis en ervaring vastgesteld, uitgaande van een haalbaar en betaalbaar maatregelenpakket. Uitgegaan wordt van doelbereik in 2015, tenzij gemotiveerd fasering van maatregelen plaats vindt. Dan is sprake van doelbereik in uiterlijk 2027. Het Kabinet heeft aangegeven nu nog niet gebruik te maken van doelverlaging (KRW art 4.5), om ruimte te laten voor innovatieve kosten-effectieve oplossingen. Indien deze oplossingen zich in 2021 niet hebben aangediend, zal alsnog binnen de eisen van de KRW gemotiveerd doelverlaging (kunnen) worden toegepast.

Waterwet

Eind 2009 treedt de Waterwet in werking. Deze wet voegt het merendeel van de specifieke instrumentele waterwetgeving (Wet verontreiniging oppervlaktewateren, Grondwaterwet, Wet op de Waterhuishouding, Wet op de Waterkering, Wet beheer Rijkswaterstaatswerken en de Waterstaatswet 1900) samen tot één wet. De komst van de Waterwet heeft de volgende consequenties voor de provincie:

- de provincie is geen grondwaterbeheerder meer;
- vergunningverlening voor grondwateronttrekking gaat over naar de waterschappen, met uitzondering van een drietal categorieën (zie hoofdstuk 5);
- de Waterwet geeft de provincie nieuwe instrumenten (zie hoofdstuk 9);
- het Waterplan Gelderland krijgt voor de onderwerpen met ruimtelijke consequenties de status van structuurvisie (zie paragraaf 4.9).

In de Waterwet wordt ook geregeld dat de planperiode voor de plannen van Rijk, provincie en waterschappen gelijkgeschakeld wordt, te beginnen met dit Waterplan Gelderland. De planperiode wordt 6 jaar. Door deze gelijkschakeling worden de plannen van Rijk, provincie en waterschap in een parallel proces opgesteld.

Vanwege de komst van de Waterwet zijn ook de provinciale waterverordeningen herzien. Dit heeft geleid tot een reductie van het aantal verordeningen van 9 naar 5 stuks: één provinciale waterverordening, de Waterverordening provincie Gelderland, en één (interprovinciale) verordening voor elk van de vier Gelderse waterschappen.

Nieuwe Wro, Wro-agenda

Op 1 juli 2008 is de nieuwe Wet ruimtelijke ordening (Wro) in werking getreden. Dit vraagt van de provincie dat zij nog bewuster inspeelt op de specifieke provinciale belangen. De Wro biedt het instrumentarium om de provinciale doelen actiever en meer uitvoeringsgericht op te pakken. Dit is voor de provincie Gelderland neergelegd in de Wro-agenda 2008-2012 die op 19 maart 2008 door Provinciale Staten is vastgesteld. De Wro-agenda biedt een kader voor de toepassing van nieuwe instrumenten. Er wordt beschreven welke instrumenten worden toegepast voor het verwezenlijken van provinciale doelen. Maar belangrijker dan de instrumentele invulling is de samenwerking tussen de partners. Leidend voor de inzet van het wettelijk instrumentarium zijn thema's waarvoor we als provincie de verantwoordelijkheid nemen in het ruimtelijk spoor. Wat betreft de belangrijke waterthema's betekent dit de (mogelijke) inzet van de volgende instrumenten:

- voor regionale waterberging: de proactieve en reactieve aanwijzing;
- voor de grote Gelderse rivieren: het inpassingsplan;
- voor drinkwaterbescherming, de EHS en de waterafhankelijke natuur: de verordening;
- voor weidevogelgebieden: de reactieve aanwijzing.

Wet verankering en bekostiging van gemeentelijke watertaken

Via de Wet verankering en bekostiging van gemeentelijke watertaken is een aantal wetsartikelen in de Gemeentewet, de Wet op de waterhuishouding of de Wet milieubeheer gewijzigd. De wet is per 1 januari 2008 in werking getreden en heeft betrekking op een aantal gemeentelijke taken.

De wijzigingen gaan over:

- de afvalwaterzorgplicht: de bestaande zorgplicht wordt toegespitst op stedelijk afvalwater, dat bestaat uit huishoudelijk afvalwater al dan niet gemengd met bedrijfsafvalwater;
- de hemelwaterzorgplicht: de gemeenten wegen af op welke wijze het ingezamelde hemelwater wordt verwerkt. De uiteindelijke keuze voor de wijze van omgaan met afvloeiend hemelwater wordt op lokaal niveau bepaald op basis van een integrale afweging;
- de grondwaterzorgplicht: gemeenten moeten zich zoveel mogelijk inspannen om structurele problemen als gevolg van een voor de gebruiksfunctie nadelige grondwaterstand in openbaar bebouwd gebied te voorkomen of te beperken;

- de financiering van deze zorgplichten: het rioolrecht wordt verbreed naar een rioolheffing. Uit deze heffing kunnen ook de kosten voor de hemelwater- en grondwaterzorgplicht worden betaald;
- de verbreding van het gemeentelijk rioleringsplan: in het plan wordt niet alleen beschreven hoe wordt omgegaan met de afvalwaterzorgplicht, maar ook met de hemelwater- en grondwaterzorgplicht.

2.3 Beleidsontwikkelingen

Nationaal Waterplan

Het Rijk heeft een opvolger van de vierde Nota Waterhuishouding opgesteld: het Nationaal Waterplan (NWP). Het NWP is parallel aan de provinciale waterplannen en de waterbeheerplannen van de waterschappen opgesteld. In het NWP wordt uitgegaan van de strategie die bestaat uit:

- meebewegen met natuurlijke processen waar het kan, weerstand bieden waar het moet en kansen voor welvaart en welzijn benutten;
- met een adaptieve aanpak anticiperen op de toekomstige ontwikkelingen;
- betrokkenheid van alle relevante partijen, zowel publiek als privaat, bij zowel het definiëren van de opgaven als het vinden van oplossingen.

Uit het NWP blijkt dat voor het regionale watersysteem in Gelderland het geldende landelijke waterbeleid van kracht blijft. Voor het Rivierengebied en de Randmeren is vooral de vertaling van het advies van de commissie Veerman van september 2008 in het NWP van belang. De uiteindelijke consequenties van het NWP zijn verwerkt in het Waterplan Gelderland.

NBW-Actueel

Op 2 juli 2003 is het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) ondertekend door het Rijk, Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), Unie van Waterschappen (UvW) en de Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO). Met dit NBW hebben de partijen uitgesproken de samenwerking te willen versterken bij de realisatie van de wateropgave. In 2006 is het NBW geëvalueerd. Uitkomst van de evaluatie was dat het NBW inderdaad sterk heeft bijgedragen aan de samenwerking. Partijen staan nog steeds achter de intenties van het NBW maar er zijn ontwikkelingen die een actualisatie nodig maakten, zoals nieuwe klimaatscenario's, beleidsuitspraken in de Decemhernota's, financiering door het Rijk en verschuiving van planvorming naar uitvoering. Dit heeft geleid tot het NBW-Actueel. Het NBW-Actueel is ondertekend op 25 juni 2008. De provincie conformeert zich aan het NBW-Actueel.

Nationaal Bestuursakkoord Waterketen

De waterketen is het gehele traject van drinkwaterproductie en levering van drinkwater door het drinkwaterbedrijf, de afvoer en transport van afvalwater door de gemeente en de zuivering van het afvalwater door het waterschap. Om de samenwerking tussen deze partijen te versterken is op 5 juli 2007 het Nationaal Bestuursakkoord Waterketen 2007 (BWK-2007) ondertekend. Dit is gebeurd door de ministeries van VROM en Verkeer en Waterstaat, de VNG, de UvW, het IPO en de Vewin. Kern van het BWK-2007 is om de samenwerking van onderaf, 'bottom-up', te versterken. Dit moet leiden tot een grotere doelmatigheid, waarbij een besparing op kosten van 1 à 2 % per jaar haalbaar wordt geacht. In het BWK-2007 zijn doelmatigheid en transparantie, innovatie en de betrokkenheid van de burger als speerpunten benoemd. In 2011 volgt een evaluatie van het Rijk van de bereikte resultaten.

Binnen de provincie Gelderland wordt al sinds 2002 door Gelderse gemeenten en waterschappen, het waterleidingbedrijf Vitens en de provincie Gelderland samengewerkt binnen het project Toekomst Waterketen Gelderland (TWG). De werkwijze zoals die tot nu toe door TWG is gevolgd, past binnen het BWK 2007.

Klimaatverandering

Het KNMI geeft aan dat het Nederlandse weer in veel opzichten extremer wordt. Er moet van worden uitgegaan dat de temperatuur in Nederland in 2050 zo'n 0,9 tot 2,8 graden hoger zal liggen dan in 1990. Voor 2100 moet zelfs worden uitgegaan van een mogelijke temperatuurstijging van 2 tot 4 graden. De winters worden gemiddeld natter, de neerslag wordt extremer (heftige buien) en in de zomers zullen hittegolven en langere perioden van droogte vaker voorkomen. De zeespiegel blijft stijgen, variërend van 15 cm tot 35 cm in 2050. De Deltacommissie onder leiding van de heer Veerman geeft in haar advies (2008) aan dat zelfs rekening moet worden gehouden met 65 cm tot 130 cm zeespiegelstijging in 2100. In deze schatting is het effect van bodemdaling meegenomen.

De klimaatverandering speelt zich op mondiaal niveau af, maar heeft direct invloed op ondermeer de waterhuishouding en de ruimtelijke inrichting van Gelderland. De invloed van klimaatverandering zal bijvoorbeeld te merken zijn aan afnemende zomerafvoeren en toenemende winterafvoeren van de rivieren en langduriger droogteperioden. Hogere neerslagintensiteiten kunnen tot grondwateroverlast leiden in het stedelijk gebied binnen de grondwaterfluctuatietoneelzone rondom de Veluwe en langs de oostzijde van de stuwwal van Nijmegen.

Dus ook Gelderland zal zich moeten aanpassen aan de verwachte effecten van klimaatverandering. Met het vaststellen van het Gelderse Klimaatprogramma 2008-2011 'Aanpakken en aanpassen' is de koers uitgezet voor een klimaatneutraal en klimaatbestendig Gelderland. Het programma zet de strategie uiteen om in 2050 een klimaatbestendige inrichting van Gelderland te bereiken. Dat gebeurt door mitigatie en adaptatie. Water speelt in de meeste thema's een rol hetzij als noodzakelijke input (landbouw, natuur, recreatie, duurzame energie, duurzaam ondernemen, bouwen), hetzij als potentiële bron van overlast (bebouwing, mobiliteit, landbouw).

Mitigatie beperkt zich voorlopig tot het ontwikkelen van systemen voor duurzame energie. Bij bodemenergiesystemen wordt gebruik gemaakt van het grondwater. In het activiteitenprogramma Ondergrond dat de provincie voorbereidt, wordt ingegaan op een goed afwegingskader om optimaal in te spelen op de mogelijkheden die combinatie van bodemenergiesystemen met onder andere grondwatersanering in het stedelijk gebied biedt. Met waterschappen worden afspraken gemaakt over het verhogen van de energieproductie en beperking van methaanemissie bij rioolwaterzuiveringsinstallaties.

Deze innovatieve mitigatie-projecten worden uitgevoerd met de middelen van het Gelders Klimaatprogramma.

Klimaatadaptatie vraagt een actieve rol van de provincie als regisseur en van de waterschappen als waterbeheerder. Klimaatadaptatie wordt deels gerealiseerd door het reguliere waterbeleid en is als zodanig een integraal onderdeel van dit Waterplan Gelderland. Daarnaast worden in het kader van het Gelders Klimaatprogramma innovatieve projecten uitgevoerd en extra maatregelen genomen, die antwoord moeten geven op klimaatopgaven in het waterbeheer. Gelderland heeft, als provincie met grote rivieren en kwetsbare natuur- en landbouwgebieden, hierin een belangrijke opgave. Daarom zal de provincie sturen op de meekoppeling van de realisatie van klimaatbuffers in de realisatie van de EHS, beekherstel en Ruimte voor de Rivier en als bijdrage aan vitale landbouw.

Prominente onderwerpen rond water en klimaat in het Programma Gelderse Grote Rivieren zijn:

- waterveiligheid, ook gericht op onderlinge versterking van water- en natuurdoelen;
- waterberging, met kansen voor multifunctioneel ruimtegebruik;
- programma Ruimte voor de Rivier/Waalweelde, verbetering afvoercapaciteit met scenario 18.000 m³/s als klimaatscenario voor 2050.

Vanuit het Gelders Klimaatprogramma wordt bovenop het reguliere waterbeleid ruim € 4 miljoen aan extra middelen beschikbaar gesteld voor uitvoering van projecten. Het betreft

projecten als een klimaatbestendige inrichting van het rivierengebied en het stroomgebied van de IJssel, herstel van de bufferwerking van het regionale watersysteem in Oost-Veluwe en Achterhoek en waterberging in de Hollandse Waterlinie.

Het thema klimaat en natuur richt zich met name op het realiseren van een klimaatbestendige Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en Robuuste Verbindingen. Water speelt daarin een belangrijke rol in het verbeteren van de voorwaarden voor natuurgebieden. Het gaat dan zowel om waterkwaliteit als waterkwantiteit. Een robuust regionaal watersysteem met natuurlijke beken is hierbij van groot belang. Mede vanwege de noodzaak om een groenblauw netwerk te realiseren dat het voor planten en dieren gemakkelijker maakt met de temperatuur mee te verhuizen (vooral van zuid naar noord). Immers, een robuust systeem van grote aaneengesloten natuurgebieden kan alleen voortbestaan wanneer genetische uitwisseling mogelijk is tussen levensvatbare en veerkrachtige populaties van soorten. Op korte termijn via de robuuste verbindingen aangevuld door ecologische verbindingzones en op lange termijn via een fijschalig netwerk van groenblauwe verbindingen voor het vasthouden van water. Belangrijk is dan ook dat gemeenten en waterschappen planmatig samenwerken aan het realiseren een robuust regionaal watersysteem met ecologische verbindingzones langs beken en watergangen en een groenblauw netwerk in het agrarisch cultuurlandschap.

Een integraal project in het Klimaatprogramma is Cool nature. In en nabij de stad worden speelplekken in de natuur ingericht om jeugd en jongeren weer vertrouwd te maken met spelen en bewegen in de natuur en daarvan te leren. Doel is om een positieve ervaring op te bouwen met natuurbeleving opdat op latere leeftijd liefde voor de natuur leidt tot een actieve bijdrage aan het beheer van natuur en landschap. Water is een belangrijke factor in het plezier beleven aan spelen in de natuur. Een netwerk van dergelijke groenblauwe speelplekken verbonden met lommerrijke lanen en groene zones (langs het water) maakt deel uit van het programma voor een hittebestendige stad.

2.4 Afstemming met provinciale omgevingsplannen

Het Waterplan Gelderland houdt rekening met het sectorale provinciale beleid (landbouw, natuur, recreatie, cultuurhistorie) en is afgestemd op de overige provinciale omgevingsplannen.

Streekplan Gelderland 2005

De ruimtelijke aspecten van het waterbeheer, zoals de bergingsgebieden voor wateroverlast, waren zowel in het WHP3 als in het provinciale Streekplan opgenomen. Het Streekplan is de aangewezen planfiguur voor het planologisch verankeren van ruimteclaims en het stellen van condities aan ruimtelijke ontwikkelingen. Het Streekplan Gelderland 2005 en de daarop gebaseerde uitwerkingen en tot stand gekomen partiële herzieningen vormen tezamen op grond van het overgangsrecht Wro de Gelderse provinciale Structuurvisie. Ook heeft de provincie een Wro-agenda vastgesteld waarin is opgenomen welke instrumenten toegepast (kunnen) worden voor het verwezenlijken van provinciale doelen. In de Wro-agenda is ook een aantal waterthema's opgenomen. Dit komt terug in dit Waterplan Gelderland in paragraaf 9.2.3 waar wordt ingegaan op het Waterplan als structuurvisie. In de Streekplanuitwerking Waterberging is de definitieve begrenzing van de waterbergingsgebieden vastgelegd. De begrenzing wordt in dit Waterplan Gelderland overgenomen.

Reconstructieplannen

Er zijn Reconstructieplannen vastgesteld voor een belangrijk deel van het landelijk gebied van Gelderland (Veluwe, Achterhoek-Liemers en Gelderse Vallei/Utrecht-Oost). Deze plannen bevatten een scala aan maatregelen, waaronder maatregelen in het waterbeheer. Het lange

termijn beleid van dit plan bevat alle waterdoelen voor 2015 uit de Reconstructieplannen. De reconstructie kent drie uitvoeringsperioden van elk vier jaar. De eerste uitvoeringsmodule van de reconstructie is wat betreft de waterdoelen gericht op de actiegebieden uit het WHP3. In 2010 wordt gestart met de herziening van de reconstructieplannen, na een evaluatie in 2009. Beleidsmatige ontwikkelingen uit dit Waterplan Gelderland kunnen daarmee in de herziening van de Reconstructieplannen worden meegenomen.

Gelders Milieuplan en Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan

Algemeen milieubeleid en waterbeleid zijn sterk verweven op het gebied van waterkwaliteit. De provincie heeft met dit Waterplan Gelderland gekozen voor integratie van deze beleidsvelden. Het grondwaterbeleid wordt wat betreft kwaliteitsaspecten, zoals het bodembeschermingsbeleid, niet meer vanuit het Gelders Milieuplan geregeld maar vanuit dit Waterplan Gelderland. Het Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan tenslotte kent een beperkt aantal overlappende onderwerpen waarvoor gericht afstemming wordt gezocht.

2.5 Evaluatie derde Waterhuishoudingsplan

Ter voorbereiding van dit Waterplan Gelderland is reeds in 2007 een evaluatie van WHP3 uitgevoerd. Het WHP3 was toen bijna op driekwart van de planperiode. Dit betekent dat de uitvoering van WHP3 nog in volle gang was.

Het WHP3 is geëvalueerd via twee sporen:

- via een extern spoor zijn onze partners in de uitvoering bevraagd over hun ervaringen met het WHP3: hoe heeft het WHP3 gefunctioneerd als richtinggevend document? Gaf WHP3 voldoende duidelijkheid aan onze uitvoerende waterpartners?
- via een intern spoor is de voortgang van de uitvoering van het WHP3 geëvalueerd op basis van de jaarlijkse voortgangsrapportages.

Als belangrijkste conclusie uit de externe evaluatie³ blijkt dat de uitvoering van het WHP3 op gang is en dat de uitvoering niet is gediend met grote wijzigingen in bestaand beleid of met nieuw beleid. Het nieuwe Waterplan Gelderland zou een voortzetting moeten zijn van het WHP3. In het nieuwe Waterplan Gelderland moeten de doelen scherper beschreven worden.

Voor uitvoerende partijen moet duidelijk zijn wie waarvoor aan de lat staat in de uitvoering van het waterbeleid. Voor de uitvoering van het waterbeleid wordt voor een duidelijke regierol van de provincie gepleit. De regierol moet zich richten op het stimuleren van de uitvoering, het zorgen voor samenhang in de uitvoering van projecten en op het voorkomen en oplossen van knelpunten.

Uit de interne evaluatie⁴ blijkt dat de uitvoering van het WHP3 grotendeels op schema ligt. Meer dan 90 % van de geplande acties is afgerond of in uitvoering. Twee grote opgaven, bestrijding verdroging en realisatie van ecologische verbindingzones blijven achter. Er is geen aanleiding om de lange termijn doelen bij te stellen.

Voor dit Waterplan Gelderland betekenen de uitkomsten van de evaluatie dat ingezet wordt op het voortzetten van het beleid uit WHP3. Dit Waterplan Gelderland wordt geactualiseerd voor de verplichte onderdelen vanuit de KRW en daar waar vanuit veranderde wet- en regelgeving aanpassing noodzakelijk is wordt dit meegenomen. De doelen die de provincie

³ Evaluatie Derde Waterplan Gelderland 2005-2009, Partners aan het woord; Royal Haskoning, 25 november 2007, rapportnummer 9S8715.A01/R001/901690/Nijm.

⁴ Evaluatie waterplan 2005-2009, Prestaties boven water; Provincie Gelderland, 5 december 2007.

wil bereiken, worden zo concreet mogelijk opgeschreven, ook wordt beschreven wat van welke uitvoerende partij verwacht wordt om die doelen te realiseren.

In de Streekplanuitwerking Herbegrenzing EHS uit 2009 zijn alleen nog die ecologische verbindingzones opgenomen waarvan vanuit financieel opzicht de afronding realistisch is. Voor de bestrijding van de verdroging moet door de prioritering van de TOP-lijst nu daadwerkelijk succes geboekt gaan worden.

2.6 Uitwerken en herzien van het Waterplan Gelderland

Uitwerken

GS is bevoegd het Waterplan Gelderland uit te werken. De uitwerking maakt deel uit van het Waterplan Gelderland en is een besluit van GS. Dit blijkt uit artikel 3.1 van de Waterverordening provincie Gelderland. Daarvoor moet over het ontwerpbesluit tot uitwerking overleg gevoerd worden met belanghebbende waterschappen, Rijkswaterstaat, gemeentebesturen en andere provincie-besturen en indien het plan betrekking heeft op grensoverschrijdende wateren, ook met de ten aanzien van die wateren bevoegde Duitse autoriteiten. Het ontwerpbesluit tot uitwerking moet ter advisering voorgelegd worden aan de Provinciale Commissie voor de Fysieke Leefomgeving en moet voorbereid worden met toepassing van afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht (de openbare voorbereidingsprocedure).

In dit Waterplan Gelderland is opgenomen dat voor de verdere uitwerking van de saneringsopgave voor bodemverontreinigingen ter bescherming van de openbare drinkwaterwinning een saneringsprogramma 'Lekker water' opgesteld wordt. Dit programma is naar verwachting in 2010 gereed. De doelstelling is de saneringen, in verband met de KRW-eisen, in deze planperiode uit te voeren. Echter, pas na afronding van het saneringsprogramma is de definitieve omvang bekend van de totale saneringsopgave in aantallen locaties en in kosten. Op basis van 'haalbaar en betaalbaar' zal op dat moment bezien worden of de doelstelling realiseerbaar is en of dat mogelijk is binnen de planperiode en binnen de beschikbare middelen vanuit de Wet bodembescherming (Wbb). Voor de besteding van de Wbb-middelen wordt een meerjarenprogramma voor de periode 2010 tot en met 2014 opgesteld waarbinnen de uitvoering van Lekker Water moet passen.

Het saneringsprogramma passende binnen de voor deze planperiode gestelde doelstelling en de financiële kaders van de beschikbare Wbb-middelen zullen Gedeputeerde Staten als uitwerking van dit Waterplan Gelderland vaststellen in 2010.

Herzien

In Gelderland zijn zwemwateren aangewezen. De lijst met aangewezen zwemwateren zal jaarlijks via een aparte procedure worden geactualiseerd met gebruikmaking van publieksparticipatie. Een wijziging van de aangewezen zwemwateren, zal voorafgegaan moeten worden door een wijziging van de wateren met de functie zwemwater. Deze lijst van wateren met de functie zwemwater zal via een tussentijdse planherziening worden geactualiseerd.

De wettelijke herzieningstermijn is zes jaar. Voor een tussentijdse herziening gelden dezelfde eisen als voor een gewone herziening.

De functies of waterhuishoudkundige doelstellingen kunnen niet worden gewijzigd zonder een herziening van dit plan. Het beleid in de planperiode geeft aan op welke manier en in welk tempo stappen in de richting van het einddoel worden gezet. Indien sprake is van een verandering van het einddoel moet een herziening plaatsvinden.

2.7 Totstandkoming en procedure Waterplan Gelderland

In 2007 is het WHP3 geëvalueerd, zie paragraaf 2.5. In januari 2008 is de Hoofdpijnnota 'Actualisatie van het derde Waterhuishoudingsplan' door Gedeputeerde Staten vastgesteld. Hierin is beschreven welke onderwerpen uit het WHP3 voor het op te stellen Waterplan Gelderland geactualiseerd gaan worden. De Hoofdpijnnota is bestuurlijk besproken met de waterschappen in het Bestuurlijk Overleg Gelderse Waterschappen (BOGW). Op basis van de Hoofdpijnnota is een voorontwerp Waterplan Gelderland opgesteld dat is besproken in het BOGW en met RWS, waterschappen, gemeenten en het waterbedrijf Vitens in het Bestuurlijk Overleg Uitvoering WHP3 (BOUW). De reacties op het voorontwerp zijn verwerkt in het Ontwerp Waterplan Gelderland dat op 9 december 2008 door Gedeputeerde Staten is vastgesteld. Ter ondersteuning van de besluitvorming over dit Waterplan Gelderland is de procedure van de milieueffectrapportage voor plannen doorlopen.

Procedure tot vaststelling

Over het Waterplan Gelderland is inspraak georganiseerd. De basis hiervoor is de Inspraakverordening Gelderland 2004 en afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht. De ingebrachte mondelinge en schriftelijke zienswijzen hebben geleid tot diverse aanpassingen. De beantwoording van de inspraakreacties en de beleidswijzigingen zijn op 15 september 2009 door Gedeputeerde Staten vastgesteld in de Inspraaknota Waterplan Gelderland 2010-2015. Het Waterplan Gelderland is op 11 november 2009 vastgesteld door Provinciale Staten. Het plan bevat volgens de huidige inzichten geen besluiten in de zin van artikel 1:3 van de Algemene wet bestuursrecht. Er is dus geen mogelijkheid voor een rechterlijke toets. Mochten belanghebbenden anders van mening zijn, dan kunnen zij gebruik maken van de bezwaar- en beroepsmogelijkheden uit de Algemene wet bestuursrecht.

3 Het Gelderse watersysteem

In dit hoofdstuk wordt een beschrijving van het Gelderse watersysteem gegeven. De beschrijving gaat in 3.1 eerst in op de werking van het systeem: op welke manier wordt het watersysteem gevoed, hoe lopen de waterstromen. Vervolgens wordt in 3.2 en 3.3 de toestand van het oppervlaktewater en grondwater beschreven. Deze beschrijving komt voort uit de KRW, beschrijving van de nulsituatie, met peildatum 2007.

3.1 De werking van het Gelderse watersysteem

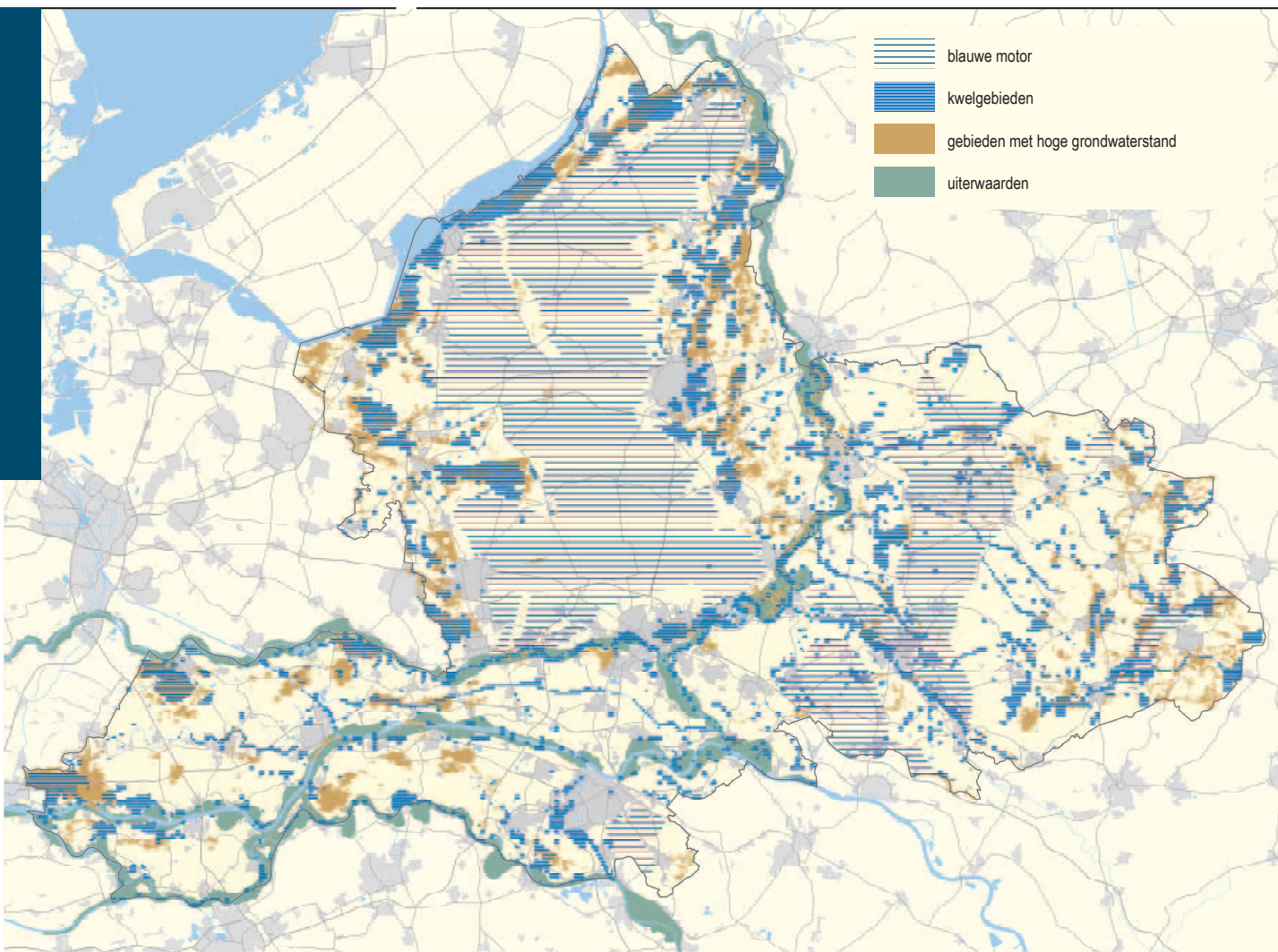
Het watersysteem van Gelderland bestaat uit een aantal grote eenheden: het stuwwalsysteem van Veluwe, Montferland en Nijmegen, de Gelderse Vallei en de IJsselvallei, het dekzand-bekensysteem van de Achterhoek en het Rivierengebied.

Jaarlijks zorgt circa 800 mm neerslag in Gelderland voor aanvulling van het grondwater. Daarnaast vindt lokaal nog enige aanvulling plaats door infiltratie van oppervlaktewater. Tegenover de aanvulling van het grondwater staat dat het water op verschillende manieren uit het watersysteem wordt afgevoerd. Dit gebeurt met name door verdamping via bodem, planten en bomen, door afvoer via het oppervlaktewatersysteem, door grondwateronttrekking en door natuurlijke ondergrondse afstroming van grondwater (kwel naar andere provincies). Het verschil tussen aanvulling en afvoer bepaalt in belangrijke mate de grondwaterstand. Hoogteligging en reliëf zijn aanvullende factoren. Jaarlijks verdampt circa 62% van het in de bodem opgenomen regenwater, 30% wordt afgevoerd via het oppervlaktewatersysteem, 2% via ondergrondse afstroming en tenslotte wordt 6% afgevoerd via grondwateronttrekkingen.

Het watersysteem in Gelderland wordt gevoed door de grote infiltratiegebieden op de stuwwallen en in de Achterhoek. Deze 'blauwe motoren' zijn de motoren van de regionale grondwatersystemen. De beken en kwelafhankelijke natuur zijn mede van de goede werking van deze systemen afhankelijk. Op kaart 1 is dit grootschalige grondwatersysteem schematisch weergegeven door aanduiding van de blauwe motoren en de gebieden waar kwel optreedt.

Het oppervlaktewatersysteem bestaat uit stroomgebieden waarbinnen het water door de bodem en sloten naar de beken toestroomt. In (gestuwde) beekgebieden ontstaat het beeld van veer- of waaivormige stroomgebieden. Het water stroomt hier via de beken min of meer vrij af naar rivieren en Randmeren. In poldersystemen wordt het oppervlaktewatersysteem door het inlaten en uitslaan van water veelal met technische ingrepen geheel beheerst. In deze poldersystemen ontstaat het beeld van door mensen aangelegde patroon van kavelsloten en weteringen.

In de loop van de eeuwen is het natuurlijke watersysteem steeds verder aangepast. Enerzijds met het oog op veiligheid en droge voeten, anderzijds ook om optimale voorwaarden voor de landbouw te creëren en om een goede drooglegging voor steden te waarborgen. De grenzen waarbinnen het watersysteem kan worden aangepast zijn echter bereikt. De ruimte voor water is te klein geworden en verschillende vormen van ruimtegebruik (zoals landbouw, natuur en grondwaterwinning) stellen tegenstrijdige eisen aan het watersysteem. Tenslotte hebben landbouw, verstedelijking en industrie een wissel getrokken op de waterkwaliteit. Reeds vanaf het tweede Waterhuishoudingsplan heeft de provincie beleid vastgesteld voor de verduurzaming van het watersysteem. Hierbij wordt aangestuurd op een aanpak van de wateropgaven waarbij het gehele stroomgebied betrokken wordt.

Kaart 1: watersysteem

3.2 De toestand van het Gelderse oppervlaktewater

Begrenzing oppervlaktewaterlichamen*

Het regionale Gelderse watersysteem is volgens de methodiek van de Kaderrichtlijn Water onderverdeeld in waterlichamen. Op kaart 2 is de ligging van de oppervlaktewaterlichamen in Gelderland weergegeven.

Een waterlichaam is een 'hydrologische eenheid water', zoals een (deel van een) beek, rivier of kanaal. De grootte van de waterlichamen varieert, maar als ondergrens wordt gehanteerd 50 ha voor meren. Voor stromende wateren geldt dat het achterliggende stroomgebied minimaal 10 km² (is gelijk aan 1.000 ha) groot moet zijn. Een waterlichaam is tevens de functionele basiseenheid waarvoor doelen, maatregelen en kosten zijn geïdentificeerd in het KRW gebiedsproces.

Gelderland telt 80 regionale waterlichamen waarvoor de doelen worden vastgelegd. Hierbij zijn niet inbegrepen de waterlichamen voor Rijkswateren. Wel inbegrepen zijn waterlichamen die zich gedeeltelijk of grotendeels in een andere provincie bevinden. De volgende waterlichamen liggen zowel in de provincie Gelderland als in de provincie Overijssel:

- Poelsbeek;
- Bolksbeek;
- Zuidelijk Afwateringskanaal;
- Schipbeek;
- Nieuwe Waterleiding;
- Dortherbeek-Oost;
- Dortherbeek.

Kaart 2: KRW-oppevlaktewaterlichamen

De waterlichamen:

- Zijdewetering;
- Hoevelakense beek;
- Esvelderbeek;
- Middenloop Barneveldse beek;
- Lunterse Beek;

liggen zowel in de provincie Gelderland als in de provincie Utrecht.

De waterlichamen Beneden-Linge en Kanalen Tielerwaarden liggen gedeeltelijk in de provincie Zuid-Holland. Het waterlichaam Kanalen Vijfheerenlanden ligt in zowel Gelderland, Utrecht als Zuid-Holland. Tot slot is het waterlichaam Weteringen Ooijpolder landsgrensoverschrijdend met Duitsland.

Voor deze (provincie)grensoverschrijdende waterlichamen worden de doelen in de Waterplannen van beide provincies opgenomen. De maatregelen om deze doelen te realiseren worden vastgelegd in het waterbeheerplan van het betreffende waterschap.

Status*

De status van een oppervlaktewaterlichaam wordt bepaald door zowel de oorsprong als de inrichting van de wateren. Deze zogenaamde hydromorfologie kan (vrijwel) ongewijzigd zijn, sterk veranderd of kunstmatig. De (vrijwel) ongewijzigde, hydromorfologie wordt ook wel aangeduid met de status 'natuurlijk'. Voor deze wateren geldt dat de Goede Ecologische Toestand moet worden bereikt. Waterlichamen kunnen echter ook worden aangewezen als 'kunstmatig', als ze gegraven zijn, of 'sterk veranderd', als ze vergraven zijn. Op kaart 2 is dit onderscheid aangegeven.

Bij toekenning van de status 'sterk veranderd' of 'kunstmatig' moet goed worden gemotiveerd dat de morfologie van het betreffende waterlichaam zodanig is aangepast, door ingrepen in het verleden, dat een Goede Ecologische Toestand niet meer bereikt kan worden zonder schade aan functies toe te brengen. De Gelderse waterlichamen hebben allen de status kunstmatig (35) of sterk veranderd (45), zie tabel 2. De reden hiervoor is dat maatregelen die de hydromorfologische situatie zouden herstellen, significante schade toebrengen aan huidige gebruiksfuncties. De motivering van de status is specifiek per waterlichaam weergegeven in de factsheets. Deze factsheets zijn opgenomen in een aparte bijlage op cd-rom.

Tabel 2: toekenning status oppervlaktewaterlichamen

Waterschap	Totaal	Kunstmatig	Sterk veranderd
Waterschap Rivierenland	21	17	4
Waterschap Vallei en Eem	10	3	7
Waterschap Veluwe	16	12	4
Waterschap Rijn en IJssel	33	3	30
Totaal	80	35	45

Typologie

Behalve de status, kent de KRW ook een indeling in watertypen. Deze staat voor Gelderland beschreven in tabel 3. In Gelderland komen 30 waterlichamen voor met de aanduiding 'meren' (M-type) en 50 waterlichamen met een de aanduiding 'rivieren' (R-type). Het meest voorkomende M-type in Gelderland zijn gebufferde regionale kanalen, terwijl de langzaam stromende midden- of benedenlopen bij riviertypen het meest voorkomen.

Tabel 3: indeling in watertypen

Typologie Meren			Typologie Rivieren		
		Aantal			Aantal
M1a	zoete gebufferde sloten	5	R4	permanente langzaam stromende bovenloop op zand	4
M2	zwak gebufferde sloten	2	R5	langzaam stromende midden-/ benedenloop op zand	40
M3	gebufferde regionale kanalen	14	R6	langzaam stromend riviertje op zand/klei	5
M6a	grote ondiepe kanalen zonder scheepvaart	6	R7	langzaam stromende rivier/nevengeul op zand/klei	1
M7b	grote diepe kanalen met-scheep vaart	1			
M14	ondiepe gebufferde plassen	1			
M20	matig grote diepe gebufferde meren	1			
totaal		30			50

Huidige toestand

In deze paragraaf wordt de huidige kwaliteit (toestand) van de oppervlaktewaterlichamen in Gelderland belicht. Met de beschrijving van de huidige toestand kan op termijn het effect van de KRW-maatregelen worden beoordeeld. Bovendien is het beschrijven van de huidige toestand van belang om te toetsen of geen sprake is van achteruitgang in de toestand. Dit zogenoemde standstill-beginsel is een belangrijk uitgangspunt van de KRW.

Huidige ecologische toestand

De ecologische toestand is opgebouwd uit drie onderdelen. Voor elk waterlichaam wordt een beoordeling gegeven ten aanzien van:

- Het vóórkomen van waterleven. Het betreft vier categorieën: vissen, waterplanten, algen en kleine waterdieren.

- De fysisch-chemische kwaliteit van het water (nitraat, fosfaat, chloride, temperatuur, doorzicht, zuurgraad en zuurstof).
- Het vóórkomen van overige relevante stoffen in het water, zoals koper en zink.

De huidige ecologische toestand voor sterk veranderde en kunstmatige waterlichamen is altijd één van de volgende klassen: slecht, ontoereikend, matig of goed. Voor het bepalen van die huidige ecologische toestandsklasse is de beoordeling van het voorkomen van waterleven (biologische toestand) gehanteerd. Alleen in het geval van een beoordeling in de klasse 'goed', is tevens gekeken naar de fysisch-chemische kwaliteit en de overige relevante stoffen. Indien de biologische kwaliteit goed is maar de kwaliteit van de fysische chemie en/of overige stoffen niet, dan wordt de klasse matig gehanteerd.

Bij slechts 3% van de waterlichamen is de huidige toestand goed te noemen (zie tabel 4). Het betreft twee beken in de Achterhoek, de Dommerbeek en de Nieuwe Waterleiding. Het merendeel van de Gelderse waterlichamen, ruim 90%, bevindt zich in de klasse 'matig' (58) of 'ontoereikend' (16). Van 5% is de huidige toestand slecht te noemen. Dit zijn de waterlichamen Didamse Wetering, Wijde Wetering-Zevenaarse Wetering, Bolksbeek en de Arkervaart.

Deze weergave van de huidige toestand geeft wellicht een wat somber beeld. Dit komt vooral door de systematiek van het eindoordeel. Hierbij is het principe gehanteerd van "de ketting is zo sterk als de zwakste schakel". Kortom, wanneer het water schoon is, en waterplanten en waterinsecten uitbundig voorkomen, maar de vissen achterblijven, scoort het gehele waterlichaam matig.

De oorzaak voor de matige of ontoereikende toestand is met name te vinden in relatief lage scores voor 'vissen' en 'kleine waterdieren'. Dit vindt weer zijn oorzaak in het watersysteem zelf. De wateren zijn vaak op een onnatuurlijke manier ingericht en ook de water aan- en afvoer voorkomen de ontwikkeling van een gezond ecologisch systeem. Voor kleine waterdieren is te weinig variatie in de leefomgeving aanwezig en voor vissen vormen stuwen en gemalen een vaak onneembare barrière. Tevens vormen de hoge belastingen met stikstof en fosfaat nog een probleem.

Tabel 4: overzicht van de huidige ecologische toestand van de Gelderse oppervlaktewaterlichamen

Toestand	Rivierenland	Rijn en IJssel*	Veluwe	Vallei en Eem	Totaal (aantal)	Totaal (relatief)
slecht	-	3	-	1	4	5%
ontoereikend	2	3	8	3	16	20%
matig	19	25	8	6	58	72%
goed	-	2	-	-	2	3%
totaal	21	33	16	10	80	100%

* Waterlichaam de Poelsbeek ligt in het beheergebied van waterschap Regge en Dinkel

Huidige chemische toestand

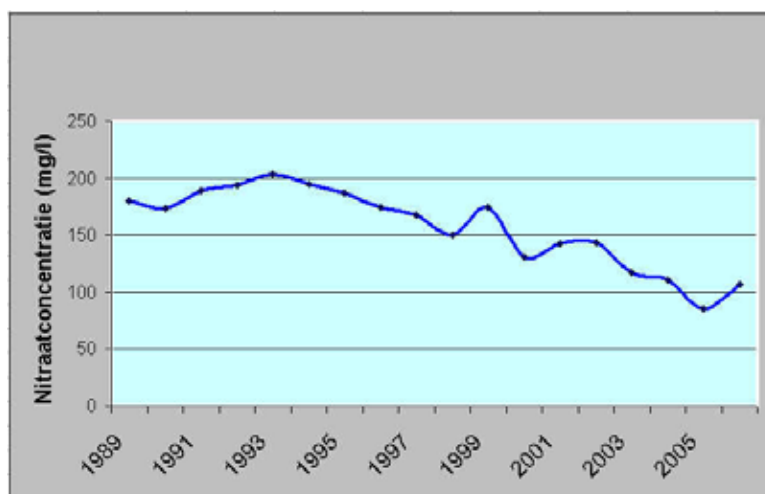
De chemische toestand wordt bepaald door de toetsing van oppervlaktewaterlichamen aan de normen voor Prioritaire Stoffen. De categorie Prioritaire Stoffen bestaat uit 41 stoffen waarvoor op Europees niveau normen zijn afgeleid. Het betreft vooral bestrijdingsmiddelen, zoals endosulfan en diuron, maar ook chemische stoffen als PAK's en enkele zware metalen zoals lood en kwik.

Alle Gelderse waterlichamen bevinden zich in de klasse goed. Dat weerspiegelt zich ook in de maatregelenpakketten van de waterschappen waarin hiervoor geen specifieke regionale maatregelen zijn opgenomen

3.3 De toestand van het Gelderse grondwater

Grondwaterkwaliteit

Gelderland beheert sinds 1985 een meetnet grondwaterkwaliteit dat dient om de resultaten van grondwaterbeschermingsbeleid te toetsen. Uit de langjarige meetreeksen wordt geconstateerd dat sprake is van een geleidelijke verbetering van de grondwaterkwaliteit, voor zover deze wordt beïnvloed door humane activiteiten. Een en ander wordt bijvoorbeeld geïllustreerd in onderstaande figuur 3.

Figuur 3: nitraatconcentratie onder akkerland op zand in het ondiepe grondwater

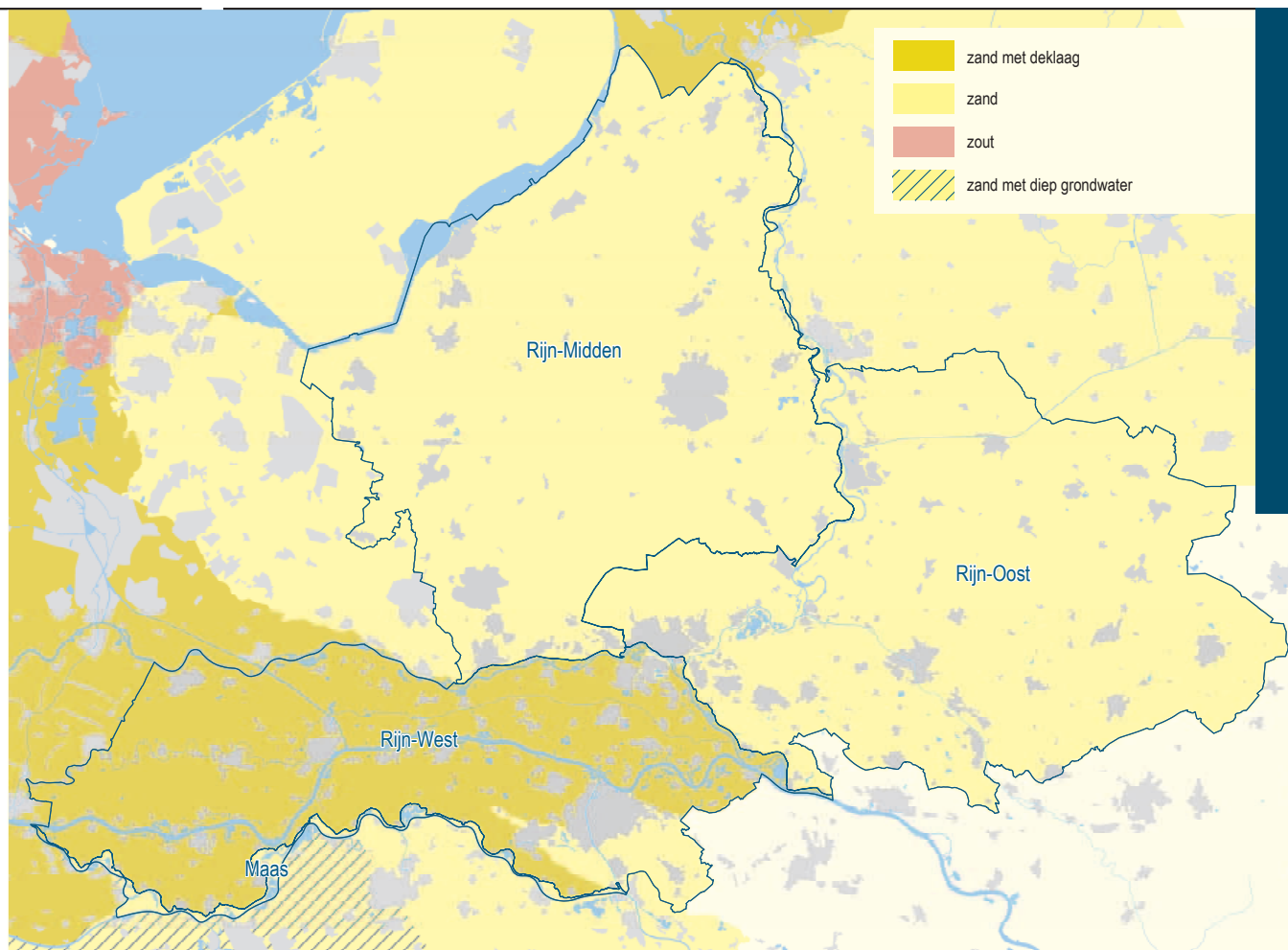
Deze trend betekent overigens niet dat zich lokaal geen kwaliteitsproblemen voordoen. Met name in de Achterhoek blijven zorgelijke situaties bestaan voor de grondwaterkwaliteit in relatie tot het gebruik van grondwater voor de drinkwaterwinning.

Met het in werking treden van de KRW gelden bijzondere vereisten voor het in beeld brengen van de huidige toestand en trends in de grondwaterlichamen. De grondwaterlichamen zijn provinciegrens overschrijdend (zie kaart 3 grondwaterlichamen), zodat beoordeling van toestand, belastingen en trends alleen op dat overstijgende niveau kan worden bepaald. De resultaten zijn daarom opgenomen in het SGBP Rijn-Delta.

Voor de in Gelderland voorkomende grondwaterlichamen zijn de belastingen die in het SGBP zijn bepaald onder anderen diffuse bronnen (bestrijdingsmiddelen en nutriënten) en puntbronnen.

In het SGBP is opgenomen dat voor de grondwaterlichamen die in Gelderland voorkomen geen sprake is van opwaartse trends.

In overleg tussen Rijk en Provincies zijn in alle grondwaterlichamen representatieve meetpunten geselecteerd uit het nationale meetnet grondwaterkwaliteit en de provinciale meetnetten. Ook een monitoringsprogramma dat voldoet aan de KRW is in gezamenlijk overleg vastgesteld, zie verder hoofdstuk 8. Met de resultaten van dit KRW-meetnet wordt de grondwaterkwaliteit getoetst aan de Europese normen voor nitraat (50 mg/l) en bestrijdingsmiddelen (0,5 µg/l totaal/0,1 µg/l individueel), en aan de drempelwaarden (BKMW 2009), conform het vastgestelde protocol (Protocol voor de beoordeling van de chemische toestand van grondwaterlichamen. Een theoretisch concept. RIVM Briefrapport 607300008/2008). Drempelwaarden zijn nationaal vastgestelde richtwaarden die dienen voor de beoordeling van de chemische toestand van grondwaterlichamen. Een eerste meetronde heeft plaats gevonden. Het meetnet dient er ook voor om (in 2015) te bepalen wat de effectiviteit van KRW-maatregelen is geweest, zie ook hoofdstuk 8. Onder verwijzing naar de uitvoerige beschrijving van de monitoring in het SGBP Rijn-Delta wordt in

Kaart 3: KRW-grondwaterlichamen binnen Gelderland

onderstaande tabel 5 beknopt de huidige chemische toestand in de voor Gelderland relevante grondwaterlichamen weergegeven.

Tabel 5: beoordeling chemische toestand per grondwaterlichaam

Grondwaterlichaam	Oordeel chemie	Nitraat	Bestrijdings-Middelen	Drempelwaarde stoffen*
Zand Rijn-Midden	goed	goed	goed	goed
Zand Rijn-Oost	goed	goed	goed	goed
Zand Rijn-West	goed	goed	goed	goed
Deklaag Rijn-West	goed	goed	goed	goed

*) As, Ni, Pb, Cl, Cd, P-totaal

Bij overschrijding van drempelwaarden is een nadere analyse nodig van mogelijke oorzaken. Deze kunnen ook van natuurlijke aard zijn waarbij uiteraard geen maatregelen nodig zijn.

De goede beoordeling van de chemische toestand van de grondwaterlichamen als geheel betekent niet dat zich lokaal geen kwaliteitsproblemen voordoen. Uit metingen van het drinkwaterbedrijf Vitens blijkt dat bij een aantal drinkwaterwinnings sprake is van een chemische toestand van de grondstof die het nodig maakt maatregelen te treffen om er voor te zorgen dat in de toekomst het niveau van zuivering niet toeneemt. In paragraaf 4.6.1 worden deze maatregelen nader omschreven.

Grondwaterkwantiteit

De toestandsbeoordeling van de huidige situatie is gebeurd volgens het Protocol beoordeling kwantitatieve toestand grondwaterlichamen, nadere uitwerking beoordelingssystematiek grondwater-toestand, versie 6. De kwantitatieve toestand is bij alle binnen Gelderland liggende grondwaterlichamen in evenwicht.

Bovendien worden de grondwaterstand en de grondwaterstroming op het niveau van grondwaterlichamen niet zodanig door menselijk handelen beïnvloed dat dit leidt tot toestroming van zout water of significante schade aan oppervlaktewater en natuur. Wel is lokaal sprake van verdroogde gebieden, waaronder Natura 2000-gebieden (Binnenveld, Landgoederen Brummen, Rijstrangen en Korenburgerveen). Deze verdroging is grondwater gerelateerd.

4 Het Gelderse waterbeleid

4.1 Inleiding

Voortzetting van het lange termijn beleid

Dit plan zet het beleid uit het vorige Waterhuishoudingsplan voort: zorgen dat het watersysteem in 2027 op orde is. Op orde betekent een robuust watersysteem dat tegen een stootje kan vanuit mens of klimaat. Het kan omgaan met zware regenval en normale perioden van droogte. De functies wonen, werken en landbouw worden voldoende bediend. Grondwatersystemen werken voldoende voor drinkwater en grondwaterafhankelijke natuur. Een basis ecologie functioneert in elk Gelders oppervlaktewater. Speciale en zeldzame planten en dieren floreren in de Gelderse Ecologische Hoofdstructuur, HEN en SED-wateren en Natura 2000-gebieden. Hierbij is duurzame instandhouding gegarandeerd. Er bestaat een verschil met het vorige Waterhuishoudingsplan: de eindtermijn is vervroegd van 2030 naar 2027 omwille van een betere afstemming met de eindtermijnen van andere kaders zoals de Kaderrichtlijn Water en het Nationaal Bestuursakkoord Water. Gezien de relatief beperkte aanpassing zijn de Gelderse lange termijn doelstellingen niet veranderd.

Aanpassingen ten opzichte van WHP3

Wat is nieuw?

Op een aantal onderwerpen hebben zich in de afgelopen planperiode ontwikkelingen voorgedaan die een actualisatie van het beleid vragen. Zo is bijvoorbeeld de vierde Nota Waterhuishouding geactualiseerd tot het Nationale Waterplan, is het Nationaal Bestuursakkoord geactualiseerd en zijn inmiddels de doelen, maatregelen en kosten bekend voor de KRW. Voor de aanpak van verdroging is de focus in de periode tot en met 2013 gericht op de gebieden van de TOP-lijst. Dit leidt tot accentverschuivingen binnen het plan, niet tot wijzigingen van het lange termijn beleid.

Nieuw in dit Waterplan Gelderland is het grondwaterbeschermingsbeleid (paragraaf 4.6). Dit was tot nu toe opgenomen in het Gelders Milieuplan 3. Voor een samenhangend waterbeleid is er voor gekozen om kwaliteit én kwantiteit van zowel grond- als oppervlaktewater in dit Waterplan Gelderland op te nemen. Het beleid voor grondwaterkwantiteit is beschreven in het grondwaterbeheerplan in Hoofdstuk 5.

In dit Waterplan Gelderland zijn ook onderwerpen vanuit de KRW opgenomen. In hoofdstuk 3 is al de toestand van het Gelderse watersysteem beschreven en is de begrenzing van de binnen Gelderland liggende grondwaterlichamen weergegeven. Dit hoofdstuk 4 bevat de vastlegging van de ecologische doelen voor regionale oppervlaktewaterlichamen en het maatregelprogramma voor grondwater.

Dit Waterplan Gelderland krijgt zodra het overgangsrecht bij de Waterwet in werking treedt, de status van structuurvisie op grond van de Wro. Daarom is in dit Waterplan Gelderland beschreven welke onderwerpen van provinciaal belang zijn en waarvoor de provincie het tot haar beschikking staande instrumentarium uit de Wro wil inzetten. Dit is beschreven in paragraaf 9.2.3.

Wat is vervallen?

In WHP3 zijn actiegebieden geïntroduceerd. Deze gebieden kenden zowel een opgave voor de ontwikkeling van natuur als het verbeteren van de waterkwaliteit. Met het ILC, de PMJP-gebieden en de TOP-lijstgebieden zijn de wateropgaven nader gespecificeerd. Daarmee is het nut van de actiegebieden komen te vervallen, ze komen dus niet meer terug in dit Waterplan Gelderland.

Ook de in WHP3 geïntroduceerde Sleutelprojecten komen niet meer terug in dit Waterplan Gelderland.

In WHP3 zijn beschermingszones langs HEN-wateren geïntroduceerd. Deze beschermingszones blijken niet effectief voor het beperken van de effecten van mest en daar komt bij dat in de planperiode van WHP3 het Lozingenbesluit Open Teelt en Veehouderij van kracht is geworden. Met de herbegrenzing van de EHS vallen de HEN-wateren volledig binnen de EHS. Om deze redenen is in het kader van de Streekplanuitwerking 'Herbegrenzing EHS' besloten deze beschermingszones te laten vervallen.

Met het Gelders Rivierdijkenplan uit 1994 beoogde de provincie dijkverbeteringprojecten in combinatie met behoud of versterking van de kwaliteit van het rivierengebied. Aandacht voor een integrale afweging, landschappelijke, natuur-, cultuurhistorische waarden en draagvlak waren daarbij leidend. Deze aspecten zijn inmiddels gemeengoed geworden. Het Gelders Rivierdijkenplan vervalt daarmee met de vaststelling van dit Waterplan Gelderland.

Robuust watersysteem

In de laatste decennia van de 20ste eeuw is het regionale watersysteem met veel technische ingrepen aangepast aan droge voeten voor wonen, werken, transport en een moderne gemechaniseerde landbouw. Hierdoor is de ruimte voor het watersysteem geminimaliseerd. Ecologie en klimaatverandering maken nieuwe ingrepen in het watersysteem noodzakelijk. Daarbij is kiezen voor een ruimtelijke oplossing het duurzaamst.

Bij het oplossen van regionale wateroverlast wordt gekozen voor het langer vasthouden van regenwater daar waar het valt en voor het realiseren van meer bergingsruimte in het watersysteem. Langer vasthouden leidt tot een betere aanvulling van het grondwatersysteem. Meer bergingsruimte leidt tot een langere afvoertijd met een minder hoge piekafvoer.

Bij ingrepen in het watersysteem kunnen synergievoordelen behaald worden:

- vasthouden van regenwater ter plekke levert een bijdrage aan het verminderen van de effecten van droogte en verschaft vluchtplaatsen voor waterdieren bij extreme omstandigheden;
- vasthouden van water levert een bijdrage aan verdrogingsbestrijding;
- vasthouden van regenwater ter plekke levert meer infiltratie en daarmee meer voeding van het grondwatersysteem;
- meer ruimte voor waterberging in het watersysteem levert door combinatie met maatregelen als natuurvriendelijke oevers, aanleg van stapstenen, verlengen van de afvoerlengte door hermeandering met natuurlijke processen van zandtransport een bijdrage aan realisatie van ecologische doelen vanuit de KRW.

De provincie verwacht bij ingrepen in het watersysteem dat deze zodanig plaatsvinden dat ze een bijdrage leveren aan een combinatie van bovengenoemde onderwerpen. Bij het werken aan het watersysteem is rekening houden met de landschappelijke context en de cultuurhistorische betekenis belangrijk. Het kan sterk bijdragen aan een landschap met een hoge kwaliteit.

Leeswijzer hoofdstuk 4

Paragraaf 4.2 beschrijft het basisniveau waaraan het Gelderse oppervlaktewatersysteem moet (gaan) voldoen. De daaropvolgende paragrafen 4.3 t/m 4.8 beschrijven de functies met hun specifieke eisen voor waterkwantiteit en waterkwaliteit. Elke paragraaf begint met het doel, de realisatietermijnen en de gewenste taak- en rolverdeling in de uitvoering tussen de waterpartners. Hierbij wordt opgemerkt dat dit geen taakopdrachten zijn. Ook de gevolgen van het vastleggen van de functies met aanvullende waterdoelstellingen op de functiekaart van dit Waterplan Gelderland zijn hier te vinden.

De functiekaart wijst aan in welke gebieden welke functie leidend is voor de inrichting en beheer van het watersysteem. Er kan sprake zijn van een dubbelfunctie: bijvoorbeeld landbouwgebied kan tevens waterbergingsgebied zijn. Het zal dan incidenteel onderlopen. Per functie zijn vereisten vastgesteld voor de bescherming van de betreffende functies. De functiekaart is een beschermingskaart. Dat wil zeggen dat de provincie erop toeziet, dat de inrichting en het beheer conform deze vereisten plaatsvinden en daarmee de waterhuishoudkundige randvoorwaarden die een bepaalde functie vereist, in stand worden gehouden. Zo nodig en zo mogelijk treedt de provincie handhavend op. De functiekaart is ook een ontwikkelkaart voor zover de waterhuishoudkundige randvoorwaarden nog niet gerealiseerd zijn. De functiekaart geeft dan het streefbeeld weer. De bescherming geschiedt in die gevallen op grond van 'stand still'.

4.2 Het basisniveau

Het basisniveau moet voor het gehele grondgebied mens en algemeen voorkomende planten en dieren voldoende levensruimte bieden en voorzien in water dat geschikt is voor de meeste functies. Het zorgt er ook voor dat het grondgebied aan de normen voor veiligheid tegen hoogwater en tegen wateroverlast voldoet.

Het basisniveau wordt beschreven aan de hand van de aspecten:

- oppervlaktewaterkwaliteit
- hoogwaterbescherming
- regionale wateroverlast
- watertekort
- waterbodems

Verder beschrijft deze paragraaf de relatie met landschap, cultuurhistorie en archeologie en sportvisserij en het beleid in extreme omstandigheden.

4.2.1 Oppervlaktewaterkwaliteit en de eisen van de Kaderrichtlijn Water (KRW)

Doel waterkwaliteit oppervlaktewater

Herstel en behoud van de kwaliteit voor oppervlaktewater in Gelderland waarbij voldaan wordt aan de normen uit de Kaderrichtlijn Water, nader vastgelegd in het BKMW 2009.

Termijnen

2027

- Alle oppervlaktewaterlichamen voldoen aan de chemische kwaliteitsdoelstellingen voor 41 prioritaire stoffen.
- Alle oppervlaktewaterlichamen bevinden zich voor wat betreft de ecologische kwaliteit in de toestandsklasse goed.

2015

- Zo veel mogelijk oppervlaktewaterlichamen voldoen aan de chemische kwaliteitsdoelstellingen voor 41 prioritaire stoffen, met de mogelijkheid om de uitvoering hiervoor te faseren tot 2027.
- Zo veel mogelijk oppervlaktewaterlichamen, met als streven 25%, voldoen voor wat betreft de ecologische kwaliteit aan het Goede Ecologische Potentieel met de mogelijkheid om de uitvoering hiervoor te faseren tot 2027.
- Zo veel mogelijk oppervlaktewaterlichamen, met als streven 25%, voldoen voor wat betreft de ecologische kwaliteit aan de normen voor fysisch/chemische kwaliteitselementen en overige verontreinigende stoffen, met de mogelijkheid om de uitvoering hiervoor te faseren tot 2027.

- Beheer en onderhoud van de oppervlaktewateren zijn afgestemd op beschermde vissoorten en de vissoorten van de Rode Lijst.
- Alle HEN-wateren zijn optrekbaar voor vissen, voor zover in overeenstemming met de streefbeeld en de bescherming van kwetsbare populaties.

2012

- Er is voor de vispopulaties een overzicht van de verspreiding van beschermde en Rode Lijstsoorten

Nu

- In de Gelderse oppervlaktewaterlichamen vindt geen achteruitgang van de kwaliteit plaats.

Uitvoering

Voor de uitvoering van acties in de planperiode zien wij de volgende taakverdeling:

- het Rijk
 - o neemt het voortouw in de uitvoering van het Uitvoeringsprogramma Diffuse Bronnen;
 - o stemt maatregelen voor vismigratie tussen Rijkswater en regionaal water af met het betreffende waterschap.
- de provincie
 - o legt de ecologische doelen, status en begrenzing van de oppervlaktewaterlichamen vast in dit Waterplan Gelderland;
 - o stelt uiterlijk in 2012 samen met de waterschappen een overzicht op van de verspreiding van beschermde en Rode Lijstsoorten;
 - o zorgt ervoor dat recreatieve sportvisserij in een vroegtijdig stadium wordt meegenomen in integrale plannen op het gebied van natuurbeheer en ruimtelijke ontwikkeling en neemt sportvisserij als activiteit op in beheerplannen voor Natura 2000-gebieden.
- de waterschappen
 - o voeren de maatregelen uit die zijn afgesproken in de KRW-gebiedsprocessen voor oppervlaktewater en die zijn opgenomen in de waterbeheerplannen;
 - o leggen hun beleid ten aanzien van vis in hoofdlijnen vast in hun waterbeheerplan;
 - o stellen, voor zover nog niet beschikbaar, uiterlijk in 2010 een nota visbeleid op;
 - o maken wateren optrekbaar voor vis voor zover zinvol en in overeenstemming met de doelstelling/het streefbeeld;
 - o realiseren bij onderhoud en vernieuwing van kunstwerken, inclusief gemalen, waar nodig vismigratievoorzieningen of visgeleidende maatregelen;
 - o houden oevers bereikbaar en toegankelijk voor recreatieve sportvisserij, tenzij dit in gebieden met een ecologische functie ten koste gaat van kwetsbare natuurwaarden;
 - o stemmen het beheer en onderhoud van oppervlaktewateren af op het voorkomen van beschermde vissoorten en vissoorten van de Rode lijst.
- de gemeenten
 - o werken mee aan het beschikbaar stellen van ruimte en het planologisch mogelijk maken van maatregelen als dat voor de uitvoering van KRW-maatregelen noodzakelijk is.

Toelichting

Voor het bereiken van de doelen van de KRW worden eisen gesteld aan de chemische en ecologische kwaliteit van het oppervlaktewater.

Chemische waterkwaliteit

De KRW stelt normen voor 41 stoffen: 20 prioritair stoffen, 13 prioritair gevaarlijke stoffen en 8 stoffen uit de EU Richtlijn 76/464 (de oude richtlijn Gevaarlijke stoffen). Het betreft onder andere bestrijdingsmiddelen, zware metalen en chemische verbindingen als benzeen en Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen (PAK's).

De concentratie van de 41 stoffen in de Gelderse wateren moet in 2015 voldoen aan de nieuwe Europese normen en daarmee de Goede Chemische Toestand bereiken.

De lidstaten moeten hiertoe:

- de verontreiniging door prioritair stoffen geleidelijk verminderen;
- de emissies, lozingen of verliezen van prioritair gevaarlijke stoffen stopzetten of geleidelijk beëindigen.
- voorkomen dat de waterkwaliteit met betrekking tot prioritair stoffen achteruitgaat.

Dit Waterplan Gelderland gaat ervan uit dat het Uitvoeringsprogramma Diffuse Bronnen van het Rijk leidt tot realisatie van de Goede Chemische Toestand.

Ecologische waterkwaliteit

Dit Waterplan Gelderland bevat de ecologische doelen voor de oppervlaktewaterlichamen in Gelderland.

De ecologische kwaliteit van oppervlaktewater wordt bepaald door drie soorten parameters:

- biologische parameters (het Goede Ecologische Potentieel);
- fysisch-chemische parameters;
- parameters van overige relevante stoffen.

Biologische parameters

Gelderland kent 80 oppervlaktewaterlichamen. Voor al deze lichamen bevat dit plan de ecologische doelen, uitgedrukt in het Goede Ecologische Potentieel: GEP. Het GEP is per waterlichaam vastgelegd in factsheets (zie bijlage op cd-rom). GEP's moeten in 2015 zijn gerealiseerd, met een mogelijkheid tot uitstel (fasering) tot uiterlijk 2027.

Aangezien voor 25% van de waterlichamen de ecologische doelen in 2015 naar verwachting worden gehaald, betekent dit dat naar schatting 75% van de waterlichamen gebruik maakt van de mogelijkheid tot faseren. Per waterlichaam is beargumenteerd welke maatregelen in 2010-2015 kunnen worden gerealiseerd en welke pas daarna. Het onderscheid is gemaakt op basis van de criteria 'onevenredig kostbaar', 'technisch onhaalbaar' en 'natuurlijke omstandigheden'. De motivatie voor fasering is vastgelegd in de factsheets in de bijlage (cd-rom).

GEP's worden uitgedrukt in een getal tussen 0 en 1. De waterschappen in Gelderland hebben in gebiedsprocessen de GEP's op pragmatische wijze opgesteld. Voor sloten en kanalen zijn landelijk GEP's afgeleid. Voor deze wateren liggen de GEP's tussen 0,6 en 1 (de klasse 'goed'). Bij sterk veranderde wateren (bijv. beekjes) kan het GEP lager liggen.

De verwachting is dat uitvoering van alle maatregelen in 2027 leidt tot 100% doelbereik. Mocht in 2015 of 2021 onverhoopt blijken dat de maatregelen het doelbereik niet halen en zich geen innovatieve kosten-effectieve maatregelen hebben aangediend, dan kan binnen de eisen van de KRW gemotiveerd doelverlaging worden bepleit.

Vissen tellen ook mee in de bepaling van de ecologische waterkwaliteit. Lidstaten moeten hun vispopulaties in beeld brengen. Vissen zijn tevens onderdeel van de streefbeelden van de HEN- en SED-wateren. De provincie wil in deze planperiode samen met de waterschappen beleid voor beschermde vissoorten formuleren. Zij heeft een wettelijke taak op basis van de Natuurbeschermingswet. Een overzicht van vissoorten met een beschermde status in Gelderland is opgenomen in bijlage 1.

Monitoring van vispopulaties is inmiddels gestart. In de loop van de jaren moeten lange meetreeksen beschikbaar komen.

Voor duurzame en natuurlijke visstanden is het belangrijk dat wateren in het algemeen optrekbaar zijn voor vis. Vismigratie is daarom een van de kosteneffectieve maatregelen in de KRW-maatregelpakketten. Niet altijd is het optrekbaar maken gewenst. In wateren waarin dit leidt tot een bedreiging voor kwetsbare soorten moeten de migratiebarrières gehandhaafd blijven. Ook in situaties waarin de barrière al zolang aanwezig is dat dit heeft geleid tot een speciaal daarbij passende ecologie die het beschermen waard is, moeten de migratiebarrières gehandhaafd blijven.

Daar waar voor het mogelijk maken van vismigratie verbindingen tussen Rijkswater en regionaal water noodzakelijk zijn, vindt afstemming plaats tussen Rijkswaterstaat en het betreffende waterschap.

Vanuit de visie van duurzame zelfstandige ecosystemen in een robuust watersysteem is de provincie in principe geen voorstander van het uitzetten van vis. Van de waterschappen vragen wij het beheer en onderhoud van de oppervlaktewateren af te stemmen op het voorkomen van beschermde vissoorten en vissoorten van de Rode lijst en de eisen die deze soorten stellen aan hun omgeving. Ook bij vergunningverlening vragen wij van de waterschappen hiermee rekening te houden. De habitat van deze soorten mag niet achteruitgaan.

De realisatie van vismigratievoorzieningen of visgeleidende maatregelen bij onderhoud en vernieuwing van kunstwerken zoals gemalen vormt een aandachtspunt. Naast het gewenste effect voor vispopulaties levert dit mogelijk een risico op extra droogte bovenstrooms omdat vispassages met vistrappen een zekere hoeveelheid afvoer vereisen. Dit kan leiden tot negatieve gevolgen voor natuur en landbouw bovenstrooms en kan daarmee in strijd zijn met het anti-verdrogingsbeleid en het beleid voor herstel van natte natuur in dit Waterplan Gelderland. In geval van een aantoonbaar risico op negatieve effecten als gevolg van verdroging door vispassages (in ieder geval voor Natura2000 gebieden) moet worden onderzocht of het mogelijk is om de vispassages in perioden die gevoelig zijn voor droogte buiten werking te stellen en in hoeverre de vispassages in dat geval nog voldoende effectief zijn voor vismigratie.

- *Fysisch-chemische parameters en parameters voor overige relevante stoffen*

De ecologische kwaliteit wordt tevens bepaald door fysisch-chemische kwaliteitselementen als stikstof, fosfaat, zuurstof, temperatuur, chloride, doorzicht, zuurgraad en overige relevante stoffen, als koper en zink. Voor het merendeel van deze stoffen worden de normen nationaal, of per stroomgebied vastgesteld. Zolang nieuwe normen nog niet zijn vastgesteld, wordt het huidige MTR (Maximaal Toelaatbaar Risico) gehanteerd.

Het halen van deze normen hangt grotendeels af van generiek Rijksbeleid. Het Uitvoeringsprogramma Diffuse Bronnen geeft aan hoe en waar probleemstoffen het meest kosteneffectief kunnen worden aangepakt. Sommige stoffen zijn inmiddels verboden, sommige vragen om een aanpak via Europees productenbeleid.

Het Rivierengebied heeft in de haarvaten van haar watersystemen met name een stikstofprobleem. De beken in de Gelderse Vallei hebben te maken met een hoge diffuse belasting van fosfaat uit het landelijk gebied. Ook de Winterswijkse beken en de Hierdense beek hebben last van aanvoer van voedingstoffen vanuit landbouwgronden. Bekken in de Achterhoek hebben tevens te maken met de grensoverschrijdende belasting uit Duitsland.

Voor het Rivierengebied, de Winterswijkse beken en de Hierdense beek, worden in deze planperiode innovatieve pilots uitgevoerd ter reductie van de nutriëntenbelasting. In Winterswijk gebeurt dit in samenwerking met Duitse partners. Voor de Gelderse Vallei moet de fosfaatevenwichtsbemesting uit de Mestwetgeving 2006 soelaas bieden. Samen met landbouwkundige maatregelen en aanpassingen aan rioolwaterzuiveringsinstallaties uit het Reconstructieplan moet dit leiden tot het halen van de normen. Dat is ook van belang voor realisatie van de Natura2000 doelen van het Gooi- en Eemmeer. Deze maatregelen zijn opgenomen in de waterovereenkomst die provincie en waterschap hebben afgesloten.

Aan het eind van de planperiode (2015) zal de provincie na een evaluatie bezien in hoeverre de KRW doelen zijn gehaald en welke aanvullende maatregelen bij diffuse verontreinigingen eventueel nodig zijn. Hierbij zal het principe 'level playing field' waarbij alle landen en betrokkenen rekening kunnen houden met vergelijkbare regels en kosteneffectiviteit weer een belangrijke rol spelen.

Voor de verbetering van de waterkwaliteit worden maatregelen ingezet op basis van twee elkaar aanvullende beleidskaders van het preventieve waterkwaliteitsbeleid:

1. Een *algemeen* beleidskader dat van toepassing is op alle wateren en dat uit twee sporen bestaat: a. het brongericht spoor en b. het waterkwaliteitsspoor (ook wel emissie-immisietoets genoemd).
2. Een *aanvullend* beleidskader dat zich specifiek richt op de waterlichamen met het oog op uitvoering van de KRW.

Voor een nadere beschrijving van deze beleidskaders en de bijbehorende getalswaarden wordt verwezen naar het Nationaal Waterplan en de 'Leidraad Kaderrichtlijn Water voor de vergunningverlening en handhaving in het kader van de WVO', inclusief de wijzigingen die voortvloeien uit de aanpassing van deze Leidraad, die eind 2009 is voorzien.

Synergieprojecten

Het Rijk heeft subsidie beschikbaar gesteld voor de uitvoering van KRW-maatregelen die bijdragen aan de realisatie van Rijksdoelen, zoals veiligheid of klimaatbestendigheid. Synergie kan tevens ontstaan doordat een bijzondere meerwaarde ontstaat in de samenwerking tussen uitvoeringspartners.

Voor het landelijk gebied zijn tien synergieprojecten benoemd. De provincie is projecteigenaar voor twee anti-verdrogingsprojecten in Natura2000 gebieden. In de andere projecten zijn waterschappen de projecteigenaar. Deze projecten dragen met name bij aan de realisatie van natte ecologische verbindingzones en beekherstel, alsmede aan de waterveiligheid (WB21) en klimaatadaptatie. In deze projecten is de provincie co-financier. Voor deze projecten komt via het ILG in totaal ruim 13 miljoen euro Rijkssubsidie beschikbaar voor KRW-projecten in de provincie.

Tabel 6: synergieprojecten in het landelijk gebied

Naam Synergieproject	Project eigenaar	(Rijks)doelen	Startjaar (indicatief)	Einddatum
Hierdense Beek	Waterschap Veluwe	Verdroging, beekherstel, WB21	2009	2015
Veldbeek	Waterschap Veluwe	Verdroging, beekherstel, HEN	2008	2012
Landgoederen Brummen	Provincie Gelderland	Verdroging, Natura2000	2010	2015
Grift, fase 1	Waterschap Veluwe	EHS, verdroging, WB21	2009	2015
EVZ's Gelderse Vallei Gelderland	Waterschap Vallei en Eem	EHS (EVZ's), WB21	2009	2015
Bennekomse Meent en Binnenveld	Provincie Gelderland	Verdroging, Natura 2000	2010	2015
Langs de Linge	Waterschap Rivierenland	EHS, Verdroging, Natura 2000, cultuurhistorie, nutriënten	2009	2015
Integraal project Groesbeek	Gemeente Groesbeek	KRW, WB21	2009	2015
De Berkel	Waterschap Rijn en IJssel	EHS, WB21	2009	2015
Boven Slinge/ Bielheimerbeek B	Waterschap Rijn en IJssel	EHS, WB21	2009	2010
De Oude IJssel	Waterschap Rijn en IJssel	EHS, WB21	2010	2013

Naast projecten in het landelijk gebied, zijn nog enkele projecten in het stedelijk gebied gehonoreerd. Deze staan in tabel 7.

Tabel 7: synergieprojecten in het stedelijk gebied

Naam Synergieproject	Project eigenaar	(Rijks)doelen	Startjaar	Einddatum
Groene berging Millingen	Gemeente Millingen	stedelijke vernieuwing	2009	2015
Waterkwaliteits-spoor Grift	Waterschap Veluwe	EHS, WB21, duurzame leefomgeving, beekherstel	2010	2012
Eendrachtssprengen gemeente Apeldoorn	Gemeente Apeldoorn	beekherstel, WB21, duurzame leefomgeving	2009	2015
Bovenslinge / Bielheimerbeek A	Gemeente Aalten	EHS, stedelijke vernieuwing	2009	2010

De provincie draagt bij aan een aantal synergieprojecten. De provinciale cofinanciering bedraagt circa € 15 miljoen voor synergieprojecten in het landelijk gebied en circa € 1,5 miljoen voor synergieprojecten in het stedelijk gebied.

4.2.2 Hoogwaterbescherming

De provincie gaat uit van een langjarige en duurzame aanpak om Gelderland blijvend te beschermen tegen overstromingen vanuit de grote rivieren en de Veluwerandmeren. De hoofdlijnen voor het hoogwaterbeschermingsbeleid heeft de provincie in de nota Waterveiligheid Gelderland (juni 2008) vastgelegd. In dit plan wordt hier nadere uitwerking aan gegeven. Belangrijk uitgangspunt is dat de dijken op orde zijn. Preventie is de primaire pijler van het beleid. De realisatie van de PKB Ruimte voor de Rivier en de Maaswerken wordt gezien als de eerste stap in een doorlopend traject naar een toekomstvast riviersysteem. Dit systeem is rond 2100 ingericht op een hogere maatgevende afvoer: voor de Rijntakken 18.000 m³/s bij Lobith en voor de Maas 4.600 m³/s bij Borgharen. Bij de inrichting wordt bovendien rekening gehouden met zeespiegelstijging en peilstijging van het IJsselmeer. Hoogwaterbescherming gaat wat betreft de provincie samen op met Natura2000 en verbetering van de ruimtelijke kwaliteit. Als onderdeel van een duurzame strategie voor hoogwaterbescherming wil de provincie graag onderzoeken hoe het preventieve beleid kan worden aangevuld met gevolgbeperkende maatregelen. Het Rijk is primair verantwoordelijk voor de formulering en financiering van het hoogwaterbeschermingsbeleid. Met name wat betreft de hoogwaterveiligheid voorbij 2100, is een belangrijk deel van de inzet van de provincie in deze beleidsperiode gericht op de beïnvloeding van het Rijksbeleid.

Deze paragraaf beschrijft de Gelderse hoogwaterbescherming aan de hand van drie thema's:

- De dijken: primaire en regionale waterkeringen;
- Hoogwaterbescherming op lange termijn: tot 2100;
- Duurzame hoogwaterbescherming gericht op de verwachte situatie na 2100.

4.2.2.1 De dijken: primaire en regionale waterkeringen

Doel waterkeringen

Bescherming tegen hoogwater door het op orde krijgen en houden van de primaire en regionale waterkeringen binnen Gelderland.

Termijnen

2015

- Alle verbeteringen van de primaire waterkeringen, naar aanleiding van de resultaten van de tweede toetsronde, zijn uitgevoerd. Eventuele verbeteringen, naar aanleiding van de resultaten van de derde toetsronde, zijn in gang gezet.

- Alle regionale waterkeringen zijn op orde gebracht, naar aanleiding van de resultaten van de eerste toetsing.

2011

- Alle regionale waterkeringen zijn opgenomen in de legger en hebben een eerste toetsing ondergaan.

De derde toetsronde van de primaire waterkeringen is gereed. De vierde toetsronde is direct aansluitend gestart en wordt in 2017 afgerond.

2010

- De normering van de regionale waterkeringen is vastgesteld.
- De beheerplannen zijn opgesteld, met de primaire- en regionale waterkeringen als onderdeel daarvan. In de beheerplannen is aandacht geschonken aan landschappelijke-, natuur- en cultuurhistorische waarden van de keringen.

Uitvoering

Voor de uitvoering van acties in de planperiode zien wij de volgende taakverdeling:

- het Rijk
 - o wijst de primaire waterkeringen aan en normeert deze;
 - o zorgt voor de aanleg, verbetering en ruimtelijke bescherming van de primaire waterkeringen in beheer van het Rijk.
- de provincie
 - o houdt toezicht op alle primaire- en regionale waterkeringen binnen haar provincie;
 - o wijst de regionale waterkeringen aan en normeert deze;
 - o beoordeelt en rapporteert de uit te voeren toetsing van de waterkeringen;
 - o keurt dijkverbeteringsplannen goed en coördineert deze.
- de waterschappen
 - o zorgen voor de aanleg, verbetering, ruimtelijke bescherming (i.s.m. de gemeenten) en toetsing van de dijken;
 - o voeren het beheer en onderhoud van de waterkeringen uit.
- de gemeenten
 - o zorgen voor de ruimtelijke bescherming (i.s.m. waterschappen).

Toelichting

De provincie blijft zich onverminderd inzetten voor het op orde krijgen en houden van de waterkeringen binnen Gelderland. De provincie houdt toezicht op alle primaire en regionale waterkeringen binnen haar provincie. De frequentie van de vijfjaarlijkse Toets op Veiligheid verandert de komende beleidsperiode in een zesjaarlijkse toets. Sinds 2006 wordt gewerkt aan de derde toetsronde. Deze wordt in 2011 afgerond. De vierde toetsronde loopt vervolgens van 2011 tot 2017. Middels deze toetsing en, indien nodig, dijkverbeteringen wordt er aan gewerkt alle waterkeringen aan de gestelde normen te laten voldoen. In de Waterverordeningen is dit principe doorvertaald naar de regionale waterkeringen.

In 2011 neemt het Rijk het principebesluit voor de nieuwe normering. Vanuit haar belang en expertise als toezichthouder voor de primaire keringen, zal de provincie zich in het voorbereidende proces sterk maken voor een (maatschappelijk) uitlegbare en toetsbare norm. De wettelijke gegarandeerde basisveiligheid per dijkkring moet gelijk zijn. Echter bewoningconcentraties en economische concentraties kunnen aanleiding zijn voor een toegevoegde, hogere veiligheid.

De primaire waterkeringen vormen een stelsel van waterkeringen en kunstwerken dat een dijkkringgebied – al dan niet met hoge gronden omsloten – beschermt tegen overstromingen door hoogwater op de Rijntakken, de Maas, het IJsselmeergebied en de randmeren. Van gemeenten wordt een planologische bescherming verwacht. Deze bescherming dient gebaseerd te zijn op de beschermingszones zoals opgenomen in de Keur van de waterschappen.

De regionale waterkeringen zijn door de provincie, aangewezen, genormeerd en per waterschap vastgelegd in de Waterverordening. Ook voor de regionale waterkeringen wordt van de gemeenten planologische bescherming verwacht op basis van de Keur. Bij het opnemen van waterkeringen in bestemmingsplannen moet rekening worden gehouden met de 'standaard vergelijkbare bestemmingsplannen'. De wijze van bestemmen en Keur moeten op elkaar afgestemd zijn en elkaar aanvullen.

Inzet van haar ruimtelijke instrumentarium acht de provincie voor beide typen waterkeringen in beginsel niet nodig omdat de Waterwet en de Keur volstaan om regulerend op te kunnen treden. Indien noodzakelijk kunnen de waterschappen in het planologisch spoor ingrijpen door haar ruimtelijk instrumentarium, in de vorm van zienswijze en beroep, daar op in te zetten.

Gelders Rivierdijkenplan

In december 1994 was de groeiende maatschappelijke weerstand tegen de wijze van uitvoering van het dijkverbeteringsprogramma van destijds, aanleiding voor de provincie het Gelders Rivierdijkenplan op te stellen. De provincie beoogde met het Gelders Rivierdijkenplan te bevorderen dat dijkverbeteringprojecten de veiligheid tegen overstromingen vergroten en tegelijkertijd de kwaliteit van het rivierengebied behouden of versterken. Het Gelders Rivierdijkenplan gaf richtlijnen voor het proces van planvorming en een visie op de functies die voor de verschillende trajecten van belang zijn. Aandacht voor een integrale afweging, landschappelijke, natuur-, cultuurhistorische waarden en draagvlak waren daarbij leidend. Deze aspecten zijn inmiddels gemeengoed geworden als resultaat van de inbedding in de procedure voor de m.e.r. en de Waterverordeningen.

Ook heeft sindsdien, onder invloed van maatschappelijke tendensen en de verandering in positie van belangenorganisaties en maatschappelijke organisaties, een omslag in denken plaatsgevonden. De provincie concludeert dan ook dat het Gelders Rivierdijkenplan zijn functie heeft gehad en zijn bijdrage heeft geleverd. Het vigerende Gelders Rivierdijkenplan is, met de vaststelling van dit Waterplan Gelderland, komen te vervallen.

Wel zal de provincie het proces van planvorming en realisatie met betrekking tot dijkverleggingen en –versterkingen blijven volgen. Mocht het in de toekomst ontbreken aan een integrale afweging, aandacht voor LNC waarden en een zorgvuldige bestuurlijk/maatschappelijke procesgang, dan ziet de provincie hiertoe aanleiding in te grijpen. Uitgangspunt is dat dialoog en planbegeleiding zal volstaan. Zo nodig is de provincie bereid aanpassing van de Waterverordening te overwegen. De provincie onderschrijft het principe van robuust ontwerpen, conform de Leidraad Rivieren en het betreffende Ontwerpkader Rivierdijken.

4.2.2.2. Hoogwaterbescherming op lange termijn: tot 2100

Doel hoogwaterbescherming tot 2100

In 2100 zijn de grote rivieren in Gelderland, door oplossingen op maat, ingericht op de verwachte, nieuwe maatgevende afvoercapaciteit van 18.000 m³/s bij Lobith, en 4.600 m³/s bij Borgharen.

Termijnen

Als onderdeel van een doorlopend traject naar een maatgevende afvoer van 18.000 m³/s bij Lobith, om het rivierengebied duurzaam te beschermen, zet de provincie voor deze planperiode in op het volgende.

2015

- De PKB Ruimte voor de Rivier is gerealiseerd.
- Met de afronding van de PKB heeft de Nederrijn/Lek voldoende capaciteit om de toekomstig verwachte hoogwaters veilig af te kunnen voeren naar zee. Uitgangspunt

- is de keuze bij afvoeren hoger dan 16.000 m³/s de Nederrijn/Lek te ontzien.
- De Europese richtlijn Overstromingen is effectief en efficiënt geïmplementeerd.
- Een aantal ruimtelijke knelpunten langs de grote rivieren is opgelost, als resultaat van de realisatie van de projecten voor Experimenten met Aangepast Bouwen (EMAB).
- Het is duidelijk wat de kansen en bedreigingen zijn van innovatieve dijkconcepten. De mogelijkheden waterkeringen te combineren met andere functies en de consequenties voor het ruimtelijke beleid en het hoogwaterbeschermingsbeleid zijn bekend. Waar relevant wordt dit vertaald in de nieuwe, provinciale structuurvisie.
- De provincie heeft, waar zij dat nodig acht, gebiedsspecifiek water- en ruimtelijk beleid geformuleerd, zodat water meer bepalend is in de besluitvorming over ruimtelijke ontwikkelingen en over de ruimtelijke inrichting. Daarbij is onder anderen rekening gehouden met de overstromingsrisico's.

2011

- Met Noordrijn-Westfalen en het ministerie van Verkeer en Waterstaat zijn afspraken gemaakt over beperking van de piekafvoer van de Rijn.
- De opgave voor de grote rivieren, als resultaat van de peilopzet van het IJsselmeer, is door het Rijk helder geformuleerd.
- De provincie en het Rijk hebben de gebiedspilot dijkkring 43 afgerond. Met de resultaten van deze integrale verkenning is inzicht verkregen in de wijze waarop de drielaags veiligheidsbenadering uit het Nationaal Waterplan ingevuld kan worden in deze dijkkring.
- De provincie heeft een visie over een klimaatbestendige inrichting van de IJssel geformuleerd. De visie ondersteunt het afwegingsproces voor de verkennende studie van het Rijk naar de sectorale veiligheidsopgave voor de lange termijnafvoeren in het rivierbed.

2010

- De provincie heeft een visie voor de Waal geformuleerd en het daarop gebaseerde investeringsprogramma WaalWeelde is gereed. De visie is richtinggevend voor de wijze waarop de rivierverruiming verenigd kan worden met ruimtelijke kwaliteit, economische ambities en natuurontwikkeling (Natura 2000). Het investeringsprogramma is het startpunt voor de provincie, voor een integraal maatregelen pakket voor de lange termijn (18.000 m³/s bij Lobith) langs de Waal.
- De provincie heeft de meerwaarde en de mogelijkheid verkend van een structuurvisie voor de gehele Waal, ter realisering van WaalWeelde
- Onderzocht is of compartimentering in de twee grensoverschrijdende dijkeringen een meerwaarde heeft voor risicoreductie.

Uitvoering

Voor de uitvoering van acties in de planperiode zien wij de volgende taakverdeling:

- het Rijk
 - o is verantwoordelijk voor de financiering en realisatie van het basispakket en het lange termijn pakket uit de PKB Ruimte voor de Rivier. Zij geeft aan hoe moet worden omgegaan met de interferentie van normverhoging van dijken en peilopzet IJsselmeer met de projecten uit de PKB;
 - o zorgt voor ruimtelijke doorwerking van de maatregelen uit het basispakket van de PKB. Zij bepaalt de rivierkundige opgave langs de riviertakken en de bijbehorende ruimtelijke reserveringen voor de lange termijn en de inzet van het bijbehorend Wro-instrumentarium;
 - o is verantwoordelijk voor planschade voortkomend uit de realisatie van het basispakket van de PKB en de ruimtelijke reserveringen voor de lange termijn;
 - o formuleert een landelijk beleidskader per riviertak, voor de realisatie van hoogwaterbeschermingsmaatregelen die nodig zijn, om de maximale afvoercapaciteit van 18.000 m³/s voor de lange termijn te kunnen faciliteren. Dit landelijk beleidskader wordt opgesteld in samenwerking met de provincies en de waterbeheerders;

- o definieert voor de Maas, op basis van de Integrale Verkenning Maas 2 (IVM2, 2006), een stapsgewijze aanpak voor het veilig kunnen afvoeren van een toenemende afvoer van 4.200 naar 4.600 m³/s bij Borgharen;
- o neemt het initiatief voor internationale afspraken, in het kader van de EU-Richtlijn voor beoordeling en beheer van overstromingsrisico's, over het vasthouden en bergen van water in het stroomgebied van de Rijn en de Maas;
- o evalueert de EMAB-projecten.
- de provincie
 - o is actief betrokken bij de ontwikkeling en de organisatie van het Deltaprogramma én bij de inhoudelijke uitwerking van het Nationaal Waterplan;
 - o treedt voor de Rijntakken en de Maas op als regisseur gebiedsontwikkeling en stimuleert de totstandkoming van allianties, waarbij de opgave voor rivierverruiming gecombineerd en ingevuld wordt met andere ruimtelijke opgaven en initiatieven langs de grote rivieren;
 - o heeft de regie om, met het project WaalWeelde, langs de Waal te komen tot een voorstel van de regio, voor een lange termijn pakket met ruimtelijke rivierkundige maatregelen, als aanvulling op het basispakket uit de PKB Ruimte voor de Rivier;
 - o stelt met Noordrijn-Westfalen en Rijkswaterstaat Oost Nederland een nieuw werkprogramma vast, voor de periode 2012-2017. Daarbij wordt ingezet op het voorkomen en beperken van problemen, die ontstaan door klimaatverandering;
 - o is initiatiefnemer van de planstudie voor de maatregel Veessen-Wapenveld;
 - o is mede-initiatiefnemer voor het omwisselbesluit 'Hoogwatergeul Zutphen', waarin de verschillende ruimtelijke opgaven tot een Intergemeentelijke Structuurvisie zijn uitgewerkt.
- de waterschappen
 - o zijn (mede)initiatiefnemer voor de planstudie van een aantal PKB-maatregelen.

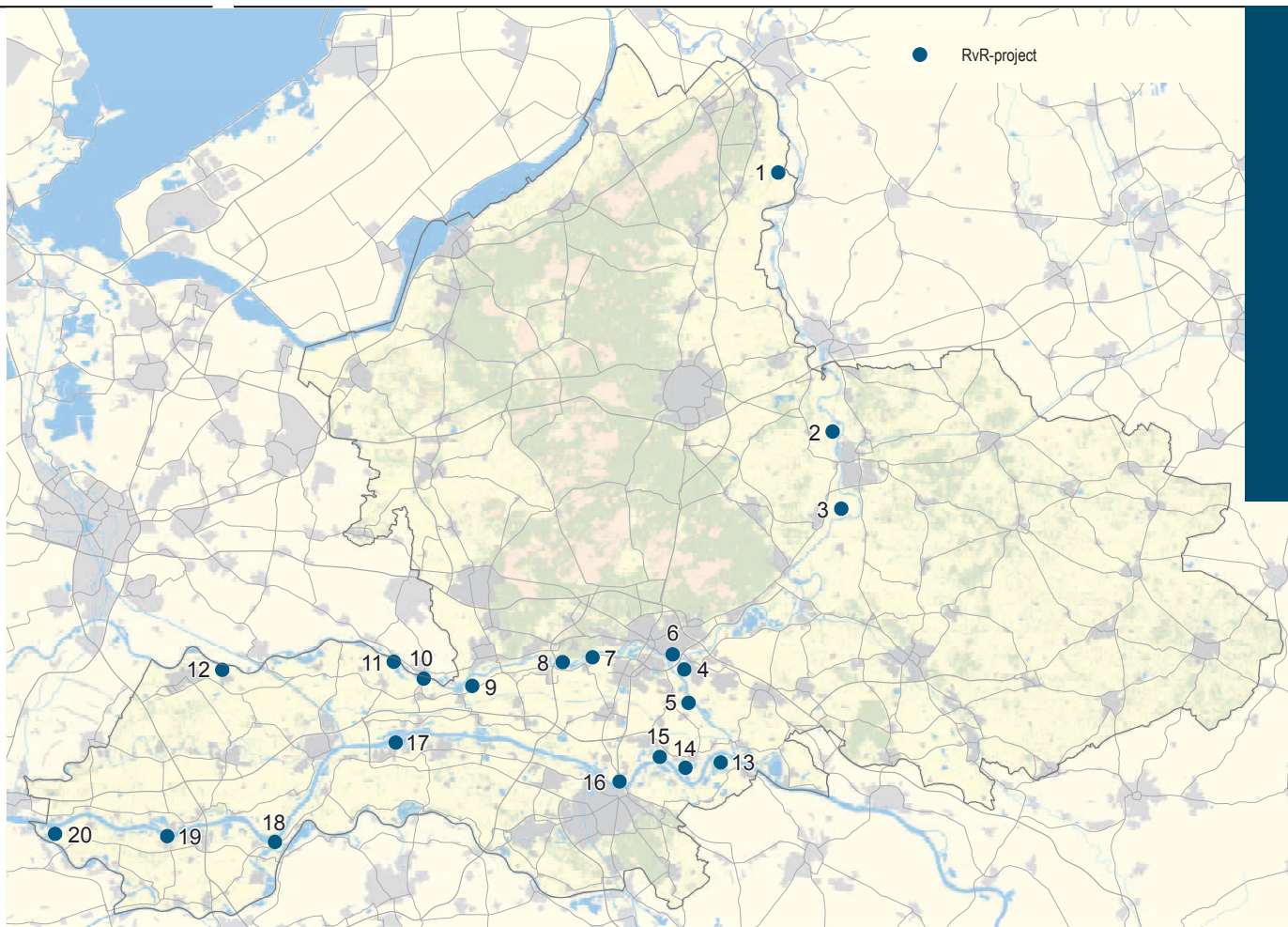
Toelichting

In 2015 zijn de maatregelen uit het basispakket van de PKB Ruimte voor de Rivier en het Programma Maaswerken gerealiseerd. Daarmee zijn de grote rivieren toegerust op de maatgevende afvoer van 16.000 m³/s bij Lobith en 3.800 m³/s bij Borgharen.

De onderstaande maatregelen in Gelderland zijn onderdeel van de PKB Ruimte voor de Rivier deel 4 (2007). In de lopende planfase worden de maatregelen verder uitgewerkt en kunnen enkele projecten worden ingewisseld voor vervangende projecten.

Nr.	Projectnaam	Nr.	Projectnaam
1	Hoogwatergeul Veessen-Wapenveld	11	Uiterwaardvergraving de Tollewaard
2	Dijkverlegging Voorster Klei	12	Dijkverbetering Lek/ Betuwe/ Tieler- en Culemborgerwaard
3	Dijkverlegging Cortenoever Millingerwaard	13	Extra uiterwaardvergraving
4	Dijkverlegging Hondsbroeksche Pleij	14	Obstakelverwijdering Suikerdam en polderkade naar de Zandberg
5	Uiterwaardvergraving Huissensche waarden	15	Kribverlaging Waalbochten
6	Dijkverbetering Neder-Rijn/Arnhemse en Velpsebroek	16	Dijkteruglegging Lent
7	Uiterwaardvergraving Meinerswijk	17	Kribverlaging Midden-Waal
8	Uiterwaardvergraving Doorwerthsche waarden	18	Kribverlaging Waal Fort Sint Andries
9	Dijkverbetering Neder-Rijn/Betuwe/Tieler- en Culemborgerwaard	19	Kribverlaging Beneden-Waal
10	Uiterwaardvergraving Middelwaard	20	Dijkverlegging Munnikenland

De maatregelen zijn weergegeven op kaart 4.

Kaart 4: locaties maatregelen Ruimte voor de Rivier

De realisatie van de PKB Ruimte voor de Rivier en het Programma Maaswerken wordt gezien als de eerste stap in een doorlopend traject naar een maatgevende afvoer van 18.000 m³/s bij Lobith respectievelijk 4.600 m³/s bij Borgharen, om Gelderland duurzaam te beschermen voor de lange termijn. Daarbij hanteert de provincie een aantal uitgangspunten:

- er wordt een duurzame en structurele bijdrage geleverd aan rivierverruiming, in combinatie met Natura 2000 en verbetering van de ruimtelijke kwaliteit;
- bij het definiëren van het maatregelenpakket voor de lange termijn worden de lange termijn reserveringen uit de PKB en de IVM2 en de maatregelen uit het Regioadvies als vertrekpunt genomen;
- rivierverruiming is het uitgangspunt voor hoogwaterveiligheid. Pas daarna wordt gekozen voor dijkverhoging en in het allerlaatste geval retentie, als de noodzaak daartoe is aangetoond;
- daarbij stuurt de provincie op beschermingsconcepten, waarbij zo min mogelijk gebruikt gemaakt wordt van kunstwerken (waarbij menselijke factoren de faalkans kunnen beïnvloeden);
- de provincie geeft prioriteit aan rivierverruimende maatregelen, waarin ruimte voor de rivier kan worden gecombineerd met andere ruimtelijke ontwikkelingen die de ruimtelijke kwaliteit ten goede komen (Hoogwatergeul Zutphen en Veessen-Wapenveld, EMAB-projecten, Dijkverlegging Munnikenland). Een lange termijn oplossing voor rivierverruiming is daarbij het uitgangspunt.

De provincie onderschrijft het nut en de noodzaak van de Beleidslijn grote rivieren, die de primaire functie van riviersysteem voor de afvoer van water, ijs en sediment waarborgt. Voor de Beleidslijn grote rivieren gelden twee doelstellingen:

- de beschikbare afvoer- en bergingscapaciteit van het rivierbed behouden;
- ontwikkelingen tegengaan die de mogelijkheid tot rivierverruiming door verbreding en verlaging nu en in de toekomst feitelijk onmogelijk maken.

Gezien de schaarse buitendijkse ruimte blijft de provincie sturen op het combineren van initiatieven, integrale oplossingen en functiecombinatie. De provincie onderschrijft de strikte voorwaarden voor buitendijks bouwen in de Beleidslijn grote rivieren en gaat ook uit van het principe van 'eigen risico' voor buitendijks wonen, werken en ontwikkelen. Ter voorbereiding op de volgende structuurvisie is het wenselijk dat het Rijk een evaluatie uitvoert van de EMAB-projecten.

Ook voor de bedijkte regionale hoofdwaterlopen met een belangrijke afvoerende functie (Berkel, Linge en Oude IJssel) moet de waterafvoer en de waterbergingsfunctie zijn gewaarborgd. De sturing op de ruimtelijke bescherming gebeurt primair vanuit de richtlijnen in de keur en legger. De waterschappen nemen daartoe de waterstaatkundige definitie van de de watergang en de gronden op in de keur en legger. Deze zijn dus bepalend voor nieuwe en te wijzigen bestemmingsplannen. De waterafvoer en de ruimte voor waterberging mag niet verminderen, waarbij rekening wordt gehouden met mogelijk benodigde ruimte voor toekomstige klimaatontwikkelingen.

Er ligt een uitdaging buitendijkse ontwikkelingen in het ruimtelijke spoor en de opgave voor de lange termijn voor hoogwaterveiligheid met elkaar te verenigen. De precieze uitwerking en doorwerking daarvan wil de provincie graag in samenwerking met het Rijk concretiseren in de verkennende studie die het Rijk zal uitvoeren naar de veiligheidsopgave voor de lange termijn. Ter ondersteuning van dit afwegingsproces geeft de provincie in eerste instantie uitwerking aan een visie voor de Waal. Hier is de druk op de buitendijkse ruimte het grootst, als gevolg van doelstellingen vanuit de ecologische hoofdstructuur, Natura 2000 en initiatieven voor rode functies.

In 2011 wordt de gebiedspilot dijkkring 43 afgerond. De gebiedspilot staat als actie genoemd in het Nationaal Waterplan. De resultaten van de pilot zullen inzicht geven in de toepassing van het principe van de meerlaagsveiligheid uit het Nationaal Waterplan, in hoe 'water meer bepalend' kan zijn, in de urgentie van de opgave, in meekoppelkansen en in de gevolgen voor de ruimtelijke –en economische ontwikkeling van het gebied. De resultaten zullen worden benut bij de landelijke implementatie van het nieuwe waterveiligheidsbeleid en bij het formuleren van gebiedsspecifiek water- en ruimtelijke beleid bij het opstellen van de nieuwe, provinciale structuurvisie.

Het Rijk ontkoppelt de Veluwerandmeren van het waterpeil in het IJsselmeer. Met de keuze voor deze ontkoppeling wil het Rijk het mogelijk maken het peilregime voor de lange termijn af te stemmen op het halen van de ecologische doelstellingen, bijvoorbeeld door de invoering van seizoenspeil. De signalerende vrijwaringszone uit WHP3 voor toekomstige peilstijgingen komt te vervallen.

4.2.2.3 Duurzame hoogwaterbescherming gericht op de verwachte situatie na 2100

Doel hoogwaterbescherming na 2100

Een toekomstvast riviersysteem en een actueel hoogwaterbeschermingsbeleid, dat anticipeert op klimatologische ontwikkelingen.

Toelichting:

De verwachte klimatologische ontwikkelingen, in combinatie met de verwachte toenemende ruimtedruk, maken het noodzakelijk te voorzien in een toekomstvast riviersysteem en een visie op het hoogwaterbeschermingsbeleid, voorbij de horizon van 2100. In het licht van deze visie worden al vóór 2100 onderzoeken, maatregelen danwel reserveringen gerealiseerd, zodat duurzame hoogwaterveiligheid door middel van een groeiemodel verwezenlijkt wordt.

Ten behoeve hiervan ontwikkelt het Rijk een beleidsstrategie voor duurzame hoogwaterbescherming, middels preventieve en gevolgbeperkende

maatregelen zodat, ondanks de zeespiegelstijging, de afvoer van rivierwater gewaarborgd blijft.

Als onderdeel van deze beleidsstrategie wordt, op voortouw van het Rijk, gewerkt aan de nadere invulling van het begrip 'duurzame ruimtelijke planning' als tweede laag van het meerlaagsveiligheidsbeleid voor hoogwaterbescherming.

Dit principe van meerlaagsveiligheid houdt in:

- preventie als primaire pijler;
- duurzame ruimtelijke planning;
- rampenbeheersing (zie paragraaf 4.2.7).

De provincie verwacht dat dit kan leiden tot een concretisering van de ruimtelijke doorwerking van het Rijksbeleid, dat zijn beslag zal krijgen in het volgende provinciale waterplan. In het Nationale Waterplan worden onder anderen genoemd de reserveringen voor rampenbeheersing, deltadijken, hogere normering, vitale en kwetsbare objecten, gevolgbeperkende maatregelen als compartimentering en peilstijging IJsselmeergebied.

De provincie Gelderland heeft in de nota Waterveiligheid Gelderland de hoofdlijnen weergegeven voor het hoogwaterbeschermingsbeleid dat zij voorstaat. De nota is voor de provincie het richtinggevend kader voor de concretisering van het begrip 'duurzame ruimtelijke planning'. Ook voor het hoogwaterveiligheidsbeleid na 2100 zet de provincie in op oplossingen op maat. Dat betekent in elk geval dat water en ruimtelijke ordening gecombineerd worden. In het ene geval zal dat leiden tot bescherming van kwetsbare gebieden en vitale objecten. Maar ook andere gevolgbeperkende concepten acht de provincie interessant, zoals overstroombare dijken en innovatieve bouwvormen.

In de periode van dit Waterplan Gelderland wil de provincie, in samenwerking met haar waterpartners, onderzoeken hoe klimaatbestendig hoogwaterbeschermingsbeleid en de daarvoor benodigde maatregelen kunnen worden ingevuld. Daarbij streeft de provincie na:

- aangepaste en aanvullende beschermingsconcepten te introduceren, die het huidige preventieve beleid aanvullen;
- gebieden met een grote waarde voor de regionale economie en stedelijke knooppunten extra te beschermen;
- te sturen op beschermingsconcepten, waarvoor zo min mogelijk gebruik gemaakt wordt van kunstwerken (om te voorkomen dat menselijke factoren de faalkans kunnen beïnvloeden).

Om nu en in de toekomst het hoofd te kunnen bieden aan klimaatverandering blijft de provincie inzetten op samenwerking met Noordrijn Westfalen en de Nederlandse waterpartners, vanuit de stroomgebiedsbenadering. Aan het eind van deze eeuw is vrijwel alle ruimte in het rivierbed gebruikt om de gestegen afvoeren van de Rijn en Maas op te vangen. Het Rijk is verantwoordelijk voor de te maken internationale afspraken over het vasthouden en bergen van water in het stroomgebied van de Rijn en de Maas. Belangrijk issue is het verdergaande onderzoek van het Rijk naar de onzekerheden over de relatie klimaatverandering en rivierafvoer. De verwachting is dat rond de eeuwwisseling de onzekerheden verkleind zijn en dat het Rijk, indien relevant, de verwachte maatgevende afvoer hierop heeft aangepast. In de samenwerking met de buurlanden België en Duitsland en de meer stroomopwaarts gelegen landen, zal de provincie met name sturen op:

- maatregelen en beleidsontwikkeling die ertoe leiden dat de maximale afvoer na 2100 op de Rijn en Maas beperkt blijft tot 18.000 m³/s respectievelijk 4.600 m³/s;
- het voorkomen en oplossen van problemen op het niveau van het internationale stroomgebied.

4.2.3 Regionale wateroverlast

Doel voorkomen regionale wateroverlast

Het op orde brengen en houden van het regionale watersysteem, zodat wateroverlast ten gevolge van inundatie vanuit de watergang, zoveel mogelijk wordt voorkomen. Niet alleen nu, maar ook in de toekomst wil de provincie anticiperen op extreme neerslag als gevolg van klimaatverandering. De waterschappen dragen zorg voor het nemen van maatregelen om extreme waterhoeveelheden op te kunnen vangen of te verwerken. De trits ‘vasthouden-bergen-afvoeren’ geldt daarbij als uitgangspunt voor de volgorde van de uit te voeren maatregelen.

Termijnen

2027

- Het regionale watersysteem is op orde, mede naar aanleiding van tussentijdse toetsingsrondes in 2012 en 2018.

2015

- Het regionale watersysteem voldoet aan de normen uit de provinciale waterverordening ten aanzien van inundatie vanuit de watergang ten gevolge van extreme neerslag. De daarvoor benodigde waterbergingsgebieden zijn ingericht en de benodigde conserveringsmaatregelen zijn uitgevoerd. Beide maatregelen zijn door de gemeenten planologisch vastgelegd en beschermd.

Uitvoering

Voor de uitvoering van maatregelen in de planperiode zien wij de volgende taakverdeling:

- de provincie
 - o zorgt voor de ruimtelijke bescherming van de waterbergingsgebieden;
 - o zet indien nodig haar Wro-instrumentarium (pro-actieve en reactieve aanwijzing) in voor een tijdige vastlegging van de waterbergingsgebieden in de bestemmingsplannen en ter voorkoming van ongewenste ontwikkelingen;
 - o heeft de overeengekomen normen voor wateroverlast vastgelegd in de Waterverordening Gelderland.
- de waterschappen
 - o zorgen dat de voor verdere uitwerking van de Streekplanuitwerking Waterbergings benodigde maatregelen en bergingsgebieden uiterlijk in 2015 zijn gerealiseerd;
 - o berekenen de opgave die nog nodig is om het systeem op orde te houden, eerstvolgend moment is 2012. Voor de nieuw te berekenen wateropgave in relatie tot de regionale wateroverlast wordt, conform de afspraak uit NBW-actueel, gebruik gemaakt van het KNMI'06-scenario C als ondergrens;
 - o adviseren aan provincie en gemeenten over de noodzakelijke ruimteclaim (omvang en locaties van bergingsgebieden), inclusief eventuele nodige functieveranderingen;
 - o zorgen in samenwerking met gemeenten voor verankering van de waterbergingsgebieden in de bestemmingsplannen.
- de gemeenten
 - o zorgen dat de bergingsgebieden Binnenveld en Eefde-West worden vastgelegd in hun bestemmingsplannen. Ook eventuele extra bergingsgebieden worden vastgelegd in bestemmingsplannen;
 - o zorgen dat de “conserveringsmaatregelen in het systeem” – zoals het vasthouden van water in plassen, het verruimen van watergangen en het vasthouden van water in haarvaten – uiterlijk in 2015 passen binnen het bestemmingsplan én dat na realisering van de maatregelen, het gebruik als zodanig wordt beschermd.

Toelichting

Normering regionale wateroverlast

De acceptabele omvang van wateroverlast, waar het regionale watersysteem aan moet voldoen, is in de vorm van normen vastgelegd in de provinciale waterverordening. Met deze normen wordt een minimaal beschermingsniveau vastgelegd tegen inundatie van water vanuit de watergang als gevolg van extreme neerslag. De provincie geeft hiermee ook duidelijkheid richting burgers en bedrijven over het restrisico. De normen zijn gebaseerd op de werknormen uit het NBW, het aanwezige landgebruik en de specifieke watersystemen van de waterschappen.

In de verordening is voor natuur enige ruimte gelaten. Zo vragen bepaalde natuurdoeltypen juist een zekere overstroming van water. Ook het toelaten van natuurlijke processen, zoals inundatie, past bij het ontwikkelen van robuuste en natuurlijke water- en beeksystemen. Daarentegen is inundatie van enkele kwetsbare natuurdoeltypen binnen de EHS met verrijkt cq. vervuild water niet wenselijk. Dit betreffen de natuurdoeltypen: 'blauwgrasland', 'broekbos', 'bloemrijkgrasland (zuur)', 'beekbos' en 'weidevogelgrasland'. Voor deze natuurdoeltypen is inundatie na overleg met de terreinbeheerder mogelijk. Voor deze gebieden is verbetering van de waterkwaliteit veelal een voorwaarde voor het toelaten van inundatie.

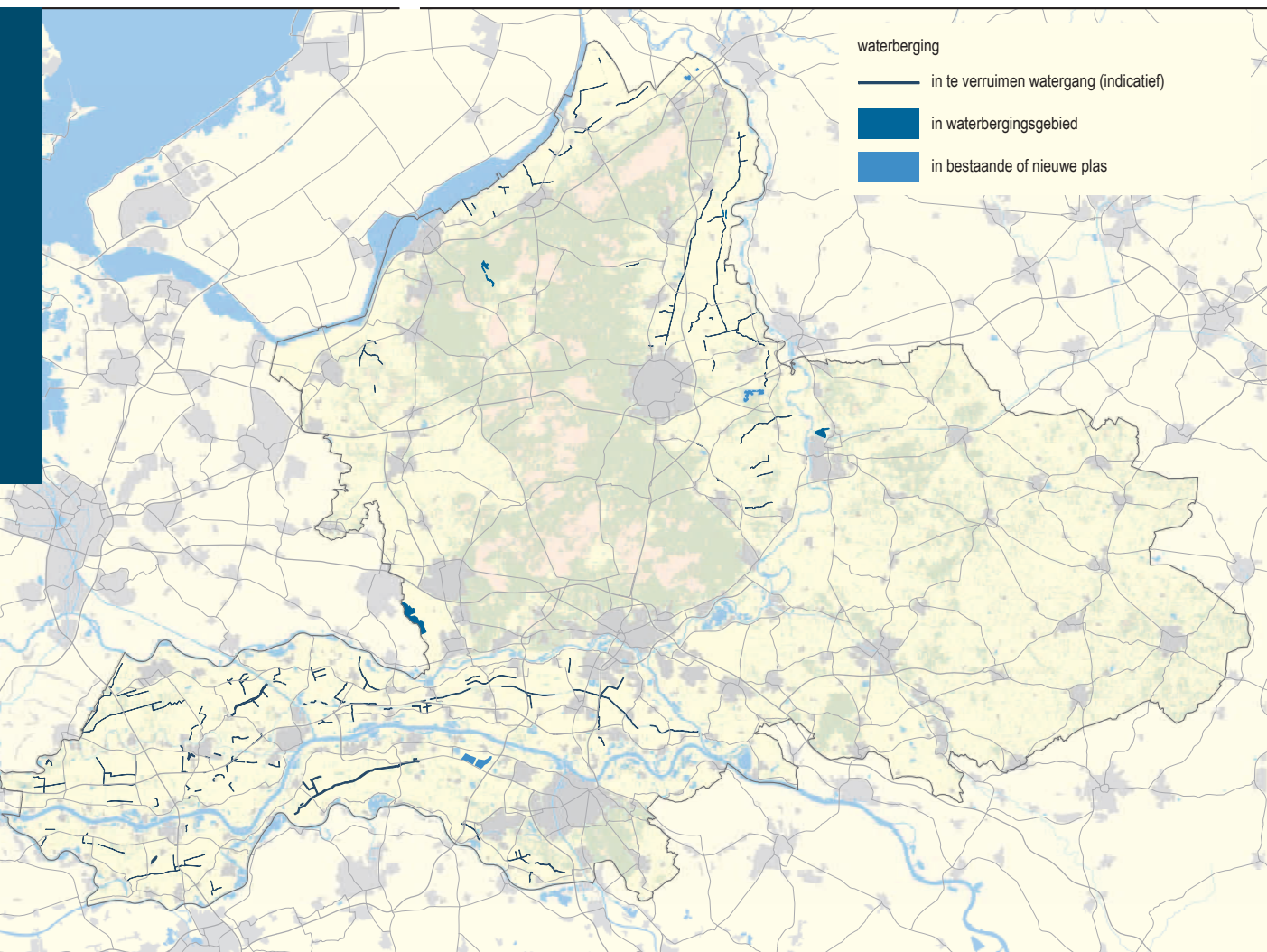
Toetsing regionale watersystemen aan normen

Inmiddels hebben de waterschappen ieder hun eigen watersystemen getoetst. Om ook voor de toekomst in beeld te hebben of het watersysteem nog voldoet, wordt in 2012 en 2018, conform afspraken uit NBW-Actueel, een nieuwe toetsronde van het regionale watersysteem uitgevoerd door de waterschappen.

Uitvoering maatregelen

Uit de eerste toetsing is gebleken dat het watersysteem plaatselijk niet voldoet. Daar waar het watersysteem niet voldoet aan de normen, hebben de waterschappen de volgende oplossingen/maatregelen aangedragen:

- water vasthouden in bovenstrooms gelegen waterlopen (in de 'haarvaten');
- water bergen in verruimde watergangen ('meestromende waterberging');
- water bergen in bestaande of nieuwe plassen ('bergen op water');
- water tijdelijk parkeren in bergingsgebieden ('bergen op land').

Kaart 5: waterberging

In de Streekplanuitwerking Waterberging (2006) zijn de waterbergingsgebieden, de gebieden voor berging in bestaande of nieuwe plassen en de gebieden voor verruiming van watergangen vastgelegd, zie kaart 5.

Om te voorkomen dat een hernieuwde toetsing van het watersysteem, eerstvolgend toetsmoment is 2012, resulteert in weer een nieuwe opgave aan maatregelen, verwacht de provincie van de waterschappen dat ze de uit te voeren maatregelen zo veel mogelijk extra robuust uitvoeren.

Functiebeschrijving

Voor het onderwerp regionale wateroverlast is op de functiekaart de functie 'waterbergingsgebieden' opgenomen. Onderstaand volgt de beschrijving van deze functie.

Functie: Waterbergingsgebieden

De functie 'waterbergingsgebieden' geldt voor de twee regionale waterbergingsgebieden in Gelderland: het Binnenveld in het beheergebied van Waterschap Vallei en Eem, en Eefde-West in het beheergebied van Waterschap Rijn en IJssel.

De inrichting en het beheer van het waterhuishoudkundig systeem zijn in waterbergingsgebieden gericht op:

- het behoud van het overwegend aanwezige grondgebruik (grasland, bouwland of natuur);
- de mogelijkheid om het gebied te laten inunderen met oppervlaktewater bij extreme neerslag;
- het voorkomen van schade of overlast aan het huidige grondgebruik, wegen en bebouwing;
- verbeteren van de kwaliteit van het inundatiewater.

De begrenzing van deze waterbergingsgebieden is vastgelegd in de Streekplanuitwerking Waterberging van 2006. Door vastlegging in de Streekplanuitwerking wordt voorkomen dat functieveranderingen zoals stedelijke uitbreidingen, bedrijventerreinen, verblijfsrecreatie, infrastructuur, glastuinbouw en andere vormen van kapitaalintensieve bebouwing, de waterberging frustreren.

Binnen de in de streekplanuitwerking aangegeven begrenzing van het waterbergingsgebied Eefde-West ligt zowel een opgave voor waterberging als een zoekzone wonen en werken. Pas bij de invulling van de zoekzone wonen en werken kan een zinvolle begrenzing op bestemmingsplan niveau worden vastgelegd voor het gebied dat nodig is voor waterberging. Tot die tijd wordt de begrenzing van de streekplanuitwerking niet op bestemmingsplan niveau uitgewerkt. Wel is het aan de overheden duidelijk dat er voor dit gebied een wateropgave bestaat van 257.000 m³, aangevuld met de wateropgave van de uitwerking van de zoekzone wonen en werken. Wij verwachten van de gemeente dat tijdens de watertoets procedure de waterbergingsopgave wordt ingepast in de uitwerking van de zoekzone wonen en werken. Ook legt de gemeente deze wateropgave bij deze uitwerking vast in het bestemmingsplan.

De waterbergingsgebieden hadden per 1 januari 2008 vastgelegd moeten zijn in gemeentelijke bestemmingsplannen. Dit is nog niet gebeurd. In paragraaf 4.9 is opgenomen dat de provincie in het uiterste geval het instrument van pro-actieve aanwijzing kan inzetten als de waterschappen er voor de planologische doorwerking niet (tijdig) uitkomen met de gemeenten. Het waterschap blijft verantwoordelijk voor de realisatie.

Als stedelijke ontwikkelingen reeds in voorbereiding zijn, kan dit alleen doorgang vinden als dit gecombineerd kan worden met de waterberging of wanneer deze elders gecompenseerd kan worden. Er is in waterbergingsgebieden sprake van een waterhuishoudkundige dubbelfunctie met landbouw of natuur. Voor delen van de waterbergingsgebieden kan de inundatienorm voor gras- of bouwland wellicht niet gerealiseerd worden. In het NBW-Actueel zijn afspraken gemaakt over schaderegelingen.

4.2.4 Watertekort

Doel watertekort

Het zo veel mogelijk beperken van schade voortvloeiend uit watertekort.

Termijnen

2027

- Schade voortvloeiend uit watertekort wordt zo veel mogelijk beperkt.

2015

- Inzicht in haalbare en betaalbare effect- en brongerichte maatregelen ter bestrijding van watertekorten.

Uitvoering

Voor de uitvoering van acties in de planperiode ziet de provincie de volgende taakverdeling:

- de provincie
 - o voert samen met de waterschappen, Rijkswaterstaat en de buurprovincies regionale studies uit naar de haalbaarheid, betaalbaarheid en kosteneffectiviteit van mogelijke maatregelen om de oorzaken en de effecten van watertekort aan te pakken.
- de waterschappen
 - o zorgen dat de opgave voor droogte niet verergert als gevolg van uitvoering van maatregelen in het watersysteem.

Toelichting

Naast een teveel aan water kan er ook een tekort aan water zijn. Watertekort kan schade aan natuur en economie tot gevolg hebben. Daarbij kan er onomkeerbare klink/zetting van de bodem optreden met de bijbehorende gevolgen voor het waterbeheer en zelfs de stabiliteit van waterkeringen.

Het beleid is gericht op het zoveel mogelijk beperken van schade voortvloeiend uit watertekort. Zoveel mogelijk, want het totaal voorkomen van schade door watertekort is technisch niet mogelijk. Daarnaast zijn er maatschappelijke overwegingen om in tijden van watertekort het beschikbare water te gebruiken voor specifieke doelen. Hiertoe zijn landelijke verdringingsreeksen opgesteld en vastgesteld. In sommige situaties zijn ook regionale verdringingsreeksen uitgewerkt, zoals de verdringingsreeks Noord Nederland voor de Veluwe Randmeren. Voor de grote rivieren in Gelderland geldt de Nationale Verdringingsreeks. Voor de Gelderse waterschappen volstaat de nationale verdringingsreeks die wordt neergelegd in het Waterbesluit (een AMvB gebaseerd op de nieuwe Waterwet). De verdringingsreeks is bindend en bepaalt de prioriteitsrangorde van de waterbehoeften waarvoor water mag worden benut in geval van watertekort.

De Landelijke Coördinatiecommissie Waterverdeling (LCW) beslist in droge tijden over deze waterverdeling. Provincie Gelderland heeft sinds 2007 een Droogtecommissie ingesteld. De Gelderse Droogtecommissie adviseert de LCW. In de droogtecommissie hebben provincie Gelderland, de Gelderse waterschappen en Rijkswaterstaat Oost-Nederland zitting. De Droogtecommissie werkt conform het Draaiboek droogte Gelderland.

In het NBW-Actueel (2008) is afgesproken dat: “bij de uitvoering van maatregelen ten behoeve van het bestrijden van wateroverlast en het bereiken van de ecologische doelen voor de waterlichamen de watersystemen zo worden ontworpen dat watertekort als opgave waar mogelijk tenminste niet verergert”. Dit houdt in dat ten aanzien van watertekort het standstill-principe wordt gehanteerd.

Maatregelen

Vooralsnog lijken grootschalige ingrepen ter bestrijding van de effecten van watertekort niet kosteneffectief. Lokaal maatwerk en het meekoppelen van maatregelen bij herinrichting van gebieden en / of beekherstel zijn in potentie wel kosteneffectief. Vooralsnog ontbreekt het aan inzicht op het benodigde detailniveau om concrete gebieden en maatregelen te benoemen.

Voor het tekort aan water zet de provincie Gelderland in dit Waterplan Gelderland in op maatregelen om de risico's die horen bij droogte te verminderen. Dit uit zich in twee typen maatregelen:

- brongerichte maatregelen die de kans op watertekort verkleinen
- effectgerichte maatregelen die helpen de schade door watertekort te verminderen of voorkomen.

Om tot een goede uitwerking van bron- en effectgerichte maatregelen te komen, voert de provincie in de periode 2009-2012 samen met de waterschappen en Rijkswaterstaat regionale studies uit naar de haalbaarheid, betaalbaarheid en kosteneffectiviteit van mogelijke maatregelen om de oorzaken en de effecten van watertekort aan te pakken. Deze regionale studies zijn gebaseerd op een in 2008 door de provincie uitgevoerde quick-scan naar de effecten van watertekort op landbouw, natuurwaarden en bodemdaling c.q. zettingen en de mogelijke maatregelen om deze effecten tegen te gaan.

Onderwerpen die nog niet in beeld zijn en in de regionale studies verder onderzocht moeten worden zijn:

- kwetsbaarheid natuur als gevolg van watertekort:
de effecten van een of meerdere extreem droge jaren op natuur;

- de economische waarde van het watergebruik in Gelderland: onderzoek naar nut en noodzaak van het inzetten van prijsprikkels in Gelderland om verspilling van water tegen te gaan;
- secundaire effecten watertekort: effecten zoals schade aan wegen en gebouwen door zetting / klink van de ondergrond, de gevolgen van verminderde landbouwopbrengsten op werkgelegenheid of de effecten van droogte op recreatie;
- gevolgen van watertekort voor het stedelijke gebied;
- effectiviteit van maatregelen;
- financiële gevolgen voor Gelderland: in Gelderland zijn regio's te onderscheiden die gevoelig zijn en regio's die minder gevoelig zijn voor droogte, per stroomgebied de oorzaken en gevolgen van droogte in beeld brengen.

Bij het uitvoeren van de regionale studies naar watertekort wordt, conform het NBW-actueel (2008), uitgegaan van een bandbreedte tussen klimaatscenario G als ondergrens en klimaatscenario G+ als bovengrens. Totdat de regionale studies afgerond zijn, wordt in ieder geval van de volgende 'no-regret' maatregelen uitgegaan.

- brongerichte maatregelen

De lijn uit WHP3 wat betreft de trits vasthouden – bergen – afvoeren wordt hierbij voortgezet. Bij brongerichte maatregelen gaat het vooral om aanpassingen van het regionale watersysteem die zijn gericht op het zoveel mogelijk vasthouden en bergen van water. Hiermee wordt grondwater langer vastgehouden en de kans op situaties met watertekort in de zomer verkleind. Daarbij wordt ook de duur van optredende situaties met watertekort verkort. Afkoppelen van regenwater in stedelijk gebied helpt bij het tegengaan van te lage grondwaterstanden.

De anti-verdrogingsmaatregelen in natuurgebieden dragen ook bij aan het verkleinen van de kans op watertekort. Bij de brongerichte maatregelen gaat het om gebiedsspecifiek maatwerk. De gangbare term hierbij is het zogenaamde robuuste watersysteem. Hiermee wordt een inrichting van het watersysteem bedoeld die gericht is op het voorkomen van zowel wateroverlast als watertekort en waarmee de ecologische doelstellingen gehaald kunnen worden.

De waterschappen zijn bij uitstek de organisaties die aanpassingen aan het watersysteem uitvoeren. Hiermee zijn de waterschappen de partijen die er voor moeten zorgen dat door aanpassingen aan het watersysteem de kans op watertekort niet toeneemt. Bij voorkeur helpen aanpassingen om watertekort te voorkomen of beperken.

- effectgerichte maatregelen

In Gelderland is beregening vanuit het grondwater ten tijde van watertekort in beginsel toegestaan, door beregening kan het effect van vochttekort en daarmee landbouwkundige schade worden verminderd. Het is met de inwerkingtreding van de waterwet in 2009 aan de waterschappen om eigen beleid te formuleren voor de vergunningverlening en handhaving van beregening. Algemeen uitgangspunt is dat er door de onttrekking van grondwater voor beregening geen schade aan waterafhankelijke functies mag ontstaan.

4.2.5 Waterbodems

Doel

Het bereiken van een situatie van duurzaam baggerbeheer. Er is sprake van duurzaam baggerbeheer als emissies worden beheerst, achterstanden zijn weggewerkt, er een baggerbeheerprogramma is en als vrijkomende bagger in de directe omgeving wordt hergebruikt.

Termijnen

2027

- 100% duurzaam baggerbeheer in Gelderland

2015

- Voor 90% van het grondgebied is de situatie van duurzaam baggerbeheer bereikt
- De resterende achterstands- of saneringssituaties zijn aangepakt/opgelost of er is een plan van aanpak gemaakt met een duidelijke planning en financiering.

Uitvoering

Voor de uitvoering van acties in de planperiode ziet de provincie de volgende (bestaande) taakverdeling

- de provincie (*cursieve tekst betreft GMP-activiteiten*)
 - o ontvangt de Rijksgelden voor sanering van waterbodems en zet dat zodanig uit dat de afspraken met het Rijk gerealiseerd kunnen worden;
 - o verleent vergunningen voor tijdelijke opslag, verwerking en depots;
 - o stimuleert hergebruik o.a. door bodemkwaliteitskaarten en via het grondstoffenbeleid;
 - o past bagger toe in eigen werken.
- Rijkswaterstaat
 - o zorgt voor tijdig baggeren zodat de functie van de watergang, kanaal of rivier ook kan worden ingevuld.
- de waterschappen
 - o zorgen voor tijdig baggeren zodat de functie van de watergang, kanaal of rivier ook kan worden ingevuld;
 - o maken een baggerbeheerprogramma, inclusief monitoring en budget;
 - o werken achterstanden weg en zorgen dat vervuilde waterbodems worden gesaneerd;
 - o pakken in overleg met gemeenten diffuse bronnen aan waaronder ook overstorten;
 - o passen bagger waar mogelijk toe als secundaire grondstof.
- de gemeenten
 - o pakken in overleg met waterschappen diffuse bronnen aan waaronder ook overstorten;
 - o werken actief mee aan hergebruik;
 - o bieden mogelijkheden voor hergebruik door actief bodembeheer;
 - o bieden ruimte voor realisatie van tijdelijke baggerdepots.
- de ontwikkelaars:
 - o werken actief mee aan toepassing van bagger als secundaire bouwstof.

Toelichting

Bagger hoort bij water. In de Nederlandse delta moeten wateren op diepte worden gehouden anders slibben ze dicht en kunnen ze niet meer aan hun functie voldoen. Het verwijderen van bagger is nodig wanneer de waterkwantiteit (doorstroming, afvoer, aanvoer, etc.) in het geding is of de scheepvaartfunctie wordt belemmerd. Ook is baggerwerk noodzakelijk als de waterbodem de waterkwaliteit negatief beïnvloedt of wanneer in de waterbodem stoffen aanwezig zijn die vanwege keteneffecten niet gewenst zijn in het milieu. Baggerwerk is behalve noodzakelijk ook kosteneffectief voor landbouw, scheepvaart, recreatie en het voorkomen van wateroverlast.

Vanwege toenemende kosten en gebrek aan mogelijkheden voor toepassing of verwerking zijn in de jaren '70 tot '90 achterstanden in baggerwerk ontstaan. Om dit aan te pakken is eind jaren '90 in samenwerking tussen Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen onder de vlag van het 'Tienjarensceario Waterbodems' een inventarisatie uitgevoerd. Ook is stimuleringsbeleid opgesteld waaronder een subsidieregeling voor baggerwerk in het stedelijk gebied (Subbied). Het baggerwerk en het hergebruik van bagger komt nu goed op gang. Baggerwerk wordt inmiddels algemeen beschouwd als integraal onderdeel van het waterbeheer. Dit zal ook zijn weerslag krijgen in de nieuwe Waterwet, en is uitgangspunt voor dit Waterplan Gelderland en het concept van duurzaam baggerbeheer.

De baggerketen omvat twee componenten: de verwijdering (baggerwerk) en de bestemming. In het provinciale beleid komen deze componenten in verschillende plannen aan de orde. In dit Waterplan Gelderland ligt het accent vooral op de wateraspecten: emissiebeheersing, verwijdering en beheerprogramma. In het Gelders Milieuplan ligt het accent op de bestemming van de vrijkomende bagger. Voor de volledigheid en samenhang worden hier beide componenten wel besproken.

Emissiebeheersing

Door een gerichte emissiebeheersing wordt verontreiniging van waterbodems aan de bron aangepakt. Lozingen van huishoudens en bedrijven zijn al aanzienlijk gesaneerd. Aandacht is nog nodig voor overstorten en diffuse bronnen waardoor waterbodems vervuild raken met vooral eutrofe stoffen. De aanpak van diffuse bronnen is vooral belegd op nationaal niveau (regelgeving t.a.v. bijvoorbeeld bouwmaterialen, bestrijdingsmiddelen) of Europees niveau (bijvoorbeeld uitstootbeleid auto's, verbod gebruik stoffen). De provincie verwacht dat waterschappen om in hun waterbeheerplannen aandacht besteden aan de aanpak van overstorten.

Verwijderen en beheerprogramma

Het is de taak van de waterbeheerders om de watergangen die van overwegend belang zijn voor de waterhuishouding op diepte te houden en te zorgen dat de waterkwaliteit niet negatief wordt beïnvloed door een verontreinigde bodem. De provincie verwacht dat waterschappen in hun waterbeheerplan een gericht monitorings- en beheerprogramma voor bagger opnemen.

Sinds het Tienjarensценario is de opinie over bagger veranderd. De nadruk ligt op een integraal water- en waterbodembeheer: niet meer alle bagger hoeft te worden verwijderd, maar alleen die bagger die een goed functioneren van de watergang belemmert. Deze notie, gekoppeld aan de toename in hergebruik, maakt dat waterbodemsanering en het wegwerken van baggerachterstanden oplosbare en betaalbare problemen zijn geworden. Veel achterstands- en saneringssituaties zijn inmiddels ook al weggewerkt, met name in het stedelijk gebied. Duurzaam baggerbeheer kan voor het grootste deel van Gelderland al in de planperiode bereikt worden. De provincie wil de voortgang zichtbaar maken, en vraagt de waterschappen om een concreet overzicht van de situatie en voortgang van baggerwerk in hun beheersgebied, en een programmering van bagger-activiteiten in de komende jaren. De provincie wil ondersteunen in het maken van een totaal-overzicht voor Gelderland, en in de daarvoor benodigde uitwisseling van kennis en informatie.

Een aantal saneringen zal nog niet in de planperiode kunnen worden uitgevoerd vanwege hoge kosten of omdat de uitvoering ingewikkeld is vanwege andere belangen. De huidige achterstanden en saneringen moeten ofwel zijn opgelost voor 2015 ofwel er moet voor deze datum een concreet plan liggen, inclusief planning en financiering. Wanneer sanering niet mogelijk is, kan worden overwogen de functie van de watergang aan te passen, mits dat past in het watersysteem.

De provincie verwacht van de waterschappen een plan voor de aanpak van achterstanden en saneringen in hun beheergebied, als onderdeel van het baggerbeheerprogramma. De provincie is bereid tot ondersteunen en meedenken in de uitwerking van deze plannen, zeker ook waar het gebiedsprojecten betreft die provinciale belangen raken.

De overheden werken in het kader van de uitwerking van de KRW samen in het opstellen van maatregelpakketten voor de waterlichamen. Daarbij wordt ook vastgesteld welke maatregelen nodig zijn voor de waterbodems. Tevens wordt (onder trekkerschap van de waterschappen) samengewerkt tussen overheden (waterschap, gemeente, provincie) bij het zoeken naar bestemmingen voor de vrijkomende bagger. In Rijn-Oost wordt deze samenwerking vastgelegd in intentieverklaringen, waar nodig volgt nadere uitwerking in uitvoeringsconvenanten.

Hergebruik en verwerking

De provincie is bevoegd gezag voor vergunningen van baggerdepots en moet er voor zorgen dat er een verwijderingsinfrastructuur in de provincie is. De instrumenten daarvoor zijn het GMP, RO-instrumentarium en vergunningverlening. De provincie wil dat bagger optimaal wordt hergebruikt en kiest daarvoor in haar Contourennotitie Baggerbeleid (september 2007) voor toepassing van bestaande bewezen technieken, gebiedsgerichte toepassing en toepassing in eigen civiele werken. Dit sluit aan bij de mogelijkheden die het Besluit Bodemkwaliteit (2008) biedt. De provincie wil het storten beperken en vindt dat de bestaande (initiatieven voor) baggerdepots voldoende moeten zijn. Ernstig verontreinigde bagger kan in een deel van de gevallen ook worden afgevoerd naar Rijksdepots zoals IJsselooeg.

Stimulering van hergebruik en verwerking valt onder de uitvoering van het GMP. De provincie bevordert hergebruik van bagger als secundaire grondstof, ondersteunt en regisseert bij de opstelling van gebiedsspecifiek beleid voor hergebruik van bagger op land, bij afstemming tussen grote ontdoeners en toepassers, bij de ideeënvorming over verondieping van putten, en bij het samenbrengen van alle acties tot provinciebreed duurzaam baggerbeheer.

4.2.6 Landschap, cultuurhistorie, archeologie en sportvisserij

Doel

Watermaatregelen zodanig vorm geven dat zij zo veel mogelijk ook bijdragen aan versterking van de landschappelijke kwaliteit en behoud van landschappelijke, cultuurhistorische en archeologische waarden.

Termijnen

Nu:

- Watermaatregelen worden zodanig vorm gegeven dat zij zoveel mogelijk ook bijdragen aan versterking van de landschappelijke kwaliteit en behoud van cultuurhistorische en archeologische waarden.
- Hengelsportmogelijkheden worden behouden.

Uitvoering

Voor de uitvoering van acties in de planperiode zien wij de volgende taakverdeling:

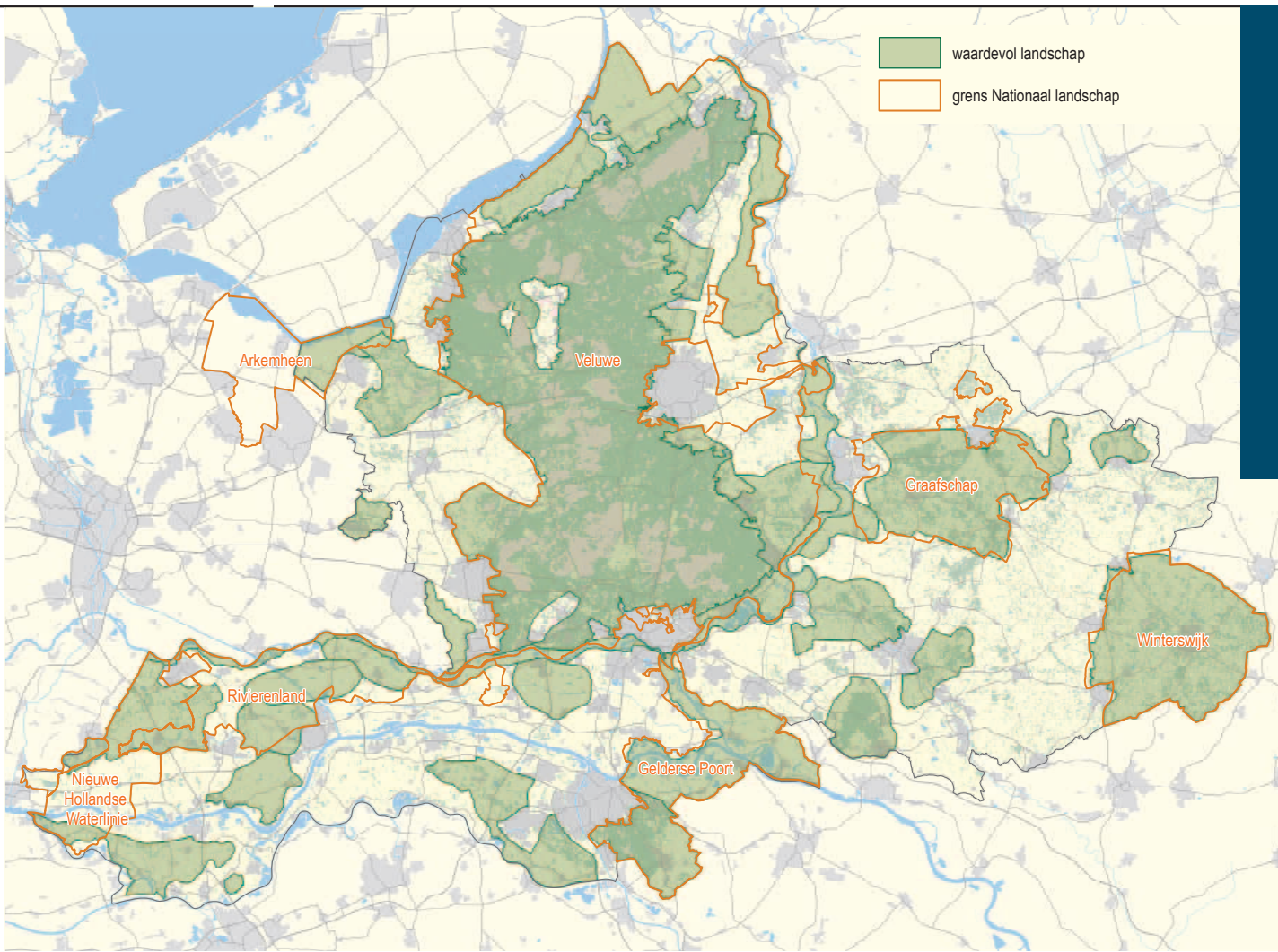
- de provincie
 - o stimuleert versterking van landschappelijke kwaliteit door subsidies op basis van de uitvoeringsprogramma's Nationaal Landschap;
 - o zorgt voor een praktisch afwegingskader archeologie.
- de waterschappen
 - o nemen versterking van landschappelijke kwaliteit en behoud van cultuurhistorische en archeologische waarden mee in hun beheertaak.

Toelichting

Landschap

Water is een belangrijke drijvende kracht achter het ontstaan van het hedendaagse Gelderse landschap. Het rivierengebied, de randmeren, de sprengengebieden op de stuwwallen van de Veluwe en Nijmegen, de meanderende beken in het landgoederenlandschap in de Achterhoek, zijn goede voorbeelden daarvan.

De provincie Gelderland wil de variatie aan Gelderse landschappen in stand houden, de waardevolle open gebieden open houden, de karakteristieke samenhang in de waardevolle landschappen versterken en de kwaliteit en toegankelijkheid van het landschap verbeteren.

Kaart 6: waardevolle en Nationale landschappen

In het Streekplan zijn waardevolle landschappen en waardevolle open gebieden aangewezen. Voor deze gebieden zijn in de Streekplanuitwerking kernkwaliteiten waardevolle landschappen (2006) kernkwaliteiten geformuleerd, waarvoor specifiek ruimtelijk beleid geldt. Water maakt soms expliciet deel uit van deze kernkwaliteiten, maar vaak gaat het om het samenspel van een aantal landschapswaarden, de zogenoemde ensemble-waarden, waar water deel van uitmaakt. De waardevolle landschappen zijn weergegeven op kaart 6.

Sommige waardevolle landschappen hebben ook de status van Nationaal Landschap. Daarvan zijn er zeven in Gelderland: Veluwe, Graafschap, Winterswijk, Gelderse Poort, Rivierengebied, de Nieuwe Hollandse Waterlinie, Eemland-Arkenheem. Voor deze gebieden zijn financiële middelen beschikbaar. Er is voor ieder Nationaal Landschap een uitvoeringsprogramma geschreven, waarin aangegeven is waar deze middelen aan besteed kunnen worden. Water speelt in de meeste Nationale Landschappen steeds weer op een andere manier een belangrijke rol. Ook de Nationale Landschappen staan op kaart 6.

Van de waterschappen wordt verwacht dat zij meewerken aan het realiseren van de kernkwaliteiten en de toegankelijkheid van het landschap. De provincie vraagt de waterschappen de verbetering van de landschappelijke kwaliteit in hun beheertaak mee te nemen. In te behouden landschappen moeten waterhuishoudkundige activiteiten bijdragen aan de versterking van de landschappen. Daarbuiten kunnen waterhuishoudkundige maatregelen bijdragen aan landschapsvernieuwing en diversiteit in landschappen. Door het aanbieden van wandel- en fietsroutes, bijvoorbeeld op schouwpaden, kan water als drijvende kracht van het landschap weer beleefbaar worden gemaakt. Hierbij dient uiteraard rekening gehouden te worden met de draagkracht van het watersysteem ter plekke. Algemeen geldt dat vooral het vasthouden van water van belang is voor landschap, meer nog dan het bergen van water. In het spelen met de detailontwatering (zoals het verondiepen en in samenhang

daarmee verbreden van waterlopen) hebben de waterschappen een bijzondere taak in relatie tot landschap. Het verschilt per landschap op welke wijze waterbeheer kan bijdragen aan landschap. Het is zinvol dat gemeenten met de waterschappen samenwerken bij het opstellen van landschapsontwikkelingsplannen.

Ook de rivierverruimende maatregelen in het kader van Ruimte voor de Rivier zoals dijkteruglegging en zomerbedverlaging moeten passen bij het landschapskarakter van de verschillende rivieren.

Cultuurhistorie

De cultuurgeschiedenis van Gelderland bestaat voor een belangrijk deel uit de geschiedenis van omgaan met water. Het landschappelijke erfgoed is daarom ook voor een belangrijk deel “blauw”.

Dit blauwe culturele erfgoed is ontstaan uit het vervullen van vroegere wateropgaven. Grote opgaven zoals de Hollandse Waterlinie en de Grebbelinie, kleinere zoals sprengbeken, waterradmolens, slotgrachten en eendenkooien.

Belvoir, het cultuurhistorisch beleid van de provincie, heeft als filosofie “behoud door ontwikkeling” waarbij ruimtelijke opgaven zoals de wateropgaven gekoppeld worden aan het duurzaam in stand houden van het erfgoed.

Bij de toepassing van deze ontwikkelingsgerichte filosofie worden cultuurhistorische objecten en landschapsstructuren gebruikt voor oude en nieuwe functies. De nota Belvoir geeft de blauwe identiteiten aan voor de tien Belvoirgebieden die samen heel Gelderland bedekken.

Voor de Belvoirgebieden zijn de blauwe identiteiten in bijlage 5 opgenomen. Bij het vervullen van de wateropgaven betrekken de waterschappen structureel de blauwe Belvoir-identiteiten. De identiteiten vertonen overlap met de kernkwaliteiten van de Waardevolle Landschappen (Streekplan Gelderland). In de Waardevolle Landschappen geldt dat ingrepen mogelijk zijn mits de kernkwaliteiten worden behouden of versterkt. Bij het omgaan met de blauwe identiteiten bij opgaven zoals waterberging en water voor de natuur worden ontwerpers ingeschakeld met gevoel voor de eigenlijke wateropgaven en inzicht in de cultuurhistorie.

Waterschappen gebruiken inmiddels het Cultuurhistorie-Ecologie-Water kompas (CEW-kompas) “Natuurlijk Samen” om bij inrichting en beheer van HEN- en SED-wateren de juiste richting te kunnen kiezen voor de integratie van de ecologische en cultuurhistorische doelen. Gebruik van het CEW-kompas komt in de plaats van het toekennen van de “functie cultuurhistorie” zoals die in het WHP3 was aangekondigd. De inhoud van en ervaringen met het CEW-kompas laten zien dat de ecologische en cultuurhistorische doelen in de grote meerderheid van de gevallen goed kunnen worden verenigd. Zo hebben het waterschap Veluwe en de provincie afspraken gemaakt over de prioriteitstelling tussen ecologie en cultuurhistorie in bepaalde waardevolle wateren. Mocht verschil van mening ontstaan over de juiste richting dan wordt dit besproken met de provincie met een finale beslismogelijkheid van Gedeputeerde Staten. Gedeputeerde Staten willen hier zeer terughoudend gebruik van maken.

Cultuurhistorie doet zich in sommige gebieden voor in samenhangende elementen en structuren (ensembles). Deze ensembles liggen alle geheel of gedeeltelijk in Waardevolle en/of Nationale Landschappen en de EHS. Hiervoor geldt in het bijzonder dat waterschappen rekening houden met cultuurhistorie en deze integreren in hun plannen. De provincie wil de planvorming hiervoor vanuit het Belvoirprogramma ondersteunen.

Archeologie

Voor het omgaan met archeologische (verwachtings)waarden en archeologisch waardevolle gebieden gelden in het algemeen de landelijke verplichtingen van de Wet op de Archeologische Monumentenzorg. Daarnaast heeft de provincie voor Gelderland

een (interim) beleidskader Archeologie vastgesteld. Met dit kader wil de provincie borgen dat archeologische belangen verantwoord worden meegenomen in diverse sporen zoals inrichting en beheer door waterschappen. Dit geldt in het bijzonder voor de in het beleidskader aangegeven 18 gebieden van provinciaal archeologisch belang, de zogenaamde parelgebieden. Gelderland wil met diverse partijen waaronder waterschappen tot afspraken komen voor een verantwoord omgaan met het archeologisch bodemarchief. Wellicht kan dit leiden tot een product als het CEW kompas, maar dan toegepast op archeologie.

Sportvisserij

Sportvisserij is met ongeveer 180.000 beoefenaars een belangrijke recreatieve vorm in Gelderland. De provincie streeft daarom naar het behoud van de hengelsportmogelijkheden en wil de sportvisserij waar mogelijk faciliteren en stimuleren. Dit doet de provincie door:

- de waterbeheerders te vragen de oevers bereikbaar en toegankelijk te houden voor recreatief medegebruik, tenzij dit in gebieden met een hoge ecologische functie ten koste gaat van kwetsbare natuurwaarden;
- sportvisserij als activiteit op te nemen in beheerplannen voor Natura 2000-gebieden;
- te zorgen dat de recreatieve vorm sportvisserij in een vroegtijdig stadium wordt meegenomen in integrale plannen op het gebied van natuurbeheer en ruimtelijke ontwikkeling;
- langs wateren zonder ecologische functietoekenning de aanleg en het onderhoud van sportvisserijmogelijkheden, zoals bijvoorbeeld steigers stimuleren.

4.2.7 Beleid in extreme omstandigheden

Vanuit het waterbeheer kunnen drie verschillende soorten extreme omstandigheden optreden. Het gaat om extreem hoogwater, zeer hevige en langdurige neerslag met wateroverlast tot gevolg en zeer langdurige droogte, al dan niet in combinatie met geringe wateraanvoer over de grote rivieren. Het beleid in dit plan is er op gericht om deze extremen zoveel mogelijk te ondervangen. Desalniettemin kunnen calamiteiten en extreme situaties niet voor de volle honderd procent worden voorkomen.

Het beleid voor wateroverlast en droogte staat eerder beschreven in dit hoofdstuk.

Bij hoogwater op de rivieren en een dreigende overstroming is tijdig en adequaat handelen van het grootste belang. Om optimaal voorbereid te zijn op een (dreigende) overstroming moeten de informatievoorziening en calamiteitenplannen van de waterbeheerders en rampenbestrijding op orde zijn, onderling afgestemd en beoefend. Tijdens een dreigende overstroming treedt het PCC (Provinciaal Coördinatiecentrum) in werking. Ook de provinciale waterkamer speelt een rol bij de rampenbestrijding. Hiervoor is een draaiboek Waterkamer opgesteld.

Behalve de calamiteitszorg binnen de provinciegrenzen is het van belang om op de hoogte te zijn van bedreigingen vanuit Duitsland. Een goed functionerende grensoverschrijdende calamiteitszorg is derhalve van groot belang. Om deze reden is in de afgelopen jaren in het kader van het programma VIKING een landgrensoverschrijdende verbetering van de rampenbestrijding bij hoogwater in Nordrhein-Westfalen en Gelderland nagestreefd. Hiermee is de informatievoorziening verbeterd en zijn grensoverschrijdende hoogwateroefeningen gehouden. Deelnemende partijen werken aan een organisatorische basis voor deze samenwerking.

4.3 Landbouw

Doelen landbouw

Het doel is om ook op de lange termijn in Gelderland het watersysteem zodanig op orde te hebben dat de landbouw economisch concurrerend en duurzaam kan produceren. Landbouwkundige schade door wateroverlast en -tekort wordt zo veel mogelijk voorkomen.

Termijnen

2027

- De maatregelen voor realisatie van het gewenst grond- en oppervlaktewater regiem in de gebieden voor landbouw zijn uitgevoerd.

Uitvoering

Voor de uitvoering van acties in de planperiode ziet de provincie de volgende taakverdeling:

- de waterschappen
 - o voeren het dagelijks beheer voor het grotere oppervlaktewater, gericht op het beschikbaar hebben van voldoende grond- en oppervlaktewater;
 - o eigenaren verzorgen in het landelijke gebied de ontwatering.

Toelichting

In Gelderland is de landbouw van groot belang. Duizenden bedrijven leveren een bijdrage aan de Gelderse economie en het beheer van het landelijk gebied.

In de vorige eeuw is met succes gewerkt aan een regionaal watersysteem waar moderne gemechaniseerde landbouw goed mee vooruit kan. Dit heeft in Gelderland geresulteerd in 280.000 ha productieve landbouwgrond. Hiervan ligt 200.000 ha buiten de EHS en 80.000 ha binnen de EHS, zie hiernavolgende tabel 8.

Tabel 8: areaal landbouw

Functie	Areaal functie (ha)	Areaal Landbouw binnen de functie (ha)
Landbouw ¹	200.000	200.000
Stedelijk gebied ²	50.000	0
EHS – Natuur – Veluwe ³	95.000	0
EHS - EVZ	22.000	20.000 ⁴
EHS - Verweven	48.000	33.000
EHS – Natuur -overig	50.000	27.000
Overig/infra/water	50.000	0
Totaal	515.000	280.000

Herkomst cijfers:

¹ Bestand LGN5, ² Streekplan kernen, ³ Streekplan EHS, ⁴ LGN5 + Streekplan EHS

In het landelijk gebied zijn 13.000 agrarische bedrijven, waarvan er 1.000 in de EHS liggen.

Vanuit de waterhuishouding bezien is grondgebonden landbouw het belangrijkste; het gaat daarbij vooral om grasland en akkerbouw. Een aantal specifieke teelten, zoals laanbomen en fruitteelt, stelt afwijkende eisen. Dat geldt ook voor de twee grote glastuinbouwgebieden (Huissen, Bommelerwaard) en de kleinere regionale glastuinbouwclusters. De intensieve veehouderij kan volstaan met het basisniveau. Voor de landbouw volstaat het basisniveau van de oppervlaktewaterkwaliteit.

De landbouw is dynamisch, dat wil zeggen dat grondgebruik kan wisselen. Dit stelt wisselende eisen aan de waterhuishoudkundige situatie. Er is ook een verschuiving naar precisie landbouw. Dit betekent dat een nauwkeurige afstemming gevraagd wordt van de waterhuishoudkundige omstandigheden op de betreffende teelt.

Het voorkomen van wateroverlast is in de grondgebonden landbouw een eerste prioriteit. Ter voorkoming van vochttekort geldt dat de droogleggingseisen afgestemd worden op het minimaliseren hiervan. Voor het beter vasthouden van gebiedseigen water kan het voorkomen dat de ontwateringsdiepte, dan wel de drainagebasis minder diep komt te liggen. Het streven is om beregening zoveel mogelijk te beperken. De beregeningsplanner is een

instrument waarmee de berekening optimaal kan worden afgestemd op de weerkundige omstandigheden. In de grondgebonden landbouw is berekening van essentieel belang bij droogte in bepaalde groeifasen van akkerbouwgewassen.

In de gebieden waar landbouw de enige functie is, zijn de waterhuishoudkundige randvoorwaarden het grootste deel van de tijd al vergaand afgestemd op de landbouw. Verdere optimalisering vindt plaats bij de bepaling van het GGOR. Het oppervlaktewaterbeheer is gericht op het realiseren van grondwaterstanden in de percelen waarmee droge en natte periodes met minimale landbouwkundige schade kunnen worden overbrugd.

De op kaart 7 aangegeven veenweidegebieden zijn het meest gevoelig voor zetting als gevolg van verlaging van de grondwaterstand. Uit oogpunt van duurzaam waterbeheer dient het (oppervlakte)waterbeheer hiermee rekening te houden. Om een (structurele) maaiveldaling te voorkomen is een lagere grondwaterstand dan 60 cm beneden maaiveld voor deze gronden niet gewenst

Weidevogelgebieden komen voor in combinatie met landbouw, een zogenaemde dubbelfunctie. In die gebieden is de inrichting en het beheer van het watersysteem gericht op landbouw, voor zover daar geen nadelige invloed van uitgaat op de weidevogels.

Functiebeschrijving

Landbouw is als functie op de functiekaart opgenomen. Op de functiekaart is ook de dubbelfunctie met de functie waardevolle weidevogelgebieden opgenomen. Hierna volgen de functiebeschrijvingen.

Functie: Landbouw

De functie landbouw geldt voor die gebieden waar de hoofdfunctie landbouw is. Binnen deze functie komt natte natuur verspreid in kleine elementen voor. In de gebieden met de functie landbouw is de inrichting en het beheer van het watersysteem allereerst gericht op:

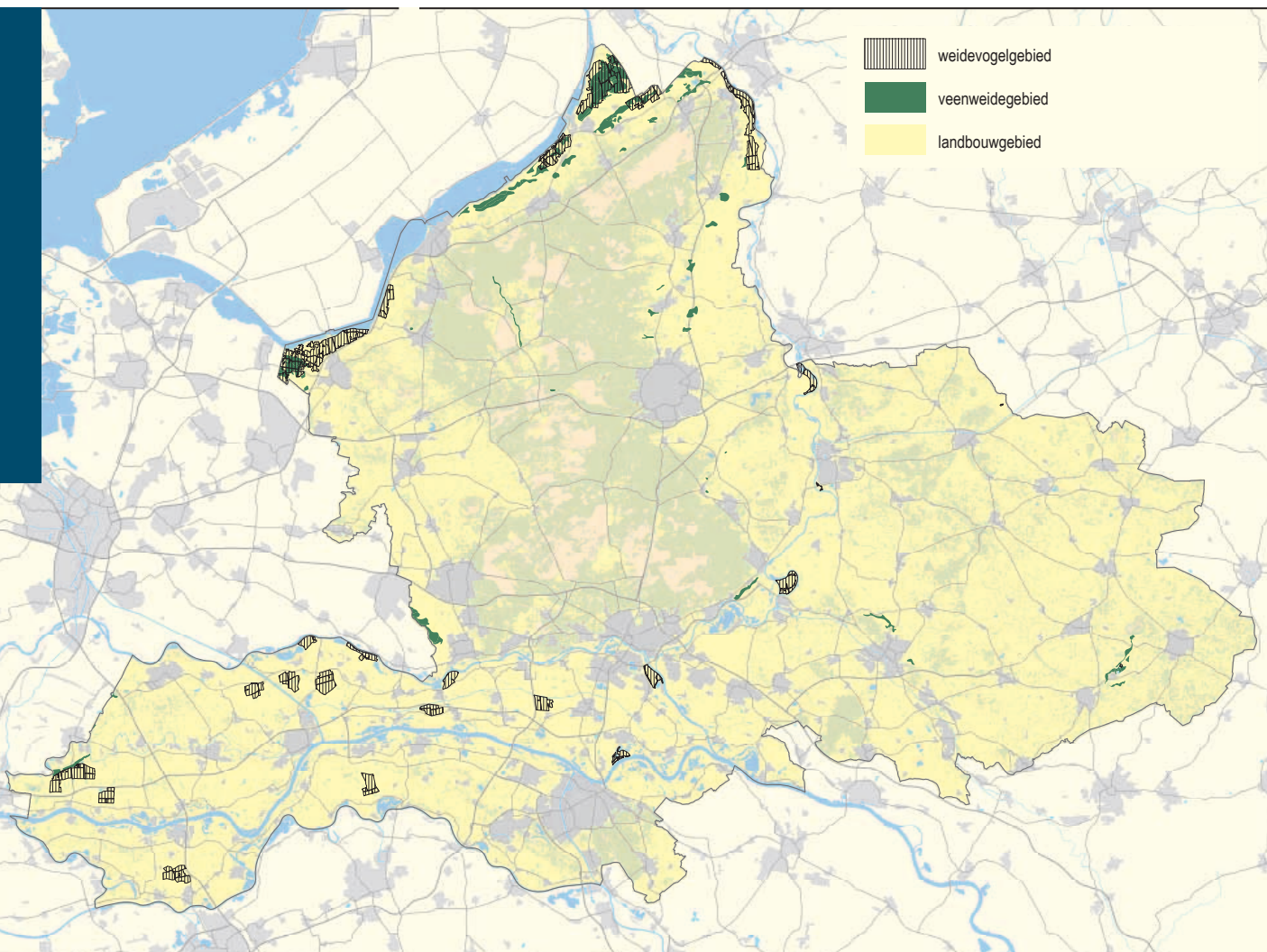
- een ontwateringsdiepte met aanvaardbare risico's voor wateroverlast en vervolgens minimale vochttekorten;
- oppervlaktewaterpeilen die het meest voorkomende landbouwkundige grondgebruik accommoderen;
- beschikbaarheid van oppervlaktewater voor het op peil houden van de grondwaterstand en voor berekening;
- (zeer) lokale afstemming op verspreid liggende natuurelementen en waardevolle ecologie (vissen, waterplanten);
- een grondwaterpeil in de veenweidegebieden dat niet verlaagd wordt ten opzichte van het maaiveld (wel het volgen van maaiveldaling). De maximale drooglegging in veenweidegebieden is 60 cm onder maaiveld.

Functie: Waardevolle weidevogelgebieden

De functie 'waardevolle weidevogelgebieden' geldt voor die gebieden waar belangrijke en kwetsbare weidevogelpopulaties voorkomen.

De inrichting en het beheer van het watersysteem zijn gericht op:

- bescherming van de weidevogelgebieden door een ontwateringsdiepte en peilbeheer te hanteren dat is afgestemd op de weidevogels en de functie landbouw;
- het veiligstellen van weidevogelgebieden door in ieder geval het handhaven van de huidige waterhuishoudkundige situatie, een vergroting van de drooglegging en ontwateringsdiepte is in de weidevogelgebieden niet toegestaan;
- de maximale drooglegging in veenweidegebieden is 60 cm onder maaiveld om versnelde maaiveldaling te voorkomen.

Kaart 7: landbouw-, weidevogel- en veenweidegebieden

In het Natuurbeheerplan Gelderland is aangegeven waar subsidies voor weidevogelbeheer kunnen worden aangevraagd. Omdat het voor het succes van het weidevogelbeheer essentieel is dat in een heel gebied mozaiekbeheer wordt toegepast, is het voor weidevogelsubsidie een voorwaarde dat een gemeenschappelijk weidevogelbeheerplan wordt opgesteld. Dit gebeurt door de agrarische natuurvereniging. Het pakket plas-dras kan alleen worden toegepast als vanaf 15 februari gedurende twee tot vijf maanden een aanzienlijke peilverhoging wordt toegepast. De overeenkomst geldt voor minimaal 6 jaar.

Op kaart 7 zijn de gebieden met functie landbouw, de functie weidevogelgebieden en de veenweidegebieden weergegeven.

4.4 Natte natuur

Gelderland is een natuurrijke provincie. Van de hoge, droge Veluwe tot het natte Korenburgerveen is het zo natuurlijk mogelijk functioneren van het watersysteem de basis voor robuuste en waardevolle natuur. Water is voor natte natuur een zeer bepalende factor. Ook voor de (landbouw)-cultuurhistorische achtergrond is water voor veel gebieden zeer bepalend voor het natuur- en landschapsbeeld. Het kleine bronmos bij een sprengenkop krijgt daarbij evenveel aandacht als het grote oobos in de uiterwaarden. Natte natuur komt alleen tot wasdom als het grond- en oppervlaktewaterbeheer is gericht op de eisen van het specifieke ecosysteem en als de natuur (planologisch) goed is beschermd. Veel natuurgebieden met natte natuur nemen in kwaliteit nog steeds verder af door verdroging. Verdroging uit zich in een te lage grondwaterstand, te weinig kwel, te geringe stroming in de beken of in onvoldoende waterkwaliteit van aangevoerd water.

In deze paragraaf over natte natuur worden de volgende onderwerpen besproken:

- natte landnatuur;
- sprengen en beken en andere oppervlaktewateren van het hoogste ecologische niveau (HEN) of met een specifiek ecologische doelstelling (SED);
- natte ecologische verbindingzones.

Voor de natte natuur is de opgave de optimale waterhuishoudkundige omstandigheden te herstellen of te behouden. De Streekplanuitwerking Kernkwaliteiten en Omgevingscondities van de Gelderse Ecologische Hoofdstructuur is bepalend voor de daar na te streven natuurdoelen.

Veel gebieden met natte natuur zijn verdroogd. Verdrogingsbestrijding vraagt een integrale aanpak, bestrijding is complex en duur. In navolging van het Rijksbeleid wordt herstel geconcentreerd in 35 TOP-lijstgebieden waar herstelmaatregelen uiterlijk in 2013 gerealiseerd zijn. De TOP-lijstgebieden vormen een selectie uit alle verdroogde land- en waternatuur in Gelderland.

Het zijn natuurgebieden of wateren die door het Rijk zijn aangewezen als Natura 2000-gebied (voorheen Habitat en Vogelrichtlijngebied), gebieden die vallen onder de Natuurbeschermingswet en parels uit de Streekplanuitwerking. Niet alle verdroogde Natura 2000-gebieden en gebieden die vallen onder de Natuurbeschermingswet worden in de planperiode aangepakt. Een aantal zal moeten wachten tot na 2015.

4.4.1 Natte landnatuur

Doelen natte landnatuur

Het herstellen van de watercondities voor verdroogde natte landnatuur. De benodigde maatregelen of aanpassingen van de natuurdoelen worden via een GGOR-proces bepaald en vervolgens gerealiseerd.

Termijnen

2027

- Alle watersysteem maatregelen voor de natte natuur in Gelderland zijn uitgevoerd op basis van bestuurlijk vastgestelde GGOR's, eventueel met bijstelling van de natuurdoelen.

2015

- Alle watersysteem maatregelen voor de Natura-2000 gebieden met een sense-of-urgency zijn uitgevoerd, zodat de instandhoudingsdoelen in de toekomst realiseerbaar blijven.

2013

- Alle watersysteem maatregelen voor de natte landnatuur in de 35 TOP-lijstgebieden zijn uitgevoerd op basis van een bestuurlijk vastgestelde GGOR.

2010

- Alle watersysteem maatregelen zijn bekend voor de 35 TOP-lijstgebieden op basis van bestuurlijk vastgestelde GGOR

Nu

- Voor alle natte landnatuur binnen de EHS geldt het standstill/step forward-principe, deze natuur is ruimtelijk beschermd via het streekplan.
- Voor alle natte landnatuur buiten de EHS geldt het standstill/step forward-principe, voor deze natuur wordt de gemeenten gevraagd op passende wijze regelingen in hun bestemmingsplan op te nemen.

Uitvoering

Voor de uitvoering van acties in de planperiode zien wij de volgende taakverdeling:

- de provincie
 - o regisseert integraal herstel in de TOP-lijstgebieden, tenzij deze rol in overleg is belegd bij een waterschap of een terreinbeherende organisatie;

- o is als regisseur verantwoordelijk voor het resultaat en het proces van het gebiedsproces;
- o stuurt de Dienst Landelijk Gebied aan bij de verwerving van gronden in de TOP-lijstgebieden;
- o regisseert de toestandmonitoring (abiotisch) en effectmonitoring (biotisch) in de TOP-lijstgebieden;
- o stelt een verordening op basis van de Wro op die de gewenste ruimtelijke bescherming van de landnatuur regelt; tot dat de verordening in werking is getreden zal daar waar nodig een reactieve aanwijzing op basis van de Wro worden ingezet;
- o draagt zorg voor voor eventuele functiewijziging en afstemming met het andere omgevingsbeleid waaronder het milieubeleid.
- de waterschappen
 - o regisseren integraal herstel in de TOP-lijstgebieden die bij hen belegd zijn;
 - o stellen via een GGOR-proces de benodigde maatregelen voor herstel vast voor de TOP-lijstgebieden en nemen de resultaten van het GGOR-proces in 2010 op in de Waterbeheerplannen;
 - o voeren de benodigde waterhuishoudkundige maatregelen uit.
- de terreinbeheerders
 - o regisseren integraal herstel in de TOP-lijstgebieden die bij hen belegd zijn;
 - o voeren de benodigde maatregelen in de natuurgebieden uit.
- de gemeenten
 - o zorgen voor vastlegging van de natte landnatuur binnen de EHS, inclusief de beschermingszones, in de bestemmingsplannen.

Toelichting

Voor herstel van natte landnatuur wordt voor de uitvoering van maatregelen en termijnen onderscheid gemaakt in drie categorieën:

- natte landnatuur binnen de TOP-lijstgebieden
- natte landnatuur buiten de TOP-lijstgebieden maar binnen de EHS
- natte natuur buiten de EHS

• natte natuur binnen de TOP-lijstgebieden

Concentratie van de verdrogingsbestrijding in de 35 TOP-lijstgebieden is een beleidswijziging die al ten tijde van WHP3 in gang is gezet. De TOP-lijst is tot stand gekomen naar aanleiding van het advies van de Taskforce Verdroging (2006). Afspraken met het Rijk over uitvoering en financiering van de 35 TOP-lijstgebieden zijn vastgelegd in de bestuursovereenkomst in het kader van het ILC. De concrete invulling van de verdrogingsbestrijding van de TOP-lijstgebieden gebeurt via een gebiedsgericht proces, waarbij het GGOR proces leidend is.

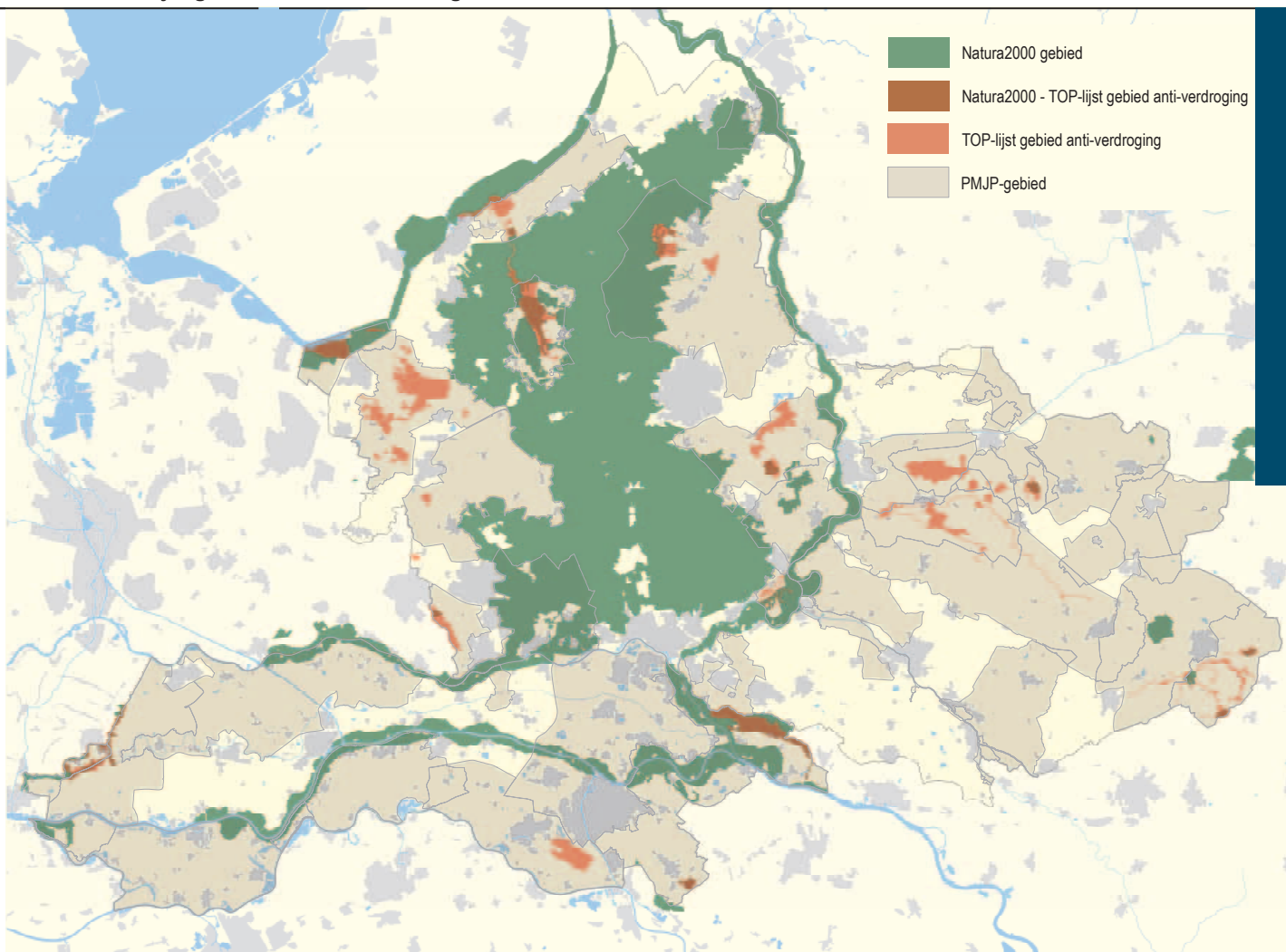
De TOP-lijstgebieden zijn op kaart 8 weergegeven.

Herstel van verdroogde natte landnatuur betekent optimalisering van de waterhuishouding. Dat kan leiden tot maatregelen in het natuurgebied (interne maatregelen zoals bijvoorbeeld afplaggen) en daarbuiten (maatregelen in het watersysteem zoals opzetten van het oppervlaktewaterpeil).

De benodigde maatregelen worden via een GGOR-proces bepaald en vervolgens wordt een uitvoeringsplan opgesteld en uitgevoerd.

Binnen het ILC heeft de provincie de keuze gemaakt om tegelijk met de verdrogingsbestrijding ook de andere milieuproblemen in de TOP-lijstgebieden op te lossen. Dit plan focust op de watermaatregelen. Deze zijn ambitieus. Vaststelling van het GGOR zal uiterlijk in 2009 moeten plaatsvinden om het uiteindelijk realiseren van de waterhuishoudkundige maatregelen in de daarop volgende vier jaar mogelijk te maken.

In 2010 wordt de tussenbalans opgemaakt van de TOP-lijstgebieden. Dan wordt bepaald of er eventueel nog resterende opgaves overblijven voor de periode 2014-2015.

Kaart 8: TOP-lijstgebieden en Natura 2000-gebieden

TOP-lijstgebieden en Natura 2000

Van de 35 TOP-lijstgebieden zijn 16 gebieden ook Natura 2000-gebied. Dit zijn gebieden die in het kader van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn zijn aangewezen waar specifieke diersoorten en/of hun leefgebied beschermd moeten worden. Voor een viertal Natura 2000-gebieden is sprake van een sense-of-urgency op het gebied van water.

Het gaat om de gebieden:

- Korenburgerveen
- Landgoederen Brummen
- Bennekomse Meent (Binnenveld)
- Rijnstrangen.

In het recente verleden zijn voor het Korenburgerveen al maatregelen uitgevoerd. Hierdoor kunnen de grondwaterstanden flink stijgen. De provincie heeft een programma overeenkomst met Vereniging Natuurmonumenten gesloten waarin nog inrichtingsmaatregelen zijn opgenomen voor de komende periode. In de andere gebieden is de huidige waterhuishoudkundige situatie zodanig dat naar verwachting binnen 10 jaar onherstelbare schade aan het gebied optreedt en de kernopgave (Natura 2000 Doelendocument, LNV (2006)) niet meer realiseerbaar wordt. Ter voorkoming daarvan moeten hier uiterlijk 2015 de watercondities op orde zijn gebracht.

In het KRW-gebiedsproces is overeenstemming ontstaan over maatregelen binnen de vier sense of urgency gebieden. Deze zijn opgenomen in het SGBP Rijndelta. De hierna volgende tabel 9 geeft het overzicht.

Tabel 9: Natura 2000-sense of urgency-gebieden met maatregelen tot 2015

Natura2000 sense of urgency gebied	Grondwater-lichaam	Maatregelen tot 2015	Aantal	Maatregelen na 2015
Landgoederen Brummen (deelgebieden: Empesche en Tondensche heide, Leusveld en Voorstonden)	Zand Rijn-Midden NLGW0004	Regulering Waterbeweging en hydromorfologie art 11-3i, overige inrichtingsmaatregelen, anti-verdrogingsmaatregelen	1	-
Bennekomse Meent (onderdeel van het Binnenveld)	Zand Rijn Midden NLGW0004	Regulering Waterbeweging en hydromorfologie art 11-3i, overige inrichtingsmaatregelen, anti-verdrogingsmaatregelen	1	-
Rijnstrangen (onderdeel van Gelderse Poort)	Zand Rijn-Oost NLGW0003	Regulering Waterbeweging en hydromorfologie art 11-3i, overige inrichtingsmaatregelen anti-verdrogingsmaatregelen	1	-
Korenburgerveen	Zand-Rijn-Oost NLGW0003	Regulering Waterbeweging en hydromorfologie art 11-3i, overige inrichtingsmaatregelen, anti-verdrogingsmaatregel reeds uitgevoerd	0	-

TOP-lijstgebieden, de aanpak van herstel

Provincie, waterschappen en Staatsbosbeheer nemen in de TOP-lijstgebieden de regierol op zich. In onderstaande tabel 10 is de verdeling over 35 gebieden aangegeven.

Tabel 10: TOP-lijstgebieden met de voorgestelde regisseur

Waterschap	TOP-lijst gebied	Regisseur
Rivierenland	Hatertse en Overasseltse Vennen, Wijchens Ven	Waterschap Rivierenland
Rivierenland	De Bruuk*	Provincie
Rivierenland	Nieuwe Zuiderlingedijk*	Waterschap Rivierenland
Vallei en Eem	Binnenveld **	Provincie
Vallei en Eem	Allemanskamp	Waterschap Vallei en Eem
Vallei en Eem	Erica	Waterschap Vallei en Eem
Vallei en Eem	Zwartebroek, Brede beek	Waterschap Vallei en Eem
Vallei en Eem	Arkemheen, Putterpolder*	Waterschap Vallei en Eem
Vallei en Eem	De Buzerd	Waterschap Vallei en Eem
Vallei en Eem	Landgoederen Kallenbroek	Waterschap Vallei en Eem
Vallei en Eem	Wilbrinksbos	Waterschap Vallei en Eem
Rijn en IJssel	Rijnstrangen **	Provincie
Rijn en IJssel	Grote Veld	Waterschap Rijn en IJssel
Rijn en IJssel	Stelkampsveld*	Provincie
Rijn en IJssel	Baakse beek	Waterschap Rijn en IJssel
Rijn en IJssel	Baakse beek Hackfort	Waterschap Rijn en IJssel
Rijn en IJssel	Baakse beek Vorden	Waterschap Rijn en IJssel
Rijn en IJssel	Baakse beek Medler	Waterschap Rijn en IJssel
Rijn en IJssel	Lindese Laak	Waterschap Rijn en IJssel
Rijn en IJssel	Willinks Weust*	Waterschap Rijn en IJssel
Rijn en IJssel	Boven Slinge	Provincie
Rijn en IJssel	Wooldse Veen*	Provincie
Rijn en IJssel	Hagenbeek	Staatsbosbeheer
Rijn en IJssel	Wildenborch	Waterschap Rijn en IJssel
Rijn en IJssel	Faisantenbos	Provincie
Veluwe	Hierdense beek (Bloemkampen)	Waterschap Veluwe
Veluwe	Vossenbroek	Waterschap Veluwe
Veluwe	Appense veld	Waterschap Veluwe
Veluwe	Lampenbroek, Empesche en Tondensche heide **	Waterschap Veluwe
Veluwe	Wisselse- en Tongerense Veen	Waterschap Veluwe
Veluwe	Dal Staverdensebeek*	Waterschap Veluwe
Veluwe	Rubberbeek/Appelbeek	Waterschap Veluwe
Veluwe	Veldbeek	Waterschap Veluwe
Veluwe	Appelse Kruishaarse heide	Waterschap Veluwe
Veluwe	Halvinkhuizerveld	Waterschap Veluwe

*: Natura 2000-gebied

** : Tevens Natura 2000-sense of urgency-gebied

Onder regie wordt de opstart en de planvorming verstaan, dus starten van het gebiedsproces tot en met het formuleren van uitvoeringsgerede projecten inclusief de daaraan ten grondslag liggende onderzoeken. De regisseur zorgt tevens voor het beleggen van de regie op de uitvoering van de maatregelen. Dat kan een andere partij zijn.

Grondverwerving is een belangrijke voorwaarde voor de uitvoering van de watermaatregelen en herstel en inrichting van de natuur. De provincie draagt de zorg voor de grondverwerving. Zij doet dat op basis van grondstrategieplannen en maakt hierover afspraken met de Dienst Landelijk Gebied.

Voor herstel en ontwikkeling van de natte natuur en daarmee samenhangende grondverwerving geldt de 'Ladder van Keerweer' als uitgangspunt:

- Stap 1: Bescherming van de dubbelfunctie (hydrologische beschermingszone rond landnatuur).
- Stap 2: (Her)beoordelen van de fysieke uitvoerbaarheid van het ontwikkelen van de dubbelfunctie.
- Stap 3: Zo mogelijk schade voorkomen door goede gebiedsindeling en kavelruil.
- Stap 4: Ondervangen schade met inrichtingsmaatregelen. Indien problematisch:
- Stap 5: Compenseren schade middels vrijwillige overeenkomst. Indien problematisch:
- Stap 6: Tegemoetkomen schade bij onvrijwillig uitvoeren van maatregelen of onteigening.

Stap zes wordt alleen in uiterste gevallen gebruikt. De mogelijkheden van de stappen twee tot en met vijf dienen ten volle benut te zijn alvorens stap zes te kunnen zetten. De provincie Gelderland moet door het waterschap betrokken worden bij de beoordeling en afwikkeling van vernattingschade bij de stappen vijf en zes. Het college van Gedeputeerde Staten zal per geval haar advies aan het waterschap over stap zes voorleggen aan de Provinciale Statencommissie voor Landelijk Gebied en Water.

Het onteigeningsinstrument mag alleen in uiterste geval worden ingezet bij het verwerven van cruciale gronden. Hiermee worden onder andere gronden bedoeld in TOP-lijstgebieden. Ook die gronden waar de inrichting of verdrogingsbestrijding vertraging oploopt door het ontbreken van de laatste percelen. Op basis van de Wilg moet er dan een inrichtingsplan (artikel 17) liggen als sluitstuk van een integrale gebiedsaanpak. In Gelderland geldt het onteigeningsinstrument alleen voor maximaal 5% van de in de ILG-periode (2007 t/m 2013) te verwerven gronden. De onteigening mag alleen worden toegepast in de TOP-lijstgebieden, de milieuherstelgebieden en bij de laatste afronding van grotere gebieden.

Beschermingszones natte landnatuur

De natte natuur in de TOP-lijstgebieden en eventueel daar buiten vallende beschermingszones natte landnatuur zijn ruimtelijk beschermd. Deze ruimtelijke bescherming betekent minimaal 'stand still'. Veranderingen in de waterhuishouding mogen in ieder geval niet nadelig zijn voor de natuurdoelen ter plekke. In de aangewezen beschermingszones natte landnatuur (zie functiekaart) zijn ruimtelijke en waterhuishoudkundige ontwikkelingen, die de natuurwaarden negatief beïnvloeden in principe niet toegestaan. In geval van dergelijke ontwikkelingen moet worden aangetoond dat de voorgenomen ontwikkelingen de te beschermen natuurwaarden niet negatief beïnvloeden.

Voor de verweving van EHS en landbouw geldt dat bestaande landbouw een blijvende rol vervult en zich duurzaam kan ontwikkelen voor zover de natuurwaarden niet worden geschaad. Voor de natte delen van de EHS geldt bovendien dat ruimtelijke ontwikkelingen niet mogen leiden tot verlaging van de grondwaterstand in en om de natte natuur of tot verslechtering van de waterkwaliteit en aantasting van de morfologie van de beken en waterlopen.

De gemeenten regelen de bescherming van de natte landnatuur binnen de EHS en de bijbehorende beschermingszones in de planvoorschriften van hun bestemmingsplannen. De gemeente en het waterschap kunnen in onderling overleg bepalen welk deel van de beschermingsmaatregelen via de keur of via het bestemmingsplanwijziging wordt beschermd.

Die keuze hangt af van twee factoren:

- het meest effectieve instrument;
- de instantie met de meeste kennis en deskundigheid om de toelaatbaarheid te kunnen handhaven.

De gemeenten houden bij de aanpassing van de bestemmingsplannen rekening met de uitkomsten van de Streekplanuitwerking 'Herbegrenzing van de EHS'. Hierbij is de EHS zodanig aangepast dat ernstige vernatting alleen binnen de EHS mag optreden. Op de gronden buiten de EHS - met de (landbouw-)functie - blijft normaal landbouwkundig gebruik mogelijk, eventueel door het nemen van mitigerende maatregelen.

Beschermingszones kunnen worden aangepast als het in het goedgekeurde beheersplan vastgelegde GGOR daar aanleiding toe geeft. In alle andere gevallen gelden de zones van de functiekaart.

Ruimtelijke bescherming op bestemmingsplan is nog niet overal geregeld. Vanwege haar belang zal de provincie de bescherming van de resterende delen via de verordening behorend bij de Wro completeren, zie hiervoor ook paragraaf 9.2.3. De provincie betaalt de eventuele planschade.

• **Natte natuur buiten de TOP-lijstgebieden maar binnen de EHS**

Natte natuur in TOP-lijstgebieden en de daarbuiten gelegen natte natuur binnen de EHS genieten een zelfde ruimtelijke bescherming. Dat betekent ook hier minimaal stand still: voorkomen dat de huidige situatie achteruit gaat. Tevens geldt step forward: als zich kansen voordoen om de situatie voor de natte natuur te verbeteren, zonder dat de situatie voor de landbouw er op achteruit gaat, verwacht de provincie van de waterschappen dat zij die kansen benutten. Tot slot geldt hier ook de inzet van de verordening om de gewenste ruimtelijke bescherming te realiseren.

• **Natte natuur buiten de EHS**

Voor deze natte natuur wordt de gemeenten gevraagd op passende wijze regelingen in hun bestemmingsplan op te nemen. Ook hier is het uitgangspunt standstill-step forward. Ook hier betekent dit voorkomen van achteruitgang en kansen grijpen door het waterschap voor verbetering van natuur zonder dat daarmee de situatie voor de landbouw verslechtert.

Functiebeschrijving natte landnatuur

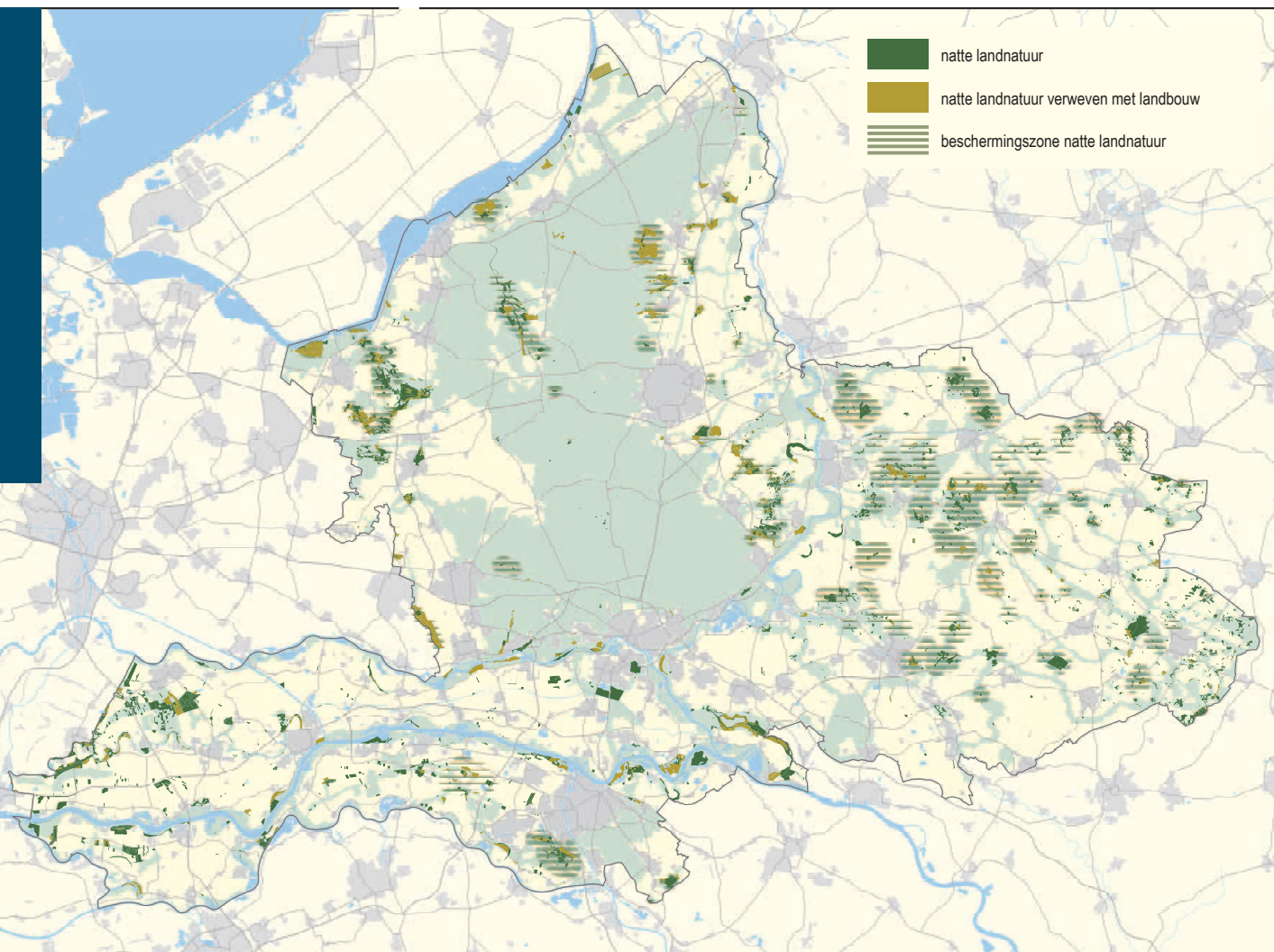
Natte landnatuur is als functie op de functiekaart opgenomen. Hierna volgt de functiebeschrijving.

Functie: Natte landnatuur

De functie 'natte natuur' geldt voor bestaande terreinen waarvan meer dan 50% van het areaal bestaat uit natte natuur. Deze terreinen zijn aangeduid op kaart 9, natte landnatuur. De inrichting en het beheer van het waterhuishoudkundige systeem zijn voor natte landnatuur gericht op:

- realisatie van de water- en milieuecondities conform de in de Streekplanuitwerking 'Kernkwaliteiten en omgevingscondities van de Gelderse ecologische hoofdstructuur' opgenomen natte natuurdoeltypen;
- het veiligstellen en zo mogelijk ontwikkelen van de landnatuur en minstens het handhaven van de huidige waterhuishoudkundige situatie. Dit betekent minimaal een 'stand still' van de huidige gemiddelde grondwaterstand;
- het beperken van nadelige effecten van grondwateronttrekkingen en het optimaliseren van ont- en afwatering in de omgeving⁵;
- het afstemmen van het oppervlaktewaterbeheer in de natuurgebieden en wateren en in de omgeving daarvan op de natuurwaarden en doelen;
- het bewerkstelligen van een minimale nadelige invloed van menselijk handelen op de kwaliteit en kwantiteit van het grond- en oppervlaktewater.

⁵ Bij natuurgebieden met een beschermingszone natte landnatuur wordt binnen deze zone gestreefd naar verdergaande afstemming op de natuurfunctie.

Kaart 9: natte landnatuur met beschermingszones natte landnatuur

Het gewenste grond- en oppervlaktewaterbeheer in deze gebieden kan van geval tot geval verschillen en vraagt een uitwerking via een GGOR-traject. Voor het afwegen en kiezen van het waterregime voor de functie natte natuur in en rond de TOP-gebieden en (grond) watergerelateerde Natura 2000-gebieden geldt het optimale waterregime (OGOR=GGOR of tenminste 90% doelrealisatie) als uitgangspunt. Als dit niet haalbaar of betaalbaar wordt geacht, wordt met de provincie overlegd over de te maken keuze.

Functie: Beschermingszone Natte landnatuur

De functie 'beschermingszone natte landnatuur' is een dubbelfunctie, bijvoorbeeld samen met de functie landbouw. De beschermingszones zijn ook op kaart 9 weergegeven. Deze dubbelfunctie geldt in de zone rondom natuurgebieden binnen de EHS met meer dan 75% natte natuur. In de zones wordt rekening gehouden met de kwaliteit, waterstand en stroming van het grond- en oppervlaktewater met het oog op de natuurwaarden en -doelen van het nabijgelegen natuurgebied. Naast de doelstellingen die in deze gebieden gelden voor de daar voorkomende functies, zijn de inrichting en het beheer van het waterhuishoudkundige systeem mede gericht op:

- het instellen van een peilbeheer en het bepalen van de maximale omvang van grondwateronttrekkingen zó, dat de (benedenstrooms gelegen) natte natuur veiliggesteld is;
- het bewerkstelligen van een minimale nadelige invloed van menselijk handelen op de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater;
- het uitsluiten van nadelige effecten van grondwateronttrekkingen en oppervlaktewaterbeheer in de omgeving van de aangewezen gebieden;
- het afstemmen van het oppervlaktewaterbeheer in de natuurgebieden en wateren en in de omgeving daarvan op de natuurwaarden en -doelen.

Vanuit een oogpunt van beleidscontinuïteit zijn op de functiekaart voor het onderdeel 'natte landnatuur' alleen aanvullingen aangebracht voor Natura 2000- en de TOP-lijstgebieden. In de deze gebieden is de 'natte landnatuur' voor de locatie en het natuurdoel in overeenstemming gebracht met het Gebiedsplan Natuur en Landschap 2008. De overige gebieden met de functie 'natte landnatuur' of 'natuur verweven met landbouwgebruik' zijn ongewijzigd. De beschermingszones natte landnatuur zijn gelijk gebleven.

4.4.2 Sprengen en Beken, wateren van het Hoogste Ecologische Niveau (HEN en wateren met een Specifieke Ecologische Doelstelling (SED))

Doel HEN- en SED-wateren

Het veiligstellen en ontwikkelen van de HEN- en SED-wateren conform de streefbeelden uit de provinciale Waterwijzers en de Streekplanuitwerking Kernkwaliteiten en omgevingscondities van de Gelderse EHS, rekening houdend met cultuurhistorische waarden.

Termijnen

2027

- Maatregelen voor realisatie ecologische doelen voor SED-wateren zijn uitgevoerd.

2015

- Maatregelen voor realisatie ecologische doelen voor HEN-wateren zijn uitgevoerd.

2013

- Sprengen en Bekenprogramma afgerond.

2015

- Restopgave Sprengen en Bekenprogramma in beeld.

Uitvoering

De planperiode van dit Waterplan Gelderland staat in het teken van de uitvoering van de resterende maatregelen voor het herstel van de HEN-wateren en de afronding van het Sprengen en Bekenprogramma. Daar waar zich mogelijkheden voordoen worden ook SED-wateren hersteld.

Voor de uitvoering van acties in de planperiode ziet de provincie de volgende taakverdeling:

- de provincie
 - o stimuleert de sanering van puntlozingen (riooloverstorten, RWZI's) op SED-wateren via de subsidieregeling Vitaal Gelderland;
 - o draagt financieel bij aan herstel van de HEN-wateren in Rivierenland en aan beekherstel, waaronder HEN- en SED-wateren, via het Sprengen en Bekenprogramma;
 - o neemt in de verordening op basis van de Wro de gewenste ruimtelijke bescherming tegen rode ontwikkelingen rondom de HEN-wateren op. Tot dat de verordening in werking is getreden zal daar waar nodig een reactieve aanwijzing op basis van de Wro worden ingezet.
- de waterschappen
 - o werken, voorzover nog niet gebeurd, de streefbeelden uit de Waterwijzers en de Streekplanuitwerking Kernkwaliteiten en omgevingscondities van de Gelderse EHS uit per watertype voor de kleinere HEN-wateren (niet zijnde waterlichamen), en stellen dit bestuurlijk vast. De uitwerking betreft ecologie, morfologie, hydrologie en waterkwaliteit. De uitgewerkte streefbeelden worden aan de provincie voorgelegd ter instemming;
 - o stellen voor de nog te herstellen sprengen en beken van het Sprengen en Bekenprogramma per (cluster van) beken Beheer en Onderhouds Plannen op die in overeenstemming zijn met de uitgewerkte streefbeelden;

- o voeren de benodigde waterhuishoudkundige maatregelen uit voor herstel van de HEN- en SED-wateren, danwel beekherstel vanuit Sprengen en Beken programma
- o brengen de restopgave voor het Sprengen en Bekenprogramma in beeld.
- de terreinbeheerders
 - o voeren in voorkomende gevallen hun deel van de werkzaamheden voor herstel van de HEN- en SED-wateren uit.
- de gemeenten
 - o werken in de bestemmingsplannen het ‘nee, tenzij-principe’ uit voor de HEN-wateren.

Toelichting

De HEN- en SED-wateren zijn de meest waardevolle oppervlaktewateren binnen Gelderland. Deze wateren stellen hoge eisen aan met name morfologie, waterkwaliteit, watervoerendheid en stroming. In HEN-wateren komen zeldzame tot zeer zeldzame soorten voor en de ecologische processen zijn er het meest natuurlijk. De SED-wateren kennen enige humane beïnvloeding, maar zijn ecologisch gezien nog steeds veel waardevoller dan wateren van het basisniveau.

Voor de ligging van deze wateren wordt verwezen naar kaart 10. In bijlage 2 is een lijst met namen van deze wateren opgenomen met de bijbehorende watertypen ontleend aan de Waterwijzers en, voor zover van toepassing, de KRW.

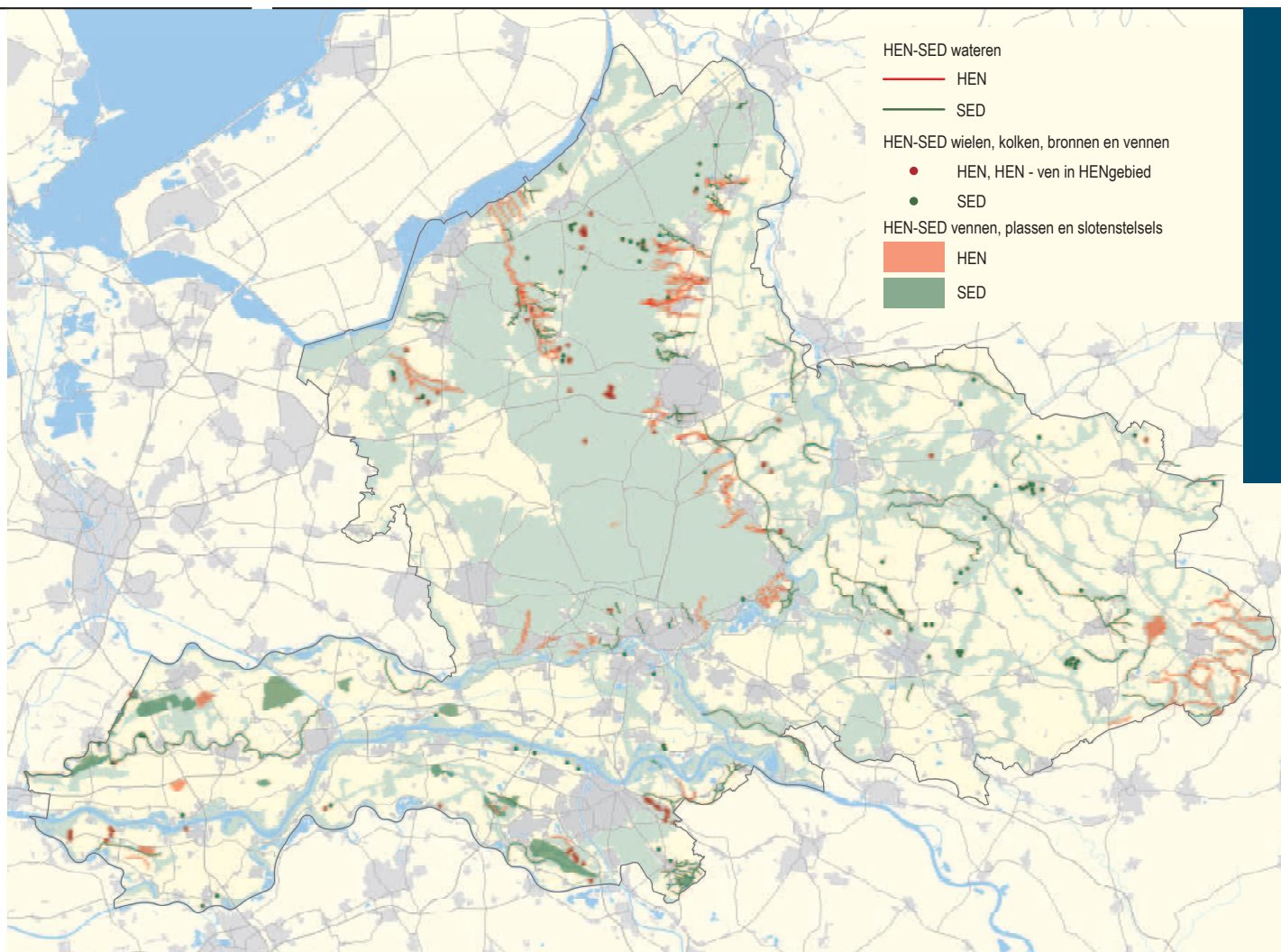
Ecologische doelen

Een aantal HEN- en SED-wateren is tevens waterlichaam in het kader van de KRW. Voor deze wateren zijn ecologische doelen vastgesteld conform de KRW-systematiek. Dit is gebeurd aan de hand van maatlatten voor macrofauna, fytoplankton, vissen en waterplanten. In een aantal gevallen ligt het ecologische doel lager dan de huidige situatie. In de functiebeschrijving van de HEN-wateren is beschreven dat voor de HEN (en SED)-wateren ten minste stand-still van de huidige situatie geldt. Deze beleidslijn wordt vanuit WHP₃ doorgetrokken. Dus ondanks dat in een aantal gevallen het KRW-doel reeds (meer dan) gehaald is, is de opgave voor deze wateren het totaalbeeld van de huidige situatie niet te laten verslechteren.

Voor de HEN- en SED-wateren die géén waterlichaam zijn, zijn concrete ecologische doelen conform de KRW-systematiek op dit moment niet goed te bepalen. Wel zijn voor de beschrijving van de optimale situatie streefbeelden te beschrijven. Hiertoe zijn de Waterwijzers⁶ beschikbaar. De Waterwijzers zijn opgesteld als handreiking voor behoud en herstel van de HEN- en SED-wateren. De bedoeling van de Waterwijzers is een goede leefomgeving te realiseren waar een gezonde populatie van doelsoorten duurzaam zou kunnen leven. In de Streekplanuitwerking Kernkwaliteiten en omgevingscondities van de Gelderse Ecologische Hoofdstructuur is een beschrijving van de doeltypen voor de HEN-wateren opgenomen.

De Waterwijzers geven op provinciaal niveau streefbeelden voor de gewenste habitat. De regionale verschillen per watertype zijn echter vaak zo groot dat een nadere uitwerking van de Waterwijzers per watertype of zelfs per water nodig is ten behoeve van een verantwoord behoud, herstel, beheer en onderhoud. De provincie verwacht van de waterschappen deze nadere uitwerking van de streefbeelden uit de Waterwijzers voor alle HEN- en SED-wateren. Voor een groot deel is dit reeds gebeurd in het KRW-proces. Voor die wateren waarvoor dit nog niet heeft plaatsgevonden wordt het streefbeeld per watertype of (een deel van een) water nader uitgewerkt in een specifieke rapportage of als onderdeel van het GGOR-proces. Het resultaat wordt bestuurlijk vastgesteld door het waterschap. In geval van uitwerking via het GGOR-proces wordt de uitwerking vastgelegd in het beheerplan. Het beleid van de provincie voor de HEN- en SED-wateren is de streefbeelden zo dicht mogelijk te benaderen. De streefbeelden dienen als uitgangspunt voor herstelprojecten en beheer en onderhoud.

⁶ Waterwijzer, Ecologische profielen van waternatuur in Gelderland. Deel A: Stromende wateren. Provincie Gelderland, januari 2002 en Waterwijzer, Ecologische profielen van waternatuur in Gelderland. Deel B: Stilstaande wateren. Provincie Gelderland, mei 2002.

Kaart 10: waternatuur (HEN- en SED-wateren)

Bij het herstel gaat het om het totaalbeeld. Dit betekent dat zowel herstel van de waterhuishoudkundige situatie (kwantiteit) wordt nagestreefd, als herstel van de waterkwaliteit en ecologie (kwaliteit). Het is mogelijk dat bij herstelmaatregelen verschuivingen optreden in de biologische groepen macrofauna, waterplanten, fytoplankton en vissen.

In 2015 moeten de maatregelen voor herstel van de HEN-wateren uitgevoerd zijn. Maatregelen voor herstel van SED-wateren kunnen meeliften met gebiedsontwikkelingen, maar zijn uiterlijk 2027 uitgevoerd.

Herstel maatregelen

In WHP3 is voor het herstel van de waterkwaliteit van de HEN-wateren ingezet op de sanering van de puntbronnen, de resterende riooloverstorten op deze wateren. Deze saneringsoperatie is succesvol verlopen, alle resterende lozingen zijn gesaneerd. Voor de SED-wateren stimuleert de provincie de sanering van riooloverstorten, voor zover dat een effectieve maatregel is. Uit een brede waterkwaliteitsspooranalyse, voorafgaand aan de sanering van de riooloverstort, zal moeten blijken of dit zo is. Het waterschap neemt hiervoor het initiatief. Via de subsidieregeling Vitaal Gelderland komt sanering van dergelijke overstorten voor subsidie in aanmerking. Ook een aantal specifiek in het PMJP benoemde extra zuiveringstrappen op RWZI's komt via Vitaal Gelderland voor subsidie in aanmerking.

Voor het herstel van sprengen en beken rond de Veluwe en in de Achterhoek stimuleert de provincie de uitvoering van herstelmaatregelen via het Sprengen en Beken programma, onderdeel van het PMJP. Het betreft voornamelijk HEN- en SED-wateren. Voor dat tot herstel wordt overgegaan, wordt door de waterschappen een beheer- en onderhoudplan (BOP) opgesteld. Op basis van dit BOP wordt subsidie toegekend. Het BOP moet zodanig uitgewerkt zijn dat duidelijk is dat door de uitvoering van de maatregelen uit het BOP het gewenste streefbeeld wordt gerealiseerd.

Het Sprengen en Beken programma loopt nog tot en met 2013. Wij verwachten van de waterschappen dat de nog te herstellen sprengen en beken maximaal worden hersteld, in overeenstemming met de streefbeelden. In een aantal al uitgevoerde projecten zijn de voorgenomen maatregelen uit de BOP's slechts deels uitgevoerd. Hier ligt dus nog een restopgave voor de toekomst. Wij verwachten van de waterschappen dat zij de restopgave in beeld brengen voor het einde van de planperiode. Deze informatie is nodig om in de volgende planperiode een besluit te nemen over een mogelijk vervolg op het Sprengen en Beken programma.

In een aantal gevallen waar nog een restopgave is, kan deze mogelijk in combinatie met andere ingrepen in het watersysteem worden gerealiseerd, bijvoorbeeld herstel van TOP-lijstgebieden of aanleg natte EVZ. Wij verwachten van de waterschappen dat zij dit dan uitvoeren.

Beschermingszone HEN-wateren

In WHP3 was de functie 'beschermingszone HEN-wateren' opgenomen. Deze beschermingszones blijken niet effectief voor het beperken van de effecten van mest. Daarbij is in de planperiode van WHP3 het Lozingenbesluit Open Teelt en Veehouderij van kracht geworden. Naar verwachting biedt dit in de praktijk voldoende bescherming tegen gewasbeschermingsmiddelen. Voor nutriënten volgt de provincie het generieke beleid voor mest. In een aantal gevallen worden innovatieve nutriënten-pilots uitgevoerd. Met de herbegrenzing van de EHS vallen de HEN-wateren volledig binnen de EHS.

Om deze redenen is in het kader van de Streekplanuitwerking 'Herbegrenzing EHS' besloten deze beschermingszones te laten vervallen. Van de gemeenten wordt wel gevraagd in het bestemmingsplan uit werken hoe in vulling te geven aan het 'nee, tenzij-principe' voor de HEN-wateren. 'Nee, tenzij' wil zeggen dat bestemmingswijziging niet mogelijk is als daarmee de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant worden aangetast, tenzij er geen reële alternatieven zijn en sprake is van redenen van groot openbaar belang.

Apeldoorns kanaal

Het zuidelijk pand van het Apeldoorns Kanaal heeft een SED-functie. Ook is vanuit dit pand inzet van oppervlaktewater voor de drinkwatervoorziening in voorbereiding. In WHP3 is daarom voor dat deel van het stroomgebied van het Apeldoorns Kanaal bescherming opgenomen tegen ingrepen die de drinkwaterfunctie onmogelijk zouden maken. Vanwege deze beide kwetsbare waterfuncties van het kanaal worden intensieve recreatieontwikkelingen (gemotoriseerde recreatie toervaart) geweerd.

Het gehele Apeldoorns Kanaal is een KRW-oppervlaktewaterlichaam. Het ecologisch doel, het CEP, voor dit waterlichaam is gebaseerd op de typering "grote ondiepe kanalen zonder scheepvaart".

In dit Waterplan Gelderland worden de functies voor het zuidelijk pand gehandhaafd. Dit is wel verenigbaar met bevaarbaarheid van dit deel van het Apeldoorns Kanaal.

Functiebeschrijving

HEN- en SED-wateren zijn als functie op de functiekaart opgenomen. Onderstaand volgt de functiebeschrijving.

Functie: Wateren van het hoogste ecologisch niveau (HEN)

Functie: Wateren met een specifiek ecologische doelstelling (SED)

De functie 'HEN-water' en 'SED-water' geldt voor wateren met een (zeer) hoge ecologische waarde. Deze wateren stellen hoge eisen aan met name morfologie, waterkwaliteit, watervoerendheid en stroming.

De inrichting en het beheer van het waterhuishoudkundige systeem zijn voor HEN- en SED-wateren gericht op:

- het veiligstellen en ontwikkelen van de HEN- en SED-wateren conform de streefbeelden uit de Waterwijzers en de doeltypen uit de Streekplanuitwerking Kernkwaliteiten en omgevingscondities van de Gelderse EHS;
- het minstens handhaven van de huidige waterhuishoudkundige situatie. Dit betekent ten minste 'standstill' van het totaalbeeld van de huidige situatie;
- het uitsluiten van nadelige effecten op de HEN- en SED-wateren van het oppervlaktewaterbeheer en het grondwaterbeheer bovenstrooms en in de omgeving van de aangewezen wateren;
- het afstemmen van het oppervlaktewaterbeheer in en bovenstrooms van deze waardevolle wateren en in de omgeving daarvan op de natuurwaarden en doelen;
- het bewerkstelligen van een minimale nadelige invloed van menselijk handelen op de ecologie, kwaliteit en kwantiteit van het oppervlaktewater en grondwater (voor zover relevant);
- het realiseren van de waterkwaliteit in de HEN-wateren behorend bij het streefbeeld of doeltype;
- het herstel met aandacht voor behoud van aanwezige cultuurhistorische waarden in en/of directe nabijheid van deze wateren.

Het gewenste oppervlaktewater- en grondwaterbeheer in deze gebieden kan van geval tot geval verschillen en zal in het GGOR-traject worden vastgesteld.

In een aantal gebieden is de ruimtelijke (ecologische) verbondenheid tussen de ecologisch waardevolle wateren (vooral HEN-wateren) onderling van zeer essentieel belang voor hun kwaliteit (bijvoorbeeld Havikerwaard, beken bij Winterswijk en Lichtenvoorde, op de Veluwe en bij Beek-Ubbergen). Het is van belang deze samenhang tussen landschap, grondgebruik en de wateren te behouden. Versturende ruimtelijke ontwikkelingen zoals verstedelijking of verblijfs- en/of intensieve dagrecreatie zijn ongewenst. Waar mogelijk moeten de onderlinge relaties versterkt worden. Uit vroegtijdig overleg tussen waterbeheerder(s) en gemeente zal blijken welke activiteiten een bedreiging vormen. Het bestemmingsplan moet hiervoor waarborgen bieden.

De gemeenten regelen de bescherming van de HEN-wateren in de planvoorschriften van hun bestemmingsplannen. Dit had voor 1 januari 2008 geregeld moeten zijn. Dit is niet in alle bestemmingsplannen gebeurd. In de Wro-agenda 2008-2009 is bestemming van de HEN-wateren een zaak is van provinciaal belang. In de verordening behorend bij de (nieuwe) Wet Ruimtelijke Ordening wordt de gewenste bescherming geregeld.

4.4.3 Natte ecologische verbindingzones

Doel natte ecologische verbindingzones

Uitgangspunt van het Rijk is de EHS in 2018 gerealiseerd te hebben. De provinciale ambitie is om de afspraken uit het bestuursakkoord ILG te realiseren.

Termijnen

2013

- De uitvoeringsmaatregelen zoals vastgelegd in de meerjarenovereenkomsten met de waterschappen zijn uitgevoerd.

Uitvoering

Voor de uitvoering van acties in de planperiode ziet de provincie de volgende taakverdeling:

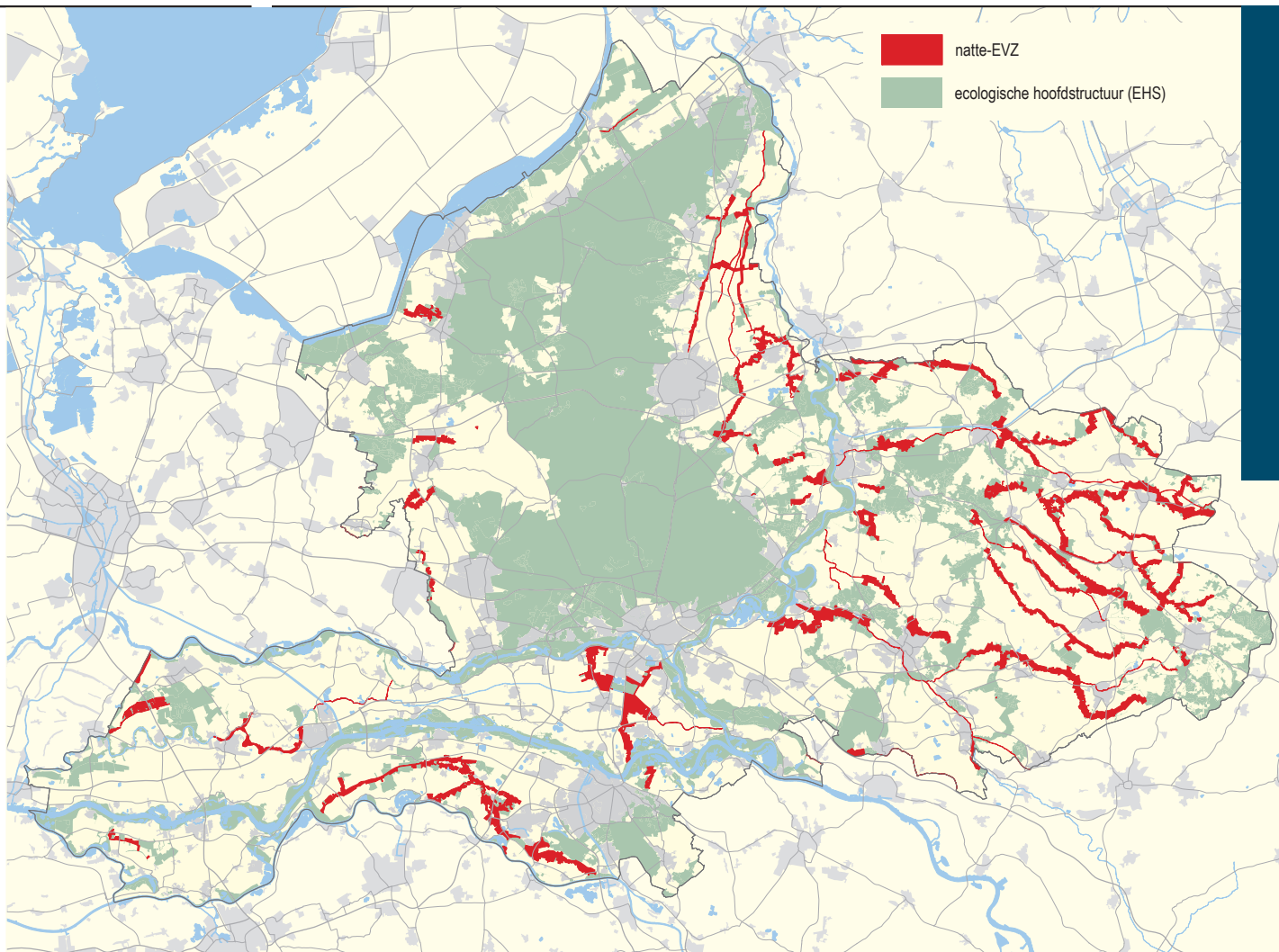
- de provincie
 - o stelt binnen het kader van het bestuursakkoord ILC financiering beschikbaar voor de realisatie van de evz's;
 - o stuurt de Dienst Landelijk Gebied aan bij de verwerving van gronden voor de evz's.
- de waterschappen
 - o maken inrichtingsvisies voor natte evz's;
 - o zetten de bestaande inzet voort bij de aanleg van natte evz's;
 - o realiseren samen met gemeenten en terreinbeheerders de juiste inrichting volgens de inrichtingsmodellen die in de Streekplanuitwerking kernkwaliteiten en omgevingscondities van de Gelderse EHS aan de evz's zijn toegekend.
- de gemeenten
 - o nemen in hun ruimtelijke plannen de ruimtelijke reservering op voor de evz's;
 - o leggen gerealiseerde delen van de evz's vast in hun bestemmingsplannen;
 - o realiseren samen met waterschappen en terreinbeheerders de juiste inrichting volgens de inrichtingsmodellen die in de Streekplanuitwerking kernkwaliteiten en omgevingscondities van de Gelderse ecologische hoofdstructuur aan de evz's zijn toegekend.
 - o nemen de inrichting en de cofinanciering van het beheer van evz's op in hun landschaps- (ontwikkelings)plannen.

Toelichting

Stapstenen en corridors dragen bij aan de inrichting van watergangen binnen de EHS. Dit kan zijn binnen de EHS natuur, EHS verweven of in ecologische verbindingzones. Ecologische verbindingzones verbinden de natuurgebieden binnen de EHS met elkaar. Ecologische verbindingzones bestaan uit een aaneenschakeling van natuurelementen (corridors en stapstenen) al dan niet gelegen in een landschapszone. Bekken of andere watergangen vormen veelal de as van de ecologische verbindingzone. Dergelijke watergangen lopen meestal door in de EHS natuur of EHS verweven. Afhankelijk van de natuurdoeltypen die verbonden worden en de eisen die de soorten van de specifieke populaties stellen zijn inrichtingsmodellen ontworpen en aan watergangen binnen de EHS toegekend. Dit is vastgelegd in de Streekplanuitwerking kernkwaliteiten en omgevingscondities van de Gelderse ecologische hoofdstructuur (2006, bijlage 6). De ecologische verbindingzones zijn weergegeven op kaart 11.

Het waterschap maakt een inrichtingsvisie. Hierin worden zoveel mogelijk koppelingen tussen natuur en andere functies (waterberging, recreatie, verbrede landbouw, etc.) opgenomen. Na vaststelling van deze inrichtingsvisie kunnen de stapstenen en corridors concreet worden begrensd in het bestemmingsplan.

Het is niet de bedoeling dat alle gronden die zich bevinden langs de aangegeven watergangen ook als nat terrein worden ingericht. Hiervoor zijn de specifieke inrichtingsmodellen richtinggevend. Er moeten wel voldoende natte elementen op de juiste afstand van elkaar in de zone aanwezig zijn. De inrichting van en langs de watergang is belangrijk voor het ecologisch functioneren. Voldoende water in de juiste periode is van belang, bijvoorbeeld voor passeerbaarheid van stuwen en voor paaiplaatsen van vissen en andere waterorganismen tijdens het voortplantingsseizoen of de bereikbaarheid en conditie van zomer- en winterbiotoop van amfibieën. Stapstenen en landbouw kunnen waterhuishoudkundig gecombineerd worden door bij de inrichting rekening te houden met elkaars eisen. Nieuwe inzichten over de inrichting van watergangen om in elk jaargetijde de meest wenselijke waterstand te krijgen, moeten daarbij worden toegepast (verbreden en verondiepen van watergangen). In dit Waterplan Gelderland is geen nieuw beleid geformuleerd voor de stapstenen en corridors. Inrichting van deze elementen vindt plaats op vrijwillige basis.

Kaart 11: natte EVZ's

De ambitie van het Rijk is om de EHS in 2018 gerealiseerd te hebben. De provinciale ambitie is op dit moment beperkt tot het realiseren van de afspraken die met het Rijk gemaakt zijn in de Bestuursovereenkomst ILG. Voor de uitvoering van inrichtingsmaatregelen tot en met 2013 zijn afspraken gemaakt in de meerjarenovereenkomsten met de waterschappen. Wij zullen ons tijdig beraden over uitvoeringsambities in de navolgende periode.

Grensoverschrijdende ecologische verbindingzones

Grensoverschrijdende ecologische verbindingzones hebben tot nu toe niet in de provinciale plannen gestaan. De nieuwe inzichten rond het internationaal verbinden van Natura 2000-gebieden, mede in het licht van klimaatverandering, is een reden om grensoverschrijdende ecologische verbindingzones te onderzoeken. Het op dit moment uitbreiden van de ambitie is niet aan de orde. Als voorbeeld willen wij voor het Grenskanaal onderzoeken of het opnemen en uitvoeren van een ecologische verbinding langs het grenskanaal mogelijk is. In de planperiode betekent dit het verkennen van een gemeenschappelijke ambitie én beschikbaarheid van middelen.

4.5 Stedelijk gebied

Doel stedelijk gebied

Zowel in nieuw als in bestaand stedelijk gebied streeft de provincie naar een duurzaam watersysteem. Nadelige effecten op de waterhuishouding moeten in beginsel voorkomen worden. Hierbij wordt het water in de stad met het omringende watersysteem als één geheel beschouwd.

Termijnen

2027

- Het stedelijk watersysteem voldoet aan de norm, wateroverlast wordt voorkomen.
- Maatregelen uit de waterkwaliteitspooranalyse zijn uitgevoerd.

2015

- De urgente situaties van wateroverlast zijn opgelost.
- Waterkwaliteitspooranalyses zijn uitgevoerd.

2012

- De gemeenten hebben verbrede gemeentelijke rioleringsplannen opgesteld.

2010

- Basisinspanning is afgerond.

Uitvoering

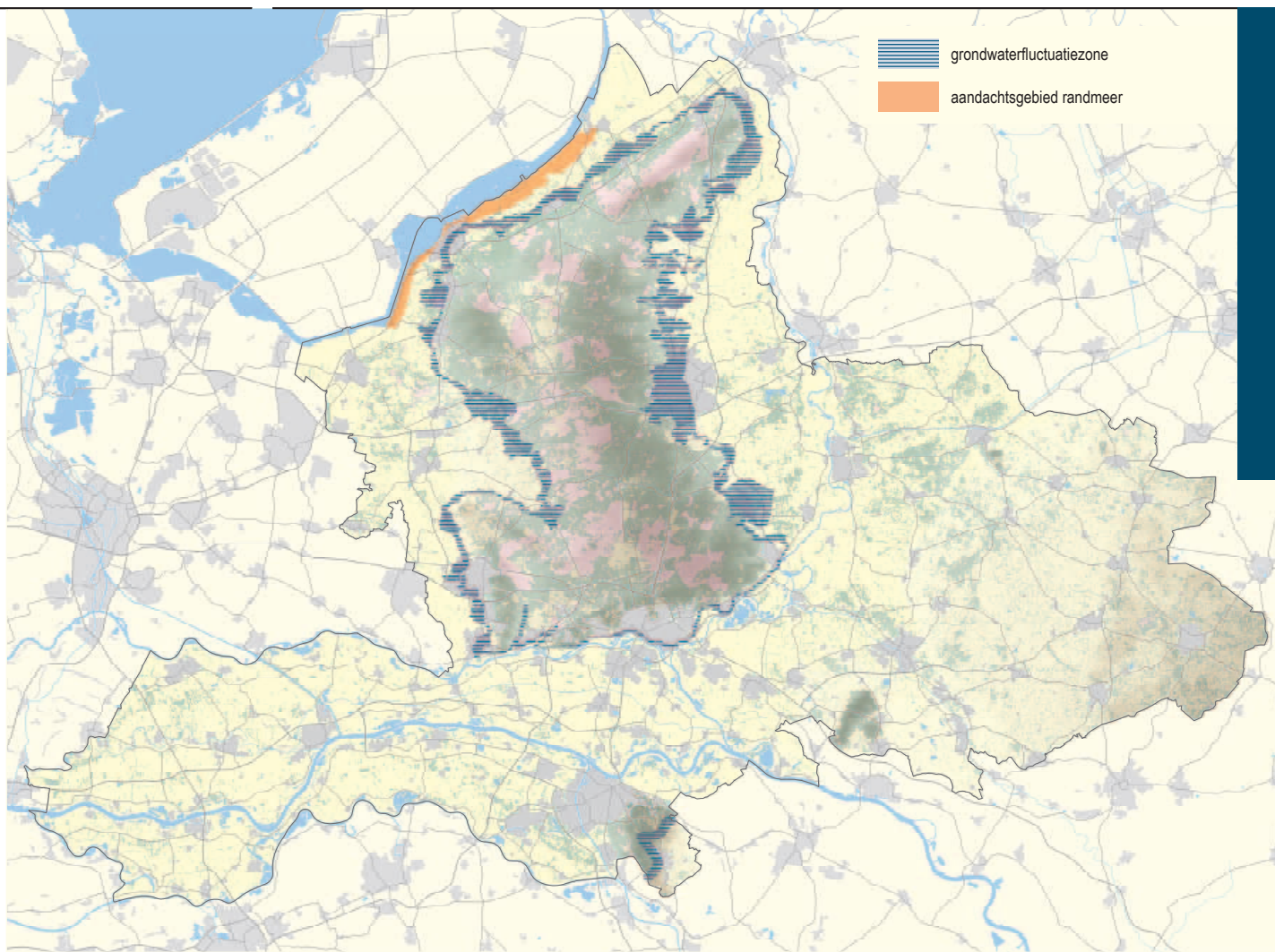
Voor de uitvoering van acties in de planperiode ziet de provincie de volgende taakverdeling:

- de provincie
 - o levert in het watertoetsproces, indien gewenst, kennis en informatie over de grondwateronttrekkingen in het stedelijk gebied waarvoor zij vergunningverlener is;
 - o toetst de (verbrede) gemeentelijke rioleringsplannen financieel en kan, na signaal van het waterschap over tekortkomingen in de inhoud, haar aanwijsbevoegdheid inzetten.
- de waterschappen
 - o zorgen dat de benodigde maatregelen worden uitgevoerd om urgente wateroverlast vanuit oppervlaktewater op te lossen;
 - o zorgen dat de benodigde maatregelen worden uitgevoerd om urgente wateroverlast vanuit riolering en grondwateroverlast op te lossen, voor zover maatregelen nodig zijn die tot het takenpakket van het waterschap behoren;
 - o nemen het initiatief om samen met de gemeenten een waterkwaliteitspooranalyse uit te voeren;
 - o zijn nauw betrokken bij het opstellen van (verbrede) gemeentelijke rioleringsplannen en lichten de provincie in als provinciale doelen niet voldoende worden doorvertaald;
 - o zijn het eerste aanspreekpunt voor initiatiefnemers ten aanzien van de watertoets en betrekken zonodig de provincie.
- de gemeenten
 - o zorgen dat de benodigde maatregelen worden uitgevoerd om urgente wateroverlast vanuit riolering op te lossen;
 - o zorgen dat de benodigde maatregelen worden uitgevoerd om urgente grondwateroverlast te voorkomen;
 - o werken in hun verbrede gemeentelijke rioleringsplannen beleid uit over hoe zij om gaat met de zorgplichten voor hemelwater en grondwateroverlast inclusief invulling van de loketfunctie;
 - o de gemeenten binnen wiens grondgebied de grondwaterfluctuatiezone is gelegen stemmen binnen het watertoetsproces met het waterschap af welke consequenties voor ruimtelijke plannen voortvloeien ter voorkoming van grondwateroverlast;
 - o ronden de basisinspanning af in 2010.

Toelichting

Wateroverlast

Voor 2015 moeten de situaties waar sprake is van urgente wateroverlast zijn opgelost. Onder wateroverlast wordt verstaan: wateroverlast vanuit oppervlaktewater, wateroverlast als gevolg van onvoldoende capaciteit van riolering en grondwateroverlast. De situaties waar sprake is van urgente wateroverlast zijn conform het NBW-Actueel in 2008 door gemeente en waterschap gezamenlijk bepaald. Ook is overeenstemming over een maatregelenprogramma. Voor het bepalen van wateroverlast wordt uitgegaan van de werknorm voor stedelijk gebied uit het NBW-Actueel, zijnde 1:100. Voor de stedelijke wateropgave die het gevolg is van stedelijke ontwikkeling wordt, conform de afspraak uit NBW-actueel, bij het ontwerpen daarvan gebruik gemaakt van de klimaatscenario's

Kaart 12: grondwaterfluctuatietone

C en W. Gemotiveerd kan G+ worden gekozen als ondergrens. De planperiode staat dus in het teken van de uitvoering van maatregelen om de urgente situaties op te lossen. De overige wateroverlast kan worden opgelost in de periode tot 2027. Hiermee voldoet het stedelijk gebied in 2027 aan het provinciaal beleid dat het systeem dusdanig op orde is dat wateroverlast zo veel mogelijk wordt voorkomen.

Grondwaterfluctuatietone

In een zone rondom het Veluwemassief, aan de oostzijde van de stuwwal van Nijmegen en een zone langs de Randmeren is sprake van een (smalle) zone die extra gevoelig is voor grondwateroverlast, de zogenoemde grondwaterfluctuatietone, zie kaart 12.

Als de klimaatsverandering doorzet, dan zullen de grondwaterstanden structureel blijven stijgen; daarnaast kunnen ook langjarige (niet trendmatige) schommelingen van de neerslag voor hoge grondwaterstanden zorgen. De combinatie van deze twee processen zorgt er voor dat in de grondwaterfluctuatietone de kans op grondwateroverlast verder zal toenemen. Het kan hierdoor gebeuren dat in gebieden waar nu geen overlast is, in de toekomst wel wateroverlast optreedt. Het is daarom van belang om bij de inrichting of herinrichting van stedelijk gebied hier in het proces van de watertoets rekening mee te houden en zonodig maatregelen te nemen. De stijging van de grondwaterstand in de grondwaterfluctuatietone zal van plaats tot plaats kunnen verschillen, maar de provincie houdt rekening met een lokale stijging van de grondwaterstand langs de randen van de Veluwe tot circa 80 centimeter.

Zorgplichten gemeenten

In de afgelopen jaren hebben de gemeenten er taken bij gekregen: naast de plicht tot inzameling en transport van stedelijk afvalwater hebben ze nu ook de zorgplicht voor grondwater en de zorgplicht voor afvloeiend hemelwater. In de verplicht op te stellen

verbrede gemeentelijke rioleringsplannen moeten de gemeenten opnemen hoe zij met die zorgplichten omgaan. Deze plannen zijn volgens wettelijke bepalingen uiterlijk 2012 gereed. De zorgplicht voor afvloeiend hemelwater kan goed gecombineerd worden met de zorgplicht voor de kwaliteit van de leefomgeving en het welzijn en de gezondheid van burgers. Bijvoorbeeld door het hemelwater af te koppelen en in te zetten voor spelen in de natuur en het hittebestendig maken van het bebouwde gebied.

WATER WERKT (klimaatbestendige stad)

Afkoppelen in nieuw stedelijk gebied en bij (ingrijpende) wijkrenovatie is binnen 10 jaar al bijna standaard. In bestaand stedelijk gebied zijn afkoppelprojecten flinke opgaven. Het afkoppelen van hemelwater vraagt maatwerk, lokaal draagvlak en is duur. In de kern Beek, bij Nijmegen, is een breed waterproject uitgevoerd: er is beekwater boven de grond gehaald, grote oppervlakken bestaand verhard oppervlak lozen niet meer op de riolering, waterkunst- en speelwerken zijn aangelegd en koele plekken gecreëerd. Beek is voorbereid op de klimaatsveranderingen.

Gemeentelijke rioleringsplannen

Als sinds geruime tijd geldt in Gelderland de afspraak dat het waterschap de inhoudelijke beoordeling van de gemeentelijke rioleringsplannen doet. De provincie beoordeelt de plannen alleen op de financiële aspecten. In de planperiode wordt deze werkwijze voortgezet. De provincie verwacht van het waterschap en de gemeente dat onoplosbare geschilpunten in het GRP aan de provincie bericht worden. De provincie wil hierin een bemiddelende rol vervullen. In het uiterste geval kan de provincie gebruik maken van haar aanwijsbevoegdheid vanuit de Wet milieubeheer.

Vanwege de zorgplicht voor grondwater die bij de gemeente is komen te liggen adviseert de provincie om als gemeente een grondwaterstand meetnet aan te leggen. Hierdoor wordt inzicht gekregen in de (ontwikkelingen in) grondwaterstanden. Dit inzicht is ook van belang bij de invulling van de loketfunctie die de gemeente heeft ingeval van grondwateroverlast of te lage grondwaterstanden die kunnen leiden tot zettingen van gebouwen.

Basisinspanning riolering

Voor de waterkwaliteit in het stedelijk gebied is het saneren van riooloverstorten een belangrijke maatregel. De 'Basisinspanning Riolering' is een landelijke beleidslijn die stelt dat eind 2005 alle gemeenten hun vuiluitworp door riooloverstorten met 50% hadden moeten hebben gereduceerd. In het derde Gelders Milieuplan 2004-2008 is vastgelegd dat gemeenten die op duurzame wijze de basisinspanning realiseren, de basisinspanning pas in 2010 voltooid hoeven te hebben. In het NBW-actueel is opgenomen dat de basisinspanning onverkort geldt. In bepaalde situaties kunnen gemeenten in overleg met het waterschap komen tot een andere invulling en hierover afspraken maken. Indien deze afspraken niet uiterlijk in 2008 gemaakt zijn geldt de basisinspanning. Wij volgen hierin het NBW-actueel.

Waterkwaliteitspoor

De basisinspanning is emissiegericht beleid. Met het realiseren van de basisinspanning zal de waterkwaliteit in het algemeen behoorlijk verbeterd zijn. De waterkwaliteitsdoelen die bij bijzondere functies horen of die gekoppeld zijn aan de KRW lijken daarmee echter niet volledig gehaald te kunnen worden. Het provinciale beleid is daarom dat na uitvoering van de basisinspanning een waterkwaliteitspoor analyse wordt uitgevoerd. Deze aanpak is functiegericht en dient om zo kosteneffectief mogelijk de waterkwaliteit op het bij de betreffende functie behorende niveau te krijgen. Het waterkwaliteitspoor maakt het mogelijk om een combinatie van bron- en effectgerichte maatregelen toe te passen. Bijvoorbeeld een combinatie van verdere reductie van de vuiluitworp door afkoppelen enerzijds en doorstromingsmaatregelen in het watersysteem anderzijds. Het initiatief ligt bij

het waterschap om samen met de gemeenten de waterkwaliteitsspoor analyse op te starten en te realiseren. De planperiode van dit Waterplan Gelderland wordt gebruikt voor het uitvoeren van de analyse, waarna de periode tot 2027 gebruikt kan worden voor het uitvoeren van maatregelen voor het bereiken van de gewenste waterkwaliteit.

Gemeentelijke waterplannen

In het stedelijk waterbeheer werken gemeente en waterschap nauw samen. In de praktijk is gebleken dat het door gemeente en waterschap gezamenlijk opstellen van gemeentelijke waterplannen een goede manier is om die samenwerking te stimuleren. In het gemeentelijk waterplan worden afspraken gemaakt over doelen en maatregelen voor het stedelijk waterbeheer. Ook binnen de gemeentelijke organisatie kan het gemeentelijk waterplan zorgen voor het leggen van verbindingen tussen bijvoorbeeld water en ruimtelijke ordening of water en beheer en onderhoud van groen en wegen.

Deze verbindingen dragen bij aan het vroegtijdig inbrengen van water in ruimtelijke ordeningsprojecten en aan het agenderen van reductie van bestrijdingsmiddelen gebruik voor het behalen van waterkwaliteitsdoelstellingen

Het besluit tot opstellen of actualiseren van een gemeentelijk waterplan ligt bij gemeente en waterschap.

Ongezuiverde lozingen in het buitengebied

Ongezuiverde lozingen in het buitengebied zijn op grond van de Wet milieubeheer sinds 2005 niet meer toegestaan. In Gelderland is het overgrote deel van de ongezuiverde lozingen al voor 2005 gesaneerd. Hierbij is het volgende beleid gehanteerd:

- gelijke kansen voor IBA en riolering;
- uitvoering tegen laagst maatschappelijke kosten;
- extra eisen aan IBA's in kwetsbare gebieden;
- verbrede zorgplicht gemeenten.

Voor de resterende ongezuiverde lozingen is de VROM-inspectie het bevoegde gezag.

Functiebeschrijving

Het stedelijk gebied is als functie op de functiekaart opgenomen. Onderstaand volgt de beschrijving van deze functie.

Functie: Stedelijk gebied

De functie 'stedelijk gebied' geldt voor alle bebouwde kommen in Gelderland. De inrichting en het beheer van het waterhuishoudkundige systeem zijn in stedelijk gebied gericht op:

- het voorkomen of zoveel mogelijk beperken van wateroverlast;
- de ontwikkeling en het behoud van de natuur in het stedelijk gebied;
- het voorkomen van zettingen;
- het herbenutten van ontwateringswater voor drink- en industriewatervoorziening of voor herstel van verdroogde natuur;
- het weren van de riolering van (diepe) drainage en instromend grond- en oppervlaktewater;
- het beperken van de vuilbelasting door riooloverstorten en hemelwateruitlaten;
- het beperken van de invloed van bronbemaling;
- het realiseren van de basiskwaliteit voor oppervlaktewater.

4.6 Grondwaterbescherming en drinkwatervoorziening

Doel grondwaterbescherming en drinkwatervoorziening

Het doel is om voor de lange termijn in Gelderland op een verantwoorde manier vanuit grondwater in drinkwater te kunnen voorzien. Verantwoord betekent dat grondwater op een eenvoudige wijze kan worden gebruikt voor de bereiding van drinkwater, dus zonder ingrijpende en kostbare zuivering, en dat winning van grondwater minimale, maatschappelijk aanvaardbare negatieve effecten op andere functies heeft.

Termijnen

2027

- Alleen preventief grondwaterbeschermingsbeleid is nog nodig om in Gelderland op een verantwoorde wijze vanuit grondwater drinkwater te produceren.

2015

- Curatieve maatregelen die nodig zijn om grondwater geschikt te houden of te maken voor de productie van drinkwater zijn uitgevoerd of in uitvoering.
- Gebiedsdossiers voor industriële grondwaterwinningen zijn gereed.

2010

- Overzicht gereed van de bodemsaneringslocaties in de grondwaterbeschermingsgebieden inclusief saneringsmaatregelen en kostenverdeling.

Taken en rolverdeling

Voor de uitvoering van acties in de planperiode ziet de provincie de volgende taakverdeling:

- de provincie
 - o beschermt de grondwaterbeschermingsgebieden en de waterwingebieden via de Provinciale milieuverordening Gelderland (PmG);
 - o past de PmG aan op te sluiten of te reduceren drinkwaterwinningen;
 - o brengt de stedelijke winningen Symons en Oosterbeek onder het regime van de PmG;
 - o stelt een bodemsaneringsprogramma waterwinningen op en coördineert vervolgens de uitvoering;
 - o zal in de planperiode het initiatief nemen voor een onderzoek naar de mogelijkheden van robuuste functiecombinaties in grondwaterbeschermingsgebieden;
 - o stelt gebiedsdossiers op voor de winningen met actuele problemen (Dinxperlo, Olden Eibergen, Haarlo en Heumensoord);
 - o participeert in het opstellen van de gebiedsdossiers voor innamepunt Brakel en industriële winningen;
 - o beheert haar terreinen gifvrij.
- de gemeenten
 - o hanteren voor inrichtingen in grondwaterbeschermingsgebieden de voorschriften voor verwaarloosbaar risico zoals opgenomen in de Nederlandse Richtlijn Bodembescherming (NRB);
 - o met een grondwaterbeschermingsgebied binnen de gemeentegrenzen passen gifvrije, duurzame methoden van onkruidbeheer toe in openbaar groen en op verhardingen;
 - o de gemeenten werken mee aan het opstellen van gebiedsdossiers voor die drinkwaterwinningen waar sprake is van acute problemen.
- drinkwaterbedrijf Vitens
 - o adviseert de provincie over uitvoering PmG;
 - o sluit in 2012 de winningen Speuld te Ermelo en Elburg te Elburg en in 2015 de winningen Vierakker te Zutphen en Nieuwe Markstraat te Nijmegen;
 - o reduceert de winning Holk te Nijkerk en De Pol te Doetinchem naar 7 respectievelijk 2 miljoen m³/jaar;
 - o werkt mee aan de door de provincie op te stellen gebiedsdossiers.

- de waterschappen
 - o dragen zorg voor een goede kwaliteit van oppervlaktewateren van waaruit water wordt ingenomen voor infiltratie in de bodem.

Toelichting

In deze paragraaf wordt het Gelders beleid beschreven dat dient ter bescherming van de grondwaterkwaliteit. Het beleid voor het kwantitatieve grondwaterbeheer, en de bijbehorende vergunningverlening op grond van de Grondwaterwet/Waterwet, is beschreven in hoofdstuk 5, het Grondwaterbeheerplan.

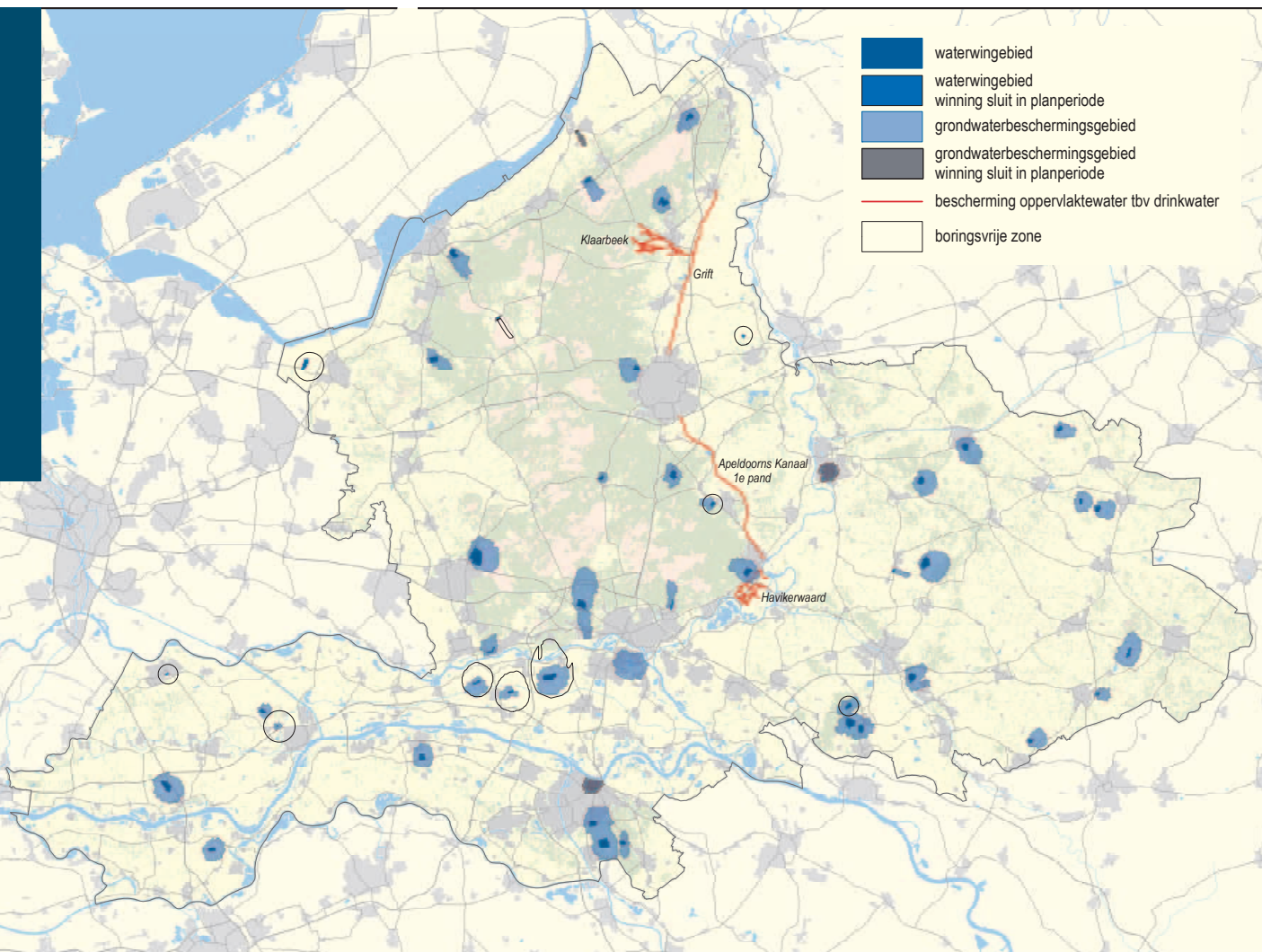
De KRW stelt een aantal kwantitatieve en chemische doelen voor grondwater. De doelstellingen zijn opgenomen in het SGBP Rijn-Delta. De doelen moeten in 2015 gehaald zijn.

In Gelderland is gekozen voor grondwater als grondstof voor de productie van drinkwater. Het tegengaan van aantasting van de kwaliteit van grondwater is een zaak van algemeen belang. De provincie is verantwoordelijk voor de kwalitatieve bescherming van de grondstof. In tegenstelling tot andere milieucomponenten zijn effecten van vervuiling vaak pas na tientallen jaren zichtbaar. Dat betekent dat beleid vooral op het voorkomen van verontreiniging wordt gericht.

De openbare drinkwatervoorziening in Gelderland wordt verzorgd door het waterbedrijf Vitens. Vitens is verantwoordelijk voor de levering van drinkwater van goede kwaliteit, en heeft dus ook belang bij een goede kwaliteit van het daarvoor gebruikte grondwater. Samenwerking tussen drinkwaterbedrijf en provincie bij de zorg voor duurzaam grondwaterbeheer is daarom noodzakelijk.

Gelderland telt op dit moment 45 grondwaterwinningen voor de openbare drinkwatervoorziening. Rond deze winningen zijn door de provincie bij verordening en via het Streekplan zones aangewezen waarbinnen beperkingen gelden ten aanzien van het grondgebruik.

Het gaat om 1 jaarszones, om 25 jaarszones en om boringsvrije zones bij winningen die door diepliggende kleilagen worden beschermd. Op kaart 13 zijn de gebieden aangegeven. Bijlage 3 geeft een overzicht van alle Gelderse winningen met een aantal relevante kenmerken.

Kaart 13: grondwaterbeschermingsgebieden

4.6.1 Het beschermingsbeleid voor de openbare drinkwatervoorziening

Doel van het grondwaterbeschermingsbeleid is er voor te zorgen dat grondwater op een eenvoudige wijze kan worden gebruikt voor de bereiding van drinkwater. Eenvoudig wil zeggen zonder ingrijpende en kostbare zuivering.

Voor een effectieve en duurzame bescherming maakt het beleid gebruik van drie, elkaar versterkende sporen:

- de ruimtelijke ordening: bevorderen van functies die goed combineerbaar zijn met waterwinning, en weren van conflicterende functies;
- regelgeving en vergunningverlening: verboden en regelgeving voor activiteiten in grondwaterbeschermingsgebieden;
- maatregelen op grond van de KRW: uitvoeren van bodemsaneringen, terugdringen diffuse verontreiniging en reduceren of sluiten van winningen.

Grondwaterbescherming door middel van de ruimtelijke ordening

Het grondwaterbeschermingsbeleid blijft gericht op het weren van alle risicovolle functies uit de waterwingebieden (1 jaarszones). Het belang van de drinkwaterwinning is hier zo evident dat het projecteren van andere bestemmingen niet mogelijk is. Realisering of uitbreiding van functies in grondwaterbeschermingsgebieden (25 jaarszone) die goed zijn te combineren met drinkwaterwinning worden gestimuleerd. Het provinciale beschermingsbeleid gaat uit van het standstill-step forward- principe: geen toename risico's en streven naar vermindering daarvan. Nieuwe bestemmingen met grotere grondwaterrisico's dan bestaande risico's worden in beginsel niet toegelaten.

Wanneer een conflicterende nieuwe bestemming niet kan worden voorkomen geldt het compensatie-beginsel, dat wil zeggen dat elders in het beschermingsgebied door de gemeente een functie (bestemming) moet worden gerealiseerd die past bij het belang van de drinkwaterwinning.

De provincie wil haar ruimtelijk beleid ook inzetten op het realiseren van robuuste functiecombinaties in de beschermingsgebieden. Ook daarmee wordt een stap vooruit gezet in reductie van risico's voor de grondwaterwinning. Daarvoor is het nodig om te bezien welke kansen er op de langere termijn liggen om de functie drinkwaterwinning met andere functies te combineren. De provincie zal in de planperiode het initiatief nemen voor een onderzoek naar de mogelijkheden om in grondwaterbeschermingsgebieden ruimte te creëren voor nieuwe functies als natuur, landgoederen, extensieve recreatie e.d., ter vervanging van meer conflicterende functies.

In het kader van de Wro gaat de provincie een RO-verordening opstellen voor een aantal ruimtelijk relevante thema's van provinciaal belang, zie paragraaf 9.2.3. Een van de thema's is de openbare drinkwatervoorziening. Onderzocht wordt welke elementen in deze verordening kunnen worden opgenomen om de planologische bescherming van de openbare drinkwatervoorziening te verbeteren.

Grondwaterbescherming via regelgeving en ontheffingen

Naast planologische bescherming krijgen drinkwaterwinningsgebieden ook bescherming via de Provinciale milieuverordening Gelderland (PmG). Naast het verbod op uitbreiding of nieuwvestiging van risicovolle bedrijvigheid, bevat de PmG regels over onder meer transport, opslag en gebruik van schadelijke stoffen, grondwerkzaamheden en aanleg of reconstructie van wegen, parkeerplaatsen en woningbouw. Van de meeste bepalingen voor deze activiteiten is onder nader te stellen voorwaarden ontheffing mogelijk.

Het bestaande Gelders beleid om in zeer kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden (zie bijlage 3) de afspoeling van vervuiling (run-off) van provinciale wegen aan te pakken wordt voortgezet. Op termijn worden hiermee de risico's van grondwatervervuiling door run-off voor de Gelderse drinkwatervoorziening tot een aanvaardbaar niveau terug gebracht.

Om de grondwater risico's van inrichtingen te beheersen is wettelijk geregeld dat de provincie om advies moet worden gevraagd voor gemeentelijke en provinciale milieuvergunningen. De provincie verwacht van gemeenten dat zij voor inrichtingen in grondwaterbeschermingsgebieden de voorschriften voor verwaarloosbaar risico hanteren zoals die zijn opgenomen in de Nederlandse Richtlijn Bodembescherming (NRB). Deze voorschriften worden regelmatig geactualiseerd naar de laatste stand der techniek, zodat de meest optimale bescherming is gewaarborgd.

Het gebruik van de bodem als buffer en bron van energie is niet verenigbaar met de functie drinkwaterwinning. De provincie wil risico's van thermische, bacteriologische en chemische verontreiniging van de winputten uitsluiten. De regelgeving voor bodemenergiesystemen is zowel vastgelegd in de PmG als in het Grondwaterbeheerplan. In de PmG is opgenomen dat alle toepassingen van bodemenergiesystemen in grondwaterbeschermingsgebieden zijn verboden. In boringsvrije zones kan onder omstandigheden een ontheffing verleend worden.

Mede op grond van de overeenkomst Duurzame Drinkwatervoorziening Gelderland 2008-2015 van 18 november 2008 tussen provincie en het drinkwaterbedrijf Vitens, wordt een aantal winningen in omvang beperkt, dan wel gesloten. De PmG wordt daarop aangepast. Bij de te sluiten winningen behoren de stedelijke winningen Nieuwe Marktstraat in Nijmegen en Vierakker in Zutphen. Op deze winningen was de PmG niet van toepassing, net zo min als op de twee resterende stedelijke winningen in Arnhem (Symons) en Oosterbeek. Deze laatste twee wil de provincie onder het regime van de PmG brengen. Overweging daarbij is dat met name bij de winning Symons aanzienlijke investeringen zullen plaats vinden

om bestaande verontreinigingsbronnen te saneren. Behoud van een verbeterde situatie ligt dan voor de hand. Tot feitelijke sluiting zal in de beschermingsgebieden van Nieuwe Marktstraat en Vierakker het beleid voor bodemenergiesystemen zoals opgenomen in het Grondwaterbeheerplan worden versoepeld door dat beleid uitsluitend toe te passen binnen de 10-jaarszone van die winningen.

*Maatregelen op grond van de KRW*²*

Gelderland hanteert als uitgangspunt dat met het huidige en toekomstige generieke (landelijke) grondwaterbeschermingsbeleid de kwaliteit van het grondwater in de 4 grondwaterlichamen waar Gelderland deel van uitmaakt (zie kaart 3) is gewaarborgd. De provincie kan namelijk geen eindverantwoordelijkheid dragen voor het voldoen aan vereisten van KRW en Grondwater Richtlijn inzake de grondwaterkwaliteit. Zo bepaalt het Rijk immers het mest- en bestrijdingsmiddelenbeleid, een belangrijke schakel bij het realiseren van de doelstellingen.

Een goede chemische toestand van een dergelijk uitgestrekt grondwaterlichaam betekent niet dat zich lokaal geen kwaliteitsproblemen voordoen. Dit is bijvoorbeeld aan de orde bij een aantal drinkwaterwinningen. Omdat de provincie verantwoordelijk is voor de kwalitatieve bescherming van deze winningen is zij ook belast met het realiseren van die specifieke KRW-doelen die zich richten op de drinkwatervoorziening uit grondwater.

De Europese Kaderrichtlijn Water omvat de volgende doelstellingen die specifiek gericht zijn op grondwateronttrekkingen voor menselijke consumptie:

- Met het onttrokken water moet op eenvoudige wijze drinkwater kunnen worden gemaakt (conform 98/83/EG);
- De kwaliteit van het onttrokken water mag niet achteruit gaan, zodat geen toename van de zuiveringsinspanning nodig is, en moet op termijn verbeteren (KRW art. 7, lid 2 en 3).

Om deze KRW-doelen te realiseren heeft de provincie, in samenwerking met het drinkwaterbedrijf Vitens, Gelderse waterschappen en gemeenten in 2006 en 2007 onderzocht bij welke winningen sprake is van een zodanige bedreiging van de kwaliteit van het gewonnen water dat het reguliere preventieve beleid onvoldoende garanties biedt voor duurzame waterwinning zonder toenemende zuiveringsinspanningen.

Gebaseerd op deze probleemanalyse wordt geconstateerd dat voor meststoffen, bestrijdingsmiddelen en puntbronnen (lokale bodem-en grondwaterverontreiniging) in een aantal grondwaterbeschermingsgebieden KRW-maatregelen nodig zijn om toename van de zuiveringsinspanning te voorkomen. De resultaten van het onderzoek zijn neergelegd in de nota "Schoon en genoeg grondwater in Gelderland", en verwerkt in de overeenkomst met Vitens en dit Waterplan Gelderland.

In tabel 11 is weergegeven welke actie/maatregel bij de locatie voorzien is.

2 * = verplicht onderdeel van dit Waterplan op grond van de KRW

Tabel 11: KRW maatregelen Grondwaterkwaliteit

Maatregelen tot 2015	Aantal	Maatregelen na 2015	Aantal
Zand Rijn-Oost NLGW0003			
Wateronttrekking (art 11-3e), aanpassen/verplaatsen winning: sluiting winning Vierakker, Zutphen	1	-	
Wateronttrekking (art 11-3e), aanpassen/verplaatsen winning: reductie winning De Pol, Doetinchem	1	-	
Extra maatregelen (art 5), uitvoeren onderzoek: monitoring en evaluatie grondwaterkwaliteit kwetsbare winningen Achterhoek	16	Uitvoering maatregelen	X
Extra maatregelen (art 5), uitvoeren onderzoek: gebiedsdossier diffuse bronnen Dinxperlo, zonodig start maatregelen	1	Voortzetten uitvoering maatregelen	X
Extra maatregelen (art 5), uitvoeren onderzoek: gebiedsdossier diffuse bronnen Olden Eibergen en Haarlo, zonodig start maatregelen	1	Voortzetten uitvoering maatregelen	X
Extra maatregelen (art 5), uitvoeren onderzoek: onderzoek risico's puntbronnen bij alle duurzame winningen, zo nodig start sanering	13		
Puntbronnen (art 11-3g), saneren verontreinigd(e) landbodems/grondwater: bij gebleken noodzaak, start sanering	13	Sanering puntbronnen	X
Zand Rijn-Midden NLGW0004			
Onderzoek risico's puntbronnen bij alle duurzame winningen, zo nodig start sanering	15		
Puntbronnen (art 11-3g), saneren verontreinigd(e) landbodems/grondwater: bij gebleken noodzaak, start sanering	15	Sanering puntbronnen	X
Zand Rijn-West NLGW0005			
Wateronttrekking (art 11-3e), aanpassen/verplaatsen winning, sluiting winning Nieuwe Marktstraat, Nijmegen	1	-	
Extra maatregelen (art 5), uitvoeren onderzoek: onderzoek risico's puntbronnen bij alle duurzame winningen, zo nodig start sanering	2		
Puntbronnen (art 11-3g), saneren verontreinigd(e) landbodems/grondwater: bij gebleken noodzaak, start sanering	2	Sanering puntbronnen	X
Extra maatregelen (art 5), uitvoeren onderzoek: gebiedsdossier diffuse bronnen Heumensoord, zo nodig start maatregelen,	1	Voortzetten uitvoering maatregelen	X
Extra maatregelen (art 5), uitvoeren onderzoek: monitorings-onderzoek PS Heumensoord herkomst mest en bestrijdingsmiddelen	1		
Deklaag Rijn-West NLGW0012			
Extra maatregelen (art 5), uitvoeren onderzoek: onderzoek risico's puntbronnen bij alle duurzame winningen, zo nodig start sanering	8		
Puntbronnen (art 11-3g), saneren verontreinigd(e) landbodems/grondwater: bij gebleken noodzaak, start sanering	8	Sanering puntbronnen	X

X: aantallen vaststellen in huidige planperiode

De maatregelen om de bescherming van de drinkwaterwinningen te verbeteren vallen uiteen in:

- sluiting of reductie van winningen
- sanering van puntbronnen
- maatregelen voor diffuse bronnen.

- **te sluiten of te reduceren winningen**

Nabij de winningen Vierakker in Zutphen, Nieuwe Marktstraat in Nijmegen en De Pol te Doetinchem zijn veel grondwaterverontreinigingen aanwezig. Om te voldoen aan de eisen die de Kaderrichtlijn Water (KRW) stelt, zouden al deze verontreinigingen moeten worden gesaneerd. Vanwege de hoge saneringskosten is door het drinkwaterbedrijf, in overleg met de provincie, besloten de winningen te Zutphen en Nijmegen uiterlijk 31 december 2015 te sluiten. De winning Nieuwe Marktstraat betreft een winning met oeverinfiltraat. De capaciteit van de winning De Pol te Doetinchem wordt uiterlijk 31 december 2013 gereduceerd tot 2.000.000 m³/jaar. Aansluitend wordt de onttrekkingsvergunning daarop aangepast. Door de reductie kan naar verwachting een aantal grondwaterverontreinigingen in Gaanderen buiten het intrekgebied van de drinkwaterwinning gehouden worden.

- **onderzoek naar puntbronnen en opstellen saneringsprogramma**

Om tot een afgewogen pakket van bodemsaneringsmaatregelen te komen wordt in 2009 door de provincie, in samenwerking met het drinkwaterbedrijf Vitens, de gemeenten Arnhem en Nijmegen, en het Ministerie van VROM eerst gestart met het opstellen van een Programma bodemsanering waterwinningen 'Lekker water'. Dit programma omvat alle noodzakelijke informatie die nodig is om tot feitelijke sanering over te kunnen gaan. Bij het opstellen van dit programma worden ook saneringsmaatregelen meegenomen in de gemeente Nunspeet die noodzakelijk zijn ter bescherming van de drinkwaterwinning Bremerberg in de provincie Flevoland. Het saneringsprogramma omvat:

- een overzicht van te saneren locaties in de 70 jaarszones van de drinkwaterwinningen. Daarbij wordt onderscheid gemaakt in locaties die vanwege de Wet bodembescherming gesaneerd moeten worden (gevallen van ernstige bodemverontreiniging die een spoedeisende aanpak behoeven) en locaties die vanwege de KRW aanpak behoeven (toename zuiveringslast);
- een globaal plan van aanpak per geval;
- een overzicht van saneringskosten en wijze van financiering.

De kosten voor de uitvoering van de saneringen worden vooralsnog geraamd op € 7,5 miljoen. Op basis van het saneringsprogramma worden in 2010 de definitieve kosten inzichtelijk gemaakt.

De doelstelling is de saneringen, in verband met de KRW-eisen, in deze planperiode uit te voeren. Echter, pas na afronding van het saneringsprogramma is de definitieve omvang bekend van de totale saneringsopgave in aantallen locaties en in kosten. Op basis van 'haalbaar en betaalbaar' zal op dat moment bezien worden of de doelstelling realiseerbaar is en of dat mogelijk is binnen de planperiode en binnen de beschikbare middelen vanuit de Wet bodembescherming (Wbb). Voor de besteding van de Wbb-middelen wordt een meerjarenprogramma voor de periode 2010 tot en met 2014 opgesteld waarbinnen de uitvoering van Lekker Water moet passen.

Het saneringsprogramma passende binnen de voor deze planperiode gestelde doelstelling en de financiële kaders van de beschikbare Wbb-middelen zullen Gedeputeerde Staten als uitwerking van dit Waterplan Gelderland vaststellen in 2010.

- **maatregelen diffuse bronnen.**

In een aantal grondwaterbeschermingsgebieden, met name in de Achterhoek wordt de drinkwaterkwaliteit bedreigd door de aanwezigheid van bestrijdingsmiddelen en nitraat in de bodem als gevolg van het gebruik van de grond voor landbouw.

De Provincie heeft onderzocht bij welke drinkwaterwinning deze problematiek zich voordoet. De resultaten hiervan zijn beschreven in de nota Schoon en Genoeg, van 15 februari 2008. Hierin is opgenomen dat er bij vier winningen actuele knelpunten bestaan (tabel KRW-maatregelen grondwaterkwaliteit). Op 16 locaties kunnen mogelijk in de toekomst problemen ontstaan.

Voordat een pakket van effectieve maatregelen kan worden ingezet, worden voor de vier winningen met actuele knelpunten, Dinxperlo, Olden Eibergen, Haarlo en Heumensoord door de provincie gebiedsdossiers opgesteld. Hierbij worden Vitens, de betreffende gemeenten, terreineigenaren en -beheerders betrokken.

Een mogelijke maatregel is het uitvoeren van Groenblauwe diensten. Groenblauwe diensten zijn door grondgebruikers – veelal agrariërs – uitgevoerde maatregelen op het gebied van natuur, landschap en water die maatschappelijk worden gewenst, maar niet wettelijk verplicht zijn. Voor medefinanciering van deze diensten zijn door de provincie middelen gereserveerd.

Gelet op het streven om te komen tot robuuste functiecombinaties in grondwaterbeschermingsgebieden worden ook de mogelijkheden van aankoop van landbouwgronden en “boeren voor natuur” als maatregel betrokken in het onderzoek.

Met betrekking tot de 16 kwetsbare winningen in de Achterhoek waar mogelijk in de toekomst problemen ontstaan wordt uiterlijk 1 januari 2011 besloten of ook voor die gebieden maatregelen moeten worden uitgewerkt. Dit geschiedt op basis van intensieve monitoring en evaluatie van de ontwikkeling van de grondwaterkwaliteit door het drinkwaterbedrijf.

Voor de winning Heumensoord wordt extra monitoring uitgevoerd voor bestrijdingsmiddelen en nutriënten om te bezien of extra maatregelen noodzakelijk zijn. De monitoringsresultaten worden in 2012 geëvalueerd.

De provincie vraagt de Gelderse gemeenten met een grondwaterbeschermingsgebied binnen de gemeentegrenzen gifvrije, duurzame methoden van onkruidbeheer toe te passen in openbaar groen en op verhardingen. De provincie zal haar terreinen geheel gifvrij beheren.

4.6.2 Het beschermingsbeleid voor overige winningen

Voor industriële winningen ten behoeve van menselijke consumptie, en voor eigen drinkwaterwinningen gelden op grond van de KRW (artikel 7) dezelfde doelstellingen als voor winningen voor de openbare drinkwatervoorziening. Dat betekent dat ook voor deze categorie waterwinningen maatregelen nodig kunnen zijn ter bescherming van de grondstof. Als ondergrens voor eventuele maatregelen hanteert de KRW winningen die meer dan 10 m³ per dag leveren, of meer dan 50 personen bedienen.

Industriële winningen voor menselijke consumptie

Voor het begrip menselijke consumptie verwijst de KRW naar de Drinkwaterrichtlijn uit 1998. Onder de definitie valt “al het water dat in een levensmiddelenbedrijf wordt gebruikt voor de vervaardiging, de behandeling, de conservering of het in de handel brengen van voor menselijke consumptie bestemde producten of stoffen, tenzij de bevoegde autoriteiten ervan overtuigd zijn dat de kwaliteit van het water de gezondheid van de levensmiddelen als eindproduct niet kan aantasten”.

Deze autoriteit is in Nederland de Voedsel en Waren Autoriteit (VWA). Gelet op de bevoegdheid van de VWA om bepaalde productieprocessen en toepassingen van grondwater uit te sluiten van het begrip menselijke consumptie, is door het Ministerie van VROM aan de VWA verzocht om op basis van de eerstvolgende bedrijfsinspecties te onderzoeken voor welke winningen in Nederland het begrip menselijke consumptie van toepassing is. Op voorhand lijkt wel duidelijk dat het minimaal gaat om winningen voor bier, frisdrank, en conserven.

Gelderland zal de bescherming van winningen die voldoen aan de definitie water voor menselijke consumptie niet reguleren via de PmG. De winningen zijn daarvoor te verschillend van aard en omvang, en dienen ook geen openbaar belang.

Wel wordt aangesloten bij het voornemen van VROM om in samenwerking met provincies en bedrijfsleven voor deze winningen gebiedsdossiers aan te leggen waarin kwaliteitsaspecten

en eventuele op maat toegesneden maatregelen worden opgenomen. Een en ander moet in deze planperiode zijn beslag krijgen.

Eigen winningen

Onder eigen winningen worden grondwaterwinningen verstaan waarbij grondwater in eigen beheer wordt opgepompt en, eventueel na behandeling, als drinkwater ter beschikking wordt gesteld aan derden. Deze winningen staan onder direct toezicht van de VROM-Inspectie, die ook een overzichtlijst aanhoudt waarin de winningen zijn opgenomen.

De eigenaren moeten een voorgeschreven meetprogramma uitvoeren, en normafwijkingen aan de Inspectie melden. De Inspectie kan vervolgens maatregelen afdwingen of de winning sluiten. Verder wordt aangetekend dat het waterleidingbedrijf op verzoek van de perceeleigenaar verplicht is om aansluiting op het openbare net te realiseren. Invoering van extra provinciaal beleid op grond van de KRW is daarom niet nodig, en zou slechts leiden tot overregulering.

Functiebeschrijving

Voor het onderwerp drinkwatervoorziening is op de functiekaart de functie 'grondwateronttrekking voor de openbare drinkwatervoorziening' opgenomen. Onderstaand volgt de beschrijving van deze functie.

Functie: Grondwateronttrekking voor de openbare drinkwatervoorziening

De functie 'grondwateronttrekking voor de openbare drinkwatervoorziening' geldt voor die gebieden waar door drinkwaterbedrijf Vitens grondwater wordt gewonnen voor de bereiding van drinkwater. Voor die winningen is door de provincie een vergunning op grond van de Grondwaterwet verleend. Op de functiekaart zijn de locaties van de winningen aangegeven, samen met de bijbehorende grondwaterbeschermingsgebieden (25 jaarszone).

De inrichting en het beheer van het watersysteem in deze gebieden is gericht op:

- vermijden van ruimtelijke ontwikkelingen die de kwaliteit van het watersysteem kunnen aantasten;
- reguleren van activiteiten die het systeem aantasten;
- saneren van puntbronnen en diffuse bronnen die het systeem verontreinigen.

4.6.3 Inzet van oppervlaktewater voor de openbare drinkwatervoorziening

In Gelderland wordt ook oppervlaktewater ingezet voor de openbare drinkwatervoorziening. Dit gebeurt op twee manieren:

- ter compensatie van nadelige effecten op natte natuur als gevolg van onttrekking van grondwater voor de openbare drinkwatervoorziening;
- winning van water uit de Afgedamde Maas voor de drinkwatervoorziening van grote delen van Zuid-Holland.

Compensatie van effecten

Compensatie van nadelige effecten gebeurt bij de drinkwaterwinning bij pompstation Epe. Hiertoe wordt het water van de Klaarbeek en Verloren Beek op de Veluwe geïnfiltreerd. Rekening wordt gehouden met een grotere inzet van oppervlaktewater. Voor pompstation Epe wordt het concept van de "Blauwe Bron" nader uitgewerkt. Het idee is dat meer water uit het stroomgebied van de Grift zal worden ingezet voor de compensatie van nadelige effecten. Hiertoe zullen de schoonste beken ten noorden van Apeldoorn op de Grift worden aangesloten en de overige op het Apeldoorns kanaal. Voor de verdere invulling hiervan zal het drinkwaterbedrijf Vitens een mer-studie uitvoeren.

Het Blauwe Bron concept biedt tevens goede kansen voor ontwikkeling van natuur in en langs de Grift.

Voor pompstation Schalterberg is inzet van water uit het 1^e pand van het Apeldoorns Kanaal in voorbereiding. Hiervoor wordt in opdracht van het drinkwaterbedrijf een mer-studie uitgevoerd waarin het nut en mogelijke inrichtingsvarianten voor infiltratie van oppervlaktewater worden onderzocht.

Ook is inzet van oppervlaktewater vanuit de HEN-wateren in de Havikerwaard in overweging voor compensatie van effecten van pompstation Ellecom.

Winning van water voor de drinkwatervoorziening

Bij het innamepunt Brakel wordt water onttrokken uit de Afgedamde Maas voor de drinkwatervoorziening van grote delen van Zuid-Holland. De Afgedamde Maas wordt gevoed door de Beneden Maas en de Bommelerwaard.

Vanwege de onttrekking van oppervlaktewater voor de drinkwatervoorziening is de Beneden Maas nu aangewezen als oppervlaktewaterlichaam voor menselijke consumptie (NL 94_5) en opgenomen in het register Beschermd gebied. In het Nationaal Waterplan is aan de Afgedamde Maas de functie “beschermingszone innamepunt” toegekend en deze beschermingszone is in het Beheerplan voor de Rijkswateren (BPRW) vastgelegd. In het BPRW introduceert Rijkswaterstaat de beschermingszones rondom de innamepunten als aanvulling op het bestaande beheer. Deze zones zijn gedefinieerd als gebieden waar calamiteiten binnen een korte tijd een risico kunnen vormen voor de drinkwaterwinning. In deze 6-uurs beïnvloedingszones worden verscherpte afspraken gemaakt in calamiteitenplannen.

Net als bij de grondwaterlichamen moet voorkomen worden dat de kwaliteit achteruitgaat van de oppervlaktewaterlichamen waaruit water wordt onttrokken dat bestemd is voor menselijke consumptie. De kwaliteit van het water moet voldoen aan de eisen die daaraan door de KRW zijn gesteld (BKMW 2009, art. 12).

In WHP3 gold beschermingsbeleid voor de Bommelerwaard omdat deze afwatert op de Afgedamde Maas. Het beschermingsbeleid bestond uit het op vrijwillige basis stimuleren van maatregelen om aanwezige emissies te verminderen. In dit Waterplan Gelderland is dit beleid vervallen.

De provincie geeft samen met de gemeenten Zaltbommel en Maasdriel en het Waterschap Rivierenland uitvoering aan de reconstructie van de glastuinbouw en de paddenstoelenteelt in de Bommelerwaard. Bij die reconstructie zijn de effecten van de glastuinbouw op de oppervlaktewaterkwaliteit een belangrijke sturende factor. De provincie zet daarom binnen haar mogelijkheden het ruimtelijke spoor in om te bereiken dat nieuwe glastuinbouwgebieden op die locaties geplaatst worden waar deze het minste effect op de waterkwaliteit hebben.

Deze aanpak via het ruimtelijke spoor zal echter naar verwachting geen volledige oplossing kunnen bieden voor het behalen van een voldoende oppervlaktewaterkwaliteit in de Bommelerwaard. Voor het behalen van de gewenste oppervlaktewaterkwaliteit in de Bommelerwaard en de Afgedamde Maas is ook de inzet van de waterbeheerders, Rijkswaterstaat en Waterschap Rivierenland, noodzakelijk. Deze hebben daarvoor een effectiever waterinstrumentarium.

Voor de bestaande glastuinbouw of herstructurering daarvan zijn aanvullende en meer directere effecten te verwachten van het Besluit Glastuinbouw. Vanaf 2010 zal het Besluit glastuinbouw gefaseerd worden aangescherpt. In 2027 dient de emissie van schadelijke stoffen vanuit glastuinbouwbedrijven tot vrijwel nul te zijn gereduceerd.

Voor het innamepunt Brakel zal een zogenoemd gebiedsdossier worden opgesteld. Over de rolverdeling bij het opstellen en onderhouden van gebiedsdossiers in brede zin worden, zoals aangegeven in het Nationaal Waterplan, voor het eind van 2009 afspraken gemaakt tussen Rijk, provincies, gemeenten, waterbeheerders en drinkwaterbedrijven. Het voortouw

hiervoor ligt bij VROM. Bij het opstellen van het gebiedsdossier zullen de belanghebbende partijen (gemeenten, waterbeheerders, provincies, drinkwaterbedrijf) betrokken moeten zijn.

Functiebeschrijving

Voor het onderwerp drinkwatervoorziening is op de functiekaart de functie 'oppervlaktewater voor drinkwater' opgenomen. Onderstaand volgt de beschrijving van deze functie.

Functie: Oppervlaktewater voor drinkwater

De functie 'oppervlaktewater voor drinkwater' geldt voor die regionale wateren van waaruit oppervlaktewater (indirect) wordt ingezet voor de drinkwaterproductie. Het betreft de wateren in het stroomgebied van de Klarbeek op de Oost-Veluwe, het 1^e pand van het Apeldoorns Kanaal, de watergangen in het stroomgebied van de Grift en de oppervlaktewateren van de Havikerwaard, zie kaart 11.

De bescherming van oppervlaktewater dat (indirect) wordt benut voor de openbare drinkwatervoorziening wordt via twee sporen vorm gegeven:

- planologische bescherming waarbij ruimtelijke ontwikkelingen met een hoog vervuilingsrisico worden geweerd of slechts onder strikte voorwaarden mogen plaatsvinden. Dit is aan de orde in het stroomgebied van de Klarbeek. De bescherming valt samen met de bescherming als HEN-water;
- op vrijwillige basis worden maatregelen gestimuleerd om aanwezige emissies te verminderen. In het stroomgebied van de Klarbeek is de huidige milieudruk acceptabel.

De inrichting en het beheer van het watersysteem is gericht op:

- de realisatie van de streefwaarden uit het BKMW 2009, art. 12, als aanvulling op de normenset conform het Infiltratiebesluit (indien sprake is van infiltratierugwinning);
- realisatie van voldoende en constante toevoer van oppervlaktewater.

Voor het 1^e pand van het Apeldoorns Kanaal, de watergangen in het stroomgebied van de Grift en de oppervlaktewateren van de Havikerwaard wil de provincie samen met de betreffende gemeenten, waterschappen en het drinkwaterbedrijf Vitens uitwerken op welke wijze de bescherming van deze wateren vormgegeven kan worden. Wij willen dit in 2011 afgerond hebben.

4.7 Zwemwater

Doel zwemwateren

De in Gelderland als zwemwater aangewezen wateren voldoen ten minste aan de categorie 'aanvaardbaar' en zoveel als mogelijk aan de categorie 'goed' of 'uitstekend'. Het publiek ontvangt voldoende informatie over de veiligheid en de waterkwaliteit van zwemwateren. De periodes waarin in de aangewezen zwemwateren niet kan worden gezwommen vanwege gezondheidsrisico's zijn beperkt.

Termijnen

2027

- Nagenoeg alle aangewezen zwemwateren voldoen aan de categorie "goed" of "uitstekend" en risico's van blauwalgen komen slechts sporadisch voor.

2015

- Zwemwateren voldoen ten minste aan de categorie "aanvaardbaar" en zo veel als mogelijk aan de categorie "goed" of "uitstekend".
- De overlast van blauwalgen is zo beperkt mogelijk.

Uitvoering

Voor de uitvoering van acties in de planperiode zien wij de volgende taakverdeling:

- de provincie:
 - o inventariseert jaarlijks de wateren die aan de definitie 'zwemwater' voldoen;
 - o wijst jaarlijks de zwemwateren aan en past hier publieksparticipatie op toe;
 - o herziet zonodig tussentijds de lijst van wateren met de functie zwemwater in dit plan;
 - o beschermt het publiek tegen negatieve gevolgen voor de gezondheid ten gevolge van het zwemmen, door het afgeven van waarschuwingen, het sluiten van badinrichtingen in oppervlaktewater, het afgeven van negatieve zwemadviezen of het instellen van zwemverboden;
 - o stelt jaarlijks een onderzoek in naar de veiligheid van de aangewezen zwemwateren;
 - o informeert het publiek over de veiligheid en waterkwaliteit van de aangewezen zwemwateren;
 - o bevordert dat de maatregelen worden genomen die moeten leiden tot een verbetering van de zwemwaterkwaliteit;
 - o doet onderzoek naar de spreiding van zwemwateren in relatie tot de regionale behoefte.
- de waterschappen
 - o stellen voor de zwemwateren zwemwaterprofielen op, voor zwemwateren die gevoelig zijn voor blauwalgen is dit een speciaal zwemwaterprofiel gericht op de blauwalgen problematiek;
 - o bepalen aan de hand van de zwemwaterprofielen de concrete maatregelen die er toe moeten leiden dat de zwemwateren ten minste aan de categorie 'aanvaardbaar' voldoen en zo veel als mogelijk aan de categorie 'goed' of 'uitstekend';
 - o ze bepalen de maatregelen die er toe moeten leiden dat de overlast van blauwalgen zo beperkt mogelijk blijft;
 - o voeren de maatregelen uit voor zover deze binnen haar taken vallen;
 - o monitoren de zwemwaterkwaliteit en rapporteren hierover aan de provincie.
- de gemeenten:
 - o geven aan op welke locaties het al dan niet wenselijk is dat gezwommen wordt in oppervlaktewater;
 - o dragen zorg voor een goed beheer en onderhoud voor aangewezen zwemwateren waar geen sprake is van een locatiebeheerder;
 - o ontmoedigen door voorlichting en inrichtingsmaatregelen zo veel als mogelijk het gebruik als zwemwater van locaties waar het zwemmen niet wenselijk is;
 - o overleggen tijdig met waterbeheerder en provincie over het voornemen om nieuwe zwemlocaties te ontwikkelen.
- de beheerders van zwemwateren:
 - o voeren de maatregelen uit die direct of indirect bijdragen aan verbetering van de waterkwaliteit, voor zover deze toegerekend kunnen worden aan de beheerder van een zwemgelegenheid;
 - o voeren dagelijks beheer gericht op veilige en hygiënisch goede zwemlocaties;
 - o signaleren (dagelijks) waterkwaliteitsproblemen en melden die aan provincie en waterbeheerder.

Toelichting

Provinciale zwemwateren

De provincie inventariseert jaarlijks de wateren waarin, volgens de definitie van de Europese Zwemwaterrichtlijn, door een groot aantal mensen wordt gezwommen. Dit betreft zowel de Rijkswateren als de 'provinciale' wateren. Vervolgens moet voor deze wateren, voor zover dat al niet is gebeurd, onderzocht en afgewogen worden of het toekennen van de functie zwemwater wenselijk is. De Minister van Verkeer en Waterstaat doet dit voor de Rijkswateren. Na de inwerkingtreding van de Zwemwaterwet volgt na een eventuele functietoekenning nog de aanwijzing door de provincie als zwemwater. Deze aanwijzing bepaalt dat de waterkwaliteitsbeheerder zich inspant om de waterkwaliteit

te monitoren en waterkwaliteitsbeheer voert dat is gericht op het bereiken en behouden van de kwaliteitseisen die aan een zwemwater zijn verbonden. De wateren met de functie zwemwater zijn weergegeven op kaart 14 en in een lijst in bijlage 4. In bijlage 4 is tevens een aantal wateren aangegeven waarvoor de functietoekenning wordt overwogen in de planperiode.

De lijst met aangewezen zwemwateren wordt jaarlijks via een aparte procedure geactualiseerd met gebruikmaking van publieksparticipatie. Een wijziging van de aangewezen zwemwateren zal voorafgegaan moeten worden door een wijziging van de wateren met de functie zwemwater. Deze lijst van wateren met de functie zwemwater zal via een tussentijdse planherziening worden geactualiseerd.

Met het oog op de publieksparticipatie bij de aanwijzing van zwemwateren en de afweging bij de functietoekenning en aanwijzing van zwemwateren is het belangrijk om zicht te hebben op de regionale behoefte aan zwemwater. Zeker als er hoge kosten in het geding zijn voor het uitvoeren van maatregelen om een zwemwater te kunnen laten voldoen aan de vereiste kwaliteitseisen.

De wateren die zijn aangewezen als zwemwater moeten uiterlijk in 2015 minimaal voldoen aan de categorie 'aanvaardbaar' en zo veel als mogelijk voldoen aan de categorie 'goed' of 'uitstekend'. De definitie van deze categorieën volgt uit Europese Zwemwaterrichtlijn en is overgenomen in de Nederlandse wetgeving. Een belangrijke taak voor de waterkwaliteitsbeheerders zal zijn, om voor de afzonderlijke zwemwateren te onderzoeken welke maatregelen nodig zijn om aan de herziene kwaliteitseisen te voldoen en te beoordelen of het uitvoeren van de maatregelen haalbaar en uitvoerbaar is. De kwaliteitsbeoordeling van zwemwateren volgens de Europese Zwemwaterrichtlijn (en de Nederlandse wetgeving) is gebaseerd op de bacteriologische kwaliteit. Blauwalgen maken hier geen onderdeel van uit. Blauwalgen kunnen echter wel in belangrijke mate het gebruik van een water als zwemwater onmogelijk maken. Daarom is het belangrijk dat maatregelen worden genomen om de overmatige bloei van blauwalgen tegen te gaan. De Europese Zwemwaterrichtlijn vereist dit ook.

Zwemwateren in Rijkswater

Naast de provinciale wateren met de functie zwemwater zijn op kaart 14 en in bijlage 4 de Rijkswateren aangegeven die door Rijkswaterstaat de functie zwemwater toegekend hebben gekregen. Deze wateren zijn met een zogenaamde signaleringsfunctie aangegeven op de kaart en in de bijlage. De term signaleringsfunctie wordt gebruikt omdat de functie zwemwater door Rijkswaterstaat wordt toegekend in het Beheerplan voor de Rijkswateren en niet door de provincie.

De vermelding van de Rijkswateren is gedaan om zicht te geven op alle officiële zwemwateren in Gelderland en met het oog op de taken van de provincie in het kader van de Wet hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden (Whvbz), zoals voorlichting, toezicht en handhaving, en vanwege de afstemming van het regionale beheer met de functies in de Rijkswateren. Het gaat dan bijvoorbeeld om de bacteriologische kwaliteit van de afstromende wateren van de Veluwe naar de Randmeren.

Kaart 14: zwemwateren

Funcities

Zwemwateren zijn als functie op de functiekaart opgenomen. Onderstaand volgt de beschrijving van deze functie.

Functie: Zwemwater

De functie 'zwemwater' geldt voor die wateren die opgenomen zijn op de lijst met zwemwateren.

Voor de zwemwateren geldt dat:

- zwemmen toegestaan is en het zwemmen niet strijdig is met andere functies;
- het voldoende veilig is om in te zwemmen;
- naar verwachting door een groot aantal mensen (definitie Europese Zwemwaterrichtlijn) wordt gezwommen;
- de waterkwaliteit aan de gestelde waterkwaliteitseisen vanuit de Europese zwemwaterrichtlijn en de Nederlandse wetgeving voldoet;
- het gedurende het grootste deel van het zwemseizoen mogelijk moet zijn om te kunnen zwemmen zonder te veel risico's voor de gezondheid van de zwemmers.

4.8 Beroepsscheepvaart

Doel wateren voor beroepsscheepvaart

Het in stand houden van een goede regionale ontsluiting over water via de Oude IJssel, de Linge en de Arkervaart.

Termijnen

Doorlopend

- De regionale wateren die aangewezen zijn voor beroepsscheepvaart voldoen aan de eisen voor een goede bevaarbaarheid.

Uitvoering

Voor de uitvoering van acties in de planperiode ziet de provincie de volgende taakverdeling:

- het waterschap Rijn en IJssel:
 - o zorgt er voor dat de Oude IJssel tot Doetinchem bevaarbaar is voor schepen van 600 ton.
- het waterschap Rivierenland:
 - o zorgt er voor dat de Linge tot de brug bij Leerdam bevaarbaar is voor schepen van 600 ton en tot Geldermalsen voor schepen tot 350 ton.
- de gemeente Nijkerk:
 - o zorgt er voor dat de Arkervaart tot aan Nijkerk bevaarbaar is voor schepen tot 1.000 ton
- de provincie:
 - o draagt financieel bij in de kosten van het vaarwegbeheer op de Oude IJssel en de Linge.

Toelichting

De belangrijkste vaarwegen voor de beroepsscheepvaart zijn de Rijkswateren. In de regionale Gelderse wateren vindt op beperkte schaal beroepsscheepvaart plaats.

Het vaarwegbeheer op de Oude IJssel en de Linge is overgedragen aan de waterschappen Rijn en IJssel en Rivierenland. De provincie ziet toe op de handhaving van de waterhuishoudkundige randvoorwaarden voor de betrokken vaarwegen.

In de periode tot 2015 zijn vanuit dit Waterplan Gelderland geen veranderingen voorzien in de huidige vaarwegen noch toevoegingen daaraan.

De vaarwegen binnen Gelderland worden niet alleen gebruikt voor beroepsscheepvaart. Ook de recreatievaart maakt hier gebruik van. In Gelderland is het Basistoervaartnet 113 km lang. Dit toervaartnet is bevaarbaar met boten tot 2,40 m hoog en 1,10 m diepgang. De provincie heeft de inspanningsverplichting via het PMJP dit netwerk in 2013 knelpuntvrij op te leveren. Gezien de geraamde kosten hiervan (de St. Recreatietoervaartnet Nederland raamt hiervoor in de ideale situatie bijna € 43 miljoen) is dit geen sinecure.

Vanuit de regio's kan een beroep op provinciale subsidies hiervoor worden gedaan, maar de bijdrage uit het PMJP is uiterst klein omdat slechts € 100.000 per jaar beschikbaar is voor alle knelpunten op wandel-, fiets- en vaargebied.

In haar Beleidsvisie Recreatietoervaart Nederland 2008-2012 heeft de SRN de fysiek nautische knelpunten tot 2013 opgenomen. Hiervoor worden projectplannen gemaakt (Korne, Linge, wachtsteigers) die met de provincie zullen worden besproken. Hierbij zal uiteraard de haalbaarheid worden bekeken.

Functies

Wateren met de functie beroepsscheepvaart zijn op de functiekaart opgenomen. Onderstaand volgt de beschrijving van deze functie.

Functie X: Beroepsscheepvaart

De functie 'beroepsscheepvaart' is van toepassing op die wateren die een regionale ontsluitingsfunctie vervullen. Het betreft de Linge, de Oude IJssel en de Arkervaart. De Linge is van Gorinchem tot de brug bij Leerdam bevaarbaar voor schepen tot 600 ton; van deze brug tot Geldermalsen voor schepen tot 350 ton. De Oude IJssel is van Doesburg tot aan de brug in de Slingerparallel ter hoogte van kmp 16,8 te Doetinchem bevaarbaar voor schepen tot 600 ton. Via de Arkervaart is Nijkerk vanuit het Randmeer bereikbaar voor schepen tot 1.000 ton.

Voor wateren die geschikt zijn voor de beroepsscheepvaart geldt in het algemeen:

- dat er ruim voldoende waterdiepte is;
- dat er niet te grote peilvariaties zijn in verband met het afmeren;
- dat de vaarroutes qua stroomsnelheid, breedte en doorvaarthoogte een veilige vaart mogelijk maken.

5 Grondwaterbeheerplan

De Waterwet bepaalt dat de provincie strategisch beleid en operationeel beheer voor de grondwateronttrekkingen opneemt in het Waterplan Gelderland. In dit hoofdstuk wordt het strategisch grondwaterbeleid beschreven in paragraaf 5.1. Dit geldt voor alle grondwateronttrekkingen binnen Gelderland. Het operationele grondwaterbeheer wordt in paragraaf 5.2 beschreven. Met de komst van de Waterwet gaat het operationeel grondwaterbeheer over naar de waterschappen. De provincie blijft vergunningen verlenen voor de onttrekkingen voor de openbare drinkwatervoorziening, onttrekkingen voor bodemenergiesystemen en industriële onttrekkingen van meer dan 150.000 m³ per jaar. Alleen voor die drie categorieën is het operationeel beheer in dit Waterplan Gelderland beschreven.

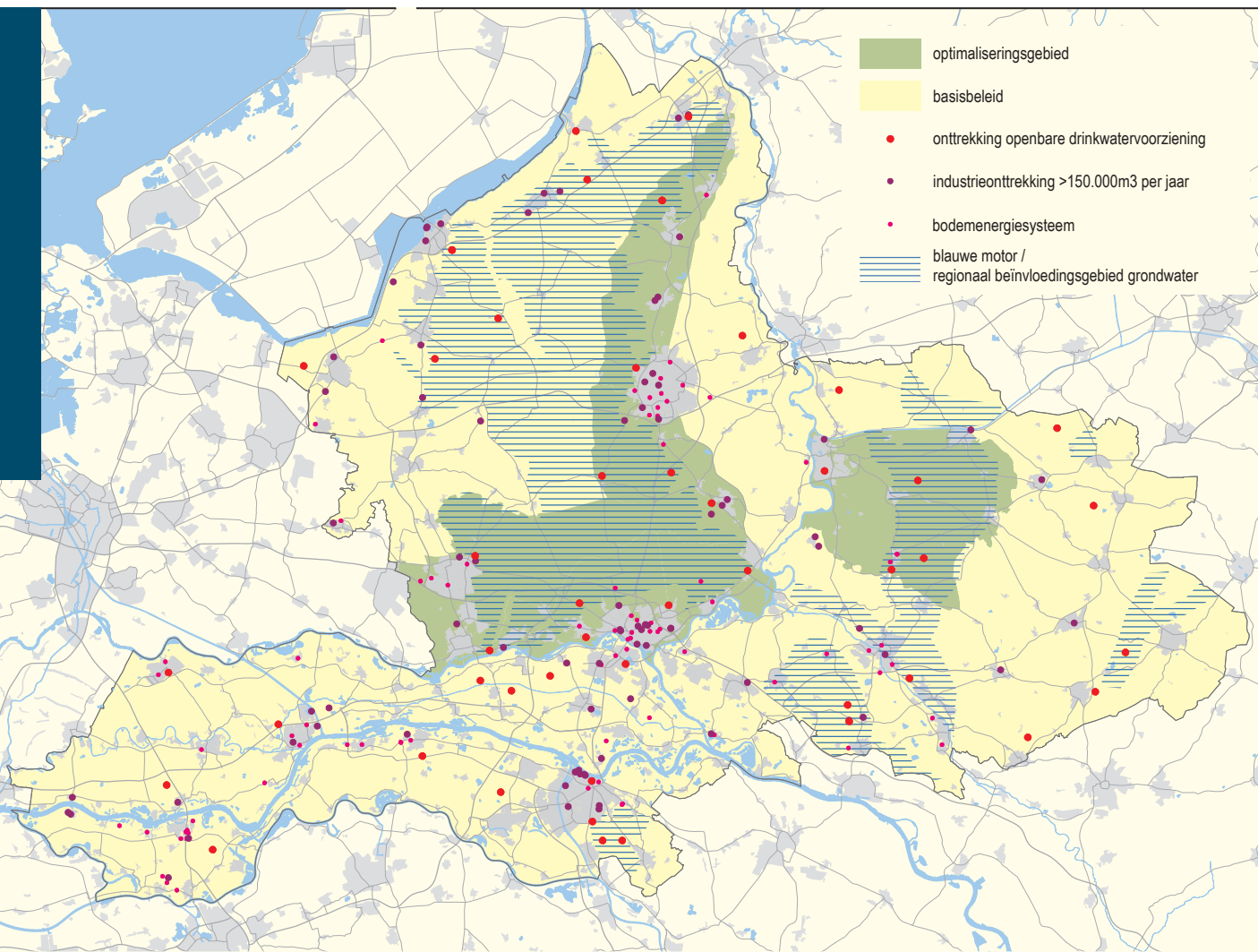
5.1 Strategisch grondwaterbeheer

Het grondwaterbeleid in dit Waterplan Gelderland is gelijk aan het beleid uit het WHP3, waarbij in dit Waterplan Gelderland extra aandacht wordt besteed aan bodemenergiesystemen.

Voor alle grondwateronttrekkingen geldt dat het grondwater effectief en efficiënt moet worden ingezet (niet meer onttrekken dan noodzakelijk is). Verder dient schade aan andere belangen zoveel mogelijk te worden voorkomen. Als dat niet kan, dient schade zoveel mogelijk te worden beperkt of gecompenseerd en anders te worden vergoed. Bij aanvragen om nieuwe onttrekkingen of uitbreiding van bestaande onttrekkingen is de functiekaart van dit Waterplan Gelderland met bijbehorend beleid, leidend. Ook wordt bij de beoordeling van de vergunningaanvraag rekening gehouden met het GGOR.

Met name mogen onttrekkingen het behalen van de natuurdoelen niet in de weg staan. Dit betreft de natte parels, de natte landnatuur, de HEN- en SED-wateren. Tevens dient aandacht te worden besteed aan Natura 2000-gebieden en de Ecologische Hoofdstructuur. Voor de Natura 2000-gebieden worden beheerplannen opgesteld. In deze beheerplannen wordt opgenomen welke ingrepen in en rondom het betreffende Natura 2000-gebied al dan niet mogelijk zijn. Deze beheerplannen zijn bepalend voor de afweging of een vergunning verleend kan worden. Indien schade kan worden toegebracht aan gebieden die een natte natuurfunctie hebben en indien ernstige zettingsschade kan optreden, zal in het uiterste geval de vergunning worden geweigerd. Dit kan echter veelal worden voorkomen door een goede locatiekeuze, dan wel door toepassing van mitigerende maatregelen. Drinkwatervoorziening en natuur kunnen ruimtelijk goed worden gecombineerd, omdat beide functies extra bescherming behoeven. Een slimme locatiekeuze van de onttrekkingen moet dan wel voorkomen dat er kwantitatieve problemen voor de natuurfunctie ontstaan.

Met de komst van de Waterwet wordt het operationele grondwaterbeheer opgedragen aan de waterschappen en daarmee ook de vergunningverlening voor grondwateronttrekkingen. Alleen voor de onttrekkingen voor de openbare drinkwatervoorziening, bodemenergiesystemen en industriële onttrekkingen met een vergunningruimte van meer dan 150.000 m³ per jaar blijft de provincie bevoegd gezag. Ter voorbereiding hierop zijn de vergunningen voor permanente onttrekkingen geactualiseerd. Hierbij is extra aandacht besteed aan de onttrekkingen in optimaliseringsgebieden. Dit betekent dat eventuele overruimte is ingenomen, dat is beoordeeld of sprake is van hoogwaardig gebruik en dat is beoordeeld of de effecten van de winningen op hun omgeving niet in strijd zijn met de beleidsdoelstellingen uit het WHP3.

Kaart 15: optimaliseringsgebieden

In onze Waterverordening provincie Gelderland kunnen wij met het oog op een samenhangend en doelmatig regionaal waterbeheer regels stellen (instructiebepalingen) voor die onttrekkingen die over gaan naar de waterschappen. Wij zijn hierbij uitgegaan van het principe om geen instructiebepalingen op te nemen tenzij provinciale beleidsdoelstellingen in gevaar kunnen komen. De provincie neemt alleen een instructiebepaling op ten aanzien van de registratie van onttrekkingen.

Optimaliseringsgebieden

In het WHP₃ zijn zogenaamde optimaliseringsgebieden bepaald op basis van een analyse van de grondwaterbalans, gecombineerd met de in de gebieden gelegen natte natuurfuncties. Er zijn twee optimaliseringsgebieden; 'Oost- en Zuid-Veluwe' en 'de Graafschap', zie kaart 15.

Dit zijn de gebieden die extra gevoelig zijn voor grondwateronttrekkingen. Grondwateronttrekkingen in deze gebieden kunnen enerzijds natuurfuncties schaden en anderzijds grondwateroverlast beperken. Door de klimaatsverandering kan de grondwaterstand midden op de Veluwe de komende decennia met enkele meters stijgen. Een toename van grondwateroverlast in de stedelijke gebieden aan de randen van de Veluwe is daarom te verwachten.

De optimaliseringsgebieden blijven in dit Waterplan Gelderland gehandhaafd en daar geldt het volgende aanvullende beleid.

Voor drinkwatervoorziening: netto minder onttrekking en/of verschuiving van onttrekkingen naar andere locaties die minder of geen schade aan natuurfuncties veroorzaken (eventueel ook buiten het optimaliseringsgebied) of naar locaties waar grondwateroverlast kan worden beperkt. Netto toename van onttrekkingshoeveelheden wordt niet toegestaan. In de overeenkomst tussen provincie en Vitens wordt hieraan invulling gegeven.

Voor industrie: uitbreiding van onttrekkingen en nieuwe onttrekkingen moeten voldoen aan een strengere eis dan in de andere gebieden van Gelderland (bijvoorbeeld ook technieken toepassen die een langere terugverdiëntijd hebben). Tevens wordt bezien of mitigerende maatregelen mogelijk zijn. Voor nieuwe onttrekkingen wordt bekeken of via een goede locatiekeuze tevens kan worden bijgedragen aan de bestrijding van grondwateroverlast.

Uit het voorgaande blijkt dat de optimaliseringsgebieden meer richtinggevend zijn voor de drinkwatervoorziening dan voor de industrie. De reden hiervoor is dat de onttrekkingen voor de drinkwatervoorziening relatief gemakkelijker zijn aan te passen omdat deze veelal via een leidingnet zijn (of kunnen worden) gekoppeld. Industriële onttrekkingen hebben geen onderling leidingnet. Bovendien is het waterbedrijf een semioverheidsinstelling en neemt het wat betreft de drinkwatervoorziening geen concurrerende positie in. Dit betekent niet dat geen rekening wordt gehouden met de kosteneffectiviteit van het waterbedrijf, maar wel dat het niet uitgesloten is dat het waterbedrijf een onttrekking uit bedrijfsmatig oogpunt niet altijd op de meest optimale locatie zal kunnen plegen.

In de blauwe motoren geldt dat gewaakt moet worden voor cumulatie van effecten, waardoor benedenstrooms schade ontstaat door bijvoorbeeld vermindering van de kweldruk. De blauwe motoren zijn daarom ook op kaart 15 aangegeven. Het cumulatieve effect is bij de beoordeling van vergunningsaanvragen slechts in beperkte mate mee te nemen, omdat de effecten per onttrekking slechts gering zijn. Het cumulatieve effect wordt met name meegenomen bij de ontwikkeling van gebiedsvisies en gebiedsprocessen.

Grondwater voor drinkwaterbereiding

Grondwater is de voornaamste bron van drinkwater en mag worden ingezet voor hoogwaardige industriële toepassingen. Van hoogwaardig gebruik is sprake wanneer het onttrokken grondwater wordt gebruikt voor menselijke consumptie of het water in direct contact komt met producten die bedoeld zijn voor menselijke consumptie. Een criterium hierbij is dat het te benutten water moet voldoen aan de Warenwet of aan Europese richtlijnen over de volksgezondheid.

Gelderland kiest ervoor om ook op lange termijn drinkwater volledig uit grondwater te bereiden. Grondwater is het best te beschermen voor dit doel. Er is -mits zorgvuldig beheerd- ook op lange termijn voldoende van aanwezig. Een zorgvuldige keuze van de plekken waar onttrekkingen plaatsvinden en van de hoeveelheid die per locatie mag worden onttrokken, helpt mee om andere doelen van duurzaam waterbeheer - zoals verdrogingsbestrijding en bestrijding van grondwateroverlast - te realiseren.

Gemiddeld wordt per jaar circa 140 miljoen m³ ten behoeve van de drinkwatervoorziening onttrokken. De industrie onttrekt circa 40 miljoen m³ per jaar. Een wezenlijke toename van deze hoeveelheden is niet te verwachten omdat tegenover uitbreiding van de bevolking en nieuwe industrie, voldoende waterbesparende innovaties staan. Voor de grondwateronttrekkingen in Gelderland gelden als plafonds 170 miljoen m³ water per jaar voor de drinkwatervoorziening en 85 miljoen m³ per jaar voor de industrie. Deze plafonds dienen als graadmeter voor de onttrokken hoeveelheden grondwater in Gelderland. Als meer grondwater wordt onttrokken dan de genoemde plafonds, doet dit te veel schade aan andere belangen. Aangezien er geen verdere groei van de totale onttrekkingen is, zullen de plafonds naar verwachting zelfs voor de lange termijn geen problemen opleveren voor de drinkwatervoorziening of de industrie.

Het drinkwaterbedrijf levert ook water voor industriële doeleinden. De provincie verwacht dat het drinkwaterbedrijf als semioverheid mede bevordert dat het door haar geleverde water effectief en efficiënt door de industrie wordt gebruikt.

In de afgelopen planperiode hebben Gelderland en Vitens gezamenlijk een traject doorlopen om te komen tot een overeenkomst, waarin een lange termijn visie wordt afgesproken voor de drinkwaterwinning in Gelderland. Hierbij is voor elke winning afgesproken of, en zo

ja op welke wijze de betreffende winning kan worden voortgezet. In de planperiode zullen vergunningen hierop worden aangepast.

Bodemenergiesystemen

Wij willen dat bodemenergiesystemen een maximale bijdrage leveren aan de vermindering van kooldioxide en stikstofoxiden (uitvoering Verdrag van Kyoto). In de afgelopen planperiode hebben bodemenergiesystemen een grote vlucht genomen. Deze systemen kunnen bijna in heel Gelderland worden toegepast, behalve op locaties waarbij de reistijd van een waterdruppel tussen de lokatie van de bronnen van de bodemenergiesystemen en de drinkwateronttrekkingsputten minder is dan 25 jaar. Voor de drinkwaterwinningen Nieuwe Marktstraat te Nijmegen en Vierakker te Zutphen wordt dit versoepeld tot de 10 jaarszone vanwege de voorgenomen sluiting van die winningen binnen de planperiode. Om een aanvraag voor vergunning eenvoudiger te maken, zullen wij kaarten maken waarop de gebieden met een reistijd van 25 en 10 jaar zijn weergegeven. Wij stimuleren samenwerking tussen de verschillende marktpartijen om collectieve of geclusterde systemen aan te leggen. Gemeenten stimuleren wij actief om voor gebieden met een grote energievraag via masterplannen de ondergrond dusdanig te ordenen dat zoveel mogelijk energieopslag kan worden toegepast. Daarnaast zal worden nagegaan in hoeverre bodemverontreiniging niet een beperkende factor hoeft te zijn, maar mee kan koppelen met deze initiatieven. Hiertoe wordt in het kader van het Programma Ondergrond een afwegingskader ontwikkeld.

Doorlevering van industriewater

Bedrijven die grondwater gebruiken moeten elk afzonderlijk een vergunning hebben. Doorlevering van het ene bedrijf aan het andere, als ware de onttrekker een waterbedrijf, is niet toegestaan omdat een effectief en efficiënt gebruik van het grondwater dan niet te controleren en te handhaven is. De provincie accepteert het beperkte aantal, bestaande, gevallen. Hergebruik van onttrokken grondwater valt niet onder doorlevering. Hergebruik van water kan een zinvolle bijdrage leveren aan waterbesparing.

Procedurele aspecten

Grondwateronttrekkingen die leiden tot verplaatsing van grondwaterverontreinigingen moeten op grond van artikel 28 van de Wet bodembescherming gemeld worden bij het bevoegde gezag (provincie en de gemeenten Arnhem en Nijmegen). Dit geldt ook voor niet-vergunningplichtige onttrekkingen.

5.2 Operationeel grondwaterbeheer

De provincie is na de in werking treding van de Waterwet het bevoegde gezag voor drie categorieën van grondwateronttrekkingen. De provincie verleent voor deze onttrekkingen vergunningen, houdt toezicht op de naleving van voorschriften en treedt handhavend op. In de Waterwet is bepaald dat de waterschappen het bevoegd gezag zijn voor bronbemalingen, saneringen, beheersmaatregelen, beregeningen en industriële onttrekkingen tot maximaal 150.000 m³ per jaar. Het bevoegd gezag voor deze categorieën gaat bij de invoering van de Waterwet over van de provincie naar de waterschappen. Het operationele grondwaterbeleid voor die categorieën wordt daarom niet meer in dit Waterplan Gelderland opgenomen.

In deze paragraaf staat het operationele beheer voor de grondwateronttrekkingen waarvoor de provincie bevoegd gezag is. Op basis hiervan vindt de individuele afweging per vergunning of handhavingsactie plaats.

Regels voor het onttrekken van grondwater of infiltreren van grondwater zijn vooral te vinden in de Grondwaterwet en in de Grondwaterverordening Gelderland 1997. Met de komst van de Waterwet wordt dit opgenomen in de Waterverordening provincie Gelderland. In die verordening is onder meer bepaald vanaf welke hoeveelheden onttrekkingen registratieplichtig of vergunningplichtig zijn of dat zij onder algemene regels vallen. Ook is bepaald dat de provincie een meetnet moet hebben.

Voor de heffing op onttrokken grondwater is er de Grondwaterheffingsverordening Gelderland. Deze heffingsverordening blijft als aparte verordening in stand vanwege haar karakter als belastingverordening en is technisch aangepast aan de Waterwet. Deze heffing wordt door de provincie geïnd. Daarnaast vallen onttrekkingen onder de Wet belastingen op milieugrondslag. De hiermee verbonden grondwaterbelasting wordt door het Rijk geïnd.

In deze paragraaf wordt eerst aangegeven wat de algemene beoordelingspunten zijn bij de vergunningverlening (paragraaf 5.2.1). Vervolgens wordt in paragraaf 5.2.2 beschreven welk specifiek beleid ten aanzien van de verschillende soorten onttrekkingen geldt. Tot slot komen in de paragrafen 5.2.3, 5.2.4 en 5.2.5 respectievelijk het beleid in bijzondere omstandigheden, toezicht en handhaving en het primaire grondwaterstandsmeetnet aan de orde.

5.2.1 Algemene beoordelingspunten bij vergunningverlening

Een ieder die een vergunning aanvraagt om grondwater te mogen onttrekken of water te infiltreren, moet een onderzoeksrapport overleggen met een goede onderbouwing van de aanvraag en een beschrijving van de gevolgen die de onttrekking of infiltratie zal hebben op de omgeving. De provincie heeft een checklist opgesteld en beveelt deze aan bij het opstellen van aanvragen. Bij de beoordeling van een aanvraag let de provincie in ieder geval op de volgende punten:

- de noodzaak van de aangevraagde hoeveelheid: wordt het grondwater zo efficiënt en effectief mogelijk onttrokken en gebruikt;
- de relatie tot de functietoekenning in dit Waterplan Gelderland;
- welke belangen ondervinden voor- of nadeel van de onttrekking/infiltratie en in welke mate? Hierbij wordt in ieder geval gelet op natuur (verdroging/vernating), landbouw (droogte- of natschade of juist voordeel), bebouwing en infrastructuur (zetting, wateroverlast, schade aan gebouwen en monumentale panden) en bodemkwaliteit (verontreinigingen, schade aan archeologisch waardevolle objecten in de bodem, verandering van de grens tussen zoet en zout grondwater);
- maatregelen die worden getroffen ter bescherming van de betrokken belangen (bijvoorbeeld infiltratie van oppervlaktewater, retourbemaling);
- de relatie tot het oppervlaktewatersysteem;
- het GGOR.

De specifieke aandachtspunten per soort vergunning worden in de volgende paragrafen beschreven. Na de beoordeling van de aanvraag beslist de provincie of de grondwateronttrekking mag plaatsvinden en zo ja, onder welke voorschriften.

Een onttrekkingsvergunning geeft het recht om grondwater te onttrekken, niet de plicht. Bij het stopzetten van onttrekkingen kan lokaal toename van grondwateroverlast optreden. Dit is met name het geval bij grote onttrekkingen die al lange tijd aanwezig zijn. In de vergunning nemen wij voorschriften op over het tijdig melden van stopzetten of significant verminderen van de onttrekking. Voor de uitvoering van de watertoets leveren wij het waterschap informatie aan over onttrekkingen binnen de bebouwde kom zodat bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen rekening kan worden gehouden met de grondwaterstandverlagingen door onttrekkingen.

5.2.2 Permanente onttrekkingen

Bij de beoordeling van de permanente onttrekkingen voor drinkwater en industrie is, naast de algemene beoordelingspunten, de kaart met de optimaliseringsgebieden van belang. In paragraaf 5.1 is aangegeven welk aanvullend beleid in de optimaliseringsgebieden geldt. Bij de beoordeling van vergunningen zijn daarnaast natuurlijk de specifieke regionale kenmerken van belang. Op de Veluwe moet met name gelet worden op de kwelstromen. In Oost-Gelderland is er het sterke samenspel tussen oppervlaktewater en grondwateronttrekkingen. In het Rivierengebied moet goed gekeken worden naar de relatie tussen aanvoer van gebiedsvreemd water en grondwateronttrekkingen.

Onttrekkingen voor de openbare drinkwatervoorziening

Het drinkwaterbedrijf Vitens heeft thans een vergunde capaciteit van circa 185 miljoen m³/jaar. In de overeenkomst tussen de provincie en Vitens is een totale vergunde capaciteit van 160 miljoen m³/jaar afgesproken, inclusief circa 10% overcapaciteit voor onvoorziene omstandigheden (Operationele Reserve) en 10% overcapaciteit voor onverwachte groei (Niet Operationele Reserve). In de planperiode zal de overruimte in de vergunningen worden ingenomen en wordt 15 miljoen m³/jaar Niet Operationele Reserve gekwantificeerd in de desbetreffende vergunningen.

Ten aanzien van verdrogingsbestrijding zullen de projecten die voortkomen uit de overeenkomst tussen de provincie en Vitens worden opgepakt.

Het gaat dan met name om:

- nettoreductie van de onttrekking van Schalterberg en Epe via infiltratie;
- reductie van effecten van de winning Lange Juffer in Ellecom.

De niet-duurzame winningen Nieuwe Marktstraat in Nijmegen en Vierakker in Zutphen worden voor 2015 gesloten. Tot feitelijke sluiting zal in de beschermingsgebieden van deze winningen het beleid voor bodemenergiesystemen worden versoepeld.

Onttrekkingen door de industrie van meer dan 150.000 m³/jaar

Bij de vergunningen voor de industrie wordt nadrukkelijk bekeken of grondwater voor het gevraagde doel niet een te waardevolle grondstof is. Grondwater mag worden ingezet voor hoogwaardige industriële toepassing. Grondwater mag ook worden gebruikt voor bedrijfsprocessen die alleen met grond- of drinkwater kunnen werken. Voorbeelden van deze niet-hoogwaardige toepassingen zijn suppletie in koelsystemen en ketelvoedingswater.

Inzet van grondwater wordt als laagwaardig beschouwd als er alternatieven bestaan voor het verbruik van grondwater, zoals inzet van regenwater, oppervlaktewater of partieel gezuiverd afvalwater. Voorbeelden zijn enkelvoudige doorstroomkoeling, vullen van vijvers en spoelen van afvalcontainers. Vergunningen voor deze toepassingen worden in principe niet vergund tenzij het alternatief in strijd is met andere milieudoelstellingen. Een vergunning kan worden verleend indien de onttrekking voor een laagwaardige toepassing wordt gecombineerd met een sanering of het voorkomen van wateroverlast.

Bij een nieuwe vergunningaanvraag dient het effectief en efficiënt gebruik van grondwater te worden aangetoond door middel van een waterbesparingsplan. Waterbesparende maatregelen met een terugverdiertijd van maximaal 5 jaar kunnen in de vergunning worden voorgeschreven. In optimaliseringsgebieden kunnen waterbesparende maatregelen worden voorgeschreven met een maximale terugverdiertijd van 10 jaar.

Bodemenergiesystemen

Bij energieopslag in de bodem wordt grondwater gebruikt als medium voor het opslaan en weer afgeven van energie in de vorm van koude of warmte. Er is een onderscheid te maken in open en gesloten systemen. Gesloten systemen halen met behulp van bodemwarmtewisselaars energie uit de bodem en onttrekken geen grondwater. Deze systemen vallen daarom buiten de reikwijdte van de Waterwet. Vanuit de PmG is toepassing van dergelijke systemen binnen grondwaterbeschermingsgebieden niet toegestaan.

De provincie wil bodemenergiesystemen stimuleren, behalve op locaties, waarbij de verblijftijd tot aan de winmiddelen voor de drinkwatervoorziening korter is dan 25 jaar. Tot feitelijke sluiting zal in de beschermingsgebieden van Nieuwe Marktstraat en Vierakker het beleid voor bodemenergiesystemen worden versoepeld. In 2008 is een monitoringsproject opgestart naar het effect van het systeem op de waterkwaliteit. Op basis van de resultaten van pilot-projecten in Gelderland en in andere provincies zal het restrictieve beleid ten aanzien van bodemenergiesystemen in grondwaterbeschermingsgebieden worden geëvalueerd en zo nodig herijkt.

Net als bij industriële onttrekkingen wordt ook bij bodemenergiesystemen beoordeeld of het grondwater efficiënt en effectief wordt gebruikt. Mogelijk worden aanvullende voorschriften aan een vergunning verbonden. Bij de oplevering van het systeem wordt voorlichting over het gebruik gegeven.

De mogelijkheid van systemen voor energieopslag in de bodem zijn afhankelijk van de effecten op de bodem, grondwater en omgeving. De aanleg van systemen geschiedt onder voorwaarden.

Aanvullend op de algemene beoordelingspunten gelden de volgende specifieke beoordelingcriteria:

- netto opwarming of afkoeling van de bodem (energieverliezen mogen niet worden afgewenteld op de omgeving of de tijd);
- verontreiniging van het grondwater als gevolg van lekkage uit het gebouwencuit;
- beperkingen voor bestaande en/of toekomstige gebruikers van de bodem, zoals ondergronds bouwen of andere bodemenergiesystemen;
- menging van verschillende waterkwaliteiten (zoet en zout of water van verschillende watervoerende pakketten);
- minimalisatie van het invloedsgebied;
- aantasting van de beschermende kleilagen.

Bodemenergiesystemen mogen elkaar niet negatief beïnvloeden door interferentie. Op locaties met kans op interferentie, zoals bijvoorbeeld kassencomplexen, bedrijventerreinen, kantorenparken en woonwijken, wordt van aanvragers verlangd systemen op te zetten die elkaar zo min mogelijk belemmeren. Omdat de provincie in dergelijke gebieden de voorkeur geeft aan collectieve of geclusterde voorzieningen, moet de aanvrager de mogelijkheden hiervoor onderzoeken. Wanneer een gemeente een masterplan heeft verankerd in haar bestemmingsplan zal vergunningverlening voor bodemenergiesystemen worden afgestemd op dit masterplan.

Wij merken dat toepassing van geothermie steeds meer in de belangstelling komt te staan. Geothermie onttrekt warm grondwater voor verwarmingsdoeleinden en draagt daarmee bij aan de reductie van het gebruik van fossiele brandstoffen. De provincie is bevoegd voor het afgeven van grondwatervergunningen tot een niveau van 500 m diepte.

Het grondwater vanaf een diepte van 300 tot 500 m is voldoende warm (24 à 26° C) om voor midden-temperatuur geothermie gebruikt te kunnen worden.

De diepe bodemlagen onder het zoet-zoutgrensvlak zijn door de relatief hoge zoutconcentratie niet geschikt voor drinkwaterwinning of voor andere gebruiksdoelen waarvoor een goede kwaliteit grondwater benodigd is. Deze diepe bodemlagen kunnen mogelijk wel worden gebruikt voor midden-temperatuur geothermie. Ook is het wellicht mogelijk om deze diepe bodemlagen te gebruiken voor hoge temperatuuropslag (hoger dan 25° C). In de bodemlagen met zoet grondwater zijn wij vooralsnog zeer terughoudend met het verlenen van vergunningen voor hoge temperatuuropslag omdat weinig bekend is over de lange termijn effecten van hoge temperatuuropslag. Met midden-temperatuur geothermie en hoge temperatuuropslag in de diepe bodemlagen onder het zoet-zoutgrensvlak is nog geen ervaring opgedaan. In deze planperiode wordt ruimte geboden voor pilot-projecten om meer kennis op te doen over de energieopbrengsten en de effecten hiervan. Wel hanteren wij bij vergunning de algemene criteria, zoals beschreven in paragraaf 5.2.1.

5.2.3 **Beleid in bijzondere omstandigheden**

Ten aanzien van het waterbeheer worden drie situaties onderscheiden:

- normale omstandigheden:
op deze omstandigheden is het beleid in dit Waterplan Gelderland afgestemd.
- afwijkende omstandigheden:
in afwijkende omstandigheden, zoals langdurige droogte, milieucalamiteiten, langdurige

en grootschalige uitval van watersysteem en –voorziening, staat het zonnig veiligstellen van de meest urgente belangen voorop. Daarbij wordt vooral gedacht aan de openbare drinkwatervoorziening. Met het waterbedrijf zullen in afwijkende omstandigheden zonnig ad hoc afspraken worden gemaakt over bijvoorbeeld toegestane overschrijdingen van de vergunningshoeveelheid.

- bijzondere omstandigheden:
het beleid voor deze omstandigheden, zoals noodtoestand of oorlog, is elders geregeld.

5.2.4 Toezicht en handhaving

De provincie is belast met het toezicht op de naleving van het bepaalde bij of krachtens de Waterwet. De doelgroep bestaat uit alle onttrekkers van grondwater in Gelderland die vergunningplichtig zijn voor de categorieën openbare drinkwatervoorziening, bodemenergiesystemen en industriële onttrekkingen groter dan 150.000 m³ per jaar. Het toezicht richt zich in hoofdlijnen op de volgende vragen:

- worden de onttrokken hoeveelheden waargenomen en geregistreerd;
- blijven de onttrekkingen binnen de gestelde vergunninggrenzen;
- worden de vergunningsvoorschriften en regels uit de verordening nageleefd.

Mede in het kader van het landelijke project 'Professionalisering van de Milieuhandhaving' zal de uitvoering van toezicht en handhaving aansluiten bij de doelen uit dit Waterplan Gelderland. Het toezicht op grondwateronttrekkingen in de gebieden met de functies natte natuur (inclusief de beschermingszones), HEN- en SED-wateren zal daarom prioriteit hebben. Uit een in 2007 gemaakte analyse is gebleken dat er onvoldoende naleving is bij bodemenergiesystemen. Met name het behalen van een energiebalans in de bodem zal prioriteit hebben.

Bestuursrechtelijke en/of strafrechtelijke maatregelen worden ingezet om de naleving te verbeteren.

5.2.5 Het primair grondwaterstandsmeetnet

De provincie heeft een meetnet voor het grondwater. Doel is het volgen van regionale veranderingen in het watersysteem. Het provinciale meetnet wordt het 'primair grondwaterstandmeetnet' genoemd. Naast het provinciale meetnet hebben ook gemeenten, waterschappen, natuurbeheerders en het drinkwaterbedrijf systematisch opgezette grondwatermeetsystemen en worden voor bijvoorbeeld bronbemalingen tijdelijke meetnetten ingericht. Het provinciale meetnet is daarbij het raamwerk waarmee de andere meetnetten kunnen worden verbonden. De beschrijving van het primair grondwaterstandmeetnet is opgenomen in hoofdstuk 8.

6 Milieueffectrapport voor plannen

Ter ondersteuning van de besluitvorming over dit Waterplan Gelderland is gekoppeld aan het opstellen van dit Waterplan Gelderland de procedure van de milieueffectrapportage voor plannen doorlopen (planMER). Het eindproduct van deze procedure, het Milieueffectrapport voor plannen (PlanMER), is opgenomen als bijlage (cd-rom) en moet nadrukkelijk in samenhang met dit Waterplan Gelderland worden gelezen. In dit hoofdstuk is een samenvatting met de belangrijkste conclusies opgenomen.

6.1 De procedure

De procedure is gestart met een openbare kennisgeving in regionale dagbladen. De voorgenomen aanpak voor het planMER is uitgewerkt in een 'Notitie reikwijdte en detailniveau'. De bij de planvorming betrokken instanties, inclusief de onafhankelijke Commissie voor de milieueffectrapportage (Commissie m.e.r.), zijn gedurende zes weken in de gelegenheid gesteld hierop te reageren. De Commissie m.e.r. heeft haar advies op 11 september 2008 gepubliceerd. De Commissie kan zich grotendeels vinden in de voorgenomen aanpak, maar geeft wel een aantal adviezen en aandachtspunten mee.

Vervolgens is het Milieueffectrapport voor plannen (planMER) opgesteld conform de voorgenomen aanpak. In dit Waterplan Gelderland en het planMER zijn de inhoudelijke reacties van de geraadpleegde instanties meegenomen en is geprobeerd zoveel als mogelijk tegemoet te komen aan het advies van de Commissie m.e.r. De aanbevelingen uit het planMER zijn in het ontwerp Waterplan overgenomen.

Het ontwerp Waterplan Gelderland is inclusief het planMER ter inzage gelegd voor inspraak. Tevens wordt het planMER ter advies aangeboden aan de Commissie m.e.r.

6.2 De aanpak

De Wet milieubeheer vereist dat de mogelijk belangrijke nadelige milieugevolgen van zowel het plan als van redelijke alternatieven voor het plan worden beschreven. Het beleid in dit Waterplan Gelderland is zodanig breed en veelomvattend dat geen sprake is van één samenhangend geheel. Bovendien betreft het voornamelijk hoog abstract strategisch beleid waarbij nog meerdere concrete invullingen denkbaar zijn, om zo veel mogelijk ruimte te bieden aan lagere overheden voor gebiedsgericht maatwerk. Ruimtelijke doorvertaling en beschrijving van concrete maatregelen en milieueffecten is veelal nog niet mogelijk. Het integraal beschrijven van de concrete milieueffecten van het plan is daarmee niet mogelijk. De keuze om zo veel mogelijk door te gaan met het bestaande beleid is al gemaakt. Het heeft dan ook geen meerwaarde voor de besluitvorming om voor dit hele Waterplan Gelderland integrale alternatieven te ontwikkelen.

Daarom zijn als eerste stap de onderdelen van dit Waterplan Gelderland beoordeeld die conform de Wet milieubeheer m.e.r.-plichtig zijn. In het planMER is een beeld gegeven van de (milieu-) overwegingen die een rol hebben gespeeld bij de totstandkoming van het betreffende beleid en van mogelijke typen maatregelen en milieueffecten die hieruit kunnen resulteren. Als tweede stap is beoordeeld of mogelijke typen maatregelen die kunnen volgen uit andere beleidsuitspraken in het plan van invloed kunnen zijn op de beschreven typen effecten. Hierbij gaat het niet alleen om nieuwe beleidskeuzes en beleidslijnen

die in dit Waterplan Gelderland worden opgenomen, maar ook om het bestaande beleid dat overgenomen wordt uit het WHP3. Er wordt immers bewust besloten om dit beleid voort te zetten. Het planMER geeft op basis van de bevindingen bij beide stappen enkele aanbevelingen voor aanscherping van het beleid in dit Waterplan Gelderland.

6.3 Kader voor vastleggen van natte landnatuur in bestemmingsplannen

Dit Waterplan Gelderland is conform de Wet milieubeheer planMER-plichtig omdat het een kader kan vormen voor het vastleggen van natte landnatuur in bestemmingsplannen, eventueel met beschermingszone, resulterend in een functiewijziging in natuur, recreatie en/of landbouw van 125 hectare of meer. In deze fase van de planvorming zijn er geen reële alternatieven meer voor de bescherming van natte landnatuur.

In het planMER wordt geconcludeerd dat natuur de hoofdrol heeft gespeeld bij de totstandkoming van het beleid voor ruimtelijke bescherming van natte landnatuur. Andere milieuaspecten en -functies spelen hierbij alleen een rol voor zover van belang voor het bereiken van de natuurdoelen. Aangezien het gaat om bedreigde natuurwaarden binnen de EHS (en in een aantal gevallen Natura 2000) is dit ook logisch en verdedigbaar vanuit Rijks- en provinciaal beleid en regelgeving. Geprobeerd is het beleid effectief en haalbaar en betaalbaar te maken door keuzes te maken: niet alle natte natuur wordt beschermd, maar alleen terreinen met een hoge concentratie aan natte natuur binnen de EHS. Hierbij is gestreefd naar zo objectief mogelijke criteria (in dit geval de kwantiteit en niet de kwaliteit van de natte natuurwaarden), hoewel de precieze drempels die worden gehanteerd veelal arbitrair zijn.

In het planMER wordt niet gebiedsgericht ingegaan op benodigde typen maatregelen en effecten, maar alleen in algemene zin. Typen maatregelen zijn:

- Verhogen van het waterpeil in watergangen door het aanpassen van de vorm, het plaatsen van stuwen en/of het aanbrengen van drempels;
- Verwijderen van drainagemiddelen en dempen van sloten;
- Aanpassen van de omvang en/of locatie van grondwateronttrekkingen.

Naast de bedoelde effecten op de milieucapartimenten 'bodem en water' en 'natuur' (tegen gaan verdroging) zijn vooral effecten te verwachten voor de functie landbouw door vernatting. Doordat de ingrepen veelal beperkt van omvang zijn, zijn ook de effecten als gevolg van ruimtebeslag en verstoring beperkt.

6.4 Kader voor vergunningverlening voor grondwateronttrekkingen

Dit Waterplan Gelderland is conform de Wet milieubeheer planMER-plichtig omdat het een kader kan vormen voor de vergunningverlening voor bodeminfiltraties of grondwateronttrekkingen van 1,5 miljoen m³ of meer per jaar. Het vigerende beleid voor grondwaterkwantiteit wordt voortgezet. Er zijn in deze fase van de planvorming geen reële alternatieven meer.

In het planMER wordt geconcludeerd dat de beleidsregels de provincie voldoende houvast bieden om bij vergunningverlening de belangrijkste milieuwaarden en -functies (bijvoorbeeld natte natuur binnen de EHS en Natura 2000) te kunnen beschermen. Alle typen milieueffecten die kunnen worden verwacht als gevolg van onttrekkingen moeten

worden onderzocht en voor de relevante milieufuncties zijn doelen en eisen opgenomen. Duurzaamheid speelt een belangrijke rol: getoetst wordt of niet meer grondwater wordt onttrokken dan strikt noodzakelijk.

Dit Waterplan Gelderland geeft echter niet aan hoe effecten moeten worden onderzocht (methode) en wanneer daadwerkelijk sprake is van een negatief effect op milieubaarden en -functies (geen grens- of toetswaarden). Dat is logisch omdat dit veelal gebiedsafhankelijk is en dit Waterplan Gelderland bevat alleen generiek beleid voor grondwateronttrekkingen voor de hele provincie. Dit betekent wel dat bij onttrekkingen waarbij de provincie het bevoegd gezag is elke aanvrager in eerste instantie zelf moet beslissen hoe de effecten worden onderzocht en wanneer sprake is van een effect. Om een uniforme beoordeling van de aanvragen mogelijk te maken is een checklist opgesteld. Bij de beoordeling moet rekening worden gehouden met het 'gewenste grond- en oppervlaktewaterregiem' (GGOR). Het GGOR wordt door de Waterschappen vastgelegd in de waterbeheerplannen en vormt het kader voor onder meer de vergunningverlening voor onttrekkingen waarbij het waterschap het bevoegd gezag is. Met het GGOR worden belangrijke strategische doelen uit dit Waterplan Gelderland, zoals het herstel van natte natuur, vertaald naar operationele doelen.

Ook voor onttrekkingen waarvoor de provincie het bevoegd gezag is, is het van belang om bij vergunningaanvragen te toetsen in hoeverre de betreffende onttrekking past binnen het te realiseren GGOR. Aanbeveling uit het planMER is om in het operationele beleid voor onttrekkingen in dit Waterplan Gelderland (het grondwaterbeheerplan) het vastgestelde GGOR expliciet op te nemen als kaderstellend. Dit betekent dat zowel de aanvrager als de provincie hier op moet toetsen en dat bij strijdigheid moet worden gezocht naar alternatieven of aanvullende compenserende maatregelen zodanig dat het realiseren van het GGOR in 2027 niet in gevaar komt.

Er zijn ook onttrekkingen die niet vergunningplichtig zijn. Het uiteindelijke effect in een gebied wordt bepaald door het totaal aan onttrekkingen. Voor het bewaken van dit totale effect is geen specifiek beleid in dit Waterplan Gelderland opgenomen. Dat is ook niet nodig omdat alle kleine onttrekkingen samen slechts verantwoordelijk zijn voor minder dan 5% van alle grondwater dat jaarlijks wordt onttrokken. De provincie heeft daarom uit oogpunt van effectiviteit de keuze gemaakt om in dit Waterplan Gelderland alleen te sturen op de grotere onttrekkingen. Bovendien zijn in de Grondwaterwet ook voor kleinere, niet vergunningplichtige onttrekkingen, algemene regels opgenomen.

6.5 De overige beleidsuitspraken

In het planMER wordt geconcludeerd dat de typen maatregelen en milieueffecten bij de overige beleidsuitspraken sterke overeenkomsten vertonen met de typen maatregelen en milieueffecten van de planMER-plichtige onderdelen van dit Waterplan Gelderland. Het strategische beleid is in dit Waterplan Gelderland consequent doorgevoerd in de verschillende thema's. Zowel bij het kwantitatieve beleid (natte natuur, stedelijk gebied, regionale wateroverlast, watertekort en grondwaterbeheersplan) als bij het waterkwaliteitsbeleid (natte natuur, stedelijk gebied en grondwaterbescherming en drinkwatervoorziening) is sprake van wederzijdse versterking van beleid en gewenste maatregelen en effecten. Bij potentiële conflictsituaties is aangegeven wat leidend is, bijvoorbeeld bij de dubbelfuncties natuur en landbouw. Verdere afstemming op strategisch niveau is niet zinvol. Het strategische beleid biedt voldoende kader voor bescherming van de belangrijkste milieubaarden en -functies bij de (stroom)gebiedsgerichte vertaling naar operationeel beleid door de lagere overheden, zoals het vaststellen van het GGOR.

De realisatie van vismigratievoorzieningen of visgeleidende maatregelen bij onderhoud en vernieuwing van kunstwerken zoals gemalen vormt een aandachtspunt. Naast het gewenste effect voor vispopulaties levert dit mogelijk een risico op extra droogte bovenstrooms omdat

vispassages met vistrappen een zekere hoeveelheid afvoer vereisen. Dit kan leiden tot negatieve gevolgen voor natuur en landbouw bovenstrooms en kan daarmee in strijd zijn met het anti-verdrogingsbeleid en het beleid voor herstel van natte natuur in dit Waterplan Gelderland. Doelstelling voor 2015 is dat alle HEN-wateren optrekbaar zijn voor vissen, voor zover in overeenstemming met de streefbeelden en de bescherming van kwetsbare populaties. Aanbeveling vanuit het planMER is om in dit Waterplan Gelderland hierbij ook een voorbehoud te maken voor een aantoonbaar risico op negatieve effecten als gevolg van verdroging door vispassages (in ieder geval voor Natura 2000-gebieden, zie hierna). Daarbij moet worden onderzocht of het mogelijk is om de vispassages in perioden die gevoelig zijn voor droogte buiten werking te stellen en in hoeverre de vispassages in dat geval nog voldoende effectief zijn voor vismigratie.

6.6 Natura 2000-gebieden

Geen passende beoordeling nodig

In dit Waterplan Gelderland worden geen concrete projecten of handelingen geïnitieerd met mogelijke significant negatieve gevolgen op Natura 2000-gebieden. Voor dit Waterplan Gelderland hoeft dan ook geen passende beoordeling te worden uitgevoerd. Het beleid is juist gericht op positieve gevolgen: herstel van natte natuur. Het beleid is echter nog te weinig gebiedsspecifiek en concreet om de daadwerkelijke effecten op Natura 2000-gebieden in het planMER te kunnen bepalen. Bij de uitwerking van het beleid in concrete maatregelen en projecten door lagere overheden zal dit in geval van een relatie met Natura 2000-gebieden wel gebeuren.

Beleid voor onttrekkingen en infiltraties van grondwater

In dit Waterplan Gelderland is operationeel beleid opgenomen waarbij op voorhand geen gebieden worden aangewezen of uitgesloten (met uitzondering van koude-warmteopslag binnen 25 jaarszones rond openbare drinkwaterwinningen). Een vergunningaanvraag voor een onttrekking met mogelijk significant negatieve effecten op Natura 2000 is dus ook nog niet uitgesloten. In dat geval is naast de onttrekkingsvergunning ook een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet nodig waarbij de concrete effecten op Natura 2000 in beeld moeten worden gebracht. In dit Waterplan Gelderland is aangegeven dat ook in de aanvraag voor een onttrekkingsvergunning de effecten op natuur expliciet moeten worden onderbouwd. In het kader van beide procedures zijn Gedeputeerde Staten van Gelderland het bevoegd gezag. In alle afgegeven onttrekkingsvergunningen wordt ook expliciet verwezen naar de verplichtingen in het kader van de Natuurbeschermingswet.

Natura 2000-beheerplannen

In de komende periode zal voor elk Natura 2000-gebied een Beheerplan worden opgesteld met de eisen en benodigde maatregelen om te kunnen voldoen aan de instandhoudingsdoelen. Hier moeten concrete nieuwe projecten en handelingen aan worden getoetst. In het kader van de Beheerplannen wordt ook geïnventariseerd welke vormen van bestaand gebruik (zoals bestaande grondwateronttrekkingen) kunnen leiden tot significante effecten en worden maatregelen overwogen met betrekking tot beëindiging of aanpassing hiervan. De verwachting is dat dit Waterplan Gelderland en de Structuurvisie voldoende ruimte bieden om een belangrijk deel van deze maatregelen te kunnen uitvoeren. Mocht dat toch niet het geval blijken, zal dit worden meegenomen in het volgende Waterplan. Omdat de Beheerplannen nog moeten worden opgesteld is specifiek beleid per Natura 2000-gebied voor bijvoorbeeld grondwateronttrekkingen nu niet zinvol. Mogelijk is dit op basis van de Beheerplannen in het volgende Waterplan wel aan de orde.

Natura 2000-gebieden met status 'sense of urgency' voor watercondities

Bij vier Natura 2000-gebieden zijn door de huidige waterhuishoudkundige situatie de instandhoudings-doelstellingen van een of meerdere habitats of soorten zo bedreigd dat wordt gevreesd voor het voortbestaan hiervan. Dit zijn gebieden met status 'sense of urgency' voor watercondities. Voor deze gebieden dienen voor 2015 afdoende herstelmaatregelen te worden genomen. Dit is als doel in dit Waterplan Gelderland opgenomen (dus binnen de planperiode). Uitgangspunt hierbij is dat de waterhuishoudkundige maatregelen uit het Stroomgebiedbeheerplan, het GGOR, de Beheerplannen Natura 2000 en afspraken met Natuurmonumenten hiervoor volstaan en tijdig zijn uitgevoerd.

6.7 Advies van de Commissie m.e.r.

Op 27 maart 2009 heeft de Commissie m.e.r het toetsingsadvies over het milieueffectrapport uitgebracht, rapportnummer 2137-32. De Commissie is van mening dat de essentiële informatie voor besluitvorming in het MER aanwezig is. De Commissie geeft drie adviezen.

De Commissie adviseert om in het definitieve Waterplan Gelderland zoveel mogelijk te anticiperen op de Beheerplannen Natura 2000 en op maatregelen die (mogelijk) nodig zijn om te voldoen aan de watercondities voor sence of urgency-gebieden.

Beleidsmatig is afgesproken dat tenminste in Natura 2000-gebieden met een 'sense of urgency' de watervereisten in 2015 op orde moeten zijn. Dit is noodzakelijk om onomkeerbare achteruitgang van natuurwaarden in deze gebieden te voorkomen. De watervereisten die nodig zijn voor het realiseren van natuurdoelen worden nader uitgewerkt in de Natura 2000-beheerplannen die naar verwachting in 2010 worden vastgesteld. Indien de beheerplanprocessen van Natura 2000 op korte termijn leiden tot bestuurlijk vastgestelde watermaatregelen dan kunnen deze in de periode 2010-2015 gestart worden. Vervolgens wordt dit in de volgende generatie waterplannen overgenomen. Mocht na vaststelling van de Natura 2000-beheerplannen blijken dat een herziening van het Waterplan nodig is, dan is dat altijd mogelijk. Voor de Natura 2000-gebieden mogen maatregelen gemotiveerd gefaseerd worden na 2015 conform standaard mogelijkheden voor exemptions. Over de maatregelen die nodig zijn voor de sence of urgency-gebieden is overeenstemming ontstaan in het KRW-gebiedsproces. De uitvoering van deze maatregelen is opgenomen in het SGBP Rijn-Delta.

De Commissie adviseert om in het vervolgproces rekening houdend met de KRW, specifieker in te gaan op het doelbereik van maatregelen en de eventuele fasering van maatregelen nader te motiveren.

De constatering dat de motivatie van de fasering in de regionale waterplannen verbeterd moet worden, is ook gevolgd uit een juridische toets in opdracht van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat. Naar aanleiding hiervan zijn landelijk verbetervoorstellen uitgewerkt die verwerkt zijn in de factsheets die in de bijlage (cd-rom) zijn opgenomen. Wat betreft het doelbereik van maatregelen kan niet gegarandeerd worden dat de doelen gerealiseerd worden. De doelen zijn op basis van alle beschikbare wetenschappelijke kennis vastgesteld, uitgaande van een haalbaar en betaalbaar maatregelenpakket. Daarbij heeft het kabinet aangegeven nu nog niet gebruik te maken van doelverlaging (art 4.5), om ruimte te laten voor innovatieve kosten-effctieve oplossingen. Indien deze oplossingen zich in 2021 niet hebben aangediend, zal alsnog binnen de eisen van de KRW gemotiveerd doelverlaging (kunnen) worden toegepast.

De Commissie adviseert tot slot de (keuzes in de) definitieve waterplannen zo veel mogelijk af te stemmen met keuzes ten aanzien van de ondergrond.

In het Waterplan Gelderland is hier rekening mee gehouden. Zo zijn bijvoorbeeld bodemenergie-systemen niet toegestaan in grondwaterbeschermingsgebieden en wordt in het plan de relatie gelegd met het provinciale Programma Ondergrond dat ontwikkeld wordt. Uit dit programma volgt onder andere een afwegingskader voor de afstemming van grondwateronttrekking, bodemsanering en bodemenergiesystemen.

7 Uitvoeringsagenda

7.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt besproken op welke wijze de provincie de monitoring van het beleid in de planperiode wil invullen. De monitoring richt zich op de voortgang van de uitvoering van maatregelen en op de effecten die door de uitvoering van maatregelen worden bereikt.

De monitoring en informatiebehoefte wordt actief ondersteund door de Waterwet en de daarop gebaseerde verordeningen om na te gaan of doelen gehaald worden. Belangrijke onderwerpen zijn veiligheid en de voortgang van de uitvoering.

7.2 Veiligheid

In de waterverordeningen is voorgeschreven dat het watersysteem periodiek wordt beoordeeld. Er wordt gekeken of de waterstaatswerken voldoen aan de gestelde normen voor de veiligheid van de regionale waterkeringen en voor het tegengaan van wateroverlast. De beheerder rapporteert de uitkomsten aan Gedeputeerde Staten, zodat deze kunnen nagaan of aan de normen is voldaan.

In de rapportage kan ook aandacht worden besteed aan de in het Nationaal Bestuursakkoord Water neergelegde inspanningsverplichting voor de beheerder om de regionale watersystemen te toetsen aan de zogenaamde werknormen.

7.3 Voortgang van de uitvoering

In Hoofdstuk 4 van dit Waterplan Gelderland is beschreven welke acties de provincie van onder anderen waterschappen, gemeenten en Vitens verwacht. In deze paragraaf wordt uitgewerkt op welke wijze de provincie de uitvoering van die maatregelen wil volgen. Dit volgen van de uitvoering is uiteraard bedoeld om te zien of de doelen gerealiseerd gaan worden maar vooral ook om tijdig zicht te kunnen hebben op eventuele belemmeringen die de uitvoering vertragen en zo mogelijk deze belemmeringen weg te nemen. Het gaat dan om bijvoorbeeld belemmeringen in beschikbaarheid van geld of grond.

Uitvoering door de waterschappen

In de waterverordeningen wordt, net als in de huidige verordeningen waterbeheer, geregeld dat de waterschappen tenminste eenmaal per jaar aan Gedeputeerde Staten rapporteren over de voortgang van de uitvoering van het beheerplan en de mate waarin de in het beheerplan gestelde doelen worden bereikt. Deze voortgangsrapportage vormt de basis voor het periodiek bestuurlijk overleg in de beleidscyclus tussen de provincie en het waterschap. Uitgangspunt is dat de samenwerking tussen provincie en het waterschap zich toespitst op de gezamenlijke beleidsvorming (met ieder een eigen rol hierin), de uitvoering en het toezicht op de uitvoering. Er wordt uitgegaan van een afstemming van taken op basis van partnerschap en complementariteit.

Bij de rapportage en het bepalen van prioriteiten kan een relatie worden gelegd met het verslag over de beoordeling van het watersysteem. Op basis van dit verslag en het periodiek overleg ziet de provincie erop toe dat de gestelde strategische doelen uit dit Waterplan Gelderland worden bereikt. Blijkt dat bepaalde doelen niet worden bereikt, dan kunnen specifiek nadere afspraken worden gemaakt. Indien nodig kan, na overleg, het toepassen van instrumenten om bij te sturen worden overwogen.

In het WHP3 was een zogenoemde uitvoeringsagenda van de Gelderse waterschappen opgenomen. In deze agenda waren voor een tiental thema's afspraken gemaakt over uitvoering van activiteiten en de periodieke bespreking van de voortgang. Deze agenda heeft goed gewerkt, in dit Waterplan Gelderland komt daarom een vergelijkbare aanpak terug.

De Gelderse waterschappen zetten zich in om de lange termijn doelen van dit Waterplan Gelderland te realiseren. Om de gestelde doelen te halen is een goede samenwerking tussen de waterpartners onontbeerlijk.

Belangrijke elementen daarbij zijn afspraken over de financiering van maatregelen, een toegesneden uitvoeringsinstrumentarium en de voortgang van politieke en bestuurlijke besluitvormingsprocessen. In de lijn van de landelijke afspraken tussen IPO en Unie onderschrijven partijen de sturingsfilosofie van beleid maken, verankeren en toetsen. Om de samenwerking flexibel op te zetten wordt op bestuurlijk niveau éénmaal per jaar overlegd tussen Gedeputeerde Staten en de dijkgraven van de waterschappen. Op basis van voortgangsrapportages van de waterschappen bespreekt de gedeputeerde water de voortgang van de uitvoering met de betreffende dijkgraaf van het waterschap.

En aantal onderwerpen uit dit Waterplan Gelderland gaat over uitvoering van projecten waarvoor financiële middelen in het PMJP 2007-2013 zijn geprogrammeerd. Over het PMJP zijn afspraken met het Rijk gemaakt. Eén daarvan is dat de monitoringsgegevens in april aan het Rijk moeten worden aangeleverd. Dit is voorafgaand aan het verschijnen van de voortgangsrapportages van de waterschappen.

Uitvoering door gemeenten

In de planperiode van het WHP3 is gestart met het tweemaaljaarlijks inventariseren van de stand van zaken van de uitvoering door gemeenten. Deze inventarisatie werd uitgevoerd door een enquête. Deze werkwijze willen wij in deze planperiode doorzetten, met dezelfde frequentie. Op basis van de ervaringen van de tot nu toe uitgevoerde enquêtes willen wij tot een eenvoudig en snel in te vullen enquête komen.

Uitvoering door waterbedrijf Vitens

Met Vitens is een overeenkomst Duurzame Drinkwatervoorziening Gelderland 2008-2015 gesloten. Hierin zijn afspraken vastgelegd over uitvoering van maatregelen. In de overeenkomst is afgesproken dat jaarlijks overleg wordt gevoerd over de voortgang van de uitvoering.

Uitvoering door natuur- en terreinbeheerders

Met een drietal beheerders, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en Het Geldersch Landschap, zijn programmaovereenkomsten afgesloten. In deze overeenkomsten zitten ook wateronderwerpen. Het betreft het uitvoeren van inrichtingsmaatregelen ter bestrijding van verdroging.

In deze overeenkomsten zijn ook afspraken gemaakt over de rapportage van de voortgang. Dit betekent een jaarlijkse rapportage voor 1 februari van de monitoringsgegevens.

In tabelvorm, zie bijlage 6, is beschreven aan de hand van welke onderwerpen met bijbehorende indicatoren de voortgang gevolgd zal worden. Deze tabel zal na vaststelling van het Waterplan Gelderland verder worden uitgewerkt in een Uitvoeringsprogramma. Dit Uitvoeringsprogramma zal jaarlijks door Gedeputeerde Staten geactualiseerd worden. In het Uitvoeringsprogramma worden de prestaties en indicatoren geconcretiseerd per actor (ws, gemeente, Vitens, terreinbeheerders, provincie).

Bestuurlijk overleg uitvoering Waterplan Gelderland

In 2005 is het Bestuurlijk overleg uitvoering WHP3 (BOUW) gestart. In dit platform zijn de waterschappen, gemeenten (de WGR-regio's), Rijkswaterstaat en drinkwaterbedrijf Vitens vertegenwoordigd. De bedoeling van het platform was om de uitvoering van het WHP3 te faciliteren. Na een evaluatie van het functioneren van het BOUW is in 2008 besloten om het BOUW meer een afstemmingsrol te geven. Geconcludeerd is dat het effectiever kan zijn om op regionaal niveau overlegstructuren in te stellen waar 'waterbreed' overleg tussen partijen kan plaatsvinden. In het BOUW vindt dan de afstemming tussen de regionale overleggen plaats.

Onderzocht wordt of de regionale overleggen een rol kunnen spelen bij het volgen van de uitvoering in de regio.

8 Monitoring

In dit hoofdstuk wordt besproken op welke wijze de provincie de monitoring van het beleid in de planperiode wil invullen. De monitoring richt zich hierbij op de effecten die door de uitvoering van maatregelen worden bereikt.

De uitvoering van maatregelen moet leiden tot effecten. Het monitoren van deze effecten is van belang om te zien of de maatregelen het beoogde effect hebben en of het nodig is beleid en uitvoering bij te sturen als de resultaten van de monitoring daartoe aanleiding geven.

Voor een aantal onderwerpen is het effect van maatregelen direct te relateren aan de uitvoering van maatregelen. In bijvoorbeeld het geval van waterberging is het realiseren van de benodigde ruimte voor waterberging 1 op 1 gekoppeld aan de realisatie van het gewenste effect: reductie van wateroverlast. Voor dergelijke onderwerpen is het inzicht dat uit de jaarlijkse voortgangsrapportages komt voldoende voor het monitoren van de effecten.

Bij onderwerpen die een relatie met ecologie hebben, zoals bestrijding van verdroging, is dit minder direct waarneembaar. Er is een bepaalde periode nodig voordat de effecten van de uitgevoerde maatregelen hebben doorgewerkt naar flora en fauna.

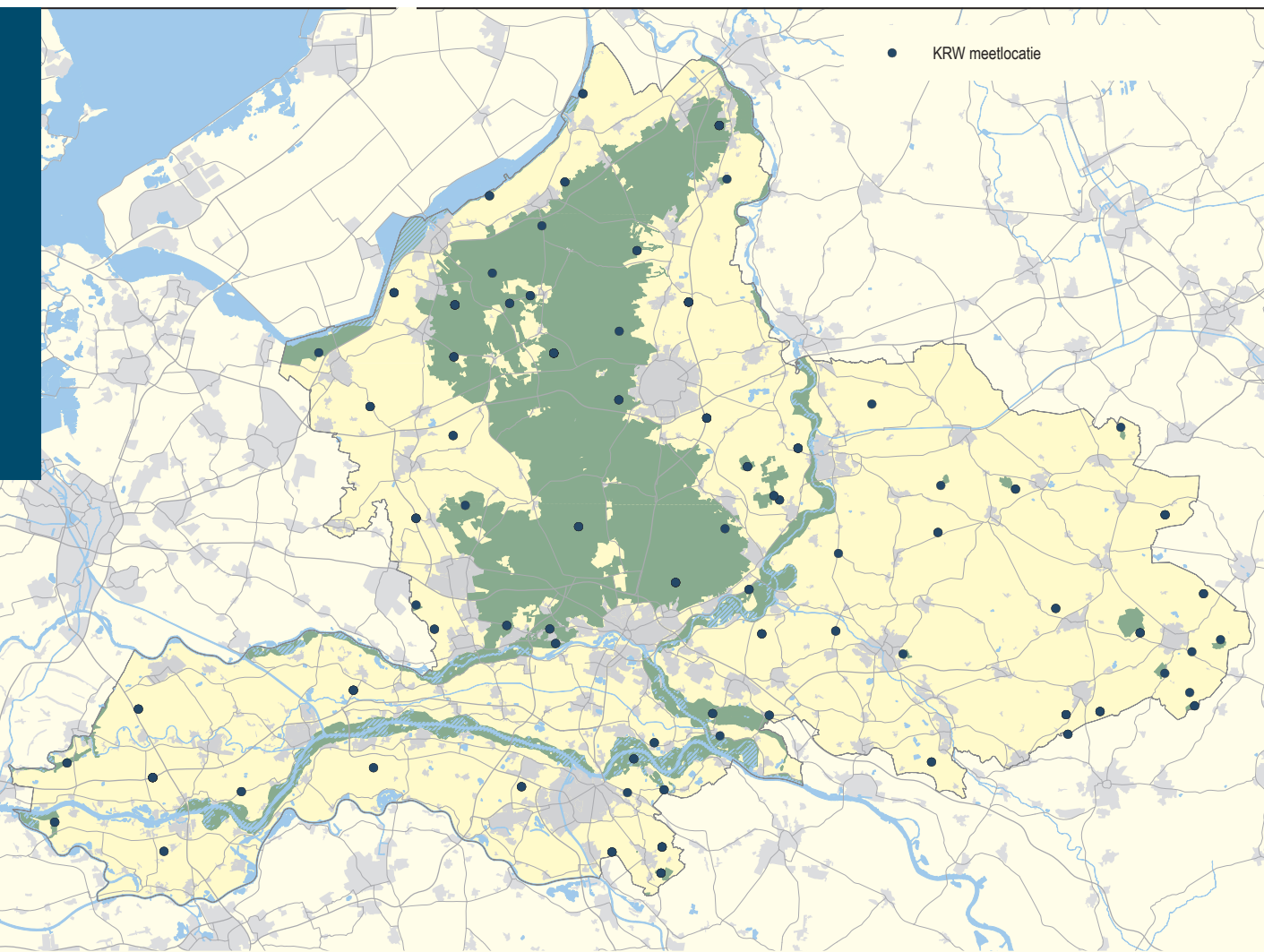
Voor deze onderwerpen is dus naast het volgen van de uitvoering van maatregelen ook het monitoren van de effecten noodzakelijk om vast te kunnen stellen of de maatregelen tot het gewenste resultaat leiden.

Onderstaand wordt voor een aantal onderwerpen de monitoring in de planperiode beschreven.

KRW-monitoring

- grondwaterkwantiteit

In hoofdstuk 3 van dit Waterplan Gelderland is op hoofdlijnen de kwantitatieve toestand beschreven van de grondwaterlichamen, overeenkomstig de KRW. Dit is een momentopname. Om ontwikkelingen in de tijd te kunnen volgen wordt op een aantal locaties gemeten. In kaart 16 staan de meetlocaties weergegeven voor de grondwaterkwantiteit in de provincie Gelderland. Voor de metingen wordt gebruik gemaakt van bestaande meetpunten uit de provinciale meetnetten grondwaterkwantiteit.

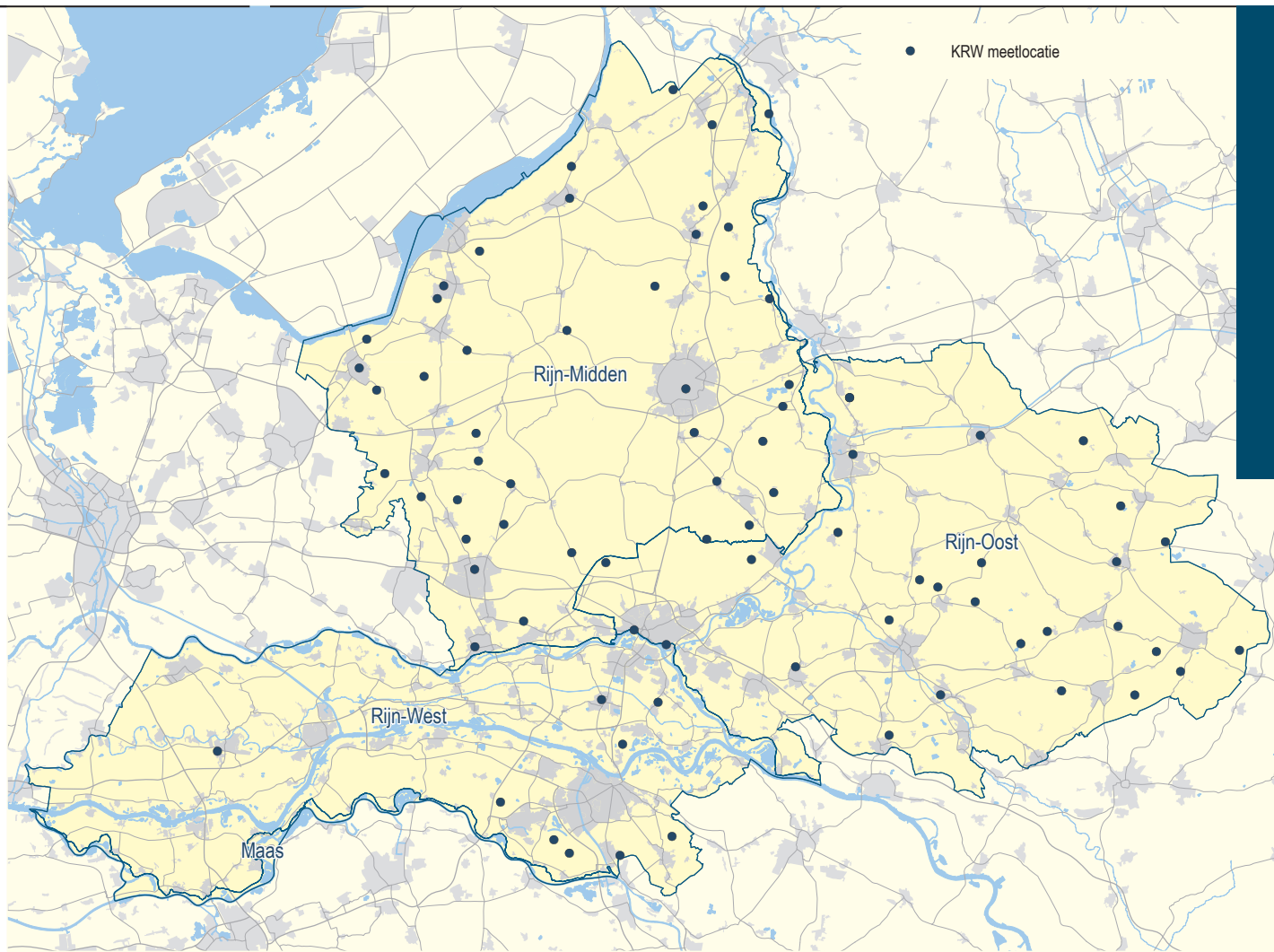

Kaart 16: KRW meetlocaties grondwaterkwantiteit provincie Gelderland

- grondwaterkwaliteit

Net als voor de grondwaterkwantiteit is in hoofdstuk 3 ook voor de grondwaterkwaliteit de huidige toestand op hoofdlijnen beschreven. Ook voor het volgen van de ontwikkeling van de grondwaterkwaliteit is een meetnet noodzakelijk. Hiertoe is een monitoringnet opgesteld. Dit meetnet is gebaseerd op bestaande Toestand & Trend - metingen. In de meetpunten worden de stoffen die "at risk" zijn minimaal één keer per jaar gemonitord. De Toestand & Trend - meetpunten zijn verdeeld over de grondwaterlichamen in Gelderland overeenkomstig KRW-richtlijnen.

In de hiernaast staande kaart 17 staan de meetlocaties weergegeven.

Kaart 17: KRW meetlocaties grondwaterkwaliteit provincie Gelderland

Het actuele monitoringsprogramma voor grondwater (voor zowel kwantiteit als chemie), dat is opgesteld ter invulling van KRW art. 8 en BKMW 2009 art. 13, is te vinden op www.krw.ncgi.nl. De uitvoering van het monitoringsprogramma is gegarandeerd door wettelijke verankering van taken en verantwoordelijkheden in het BKMW 2009, art. 14.

In landelijke overlegkaders zijn voorstellen gedaan om te komen tot verbetering van de monitoring van drinkwaterwinningen. Met die verbeteringen zal beter inzicht worden verkregen in huidige en toekomstige kwaliteitsknelpunten bij drinkwaterwinningen. Met die verbeteringen kan beter worden ingespeeld op vereisten van de KRW met betrekking tot het tijdig nemen van maatregelen bij voorziene toename van de zuiveringsinspanningen bij de winningen. De provincie zal met het drinkwaterbedrijf overleggen hoe vorm gegeven kan worden aan de monitoring van drinkwaterwinningen conform de landelijke voorstellen.

Monitoring verdrogingsbestrijding

Voor de gebieden van de TOP-lijst, voor de gebieden die onder de Natuurbeschermingswet vallen en de Natura2000-gebieden zijn meer gedetailleerde monitoringsystemen nodig. Hiermee worden de hydrologische effecten van de inrichtings- en waterhuishoudkundige maatregelen gevolgd. Dit meetnet wordt vanaf 2008 in overleg met onze bij de uitvoering betrokken waterpartners ontworpen en systematisch ingericht. De kosten voor ontwerp, inrichting en beheer worden daarbij in beeld gebracht, inclusief een voorstel voor de kostenverdeling. De provincie neemt hierin het voortouw.

Primair grondwaterstandmeetnet

Sinds 1990 is in Gelderland op basis van de Grondwaterwet het zogenoemde primair grondwaterstand meetnet operationeel. Dit meetnet bestaat uit circa 450 locaties met circa 980 peilfilters. Het is mogelijk om in gebiedsdelen met verhoogde beleidsmatige aandacht het meetnet flexibel met 25 locaties uit te breiden. Het meetnet is volledig

geautomatiseerd. Grondwaterstanden worden dagelijks automatisch gemeten en geregistreerd.

Eenmaal per drie maanden worden de meetgegevens uitgelezen, gecontroleerd en aan de centrale landelijke database van TNO toegevoegd. De grondwaterstanden zijn met een vertraging van circa 3 maanden via de wateratlas Gelderland ontsloten en opvraagbaar via het zogenoemde “DINO-loket” van TNO. Sinds enige jaren vindt in dit meetnet ook een registratie van de temperatuur van het grondwater plaats. Deze informatie is van belang voor de beschrijving van het watersysteem en de beoordeling van de effecten van bodemenergiesystemen. Zeventien meetpunten uit het primair grondwaterstandmeetnet in typerende gebiedsdelen zijn aangemerkt als het zogenoemde “selectiemeetnet”. Op deze meetpunten wordt de grondwaterstand automatisch gemeten en direct on-line gepresenteerd. De operationele werkzaamheden aan het provinciaal meetnet zijn volledig uitbesteed aan het drinkwaterbedrijf en aan TNO Bouw en Ondergrond.

Met het primair grondwaterstandmeetnet worden onder andere de grondwaterstanden op de Veluwe gevolgd. De Veluwe is een zeer groot grondwatersysteem waarvan de afwatering vrijwel uitsluitend via het grondwatersysteem plaatsvindt. De gevolgen van het klimaat zijn hier heftig: midden op de Veluwe kan de grondwaterstand structureel meters hoger of lager worden. Deze effecten hebben vooral aan de randen van de Veluwe effect: een te hoge grondwaterstand geeft wateroverlast vooral in stedelijk gebied en een te lage grondwaterstand geeft verdroging van beken en landnatuur. Er zijn voldoende meetpunten van de grondwaterstand op de Veluwe om deze ontwikkeling te volgen. In 2013 wordt het Sprengen en Beken programma geëvalueerd. Dit programma is gericht op het herstel van de Veluwse beken. Daarbij is ook onderzoek gewenst naar de gevolgen van klimaatverandering op de beken. Voor de volgende planperiode kunnen dan zonodig maatregelen worden opgenomen om nadelige effecten te beperken. In hetzelfde onderzoek kunnen de gevolgen van de klimaatverandering voor de drinkwaterwinning op de Veluwe worden onderzocht. De provincie zal dit onderzoek zelf trekken en uitvoeren in overleg met waterbedrijf en waterschappen.

Watersysteemrapportage

In de planperiode wordt een watersysteemrapportage opgesteld. In deze rapportage wordt de toestand van het Gelderse watersysteem beschreven in relatie tot de doelen uit het geformuleerde beleid. Door het opstellen van een rapportage in 2013 is het mogelijk om beleid en uitvoering tijdig bij te sturen als de bereikte resultaten daartoe aanleiding geven. De rapportage geeft daarbij ook informatie voor het volgende Waterplan.

Bij het opstellen van deze rapportage zullen wij de waterrapportages van de waterschappen als input gebruiken. Ook zal afgestemd worden met de ‘Waterbalans’ die het Rijk in 2013 door het Planbureau voor de Leefomgeving wil laten opstellen.

9 Instrumentarium

In dit hoofdstuk wordt een mix van onderwerpen behandeld. De samenhang is dat ze ingezet worden voor de optimalisering van het waterbeheer.

9.1 Organisatie waterbeheer

Gelders Waterschapsbestel

Gelderland kent vanaf 1 januari 2005 vier waterschappen die als taak het beheer van het regionale oppervlaktewatersysteem hebben. Vanaf de inwerkingtreding van de Waterwet (waarschijnlijk eind 2009) hoort daar grotendeels de taak grondwaterkwantiteit bij. De grondwaterkwaliteitstaak blijft bij de provincies.

Organisatie, financiering en wetgeving in het regionale waterbeheer

De organisatie en financiering van het waterschapsbestel zijn met de inwerkingtreding van de Wet modernisering waterschapsbestel in december 2007 indringend herzien. Voor de waterschappen zijn op basis van deze wet nieuwe waterschapsreglementen in 2008 vastgesteld. Wat betreft de besturen kent men voortaan een lijstenstelsel voor de zogenaamde ingezetenenverkiezingen. Daarnaast worden er zeven of acht geborgde zetels tussen de categorieën ongebouwd, natuur en bedrijven verdeeld. Deze geborgde zetels worden na een open kandidaatstelling benoemd door het Bosschap, LTO-Noord en de ZLTO en de Kamers van Koophandel. Ook de financiering is ingrijpend herzien en vereenvoudigd. Vanaf 2009 wordt er één watersysteemheffing opgelegd.

Samenwerking in de waterketen

Sinds een aantal jaren wordt in Gelderland binnen het project Toekomst Waterketen Gelderland (TWG) door gemeenten, waterschappen, Vitens en de provincie samengewerkt. Doel van het project is om via samenwerking in de waterketen kosten te besparen, het leefmilieu te verbeteren en de dienstverlening aan burgers te vergroten. In de afgelopen jaren heeft de provincie de samenwerking financieel gestimuleerd. Dit heeft tot resultaat gehad dat de 'bottum-up' benadering zoals die binnen TWG wordt voorgestaan begint te werken. De eerste samenwerkingsprojecten zijn gestart. Wel is duidelijk dat dit proces tijd nodig heeft. De samenwerking wordt via drie sporen opgepakt. De belangrijkste twee zijn het gezamenlijk beheer en onderhoud van de riolering en het afstemmen van investeringen in de waterketen. Deze samenwerkingsvormen bieden mogelijkheden voor kostenbesparingen en kwaliteitswinst. Binnen TWG wordt eenzelfde efficiencywinst nagestreefd als in het Bestuursakkoord Waterketen 2007 (BWK 2007), nl. 2 % per jaar.

De werkwijze van TWG past binnen het BWK 2007. De rol van de provincies is in het BWK 2007 als faciliterend en stimulerend ingevuld. De wijze waarop de provincie Gelderland die rol invult past daarbij. In het BWK 2007 is opgenomen dat in 2011 een evaluatie zal plaatsvinden van de bereikte resultaten. Op basis daarvan vindt een herijking van het Rijksbeleid plaats.

Provinciale regelgeving

Bij het WHP3 was een meerjarenplanning opgenomen over de aanpassing van de regelingen. Deze planning liep tot en met 2009. De hier aangegeven acties zijn grotendeels gerealiseerd. In 2008 zijn voor de waterschappen Veluwe, Vallei en Eem, Rijn en IJssel en Rivierenland nieuwe interprovinciale reglementen vastgesteld. Hiermee zijn de acties in het kader van reglementering voorlopig afgerond, behoudens meer ondergeschikte aanpassingen in verband met nieuwe landelijke wetgeving.

In 2009 is volop gewerkt aan de laatste actie uit de meerjarenplanning, namelijk het opstellen van nieuwe verordeningen op basis van de Waterwet. De nieuwe Waterwet integreert de huidige per onderwerp versnipperde waterwetgeving tot een sectorale wet, zie ook paragraaf 2.2. Er is één provinciale waterverordening opgesteld waarin onder andere het provinciale waterplan en de provinciale grondwatervergunningen worden geregeld. Daarnaast is er per waterschap een interprovinciale verordening waarin als belangrijkste onderwerpen normering regionale keringen en normen waterkwantiteit, het beheerplan van het waterschap, voortgangsrapportage uitvoering beheerplan, peilbesluiten, waterschapslegger en de projectprocedure zijn opgenomen. In verband met het belastingkarakter van de grondwaterheffingsverordening is deze als aparte verordening gehandhaafd.

Het voorgaande betekent dat de afzonderlijke verordeningen op het gebied van waterkeringen, waterbeheer en grondwater worden ingetrokken op het moment dat de Waterwet in werking treedt. Het aantal verordeningen wordt hiermee gehalveerd. Ook de inhoud wordt beperkt op basis van het principe regelgeving nee, tenzij.

Overgang grondwaterbeheer

In de Waterwet is geregeld dat er nog maar twee waterbeheerders zijn, namelijk het Rijk en de waterschappen. Hiermee is het kwantitatieve grondwaterbeheer bij wet aan de waterschappen opgedragen. Een aantal taken op dit terrein is door de Waterwet uitgezonderd en blijft bij de provincie. Dit betreft de vergunningverlening en handhaving voor industriële onttrekkingen van meer dan 150.000 m³ per jaar, onttrekkingen voor bodemenergiesystemen en onttrekkingen voor de openbare drinkwatervoorziening. In de periode tot de inwerkingtreding van de Waterwet is de overgang van de overige grondwateronttrekkingen naar de waterschappen vormgegeven.

Zorgplichten gemeenten

De gemeenten hebben op grond van de Wet milieubeheer de plicht tot inzameling en transport van stedelijk afvalwater. Met de Wet verankering en bekostiging gemeentelijke watertaken is er een tweetal zorgplichten bijgekomen: de zorgplicht voor grondwater in het stedelijk gebied en de zorgplicht voor afvloeiend hemelwater.

Hoe de gemeente met deze zorgplichten omgaat wordt vastgelegd in de verbrede gemeentelijke rioleringsplannen. De gemeente kan voor de financiering van deze zorgplichten de verbrede rioolheffing benutten.

9.2 Instrumenten

9.2.1 Gewenst grondwater en oppervlaktewater regiem (GGOR)

Het in dit plan beschreven GGOR-kader is in grote lijnen een voortzetting van het vorige WHP3. Op enkele onderdelen is het GGOR-kader herzien. De herzieningen houden in:

- geen gedetailleerd technisch GGOR-kader meer;
- duidelijke prioriteit bij realisatie van de TOP- en Natura2000-gebieden;
- duidelijkheid over het uitgangspunt OGOR=GGOR voor de natte natuur.

De GGOR-resultaten die in de waterbeheerplannen worden opgenomen zijn:

- weergave op kaart met een schaal passend bij het gebied: het gewenste grondwaterregiem uitgedrukt in GVG, CHG en GLG en het gewenste oppervlaktewater regiem uitgedrukt in een maximum en minimum streefpeil;
- onderbouwing van de gekozen waterpeilen/standen.

Het GGOR is zowel een 'product' als een 'werkwijze'. Het GGOR-product is een beschrijving van het gewenste grond- en oppervlaktewaterregiem afgestemd op de functies in een gebied. De GGOR-werkwijze houdt in dat via een gebiedsproces op een transparante en begrijpelijke

manier een afweging en keuze wordt gemaakt voor het te realiseren gewenste waterregiem.

In onderstaand tekstkader is de kern van de GGOR-systematiek kort toegelicht.

Kern van de GGOR-systematiek

Het GGOR staat voor “Gewenst Grond en Oppervlaktewater Regiem”. Het woord “regiem” betekent dat het daarbij gaat om twee niveaus/peilen (in plaats van één vaste) waartussen de grond- en oppervlaktewateren zich mogen bevinden. Het woord “gewenste” betekent dat het gaat om een afweging van de haalbaarheid en betaalbaarheid van maatregelen, op basis waarvan een keuze wordt gemaakt.

Een voorbeeld van een stappenplan om te komen tot een GGOR:

- o De eerste stappen in de GGOR-analyse bestaan meestal uit:
 1. Uitgaan van in elk geval de provinciale functies (zoals landbouw en natuur) en natuurdoeltypen
 2. Beschrijven van het actuele waterregiem (AGOR), met bijbehorende doelrealisatie voor de functies
 3. Beschrijven van het optimale waterregiem (OGOR), met bijbehorende doelrealisatie voor de functies
 4. Een confrontatie van het AGOR met het OGOR en een weergave van eventuele knelpunten
- o De volgende stappen in de GGOR-analyse lopen in praktijk vaak door elkaar heen (via een iteratief proces):
 5. Bedenken van beheer- of uitvoeringsmaatregelen om de knelpunten op te lossen
 6. Maken van een afweging: wat is haalbaar en betaalbaar en welke doelrealisatie levert dat op?
 7. Eventueel aanpassen ‘onrealistische’ natuurdoeltypen
 8. Kiezen van een te realiseren gewenste waterregiem (GGOR), met bijbehorende doelrealisatie
- o De laatste stappen betreffen meestal:
 9. Vastleggen van het GGOR, als toetsingskader voor het waterbeheer
 10. Uitvoeren van maatregelen

Het GGOR wordt bepaald via een gebiedsproces, waarbij in dialoog met (lokale) belanghebbenden een afweging en vertaling wordt gemaakt van de functies naar het gewenste waterregiem. Een dergelijk gebiedsproces kan meer of minder uitgebreid gebeuren, dit is afhankelijk van de mate van ingrijpen van het GGOR. Het kan variëren van overleg met vertegenwoordigers op koepelniveau tot individuele huiskamergesprekken.

Waterschappen melden jaarlijks de voortgang rondom de GGOR via de jaarlijkse voortgangsrapportages. Daarbij geven zij in elk geval aan voor welke gebieden (aantal hectares) een GGOR is bepaald én voor welke gebieden (aantal hectares) de maatregelen ten behoeve van GGOR zijn gerealiseerd.

Het GGOR wordt in ieder geval bepaald voor de provinciale functies en bijbehorende functie-eisen. Deze zijn te vinden op de bij dit Waterplan Gelderland behorende functiekaart en in hoofdstuk 4 van dit Waterplan Gelderland. Voor de functie natte natuur gelden de provinciale beheertypen en de daaruit af te leiden optimale water- en milieucondities als uitgangspunt. Deze zijn gebaseerd op de “Streekplanuitwerking kernkwaliteiten en omgevingscondities van de Gelderse EHS”.

Het GGOR wordt alleen uitgewerkt voor het landelijke gebied. Het GGOR richt zich primair op het beschrijven van de optimale randvoorwaarden voor de functies (wat betreft de waterkwantiteit) én het gezamenlijk realiseren daarvan. Dat betreft grondwaterstanden en oppervlaktewaterpeilen en (indien relevant) stroming van oppervlaktewater en/of kwelstromen.

Bij het uitwerken van het GGOR wordt onderscheid gemaakt in de wijze waarop dat gebeurt voor de functie natte natuur in de TOP-lijst- en (grond)watergerelateerde Natura2000-gebieden en de wijze waarop dat gebeurt voor de overige gebieden/functies:

- *TOP-lijst- en (grond)watergerelateerde Natura 2000-gebieden*

Voor het afwegen en kiezen van het waterregiem voor de functie natte natuur in de TOP-lijstgebieden en (grond)watergerelateerde Natura 2000-gebieden geldt het optimale waterregiem als uitgangspunt: OGOR=GGOR of tenminste 90% doelrealisatie. Als dit niet haalbaar of betaalbaar wordt geacht zal in het gezamenlijke gebiedsproces naar een oplossing worden gezocht.

Dat kan bijvoorbeeld betekenen dat bepaalde maatregelen niet worden uitgevoerd of een minder optimaal waterregiem wordt gekozen of een natuurdoeltype wordt aangepast. Omdat realisatie van de natuurdoelen niet alleen afhankelijk is van het waterregiem, maar ook van andere milieuaspecten/maatregelen (zoals bodemchemie, waterkwaliteit of beheermaatregelen), zal daarmee in de haalbaarheidsafweging rekening moeten worden gehouden. Betrokkenheid en inbreng van de terreinbeherende organisaties in het gebiedsproces is daarvoor van belang. Met behoud van ambitie van alle TOP-lijstgebieden, wordt bij voorrang een GGOR-(gebieds)proces doorlopen voor die TOP-lijstgebieden, waarvan de uitvoering binnen de planperiode realistisch wordt geacht.

- *Overige gebieden/functies*

Voor de overige gebieden/functies is het aan de waterschappen om voor deze beleidsperiode het GGOR vooralsnog te baseren op het actuele waterregiem en/of een verbetering van het waterregiem. Als uitgangspunt voor deze functies/gebieden geldt dat hier géén verslechtering van de waterhuishouding mag optreden en waar mogelijk verbeteringen worden gerealiseerd (stand still – step forward). De opgave voor de volgende beleidsperiode zal de provincie, op basis van de geldende prioriteiten, nog nader invullen. Uiteindelijk zal overal, via een meer of minder uitgebreid gebiedsproces, een GGOR worden bepaald.

De GGOR's worden vastgelegd in het waterbeheerplan. Het waterbeheerplan bevat, op de schaal van het waterschap, een uitwerking van de strategische doelen die in dit waterplan worden gesteld. De uitwerking bevat ten minste concrete maatregelen, de bijbehorende planning en de kosten die nodig zijn om deze maatregelen te realiseren.

Het waterbeheerplan gaat ook in op het GGOR. Dit volgt uit de Waterverordeningen voor de waterschappen. Dit betekent dat in het beheerplan de resultaten van het GGOR worden opgenomen conform de afspraken uit het NBW-Actueel. Op deze wijze worden de GGOR's juridisch verankerd. In het NBW-Actueel is ook opgenomen dat het gaat om de GGOR voor het buitengebied.

Verder geven wij de volgende inhoudelijke uitwerking aan het opnemen van de resultaten van het GGOR in het beheerplan. Vóór eind 2010 moet via een partiële herziening het volgende in de beheerplannen van de waterschappen worden opgenomen:

- een gedetailleerde GGOR voor de Gelderse TOP-lijstgebieden die vóór 2014 moeten zijn uitgevoerd;
- een GGOR, die minimaal gelijk is aan AGOR voor alle overige Gelderse gebieden.

In het waterbeheerplan worden de volgende resultaten van het GGOR opgenomen:

- o een weergave van het GGOR voor de functies/gebieden op een kaart met een schaal passend bij het gebied. Voor grondwater wordt dit weergegeven in CVG, GHG en GLG en voor oppervlaktewater wordt dit weergegeven in een maximum en minimum streefpeil.
- o een onderbouwing van de gekozen waterpeilen/standen.

De achterliggende werkwijze, beschrijvingen, berekeningen, afwegingen en keuzen stellen de waterschappen beschikbaar in een technisch achtergronddocument.

De provincie maakt uiteindelijk de afweging door middel van goedkeuring van het waterbeheerplan. Een vastgesteld GGOR geldt als toetsingskader voor het waterbeheer, voor ondermeer vergunningaanvragen in het kader van de Waterwet en peilbesluiten.

Na vaststelling en goedkeuring van het GGOR volgt de uitvoering van maatregelen die nodig zijn voor realisatie van het gewenste waterregiem, door de waterschappen samen met de andere partijen. Dit gebeurt uiterlijk eind 2013 voor de TOP-lijst- en (grond)watergerelateerde Natura2000-gebieden en uiterlijk eind 2027 voor de overige gebieden, mits de daarvoor nodige randvoorwaarden (zoals grondverwerving) zijn gerealiseerd.

9.2.2 Waterwet instrumentarium

De nieuwe Waterwet biedt de provincie nieuwe instrumenten aan. In onderstaande tabel 12 is het instrumentarium weergegeven met daarbij het onderscheid of het een bestaand of nieuw instrument is.

Tabel 12: Waterwet instrumentarium

Categorie	Instrument	Omschrijving	Bevoegd gezag	
Beleidsontwikkeling		Regionaal waterplan tevens structuurvisie in de zin van de Wro (bestaand instrument)	Sectoraal plan dat op strategisch niveau de hoofdlijnen van het waterbeleid weergeeft, heeft doorwerking naar de beheerplannen van de waterschappen (rekening houden met)	PS
Beleidsuitvoering		Projectprocedure aanwijzen (nieuw instrument)	Bij of krachtens verordening wordt bepaald voor welke projectplannen van de waterschappen tot aanleg en wijziging van waterstaatswerken de projectprocedure geldt (gecoördineerde besluitvorming, vrijstellingen Wro en beroep in 1 instantie). Dit is geregeld in de Waterverordeningen van de waterschappen.	PS (krachtens GS)
		Goedkeuring projectplan waterschap (nieuw instrument)	Instemmingsvereiste	GS
		Goedkeuring beheerplan waterschap (bestaand instrument)	Instemmingsvereiste	GS
		Informatieverplichting waterschap (bestaand instrument)	Instrument om informatie voor toezichtstaak te verkrijgen en de voortgang van de uitvoering van het regionaal waterplan te toetsen	PS bij verordening
Beleidsdoorwerking richtinggevend		Verordening (voor groot deel bestaand instrument)	Instrument om algemeen verbindende voorschriften te stellen (ook instructies voor plannen en besluiten)	PS
		Proactieve aanwijzing (nieuw instrument)	Aanwijzing op taken en bevoegdheden in het kader van de Waterwet, voor zover een samenhangend en doelmatig waterbeheer het rechtvaardigt gedurende totstandkomingsproces besluit	GS

Categorie	Instrument	Omschrijving	Bevoegd gezag
Beleidsdoorwerking corrigerend		Reactieve aanwijzing (nieuw instrument)	Aanwijzing op taken en bevoegdheden in het kader van de Waterwet, voor zover een samenhangend en doelmatig waterbeheer het rechtvaardigt nadat het besluit tot stand is gekomen
		In de plaats treding (nieuw instrument)	Instrument dat kan worden ingezet als het waterschap de aanwijzing niet of niet naar behoren volgt (strikte koppeling) betekent dat namens en ten laste van het waterschap in het besluit wordt voorzien

Nieuwe instrumenten zijn:

- Het aanwijzen bij verordening door de provincie van plannen tot aanleg en wijziging van waterstaatswerken waarvoor de projectprocedure geldt.
Dit levert de voordelen op van gecoördineerde besluitvorming, ontheffingen op basis van de Wro en beroep in één instantie. Een aangewezen projectplan wordt goedgekeurd door Gedeputeerde Staten. Er kunnen door de provincie alleen plannen worden aangewezen, om werken van bovenlokale betekenis te realiseren die met spoed tot stand moeten worden gebracht. Daarom is in de waterverordening en de regeling opgenomen dat Gedeputeerde Staten op verzoek van de waterschappen de projectprocedure van toepassing kunnen verklaren op de categorieën regionale waterkeringen en waterbergingsgebieden.
- Het opnemen van instructiebepalingen in de verordeningen.
Voor een deel is dit reeds bestaande praktijk (regionale waterkeringen, beheerplannen, peilbesluiten), voor een deel is dit nieuw. Het nieuwe betreft de legger waterstaatswerken en grondwaterbeheer. De legger waterstaatswerken en de instructiebepaling hiervoor legt de bestaande praktijk in de waterverordeningen vast. Voor grondwaterbeheer is gekeken vanuit het principe 'regelgeving nee, tenzij' en welke provinciale beleidsdoelstellingen in gevaar kunnen komen indien er geen instructiebepaling wordt opgenomen. Dit heeft er toe geleid dat alleen een instructiebepaling wordt opgenomen om het grondwaterregister dat onder verantwoordelijkheid van Gedeputeerde Staten valt goed te kunnen vullen. Dit dient om de benodigde gegevens te verzamelen voor de heffing en het formuleren van het strategisch beleid.
- Het inzetten van de proactieve en reactieve aanwijzing en daarbij behorend de in-de-plaats-treding.
Het criterium voor inzetten is dat een samenhangend en doelmatig waterbeheer het rechtvaardigt. Een proactieve aanwijzing wordt ingezet voordat het waterschap een besluit neemt, een reactieve aanwijzing zal worden gegeven nadat het waterschap een besluit heeft genomen. De reactieve aanwijzing vertoont hierbij overeenkomsten met het instrument vernietiging.
Om het instrument van de proactieve aanwijzing goed te kunnen inzetten en omdat door de nieuwe Waterwet de toezending van de calamiteitenplannen, het administratief beroep tegen de keur en de goedkeuring op de peilbesluiten vervallen, worden de meldingsplichten uitgebreid met ontwerpbesluiten en definitieve besluiten over calamiteitenplannen, de keuren en de peilbesluiten. Dit zijn, naast het beheerplan, de belangrijkste instrumenten waarmee het waterschap zijn beleid realiseert. Door kennis te hebben van de ontwerpbesluiten kan de proactieve aanwijzing actief worden ingezet en door kennis te hebben van de definitieve besluiten kan de reactieve aanwijzing worden ingezet.

De instrumenten proactieve en reactieve aanwijzing zijn nieuw. Wel zijn ze ook op basis van de Wet ruimtelijke ordening beschikbaar maar dan via de RO-lijn. Afhankelijk van de ervaringen met het toepassen van dit Wro-instrumentarium (zie hierna) wordt bekeken of ook voor de toepassing van dit Waterwet instrumentarium een agenda moet worden opgesteld gekoppeld aan de beleidsdoelen.

9.2.3 Wro-instrumentarium

Waterplan als structuurvisie

Met de komst van de Waterwet krijgt dit Waterplan Gelderland voor de ruimtelijke aspecten de status van structuurvisie. Dit vraagt enerzijds van de provincie dat zij nog bewuster inspeelt op de specifieke provinciale belangen, maar biedt ook het instrumentarium om de provinciale doelen actiever en meer uitvoeringsgericht op te pakken. Het kader voor de toepassing van nieuwe instrumenten is de Wro-agenda 2008-2012 die op 19 maart 2008 door Provinciale Staten is vastgesteld. Er is in beschreven welke instrumenten worden toegepast voor het verwezenlijken van provinciale doelen, waaronder waterdoelen. In de Wro-agenda is leidend dat voor de inzet van het wettelijk instrumentarium, het thema's moet betreffen waarvoor de provincie de verantwoordelijkheid neemt in het ruimtelijk spoor.

In de Wro-agenda zijn de volgende waterdoelen opgenomen:

- regionale waterberging
- de grote Gelderse rivieren
- drinkwaterbescherming
- de EHS
- waterafhankelijke natuur
- weidevogelgebieden

In dit Waterplan Gelderland wordt aanvullend op de Wro-agenda de inzet van Wro-instrumentarium beschreven voor:

- bescherming primaire en regionale keringen
- uiterwaarden Berkel, Linge en Oude IJssel

Op de structuurvisiekaart zijn de waterdoelen weergegeven.

- Regionale waterberging

We streven naar het langer vasthouden van water, als onderdeel van de trits 'vasthouden-bergen-afvoeren', door water tijdelijk te bergen in het regionale watersysteem ten tijde van grote neerslaghoeveelheden.

Dat doen we door het aanwijzen van gebieden voor (vlakvormige) regionale waterberging en door verbreding van watergangen. Uiterlijk 1 januari 2008 zouden de gemeenten de waterbergingsgebieden in hun bestemmingsplannen vastgelegd moeten hebben. Op dit moment zijn de waterbergingsgebieden door geen van de betrokken gemeenten vastgelegd in de bestemmingsplannen.

De waterschappen zijn verantwoordelijk voor ontwikkeling/totstandkoming van waterberging. In samenwerking met gemeenten zorgen zij voor verankering in bestemmingsplannen. De provincie bewaakt dat de waterberging daadwerkelijk tot stand komt en dat geen ontwikkelingen plaatsvinden in de aangewezen waterbergingsgebieden die waterberging in de weg staan.

Inzet van Wro-instrumenten

Het waterschap heeft de primaire verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling en realisatie van de waterbergingsgebieden. De ruimtelijke bescherming van de waterbergingsgebieden ligt bij de provincie en gemeenten (conform de streekplanuitwerking waterberging). De waterschappen zorgen in samenwerking met de gemeenten dat de gebieden planologisch worden verankerd. Met de reactieve aanwijzing heeft de provincie corrigerend instrumentarium achter de hand om in te grijpen als achteraf blijkt dat sprake is van strijdigheid met het provinciaal beleid.

De proactieve aanwijzing kan in het uiterste geval worden ingezet, als gaandeweg het proces blijkt dat de waterschappen er wat betreft de planologische doorwerking van het

provinciale beleid, niet (tijdig) uitkomen met de gemeenten. Het waterschap is en blijft verantwoordelijk voor de realisatie.

Dit instrumentarium is in lijn met het beschermingsniveau van het huidige streekplan.

Overigens is de inzet van de proactieve aanwijzing mogelijk snel aan de orde gezien het feit dat op dit moment de waterbergingsgebieden door geen van de betrokken gemeenten zijn vastgelegd in de bestemmingsplannen.

- De Grote Gelderse Rivieren

We streven naar het realiseren van voldoende ruimte voor de rivieren. Daarbij wordt uitgegaan van oplossingen die duurzaam zijn en ook toekomstige hogere rivierafvoeren aan kunnen.

In tegenstelling tot de PKB Ruimte voor de Rivier, die zich primair richt op veiligheid in 2015, wil de provincie bij de maatregelen ook andere aspecten zoals ruimtelijke kwaliteit realiseren tegelijk met de verbetering van de veiligheid.

Dat doen we door met de gemeenten Zutphen, Voorst en Brummen in het kader van de IJsselsprong te werken aan een oplossing die op termijn ook goed is. In het project WaalWeelde werkt de provincie met onder meer regio's, gemeenten, bedrijfsleven en instellingen samen aan een ruimtelijk investeringsprogramma voor korte én langere termijn met maatregelen die onder andere zijn gericht op meer rivierruimte.

Het Rijk is primair verantwoordelijk voor de ruimtelijke doorwerking van maatregelen uit het Basispakket van de PKB Ruimte voor de Rivier en de reserveringen voor de lange termijn. Conform de geest van de Wro is het Rijk zelf verantwoordelijk voor de inzet van haar Wro instrumentarium.

Provincie en gemeenten zijn voor een aantal maatregelen initiatiefnemer. De waterschappen hebben een uitvoerende rol. Voor een aantal Ruimte voor de Rivier-maatregelen zijn waterschappen initiatiefnemer.

In 2008 besluit de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat of het WaalWeelde-pakket en het voorstel van de regio voor rivierverruiming bij Zutphen zal worden overgenomen in het Basispakket van de Planologische Kernbeslissing Ruimte voor de Rivier.

Inzet van Wro-instrumenten

Voor een aantal Ruimte voor de Rivier maatregelen kan de inzet van het provinciale inpassingsplan overwogen worden. Hier gaat rivierverruiming gepaard met een gemeente overstijgende, integrale opgave, met een provinciaal belang. Voor het instrument 'inpassingsplan' denkt de provincie aan de rivierverruimende maatregelen bij Zutphen (IJsselsprong). Voor een definitieve keuze in de toepassing van dit provinciale Wro instrument wordt de besluitvorming over de IJsselsprong, afgewacht. De provincie onderzoekt de meerwaarde en mogelijkheid van een structuurvisie voor het plangebied van WaalWeelde.

- Drinkwaterbescherming

Bescherming grondwater en waterwingebieden

We streven naar het op eenvoudige wijze gebruiken van het grondwater (zonder ingrijpende en kostbare zuivering) voor de bereiding van drinkwater. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in waterwingebieden (begrensd door de zgn. 1-jaarszone) en grondwaterbeschermingsgebieden (begrensd door de zgn. 25-jaarszone).

Dat doen we door voor alle grondwaterbeschermingsgebieden (25-jaarszone) het stand still, step forward-principe te hanteren. In waterwingebieden (1-jaarszone) geldt dat geen andere bestemmingen worden toegestaan dan ten behoeve van waterwinning.

Het risico voor het grondwater mag niet vergroot worden en gestreefd moet worden naar risicoreductie.

In het streekplan is onderscheid gemaakt tussen grondwaterbeschermingsgebieden en stedelijke grondwaterbeschermingsgebieden. Dit is omdat de stedelijke beschermingsgebieden nu niet zijn opgenomen in de PmG. De twee resterende stedelijke winningen in Oosterbeek en Arnhem (Symons) wil de provincie onder het regime van de PmG brengen. Voor alle beschermingsgebieden ziet de provincie er op toe dat de risico's voor (toekomstige) waterwinning niet toenemen.

Inzet van Wro-instrumenten

De gebieden en het ruimtelijk regime dat wordt nagestreefd zijn bekend. Zowel de grondwaterbeschermingsgebieden als de waterwingebieden zullen door middel van de Ruimtelijke verordening Gelderland beschermd worden.

Dubbeling met de provinciale milieuverordening voor de niet-stedelijke winningen moeten daarbij worden voorkomen.

Het standstill, step forward-principe is alleen van toepassing op nieuwe ontwikkelingen. Bestaande situaties mogen blijven bestaan. Ook in de waterwingebieden gaat het alleen om nieuwe ontwikkelingen.

Bescherming oppervlaktewater

We streven naar bescherming van het oppervlaktewater van de Klarbeek en de Verloren Beek omdat dit (indirect) wordt ingezet voor drinkwaterproductie.

Dat doen we door planologische bescherming van de Klarbeek en de Verloren Beek. Deze moeten een bestemming krijgen, die de kwaliteit van het oppervlaktewater ten behoeve van drinkwatervoorziening waarborgt. Een deel van het stroomgebied van het Apeldoorns Kanaal ten zuiden van Apeldoorn, de Grift en de HEN-wateren in de Havikerwaard zijn als drinkwaterfunctie in voorbereiding. Deze worden beschermd tegen ingrepen die de drinkwaterfunctie onmogelijk maken.

Het risico voor het grondwater mag niet vergroot worden en gestreefd moet worden naar risicoreductie.

Inzet van Wro-instrumenten

Het ligt het meest voor de hand met het Wro-instrumentarium aan te sluiten bij het instrumentarium dat voor de bescherming van grondwater en waterwingebieden wordt ingezet: de Wro-verordening.

De Klarbeek is behalve van belang voor drinkwater ook een watergang van het hoogste ecologische niveau. De gewenste bescherming wordt geregeld via de bescherming als HEN-water.

- EHS

We streven naar het duurzaam veiligstellen van de verscheidenheid (biodiversiteit) en kwaliteit van de Gelderse natuur, wat bijdraagt aan een prettige leef- en werkomgeving voor de Gelderse burger.

Dat doen we door het realiseren van een samenhangend netwerk van kwalitatief hoogwaardige natuurgebieden, natuurrijke cultuurlandschappen en verbindingzones (de EHS) door bescherming, instandhouding en ontwikkeling en door het beschermen van de kwaliteiten en kwantiteit van natuurterreinen.

Door middel van het programma Vitaal Gelderland wordt actief gewerkt aan het realiseren van de EHS: realiseren van poorten en robuuste verbindingen, verwerving en inrichting nieuwe natuur, aanpak verdroging en milieutherstel in TOP-lijstgebieden, particulier en

agrarisch natuurbeheer, soortbeschermingsplannen en -projecten. Ook in enkele andere gebieden wordt aan realisatie van de EHS gewerkt, bijvoorbeeld in de NURC-projecten (natuurontwikkeling rivierengebied).

Binnen de ecologische hoofdstructuur geldt de 'nee-tenzij'-benadering. Dit houdt in dat bestemmingswijziging niet mogelijk is als daarmee de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant worden aangetast, tenzij er geen reële alternatieven zijn en sprake is van redenen van groot openbaar belang. Waar passende ontwikkelingen in de EHS plaatsvinden is compensatie vereist, waaronder handhaving van oppervlakte bos en natuurterrein.

In het streekplan zijn beleidscategorieën benoemd waarmee voor specifieke onderdelen van de EHS afwijkende eisen of mogelijkheden gelden. Dit zijn EHS Natuur, EHS Verweving en de ecologische verbindingzones. De toepassing van Wro-instrumenten zoals deze hier is beschreven, geldt voor het gebied dat is aangewezen als EHS.

Inzet van Wro-instrumenten

Gezien het belang dat we aan de EHS toekennen (essentiële beleidsuitspraak in het streekplan) willen we de bescherming en ontwikkeling van de EHS actief oppakken onder de nieuwe Wro.

- Ontwikkeling

Voor de ontwikkeling van de EHS is van belang dat gebieden binnen de EHS (ook) de gewenste natuurbestemming hebben. Dit wordt in de Ruimtelijke verordening Gelderland geregeld. Door het vastleggen van die gewenste (dubbel)bestemming natuur is de opzet dat elk initiatief gericht op natuurontwikkeling niet belemmerd wordt door de huidige, mogelijk afwijkende bestemming. Andersom worden huidige bestemmingen die in stand blijven niet gedwongen om te veranderen in de gewenste natuurbestemming. Daarnaast zetten we inpassingsplannen in daar waar dit helpt de gewenste resultaten te realiseren.

- Bescherming

In de Ruimtelijke verordening Gelderland wordt geregeld dat nieuwe bestemmingen in de EHS op de juiste wijze vastgelegd worden en recht doen aan de kernkwaliteiten en de 'nee, tenzij'-benadering. Deze verordening is van toepassing op bestemmingswijzigingen binnen de EHS.

Het provinciaal beleid voor de EHS zal vertaald worden in de Ruimtelijke verordening Gelderland waarin zowel de ontwikkeling als de bescherming geregeld wordt en waarbij expliciet aandacht wordt geschonken aan de verschillende beleidscategorieën (EHS Natuur, EHS Verweving en ecologische verbindingzones), zoals vastgelegd in het streekplan.

- Waterafhankelijke natuur

We streven naar bescherming van de natte natuur. Natte natuur betreft enerzijds ecosystemen die afhankelijk zijn van veranderingen in de grondwatersituatie en oppervlaktewaterpeilen, anderzijds wateren van het hoogste ecologische niveau (HEN-wateren).

Voor de bescherming van de natte natuurwaarden zijn in het streekplan hydrologische beschermingsgebieden aangewezen voor waterafhankelijke landnatuur en beschermingszones in verband met de waterkwaliteit langs de HEN-wateren. Voor de natte delen van de EHS geldt het 'nee, tenzij'-beleid. Voor de HEN-wateren geldt dat ruimtelijke ingrepen/ontwikkelingen niet mogen leiden tot verlaging van de grondwaterstand in en om de natte natuur of (bij wateren) tot verslechtering van de waterkwaliteit en aantasting van de morfologie van de beken en waterlopen.

Er is gebleken dat de verankering van de waterafhankelijke natuur, inclusief de beschermingszones, in veel plannen niet op 1 januari 2008 is geregeld (zoals was afgesproken

in het kader van het streekplan). Derhalve is actief ingrijpen middels een verordening noodzakelijk.

In het kader van de Streekplanuitwerking 'Herbegrenzing EHS' is besloten over het laten vervallen van deze beschermingszones voor de HEN-wateren. Aangezien de HEN-wateren binnen de EHS liggen wordt van de gemeenten wel gevraagd in het bestemmingsplan uit werken hoe in vulling te geven aan het 'nee, tenzij-principe' voor de HEN-wateren.

Inzet van Wro-instrumenten

De waterafhankelijke natuur zoals vastgelegd in het streekplan wordt in de Ruimtelijke verordening Gelderland opgenomen, waarin de gewenste bescherming wordt geregeld.

- Weidevogelgebieden

Buiten de EHS komen verspreid natuurwaarden voor. Het is aan gemeenten om hiervoor op passende wijze regelingen in hun bestemmingsplannen op te (blijven) nemen. Gelderland neemt een bijzondere verantwoordelijkheid voor een aantal weidevogelgebieden buiten de EHS die van provinciaal belang worden geacht. Deze zijn aangegeven op de functiekaart van dit Waterplan Gelderland. Deze gebieden worden beschermd tegen doorsnijding, aantasting van rust en openheid, verlaging van het waterpeil en verstoring. We zetten in op planbegeleiding met in uiterste gevallen inzet van een reactieve aanwijzing.

- Bescherming primaire en regionale keringen

Wij streven naar bescherming tegen overstromingen door hoogwater op de Rijntakken, de Maas, het IJsselmeer en de Randmeren en naar bescherming van het laaggelegen achterland tegen overlast door inundatie vanuit het regionale systeem.

Dat doen we voor de primaire keringen door dijkverbeteringsplannen te toetsen en toezichtsinstrumentarium toe te passen. Voor de regionale keringen doen we dit door het aanwijzen en normeren van waterkeringen (in de Waterverordeningen voor de waterschappen). Het Rijk is verantwoordelijk voor de aanwijzing en normering van de primaire keringen. In het Besluit regionale keringen is opgenomen dat het waterschap primair verantwoordelijk is voor aanleg en onderhoud van de keringen. Door inzet van de Keur kunnen de waterschappen regulerend optreden. Wat betreft de ruimtelijke bescherming van de primaire en regionale keringen staat in de huidige praktijk de samenwerking tussen waterschap en gemeenten centraal: in samenwerking met gemeenten (watertoets) dragen de waterschappen zorg voor verankering in bestemmingsplannen.

De provincie zet aanvullend Wro-instrumenten in als blijkt dat de weg via de Keur en de watertoets niet voldoende is om de keringen en de bijbehorende beschermingszones van de primaire en regionale waterkeringen te beschermen. Onder beschermingszones verstaan wij de gronden in de binnen- en buitenbeschermingszones inclusief het profiel van de vrije ruimte van de betreffende keringen, zoals opgenomen in de vastgestelde leggers van de waterschappen.

Inzet van Wro-instrumenten

Het waterschap heeft de primaire verantwoordelijkheid voor de beschermingszones van primaire en regionale waterkeringen. De waterschappen zorgen in samenwerking met de gemeenten dat de zones planologisch worden verankerd. De provincie heeft met de reactieve aanwijzing corrigerend instrumentarium achter de hand om in te grijpen als achteraf blijkt dat sprake is van strijdigheid met het provinciale beleid.

De proactieve aanwijzing kan in het uiterste geval worden ingezet, als gaandeweg het proces blijkt dat de waterschappen er wat betreft de planologische doorwerking van het provinciale beleid, niet (tijdig) uitkomen met de gemeenten. Het waterschap is en blijft verantwoordelijk voor de realisatie.

- Uiterwaarden Berkel, Linge en Oude IJssel

We streven er naar de waterafvoer en de waterbergingsfunctie van de bedijkte regionale hoofdwaterlopen met een belangrijke afvoerende functie (Berkel, Linge en Oude IJssel) te waarborgen. De sturing op de ruimtelijke bescherming gebeurt primair vanuit de richtlijnen in de keur en legger. De waterschappen nemen daartoe de waterstaatkundige definitie van de watergang en de bijbehorende gronden op in de keur en legger. Deze zijn dus bepalend voor nieuwe en te wijzigen bestemmingsplannen. Daarbij staat de huidige praktijk van samenwerking tussen gemeenten en waterschappen centraal. Indien desondanks een plan tot stand komt dat strijdig is met het provinciale beleid, maakt de provincie gebruik van haar ruimtelijk instrumentarium. Aangezien de waterschappen de watergangen waterstaatkundig definiëren, zijn deze niet als onderdeel van dit Waterplan Gelderland op kaart gezet.

Inzet van Wro-instrumenten

De provincie is niet primair verantwoordelijk en heeft alleen de rol van toezichthouder. Conform de gangbare praktijk van de planbegeleiding en het watertoetsproces, meldt het waterschap een strijdigheid van het bestemmingsplan met de Keur nadrukkelijk aan de gemeente. Indien een plan in strijd zou blijken te zijn met het provinciale beleid uit het Streekplan/Waterplan Gelderland, kunnen GS door het geven van een reactieve aanwijzing (in combinatie met de proactieve aanwijzing) in het uiterste geval interveniëren in de gemeentelijke bestemmingsplanprocedure.

Watertoets

Het doel van de watertoets is te waarborgen dat waterhuishoudkundige doelstellingen expliciet en evenwichtig in beschouwing worden genomen bij ruimtelijke afwegingen. De watertoets zorgt voor een vroegtijdige systematische aandacht voor wateraspecten in ruimtelijke plannen en besluiten. De watertoets is van toepassing bij alle ruimtelijke plannen, te beginnen met de locatiekeuze.

Per 1 november 2003 is de watertoets wettelijk verankerd in het Besluit op de ruimtelijke ordening. In dit Besluit staat in art. 3.1.1 dat gemeenten verplicht zijn overleg te voeren met het waterschap. In het Nationaal Bestuursakkoord Water-Actueel van 2008 is opgenomen dat partijen de watertoets zullen uitvoeren zoals beschreven in de Bestuurlijke Handreiking Watertoets. Daarbij maken partijen bij locatiekeuze en herinrichting van gebieden een analyse van de risico's en kosten wat betreft verdroging, overstroming en overlast alsmede de kosten om deze risico's te beperken.

In de toelichting op bestemmingsplannen of in de ruimtelijke onderbouwing van projectbesluiten worden door de gemeenten de gepleegde afwegingen in het kader van de watertoets vastgelegd in de waterparagraaf van ruimtelijke plannen.

Gezien de invoering van de Kaderrichtlijn Water en de klimaatverandering is het van belang om ook (extra) aandacht te schenken aan (grond)waterkwaliteit, watertekort en waterveiligheid in het watertoetsproces.

De waterschappen zijn het eerste aanspreekpunt voor initiatiefnemers ten aanzien van de watertoets. Zij betrekken zonodig de provincie erbij, bijvoorbeeld als er een relatie is met grondwateronttrekkingen waarvoor de provincie de vergunningverlener is. Daar waar ook een drinkwaterbelang aanwezig is, wordt zonodig het drinkwaterbedrijf bij de beoordeling van gevolgen van ruimtelijke ontwikkelingen voor de kwaliteit voor het grond- en oppervlaktewater betrokken.

Met de komst van de Wro is de goedkeuring van bestemmingsplannen door Gedeputeerde Staten vervallen. Dit betekent dat de waterschappen pro-actief en alert moeten zijn op ruimtelijke ontwikkelingen om in een zo vroeg mogelijk stadium bij het overleg betrokken te raken. Mocht na integrale afweging het waterbelang onvoldoende gediend zijn, zullen zij waar juridisch mogelijk gebruik moeten maken van het instrument van zienswijzen

en beroep. Tevens moeten zij toe zien op een juridische verankering van afspraken of randvoorwaarden in de planvoorschriften van bestemmingsplannen.

9.2.4 Stimuleringsinstrumentarium

Subsidies

Het overgrote deel van de prestaties in dit Waterplan Gelderland wordt geleverd door waterschappen en gemeenten. De provincie wil hen daar bij ondersteunen. Via de Subsidieregeling Vitaal Gelderland is voor een aantal onderwerpen een subsidie mogelijk. Het zijn de volgende onderwerpen:

- herstel van verdroogde natte natuur in de gebieden van de TOP-lijst;
- afkoppelen van regenwater in die gebieden waar het afgekoppelde regenwater via infiltratie ten goede komt aan bestrijding verdroging in TOP-gebieden;
- beekherstel via het programma Sprengen en Beken;
- sanering van riooloverstorten op kwetsbare wateren;
- realiseren extra zuiveringstrappen op een aantal specifiek benoemde rioolwaterzuiveringen.

De provincie heeft met de vier Gelderse waterschappen een meerjarenovereenkomst afgesloten en subsidie beschikbaar gesteld ter realisering van onze doelstellingen op het gebied van de natte natuur en de verbetering van de waterkwaliteit en klimaatbestendigheid. Hiertoe is met de waterschappen overeenstemming bereikt over een uitvoeringsprogramma voor de periode 2009 tot en met 2013.

De provincie heeft ook met Het Gelders Landschap en Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer programma overeenkomsten afgesloten en subsidie beschikbaar gesteld. In deze overeenkomsten zijn op programma niveau afspraken met die partijen gemaakt over te leveren prestaties en rapportage van de voortgang. Voor dit Waterplan Gelderland zijn met name de afspraken van belang over de uitvoering van maatregelen in de gebieden van de TOP-lijst.

Ook met drinkwaterbedrijf Vitens is een overeenkomst gesloten en subsidie beschikbaar gesteld. In deze overeenkomst zijn afspraken gemaakt over reductie van winningen voor bestrijding van verdroging en bodembescherming en bodemsanering.

Blauwe diensten

In het PMJP2007-2013 zijn de regionale gebiedsopgaven (doelen) beschreven en in een programma uitgewerkt. De gebiedsopgave heeft betrekking op de thema's natuur, water, landschap, recreatie, reconstructie, milieu, landbouw en bodem. De provincie streeft een integrale benadering na, uitgewerkt per regio. Door deze integrale aanpak ontstaat synergie tussen de tot nu toe sectoraal benaderde beleidsdoelen.

Een van de mogelijke instrumenten zijn groene en blauwe diensten. Dit zijn instrumenten ten behoeve van de realisatie van publieke doelen door private partijen door middel van het uitvoeren van bovenwettelijke prestaties tegen een kostendekkende vergoeding. Het betreft het vrijwillig gedogen of ondernemen van activiteiten. De diensten maken integraal onderdeel uit van de totale provinciale instrumentenkoffer groene en blauwe diensten en sluiten aan bij het provinciale Programma Beheer. Met blauwe diensten worden duurzame oplossingen nagestreefd zonder aankoop van landbouwgronden en zowel binnen EHS-verweven en buiten bestaande planologische begrenzingen van de EHS en/of waterbergingsgebieden.

Grondeigenaren kunnen een deel van de wateropgave realiseren. Zo kunnen zij zorgen voor verdrogingsbestrijding van natte natuur, kleinschalige waterberging of lokale waterconservering of de aanleg van natuurvriendelijke oevers. Bij wateren met hoge ecologische waarden en binnen intrekgebieden van drinkwaterwinningen is minder

belasting van het oppervlaktewater van stoffen gewenst. Daar is een agrarische bedrijfsvoering gewenst die verder gaat dan de goede landbouw praktijk en wettelijke voorschriften, zodat doelen versnelt bereikt kunnen worden.

In het huidige programma Beheer is een aantal pakketten opgenomen dat ingezet kan worden. Het betreft pakketten zoals: Botanische graslanden, Akkerranden/zoom/ milieuranden, Oevers/rietzone, Natuurlijke waterloop en Moeras (zone). Doel is om aanvullend hierop in samenwerking met de Gelderse waterschappen en andere gebiedspartijen (LTO, Vitens, etc.), specifieke groene en blauwe diensten op te stellen die op 1-1-2010 door GS zijn vastgesteld en gebruikersklaar zijn en passen in het nieuwe stelsel voor subsidies voor (agrarisch) natuurbeheer.

10 Financiën

Inleiding

Op grond van de Waterwet moet in het Waterplan Gelderland een aanduiding van de redelijkerwijze te verwachten financiële en economische gevolgen van het te voeren beleid worden opgenomen. In dit hoofdstuk wordt hier nader op ingegaan aan de hand van onder andere de financiële afspraken die de provincie heeft gemaakt met uitvoerende partijen. Ook is een beschouwing van de economische gevolgen opgenomen.

Aan de uitvoering van het waterbeleid zijn kosten verbonden die primair voor rekening komen van de Rijksoverheid en de Europese Unie (subsidies), de waterschappen, de gemeenten, het waterleidingbedrijf en de provincie zelf. Het grootste deel van deze kosten heeft betrekking op het reguliere waterbeheer dat in het voorliggende Waterplan Gelderland niet aan de orde komt.

Deze kosten voor uitvoering van het Waterplan Gelderland worden voor het overgrote deel gedekt via de ILG-gelden. De ILG-gelden zijn beschikbaar voor de periode 2007 t/m 2013. In het PMJP is beschreven welke doelen en prestaties de provincie met de partners in het landelijk gebied tot 2014 wil realiseren met behulp van de ILG-gelden en eigen middelen.

Op dit moment wordt uitgegaan van een tweede ILG-periode 2014 t/m 2020. De afspraken die met het Rijk gemaakt gaan worden over doelen en prestaties en de daarbij behorende financiële middelen, zijn nu nog niet gedefinieerd.

Maatregelen ter bestrijding van verdroging worden deels bekostigd uit de gelden van het Egalisatiefonds Grondwaterheffing. De grondwaterheffing is in 2001 gehalveerd omdat de uitvoering van de verdrogingsaanpak zeer langzaam op gang bleek te komen. Hogere kosten enerzijds en grotere risico's ten aanzien van grondverwerving en procesgang anderzijds leiden ertoe dat er vooralsnog geen aanleiding is om gehalveerde heffingen weer te verhogen.

Kosten

Voor het in beeld brengen van de kosten wordt onderscheid gemaakt in onderwerpen waarvan de financiering via het PMJP loopt en onderwerpen waarvan de financiering niet via het PMJP loopt.

Onderstaande tabel 13 geeft hiervan een overzicht. Vervolgens worden de onderwerpen nader toegelicht.

Tabel 13: uitvoering onderwerpen

Onderwerp Waterplan Gelderland	financiering via PMJP	Onderwerp Waterplan Gelderland	financiering via PMJP
Hoogwaterbescherming	nee	Natte EVZ's	ja
Peilbeheer/GGOR	nee	Bestrijding verdroging	ja
Wateroverlast & watertekort	nee	KRW oppervlaktewater	ja
Stedelijk waterbeheer	nee	HEN/SED wateren &	ja
Zwemwater	nee	Sprenge en Beken	
Grondwaterbeheer	nee		
KRW grondwater	nee		

Niet-PMJP:

Hoogwaterbescherming

Dit Waterplan Gelderland bevat geen hogere ambities dan het Rijksbeleid. De kosten voor hoogwaterbescherming worden gedragen door het Rijk. Uitvoeringskosten van dit Rijksbeleid zijn hier dus buiten beschouwing gelaten. De kosten die de provincie maakt zijn beperkt tot proceskosten die de provincie nodig heeft om haar rol bij de beleidsvorming en de voorbereiding van de uitvoering goed te kunnen spelen.

Peilbeheer/GGOR , wateroverlast en watertekort, Stedelijk waterbeheer

Ook voor deze onderwerpen geldt dat dit Waterplan Gelderland geen aanvullende ambities bevat op het Rijksbeleid en dat daarom kosten voor uitvoering van dit Rijksbeleid niet zijn meegenomen. De uitvoering van deze onderwerpen loopt niet via het PMJP.

In de periode 2010-2012 wil de provincie samen met de waterschappen, buurprovincies en Rijkswaterstaat regionale studies uitvoeren naar de haalbaarheid, betaalbaarheid en kosteneffectiviteit van mogelijke maatregelen om de oorzaken en effecten van watertekort aan te pakken.

Zwemwater

De provinciale kosten betreffen een onderzoek naar dekkingsgraad (confrontatie vraag en aanbod) van zwemwateren in Gelderland en een bijdrage aan een pilot-project met waterschap Rivierenland ter bestrijding van blauwalgen.

Niet meegerekend zijn eventuele extra provinciale kosten vanwege de uitbreiding van het provinciale takenpakket als gevolg van de Europese Zwemwaterrichtlijn zoals uitbreiding publieksparticipatie en publieksvoorlichting. Er wordt vooralsnog vanuit gegaan dat deze taakverzwaren gecompenseerd zal worden door Rijksfinanciën.

Kosten voor KRW-maatregelen bij zwemwateren zullen voor rekening komen van de waterschappen. Ook hier is op dit punt sprake van uitvoering van Rijksbeleid. De uitvoering loopt niet via het PMJP.

Grondwaterbeheer

Om een aanvraag voor vergunning voor bodemenergiesystemen eenvoudiger te maken, zullen wij kaarten maken waarop de gebieden zijn weergegeven waarbij de reistijd van een waterdruppel tussen de lokatie van de bronnen van de bodemenergiesystemen en de drinkwateronttrekkingsputten minder is dan 25 jaar en voor de winningen in Zutphen en Nijmegen (Nieuwe Marktstraat) 10 jaar.

Monitoring en evaluatie

Onder deze noemer valt een aantal onderwerpen dat te maken heeft met het in beeld brengen van de voortgang van de uitvoering en de toestand van het watersysteem. Het gaat dan bijvoorbeeld om de monitoring van de grondwatertoestand op basis van het BKMW 2009, het opstellen van een watersysteemrapportage, inventarisatie vissoorten van de Rode lijst.

KRW maatregelen grondwater

De kosten en kostenverdeling voor uitvoering van bodemsaneringsmaatregelen worden in de loop van 2010 bekend na opstellen van het bodemsaneringsprogramma 'Lekker Water'. Vooralsnog worden de kosten voor uitvoering van de saneringen geraamd op € 7,5 miljoen .

In totaal wordt voor de niet PMJP onderwerpen een bedrag geraamd van € 9,275 miljoen aan provinciale kosten.

PMJP

Voor de onderwerpen die onder het PMJP vallen zijn inmiddels met de uitvoerende partijen meerjarenovereenkomsten afgesloten. Onderwerpen die in de overeenkomsten terugkomen zijn aanleg van ecologische verbindingszones, bestrijding vedroging in TOP-lijstgebieden,

KRW-maatregelen voor oppervlaktewater en herstel van sprengen en beken. Ook worden in de meerjarenovereenkomsten de afspraken vastgelegd die de provincie heeft gemaakt met het Rijk en de waterschappen over de synergiemiddelen.

Met de vier Gelderse waterschappen zijn meerjarenovereenkomsten afgesloten over de realisering van doelstellingen op het gebied van de natte natuur en de verbetering van de waterkwaliteit en klimaatbestendigheid.

Hiertoe is met de waterschappen een uitvoeringsprogramma, inclusief aankoop van gronden, opgesteld voor de periode 2009 tot en met 2013. De provincie draagt in die periode ruim € 67 miljoen. bij en de gezamenlijke waterschappen bijna € 36 miljoen.

Met waterbedrijf Vitens is een overeenkomst Duurzame Drinkwatervoorziening Gelderland 2008-2015 afgesloten. In deze overeenkomst zijn onder andere afspraken gemaakt over reductie van winningen, het uitvoeren van maatregelen ter bestrijding van de verdroging en maatregelen ter verbetering van de grondwaterkwaliteit. De provincie draagt in die periode ruim € 5 miljoen bij, het waterbedrijf Vitens bijna € 10 miljoen.

Tot slot zijn met Natuurmonumenten, Stichting Het Geldersch Landschap en met Staatsbosbeheer overeenkomsten afgesloten voor de periode 2009 tot en met 2013. Hierin zijn onder andere maatregelen in TOP-lijstgebieden opgenomen. De provincie draagt in die overeenkomsten in totaal voor circa € 4,5 miljoen bij.

Met deze overeenkomsten zijn nog niet alle opgaven uit het Waterplan Gelderland belegd. Voor de verdere uitvoering van het Waterplan Gelderland zijn nog middelen nodig voor de provinciale bijdrage in het herstel van Sprengen en Beken op de Veluwe en voor de bestrijding van verdroging in de TOP-lijstgebieden.

De financiering van maatregelen die via het PMJP lopen is nu tot en met 2013 in beeld en grotendeels via de overeenkomsten vastgelegd. Vanaf 2014 start naar verwachting een tweede ILG-periode. Afhankelijk van de afspraken die voor die tweede periode met het Rijk gemaakt worden zal dit leiden tot een aanvullende financieringsvraag. Deze is op dit moment nog niet concreet te maken.

Economische gevolgen

Voor de economische gevolgen wordt beschreven op welke wijze deze kunnen doorwerken naar bedrijfsleven, landbouw en burgers. Dit kan via de grondwaterheffing, de gemeentelijke rioolheffing en via de waterschapslasten.

- Grondwaterheffing

Vooralsnog wordt uitgegaan van handhaving van de huidige heffing. Dit leidt dus niet tot extra lasten.

- Gemeentelijke rioolheffing

Vanuit het Waterplan Gelderland volgt geen extra opgave voor gemeenten ten opzichte van het vigerende beleid. Verwacht mag worden dat de kosten die daarmee gemoeid zijn inmiddels onderdeel uitmaken van de gemeentelijke begrotingen. Dat dit in sommige situaties leidt tot verhoging van rioolheffingen is bekend, echter dit is geen gevolg van dit Waterplan Gelderland.

- Waterschapslasten

De waterbeheerplannen van de waterschappen zijn parallel aan dit Waterplan Gelderland opgesteld. Dit betekent dat de consequenties van dit Waterplan Gelderland zijn verwerkt in de waterbeheerplannen en dat dit ook is doorvertaald in de kostenramingen voor de

waterbeheerplannen en de ontwikkeling van de waterschapslasten. De kosten die gemaakt worden bestaan voor een deel uit kosten die voortvloeien uit dit Waterplan Gelderland, maar ook uit bijvoorbeeld het reguliere beheer en onderhoud van watersysteem en waterzuiveringsinstallaties. De lastenstijgingen zijn dus niet volledig het gevolg van dit Waterplan Gelderland. Uit de waterbeheerplannen blijkt dat de lastenstijgingen, gemiddeld per jaar, als volgt zijn:

	watersysteemheffing	waterzuiveringsheffing
Waterschap Veluwe	2,5%	3,5%
Waterschap Rijn en IJssel	2,0%	2,4%
Waterschap Vallei en Eem	4,4%	3,5%
Waterschap Rivierenland	3,9%	1,2%

De provincie acht enige lastenstijging acceptabel voor het orde brengen en houden van de waterhuishouding in Gelderland.

Specifiek wordt nog kort ingegaan op de economische gevolgen als gevolg van de KRW. De ex ante evaluatie uitgevoerd door het Planbureau voor de Leefomgeving laat zien dat de economische gevolgen voor burgers en bedrijfsleven als gevolg van de invoering van de KRW naar verwachting zeer beperkt zijn. De belangrijkste sector waar aanvullende maatregelen zich op richten is de landbouw.

Vanuit dit Waterplan Gelderland volgt geen extra opgave voor de de landbouw voor de realisatie van KRW-doelen ten opzichte van het Rijksbeleid. Voor een viertal drinkwaterwinningen die bedreigd worden door de aanwezigheid van bestrijdingsmiddelen en nitraat worden gebiedsdossiers opgesteld. Uit deze gebiedsdossiers zal blijken welke maatregelen effectief ingezet kunnen worden om de bedreiging op te heffen. Een van de opties is inzet van groen-blauwe diensten. Voor deze vrijwillige maatregelen is financiering door de provincie voorzien. Dit leidt dus niet tot nadelige economische gevolgen voor de betreffende landbouw.

Het is niet uitgesloten dat in de toekomst algemene regels voor sectoren of specifieke lozingsvergunningen moeten worden aangescherpt om realisatie van de doelen van de KRW dichterbij te brengen. Het gaat dan om een maatschappelijke afweging waarvan het mede in beschouwing nemen van de economische effecten altijd onderdeel zal uitmaken.

Overzicht van de bijlagen:

1: Vissoorten met beschermde status

2: HEN- en SED-wateren

2.1: Waterlopen

2.2: Wielen, bronnen, vennen en kolken

2.3: Slotenstelsels

3: Grondwaterbeschermingsgebieden

4: Zwemwateren

5: Blauwe Identiteiten van Belvoirgebieden

6: Tabel uitvoeringsagenda

7: Lijst met afkortingen

Aparte bijlage (cd-rom):

- PlanMER
- factsheets KRW-oppervlaktewaterlichamen

Bijlage 1: Vissoorten met beschermde status in Gelderland

Onderstaande tabel geeft een overzicht van vissoorten die in Gelderland zijn waargenomen. Soorten die alleen op de grote rivieren voorkomen (zalm, zeeprick en zeeforel) en/of geen wilde populaties meer kennen (beekforel) zijn in het overzicht niet opgenomen.

Soort	Wetenschappelijke naam	HR	CvB	NRL	FFW
Barbeel	Barbus barbus			2	
Beekprick	Lampetra planeri	2	3	2	ja
Bermpje	Barbatula barbatula				ja
Bittervoorn	Rhodeus cericeus	2	3	3	ja
Elrits	Phoxinus phoxinus			2	ja
Gestippelde alver	Alburnoides bipunctatus		3	4	ja
Grote modderkruiper	Misgurnus fossilis	2	3	3	ja
Kleine modderkruiper	Cobitis taenia	2	3		ja
Kopvoorn	Leuciscus cephalus			3	
Kroeskarper	Carassius carassius			3	
Kwabaal	Lota lota			2	
Meerval	Silurus glanis		3		ja
Rivierdonderpad	Cottus gobio	2			ja
Rivierprick	Lampetra fluviatilis	2	3		ja
Serpeling	Leuciscus leuciscus			3	
Sneep	Chondostoma nasus		3	2	
Vetje	Leucaspis delineatus		3	3	
Winde	Leuciscus idus			4	

HR Habitatrictlijn; 2 slaat op bijlage 2 van de Habitatrictlijn

CvB Conventie van Bern; 3 slaat op bijlage 3 van de CvB

NRL Nederlandse Rode Lijst; 0 is verdwenen; 1 is ernstig bedreigd; 2 is bedreigd; 3 is kwetsbaar; 4 is gevoelig

FFW Flora- en faunawet

Bijlage 2 : HEN- en SED-wateren

Bijlage 2.1: waterlopen

Naam waterloop	nr. WPG	Functie	Doeltype	Water-schap	KRW-code
Baakse Beek	1	SED	Laaglandbeek	WRIJ	R5
Beek op Warnsborn	2	SED	Sprengenbeek	WRIJ	nvt
Beek op de Paasberg	3	SED	Sprengenbeek	WRIJ	nvt
Beek op de Vijverberg	4	SED	Sprengenbeek	WRIJ	nvt
Beekhuizer beek(reeds HEN)	5	HEN	Sprengenbeek	WRIJ	nvt
Beurzerbeek	6	HEN	Plateabeek	WRIJ	nvt
Boldersbeek	7	HEN	Plateabeek	WRIJ	nvt
Bovenslinge	8	HEN	Plateabeek	WRIJ	R5
Buurserbeek	9	SED	Laaglandbeek	WRIJ	nvt
Dambeek	10	HEN	Plateabeek	WRIJ	nvt
Dortherbeek	11	SED	Laaglandbeek	WRIJ	R5
Grote Beek	12	SED	Grondwaterbeek	WRIJ	R5
Haartse Waterleiding	13	HEN	Plateabeek	WRIJ	nvt
Haartse Waterleiding	14	SED	Plateabeek	WRIJ	nvt
Havikerwaard	15	HEN	Stuwwalbeek	WRIJ	nvt
Havikerwaard	16	SED	Stuwwalbeek	WRIJ	nvt
Heksenlaak	17	SED	Grondwaterbeek	WRIJ	nvt
Kleine of Hummelose beek	18	SED	Grondwaterbeek	WRIJ	nvt
Koffygoot	19	SED	Veen/Heidebeek	WRIJ	nvt
Lieldebeek	20	SED	Terrasrandbeek	WRIJ	nvt
Limbeek	21	HEN	Plateabeek	WRIJ	nvt
Lindense Laak	22	SED	Temporair/ Laaglandbeek	WRIJ	nvt
Nieuwe Beek	23	SED	Laaglandbeek	WRIJ	nvt
Oerstrang	24	SED	Oude rivierloop	WRIJ	nvt
Osinkbemerbeek boven	25	HEN	Plateabeek	WRIJ	nvt
Osinkbemerbeek midden	26	HEN	Plateabeek	WRIJ	nvt
Oude Rijn	27	SED	Oude rivierloop	WRIJ	R6
Ratumse beek	28	HEN	Plateabeek	WRIJ	R5
Rode beek	29	SED	Grondwaterbeek	WRIJ	nvt
Rozendaalsebeek	30	SED	Sprengenbeek	WRIJ	nvt
Schaarsbeek boven	31	HEN	Veen/Heidebeek	WRIJ	nvt
Schaarsbeek midden	32	SED	Laaglandbeek	WRIJ	nvt
Siepersbeek	33	HEN	Plateabeek	WRIJ	nvt
Slijpbeek	34	SED	Sprengenbeek	WRIJ	nvt
Snijdersveerbeek P	35	HEN	Plateabeek	WRIJ	nvt
Spreng	36	HEN	Sprengenbeek	WRIJ	nvt
St.Jansbeek	37	SED	Sprengenbeek	WRIJ	nvt
Stortelersbeek	38	HEN	Plateabeek	WRIJ	nvt
Vennevertlosebeek	39	HEN	Plateabeek	WRIJ	nvt
Vierakkerse Laak	40	SED	Laaglandbeek	WRIJ	nvt
Visserijbeek	41	SED	Terrasrandbeek	WRIJ	nvt
Vossenveldsebeek	42	HEN	Plateabeek	WRIJ	nvt
Vragenderbeek	43	SED	Terrasrandbeek	WRIJ	nvt

Naam waterloop	nr. WPG	Functie	Doeltype	Water-schap	KRW-code
Waalse water	44	SED	Oude rivierloop	WRIJ	nvt
Weijenborgerbeek	45	SED	Terrasrandbeek	WRIJ	nvt
Willinkbeek	46	HEN	PlateaubEEK	WRIJ	R5
Wooldsche Waterleiding	47	SED	Temporaire loop op plateau	WRIJ	nvt
Zilverbeek	48	SED	Terrasrandbeek	WRIJ	nvt
t Peeske	49	SED	Sprengenbeek	WRIJ	nvt
Balgoyse wetering	1	SED	Wetering	WSRL	nvt
Beken Groesbeek	2	SED	Stuwwalbeek	WSRL	R4
Benedenloop Linge	3	SED	Rivier	WSRL	R6
Bovenloop Leigraaf	4	SED	Stuwwalbeek	WSRL	R4
Capreton	5	SED	Wetering	WSRL	nvt
Culemborgse Vliet	6	SED	Wetering	WSRL	nvt
Drielse Wetering	7	HEN	Wetering	WSRL	nvt
Grenswetering	8	SED	Sloten en weteringen	WSRL	R5
Groesbeek	9	SED	Stuwwalbeek	WSRL	R4
Hernens Meer	10	HEN	Oude rivierloop	WSRL	nvt
Het Meer / Wylmermeer	11	SED	Sloten en weteringen	WSRL	R5
Kasteel Hernen	12	HEN	Sloot	WSRL	nvt
Ooyse Graaf	13	HEN	Oude rivierstrang	WSRL	R5
Woezerikse leigraaf	14	SED	Wetering	WSRL	nvt
Wychense ven	15	HEN	Oude rivierstrang	WSRL	nvt
Zeelandse Wetering	16	SED	Wetering	WSRL	R5
Oude Rijn	72	SED	Oude rivierloop	WSRL	R6
Beek op de Hemelseberg	1	HEN	Sprengenbeek	WVE	nvt
Beek op de hoge oorsprong	2	HEN	Sprengenbeek	WVE	nvt
Dunobeek	3	HEN	Sprengenbeek	WVE	nvt
Halve Radsbeek	4	HEN	Sprengenbeek	WVE	nvt
Heelsumsebeek	5	HEN	Sprengenbeek	WVE	R4
Oliemolenbeek	6	HEN	Sprengenbeek	WVE	nvt
Seelbeek	7	HEN	Sprengenbeek	WVE	nvt
Vennen op de Hoge WV	8	HEN	Venbeek	WVE	nvt
Zuiderbeek	9	SED	Sprengenbeek	WVE	nvt
Slijpbeek	10	SED	Sprengenbeek	WVE	nvt
A-watergang 't Laar – Kiefkamp	1	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
A-watergang 't Laar - de Hegge	2	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
A-watergang Achterdorp	3	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
A-watergang Cannenburgherweg	4	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
A-watergang Kievitsveld	5	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Achterbeekje	6	HEN	Laaglandbeek (kwelbeek)	WV	nvt
Apeldoorns Kanaal	7	SED	Kanaal	WV	M6b
Bakhuisbos	8	SED	Sprengenbeek	WV	nvt
Beek Groot Hell	9	HEN	Laaglandbeek	WV	nvt
Beek Kromme Weg	10	SED	Laaglandbeek (kwelbeek)	WV	nvt

Naam waterloop	nr. WPG	Functie	Doeltype	Water-schap	KRW-code
Beek in het Orderveen	11	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Beekbergse Beek	12	SED	Laaglandbeek	WV	nvt
Bijsselse Beek	13	SED	Laaglandbeek (kwelbeek)	WV	nvt
Blarinckhorsterbeek	14	HEN	Laaglandbeek	WV	nvt
Bovenbeek	15	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Bovenbeek	16	SED	Sprengenbeek	WV	nvt
Coldenhovense Beek	17	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Concordiasprengen	18	SED	Sprengenbeek	WV	nvt
De Motketel	19	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Dorpse Beek	20	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Eerbeekse Beek	21	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Egelbeek	22	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Fliert	23	SED	Riviersys: traag- stromende beek	WV	R5
Gagelerbeek	24	SED	Laaglandbeek (kwelbeek)	WV	nvt
Geelmolense Beek	25	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Gravinnebeek	26	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Greutelse Sprengen	27	SED	Sprengenbeek	WV	nvt
Groevenbeek	28	SED	Sprengenbeek	WV	nvt
Grote Kolonie	29	SED	Stuwwalbeek	WV	nvt
Grote Koloniebeek	30	HEN	Grondwaterbeek	WV	nvt
Grote Koloniebeek	31	SED	Grondwaterbeek	WV	nvt
Haarsloot	32	SED	Oude rivierstrang	WV	nvt
Hartense Molenbeek	33	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Hartense Sprengen	34	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Heerderbeek	35	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Heerderbeek	36	SED	Sprengenbeek	WV	nvt
Heidebeek	37	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Hierdense Beek	38	HEN	Grondwaterbeek	WV	R5
Hoendernesterbeek	39	SED	Oude rivierloop	WV	nvt
Horsterbeek	40	SED	Laaglandbeek (kwelbeek)	WV	nvt
Huiskamperspreng	41	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Kamperbeek	42	SED	Sprengenbeek	WV	nvt
Kayersbeek	43	SED	Sprengenbeek	WV	nvt
Killenbeek	44	HEN	Laaglandbeek (kwelbeek)	WV	nvt
Klaarbeek	45	SED	Laaglandbeek	WV	nvt
Klarenbeekse Beek	46	SED	Laaglandbeek	WV	nvt
Kleine Koloniebeek	47	SED	Stuwwalbeek	WV	nvt
Kleine Spreng	48	SED	Sprengenbeek	WV	nvt
Kolthoornse Sprengen	49	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Koningsbeek	50	SED	Sprengenbeek	WV	nvt
Koppelsprengen	51	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Korte Broek	52	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Koude Beek	53	HEN	Stuwwalbeek	WV	nvt
Krepelse Beek	54	SED	Laaglandbeek	WV	nvt
Leuvenumse Beek	55	HEN	Grondwaterbeek	WV	R5
Loenense Molenbeek	56	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Loop naar Boirl	57	SED	Oude rivierloop	WV	nvt
Meibeek	58	SED	Sprengenbeek	WV	nvt
Middelste Heerderbeek	59	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt

Naam waterloop	nr. WPG	Functie	Doeltype	Water-schap	KRW-code
Middelste Horsthoekerbeek	60	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Molecatense Beek	61	SED	Sprengenbeek	WV	nvt
Nieuwe Beek	62	HEN	Laaglandbeek	WV	nvt
Nieuwe Sprengen	63	SED	Sprengenbeek	WV	nvt
Nijmolense Beek	64	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Nijmolense Beeksprengen	65	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Nodbeek	66	HEN	Laaglandbeek (kwelbeek)	WV	nvt
Noordelijke Heerderbeek	67	SED	Sprengenbeek	WV	nvt
Noordelijke Horsthoekerbeek	68	SED	Sprengenbeek	WV	nvt
Noordelijke Horsthoeker- beeksprengen	69	SED	Sprengenbeek	WV	nvt
Oosterhuizen-spreng	70	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Oostermheenbeek	71	HEN	Grondwaterbeek	WV	nvt
Orderbeek	72	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Oude Beek	73	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Oude Beek	74	SED	Sprengenbeek	WV	nvt
Oude IJssel	75	SED	Oude rivierloop	WV	M14
Oude Sprengen	76	SED	Sprengenbeek	WV	nvt
Oude beek	77	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Paalbeek	78	SED	Laaglandbeek	WV	nvt
Paraplu-sprengen	79	SED	Sprengenbeek	WV	nvt
Rode Beek	80	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Schoolbeek	81	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Schoonderbeek	82	SED	Sprengenbeek	WV	nvt
Singelbeek	83	SED	Sprengenbeek	WV	nvt
Smallertse Beek	84	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Noordelijke Tak					
Smallertse Beek	85	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Soerense Beek	86	HEN	Laaglandbeek	WV	nvt
Soerense Beek	87	SED	Laaglandbeek	WV	nvt
Speuld	88	SED	Stuwwalbeek (zijloop)	WV	nvt
Sprengenbeek	89	SED	Sprengenbeek	WV	nvt
Staverdense Beek	90	HEN	Grondwaterbeek	WV	R5
Steenbeek	91	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Steenputtense Sprengen	92	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Strobroekse Molenbeek	93	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Tochtsloot	94	HEN	Laaglandbeek (kwelbeek)	WV	nvt
Tongerense Beek	95	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Trijsspreng	96	SED	Sprengenbeek	WV	nvt
Varelse Beek Oost	97	HEN	Laaglandbeek (kwelbeek)	WV	nvt
Varelse Beek West	98	HEN	Laaglandbeek (kwelbeek)	WV	nvt
Veenhuisspreng	99	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Veldbeek	100	HEN	Laaglandbeek	WV	nvt
Veldhuizen-spreng	101	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Verloren Beek	102	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Vlasbeek	103	SED	Sprengenbeek	WV	nvt
Volenbeek	104	SED	Sprengenbeek	WV	nvt

Naam waterloop	nr. WPG	Functie	Doeltype	Water- schap	KRW- code
Vreebeek	105	SED	Laaglandbeek (kwelbeek)	WV	nvt
Vrijenbergerspreng	106	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Wenumse Beek	107	SED	Sprengenbeek	WV	nvt
Wieselse Sprengen	108	SED	Sprengenbeek	WV	nvt
Winkewijert	109	SED	Sprengenbeek	WV	nvt
Witte Beek	110	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Zijbeek Brug en Bosch	111	HEN	Stuwwalbeek	WV	nvt
Zijbeek De Beek	112	SED	Temporaire loop	WV	nvt
Zijbeek De Berkenhof	113	SED	Temporaire loop	WV	nvt
Zijbeek Harderwijkerweg	114	HEN	Temporaire loop	WV	nvt
Zijbeek Kasteel Staverden	115	SED	Temporaire loop	WV	nvt
Zijbeek Oude Garderense Weg	116	HEN	Stuwwalbeek	WV	nvt
Zijbeek Uddelermeer	117	SED	Stuwwalbeek	WV	nvt
Zijbeek bij Navobi	118	HEN	Stuwwalbeek	WV	nvt
Zijbeek van Den Broekeld	119	HEN	Temporaire loop	WV	nvt
Zijbeek van Uddel	120	SED	Temporaire loop	WV	nvt
Zijbeek van het Blekemeer	121	SED	Stuwwalbeek	WV	nvt
Noord					
Zijbeek van het Blekemeer	122	HEN	Stuwwalbeek	WV	nvt
Zuid					
Zijbeek van het Speuld	123	SED	Stuwwalbeek	WV	nvt
Zijbeek van het Uddelerveen	124	HEN	Kwelbeek	WV	nvt
Zijbeek van het Uddelerveen	125	SED	Kwelbeek	WV	nvt
Zijbeken van het Kroon- domein	126	HEN	Temporaire loop	WV	nvt
Zijtak Bloemendaal	127	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Zijtak Hanendorp	128	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Zilvense Beek	129	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Zuidelijke Heerderbeek	130	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Zuidelijke Heerderbeek	131	SED	Sprengenbeek	WV	nvt
Zuidelijke Horsthoekerbeek	132	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Zuidelijke Horsthoekerbeek- sprengen	133	HEN	Sprengenbeek	WV	nvt
Zwaanspreng	134	SED	Sprengenbeek	WV	nvt

Bijlage 2.2: wielen, bronnen, vennen en kolken

Naam waterloop	nr. WPG	Functie	Doeltype	Water-schap	KRW-code
de Pinsel, Landgoed de Hoenderkamp	50	SED	poel	WRIJ	nvt
Formerhoek	51	SED	poel, ven of veenpoel	WRIJ	nvt
Grote ven Kruisbergsche Bosschen	52	HEN	ven	WRIJ	nvt
Grote vijver, Landgoed de Hoenderkamp	53	SED	poel	WRIJ	nvt
Heideven, Needse Achterveld	54	SED	poel, ven of veenpoel	Regge en Dinkel	nvt
Kienveen	55	HEN	poel, ven of veenpoel	WRIJ	nvt
Korporaalsven	56	SED	ven	WRIJ	nvt
Noordelijke poel, Stelkampsveld	57	SED	poel	WRIJ	nvt
Oostelijke poel langs Kasteellaan, landgoed Slange	58	SED	poel	WRIJ	nvt
Oostelijke poel, Boschheurne	59	SED	poel	WRIJ	nvt
Paardekolk, landgoed Slangenburg	60	SED	poel	WRIJ	nvt
Plas bij de Bulte	61	SED	poel	WRIJ	nvt
Plas bij de Tol	62	SED	poel	WRIJ	nvt
Plas langs Doetinchemse63 Slinge	SED	poel	WRIJ	nvt	
Plas langs Zelhemsche Beek, Doetinchem	64	SED	poel	WRIJ	nvt
Plassen bij Zevenster	65	HEN	plas	WRIJ	nvt
Poel Aaltense Goor, Lage Wolboomsdijk	66	SED	poel	WRIJ	nvt
Poel Aaltense Goor, noordelijk Engelandsdijk	67	SED	poel	WRIJ	nvt
Poel Aaltense Goor, noord-oostelijk Prinsendijk	68	SED	poel	WRIJ	nvt
Poel Aaltense Goor, oostelijk Prinsendijk Lage Wol	69	SED	poel	WRIJ	nv
Poel Aaltense Goor, oostelijk Goorstegendijk	70	SED	poel	WRIJ	nvt
Poel Aaltense Goor, Villekesdijk	71	SED	poel	WRIJ	nvt
Poel Aaltense Goor, westelijk Prinsendijk	72	SED	poel	WRIJ	nvt
Poel Aaltense Goor, zuidelijk Engelandsdijk	73	SED	poel	WRIJ	nvt
Poel Aaltense Goor, zuid-oostelijk Prinsendijk	74	SED	poel	WRIJ	nvt
Poel bij Beekvliet	75	SED	poel	WRIJ	nvt
Poel bij Besselinksslag, Wittebrink	76	SED	poel	WRIJ	nvt
Poel bij Bieshorst, Boeninkstraat	77	SED	poel	WRIJ	nvt
Poel bij Boschheurne	78	SED	poel	WRIJ	nvt
Poel bij Langenkamp, Beekvliet	79	SED	poel	WRIJ	nvt

Naam waterloop	nr. WPG	Functie	Doeltype	Water- schap	KRW- code
Poel bij Menkveld	80	SED	poel	WRIJ	nvt
Poel bij Planken Wambuis	81	SED	poel	WRIJ	nvt
Poel Grote Beek, linkeroever	82	SED	poel	WRIJ	nvt
Poel Grote Beek, rechteroever	83	SED	poel	WRIJ	nvt
Poel Hagenbeek	84	SED	poel	WRIJ	nvt
Poel in Het Broek, Hengelo	85	SED	poel	WRIJ	nvt
Poel Koolmansdijk	86	SED	poel, ven of veenpoel	WRIJ	nvt
Poel langs Hengelose Beek	87	SED	poel	WRIJ	nvt
Poel langs Maandagdijk	88	SED	poel	WRIJ	nvt
Poel Maandag, Tolhutterweg	90	SED	poel	WRIJ	nvt
Rekken oost van Krakeel	91	SED	poel, ven of veenpoel	WRIJ	nvt
Rhederoord	92	SED	poel, ven of veenpoel	WRIJ	nvt
Roeterinkbroek	93	SED	poel, ven of veenpoel	WRIJ	nvt
SBB poel bij Maandag	94	SED	poel	WRIJ	nvt
Stelkampsveld, kleine poel	95	SED	poel, ven of veenpoel	WRIJ	nvt
Teeselinkven	96	HEN	ven	Regge en Dinkel	nvt
Ven De Lukken, Landgoed Verwolde	97	SED	water in landgoed	WRIJ	nvt
Westelijke poel langs Kasteellaan, landgoed Slange	98	SED	poel	WRIJ	nvt
Westelijke poel, Boschheurne	99	SED	poel	WRIJ	nvt
Zuidoostelijke poel, Beekvliet	100	SED	poel	WRIJ	nvt
Beekstroom	17	HEN	bron	WSRL	nvt
Bovenloop Groesbeek	18	SED	bron	WSRL	nvt
Bronnen Hondenberg	19	HEN	bron	WSRL	nvt
Bronnen Kasteelselaan	20	HEN	bron	WSRL	nvt
Bronnen Musschenberg	21	HEN	bron	WSRL	nvt
Bronnen Wylerberg	22	HEN	bron	WSRL	nvt
De Siep	23	SED	bron	WSRL	nvt
De Waai, Zijderveld	24	HEN	wiel	WSRL	nvt
De Wiel (Galgenwiel)	25	SED	wiel	WSRL	nvt
Dronkaardswiel	26	SED	wiel	WSRL	nvt
Duivelswaai, Weurt	27	SED	wiel	WSRL	nvt
Eendenkooi oude Maasdijk	28	SED	stagnant water	WSRL	nvt
Erpenwaai	29	HEN	wiel	WSRL	nvt
Filosofenbeek	30	HEN	bron	WSRL	nvt
Forellenhof en Elze	31	HEN	bron	WSRL	nvt
Grote Wiel, Rump	32	SED	wiel	WSRL	nvt
Heiligbronnetje	33	HEN	bron	WSRL	nvt
Heksendans	34	HEN	stagnant water	WSRL	nvt
Kleine Wiel, Hedel	35	SED	wiel	WSRL	nvt
Kleine Wiel, Rump	36	SED	wiel	WSRL	nvt
Kloosterwiel	37	HEN	wiel	WSRL	nvt
Kraaiewiel, Asperen	38	HEN	wiel	WSRL	nvt
Leemput	39	HEN	stagnant water	WSRL	nvt
Meidijksche Wielen	40	HEN	wiel	WSRL	nvt
Moespotsche Waai	41	SED	wiel	WSRL	nvt
Munnikenwiel, Asperen	42	SED	wiel	WSRL	nvt
Nieuwe Wiel Oude dijk Dreumel	43	HEN	wiel	WSRL	nvt

Naam waterloop	nr. WPG	Functie	Doeltype	Water-schap	KRW-code
Oorsprong	44	HEN	bron	WSRL	nvt
Oude Kleine Groote Wiel	45	HEN	wiel	WSRL	nvt
Munnikenland					
Overasseltsche en Hatertsche Vennen	46	HEN	ven	WSRL	nvt
Refter	47	HEN	bron	WSRL	nvt
Spijkswiel	48	HEN	wiel	WSRL	nvt
Wiel 5, Ewijk	49	SED	wiel	WSRL	nvt
Wiel 52, Tuil	50	SED	wiel	WSRL	nvt
Wiel 9, Winssen	51	SED	wiel	WSRL	nvt
Wiel 92, Eldik	52	SED	wiel	WSRL	nvt
Wiel 96, Elden - De Pas	53	SED	wiel	WSRL	nvt
Wiel 97, Arnhem – Zuid	54	SED	wiel	WSRL	nvt
Wielen Haalderen	55	SED	wiel	WSRL	nvt
Andromedaven	135	HEN	ven	WV	nvt
Appelse Heide	136	HEN	ven	WV	nvt
Appelse Heide Gerven	137	HEN	ven	WV	nvt
Callunahoeve	138	SED	ven	WV	nvt
De Beek	139	SED	ven	WV	nvt
De Bieze-midden	140	HEN	ven	WV	nvt
De Bieze-west	141	HEN	ven	WV	nvt
De Bieze veenputje	142	HEN	ven	WV	nvt
De Dellen	143	SED	ven	WV	nvt
Drasse plek bij Duiveland	144	SED	ven	WV	nvt
Eenarig Wollegrasven	145	HEN	ven	WV	nvt
Empesche Heide	146	HEN - ven in HEN-gebied	ven	WV	nvt
Gerritsfles	147	HEN	ven	WV	nvt
Greesplek (Elspeetsche Hei)	148	SED	ven	WV	nvt
Groot Ven op Asselse Hei	149	HEN - ven in HENgebied	ven	WV	nvt
Groot Zeilmeer	150	SED	ven	WV	nvt
Heide bij Hoef	151	HEN	ven	WV	nvt
Kikkersgat	152	SED	ven	WV	nvt
Klein Ven op Asselse Hei	153	HEN - ven in HENgebied	ven	WV	nvt
Klein Zeilmeer	154	SED	ven	WV	nvt
Kootwijkerveen	155	HEN	ven	WV	nvt
Kruishaarse Heide	156	HEN	ven	WV	nvt
Kruishaarse Heide Hell	157	SED	ven	WV	nvt
Lage veld Uddel	158	HEN	ven	WV	nvt
Leuvenhorst	159	SED	ven	WV	nvt
Lijmgat	160	HEN	ven	WV	nvt
Moordgat	161	SED	ven	WV	nvt
Mosterdv. (ven B, zwempoel)	162	HEN	ven	WV	nvt
Mosterdveen (G, Witte Klap)	163	HEN	ven	WV	nvt
Mosterdveen (ven 31, D)	164	HEN	ven	WV	nvt
Mosterdveen (ven 5, F)	165	HEN	ven	WV	nvt
Mosterdveen (ven E)	166	HEN	ven	WV	nvt
Mosterdveen (ven H)	167	HEN - ven in HENgebied	ven	WV	nvt
Mythsteeven	168	SED	ven	WV	nvt
Ossenkolk	169	HEN	ven	WV	nvt

Naam waterloop	nr. WPG	Functie	Doeltype	Water-schap	KRW-code
Platte Veentje	170	HEN	ven	WV	nvt
Put 7 Staverden (Pingoven)	171	HEN	ven	WV	nvt
Ronde Huisven-noord (Vak 65)	172	SED	ven	WV	nvt
Ronde Huisven-zuid (Vak 63)	173	SED	ven	WV	nvt
Salamandergat	174	HEN	ven	WV	nvt
Smitsveen	175	SED	ven	WV	nvt
Staverden	176	HEN	ven	WV	nvt
Tondense Heide	177	HEN	ven	WV	nvt
Tongerense Veen	178	SED	ven	WV	nvt
Uddelsche Buurtveld	179	HEN	ven	WV	nvt
Varkensven	180	SED	ven	WV	nvt
Ven 1 km ten westen	181	SED	ven	WV	nvt
Heerders					
Ven 3 op Landgoed Tongeren	182	SED	ven	WV	nvt
Ven 5 op Landgoed Tongeren	183	SED	ven	WV	nvt
Ven 8 op Landgoed Tongeren	184	HEN	ven	WV	nvt
Ven bij Deuverden	185	SED	ven	WV	nvt
Ven in de Poll	186	HEN	ven	WV	nvt
Ven in Empesche Hei	187	HEN - ven in HENgebied	ven	WV	nvt
Ven in Heide bij Hoef	188	HEN	ven	WV	nvt
Ven in Leuvenheimse Hei-noord	189	HEN - ven in HENgebied	ven	WV	nvt
Ven in Leuvenheimse Hei-zuid	190	HEN - ven in HENgebied	ven	WV	nvt
Ven in Leuvenumse Veld-noord	191	HEN - ven in HENgebied	ven	WV	nvt
Ven op Appelse Heide	192	SED	ven	WV	nvt
Ven op Asselse Hei	193	HEN - ven in HENgebied	ven	WV	nvt
Ven op Landgoed Welna	194	SED	ven	WV	nvt
Ven Van Manenpad (ven 13)	195	SED	ven	WV	nvt
Ven Van Manenpad (ven 1)	196	HEN	ven	WV	nvt
Ven Van Manenpad (ven 11)	197	SED	ven	WV	nvt
Ven Van Manenpad (ven 12)	198	SED	ven	WV	nvt
Ven Van Manenpad (ven 5)	199	SED	ven	WV	nvt
Vijver Helfterkamp	200	SED	ven	WV	nvt
Vlakven	201	SED	ven	WV	nvt
Waschkolk	202	HEN	ven	WV	nvt
Wisselse Veen	203	HEN - ven in HENgebied	ven	WV	nvt
Zandenbosven-west (Vak 66)	204	SED	ven	WV	nvt

Bijlage 2.3: slotenstelsels

Naam waterloop	nr. WPG	Functie	Doeltype schap	Watercode	KRW-
Korenburgerveen	101	HEN	stagnant water	WRIJ	nvt
Nonneven	102	HEN	stagnant water	WRIJ	nvt
Oude Rijnstrang / Rosandse polder	103	SED	stagnant water	WRIJ	nvt
Vijvers Rosendael	104	HEN	stagnant water	WRIJ	nvt
Wooldsche veen	105	HEN	stagnant water	WRIJ	nvt
De Bruuk (bekken van Groesbeek)	56	SED	slotenstelsel	WSRL	nvt
De Regulieren	57	HEN	slotenstelsel	WSRL	nvt
De Steendert	58	SED	slotenstelsel	WSRL	nvt
Diefdijkzone	59	SED	slotenstelsel en weter	WSRL	nvt
Gebied bij Eldik	60	SED	slotenstelsel	WSRL	nvt
Heerlijkheid Leur	61	SED	slotenstelsel	WSRL	nvt
Komgronden Waardenburg / Het Broek	62	HEN	slotenstelsel	WSRL	nvt
Lieskampen	63	HEN	slotenstelsel	WSRL	nvt
Nieuwe Zuider Lingedijk	64	SED	slotenstelsel	WSRL	nvt
Plas Groenland Ooypolder	65	SED	leem / klei put	WSRL	nvt
Sloten Beedsche Veld	66	SED	slotenstelsel	WSRL	nvt
Sloten het Laagveld, Elzent	67	SED	slotenstelsel	WSRL	nvt
Sloten Neder- en Overasseltse Broek	68	SED	slotenstelsel	WSRL	nvt
Sloten Ommerensche Veld	69	SED	slotenstelsel	WSRL	nvt
Sloten Wezelsche Broek	70	SED	slotenstelsel	WSRL	nvt
Sloten Zoelensche en Rijswijkse Veld	71	SED	slotenstelsel	WSRL	nvt
Plas van Gent	10	HEN	ven	WVE	nvt
Ven Watergraafsmeertje	11	HEN	ven	WVE	nvt
Vennen Appelseheide o. a. 12 Duschoten	HEN	ven	WVE	nvt	
Vennen op de Hoge Veluwe	13	HEN	ven	WVE	nvt
Nijmolense Plas	205	SED	stagnant water	WV	nvt
Uddelermeer	206	SED	stagnant water	WV	nvt

Bijlage 3: Grondwaterbeschermingsgebieden

Overzicht van Gelderse gemeenten waarbinnen een (deel van) een grondwaterbeschermingsgebied ligt.

Gemeenten met (deel van) grondwaterbeschermingsgebied	Naam grondwaterbeschermingsgebied	Geohydrologische kwetsbaarheid winning	beschermingsbeleid beëindigen vanwege sluiting winning (jaartal sluiting)
Aalten	't Loohuis	++	
	Dinxperlo	++	
	Corle	++	
Apeldoorn	Amersfoortseweg	++	
	Hoederloo	++	
	Schalterberg	++	
	Eerbeek	++	
Arnhem	La Cabine	++	
	Ir. Sijmons	++	
Berkelland	Haarlo	++	
	Olden Eibergen	++	
	Noordijkerveld	++	
Beuningen	Beuningen	+	X (2008)
Bronckhorst	Olde Kaste	++	
	't Klooster	++	
	Dennewater	++	
Brummen	Eerbeek	++	
Buren	Zoelen	+	
	Kerk Avezaath	+	
Culemborg	Culemborg	+/-	
Doetinchem	De Pol	++	
Druten	Druten	+	
Ede	Edese Bos	++	
Elburg	Elburg	++	X (2012)
	De Haere	++	
Epe	Epe/Dellenweg	++	
Ermelo	Speuld	+/-	X (2012)
Geldermalsen	Kolff	+	
Groesbeek	Muntberg	++	
	Heumensoord	++	
Harderwijk	Harderwijk	++	
Heerde	Dellenweg	++	
Heumen	Heumensoord	++	
Lingewaard	Ir. Sijmons	++	
Lochem	Joppe	++	X (2008)
	Lochem	++	
Maasdriel	Velddriel	+	
Montferland	Hettenheuvel	++	
	Montferl/Galgenberg	++	
Neerijnen	Kolff	+	
Nijkerk	Holk	+/-	

Gemeenten met (deel van) grondwaterbeschermingsgebied	Naam grondwaterbeschermingsgebied	Geohydrologische kwetsbaarheid winning	beschermingsbeleid beëindigen vanwege sluiting winning (jaartal sluiting)
Nijmegen	Nieuwe Marktstraat		X (2015)
	Lent	+	X (2008)
	Heumensoord	++	
Nunspeet	Bremerberg	++	
Oldebroek	Boele	++	
Oost Gelre	Corle	++	
Oude IJsselstreek	Varsseveld	++	X (2008)
Overbetuwe	Hemmen	+	
	Herveldse Veld	+	
	Fikkersdries	+	
Putten	Putten	++	
Renkum	Wageningen	+	
	Oosterbeek	+	
Rheden	Ellecom	++	
Rozendaal	Pinkenberg	++	
Tiel	Kerk Avezaath	+	
Voorst	Twello	+/-	
Wageningen	Wageningen	+	
Wijchen	Beuningen	+	X (2008)
Winterswijk	Corle	++	
Zutphen	Vierakker		X (2015)

- ++ beschermingsgebied zeer kwetsbaar voor verontreiniging
- + beschermingsgebied kwetsbaar voor verontreiniging
- +/- beschermingsgebied weinig kwetsbaar voor verontreiniging

Toelichting

De tabel wordt gebruikt om maatregelen zoals het treffen van bodembeschermende voorzieningen bij wegen en andere infrastructurele werken te prioriteren. Voor winningen die worden gesloten worden geen maatregelen meer genomen. De tabel geeft gemeenten ook inzicht de aanwezigheid van grondwaterbeschermingsgebieden binnen de gemeentegrenzen.

Bijlage 4: Zwemwateren

Functie zwemwater provinciale wateren

Veluwe:

Nummer + naam	gemeente	type zwemwater
1 Kievitsveld	Epe	dagrecreatiegebied
2 Heerderstrand	Heerde	dagrecreatiegebied
3 Zandenplas	Nunspeet	dagrecreatiegebied
4 Bussloo	Voorst	dagrecreatiegebied
5 Cortenoever	Brummen	wilde zwemplaats

Oost Gelderland:

Nummer + naam	gemeente	type zwemwater
6 Blauwe Meer	Dinxperlo	natuurzwembad
7 Bronsbergermeer	Zutphen	recreatiestrand
8 De Fontein	Eibergen	zwemplaats bij camping
9 Scholtenhof	Gendringen	zwemplaats bij camping
10 Slootermeer	Gendringen	zwemplaats bij camping
11 De Waay	Westervoort	wilde zwemplaats
12 Slingeplas	Aalten	dagrecreatiegebied
13 Stroombroek	Bergh	dagrecreatiegebied
14 Hambroeksplas	Borculo	dagrecreatiegebied
15 't Hilgelo	Winterswijk	dagrecreatiegebied
16 Nevelhorst	Didam	recreatiestrand
17 De Vrolijk	Lochem	zwemplaats bij camping
18 Kempersplas	Bergh	zwemplaats bij camping

Vallei en Eem:

Nummer + naam	gemeente	type zwemwater
19 De Zanding	Ede	zwemplaats bij camping
20 Overbos	Hoewelaken	zwemplaats bij camping
21 Zeumeren	Barneveld	dagrecreatiegebied

Rivierengebied:

Nummer + naam	gemeente	type zwemwater
22 Ronde	Geldermalsen	natuurzwembad
23 Betuwestrand	Geldermalsen	natuurzwembad
24 Boomgaardsplas	Buren	zwemplaats bij camping
25 De Meent	Buren	dagrecreatiegebied
26 De Beldert	Buren	dagrecreatiegebied
27 Groene Heuvels	Beuningen	dagrecreatiegebied
28 Strandpark Slijk Ewijk	Overbetuwe	dagrecreatiegebied
29 Rijkerswoerdse plassen	Overbetuwe	dagrecreatiegebied
30 Berendonck	Wijchen	dagrecreatiegebied
31 Walburgen	Lingewaard	recreatiestrand
32 Lingebos	Lingewaal	dagrecreatiegebied
33 De Wiel	Lingewaal	recreatiestrand
34 Rietput Heukelum	Lingewaal	recreatiestrand
35 Wylerbergmeer	Ubbergen	dagrecreatiegebied

Signaleringsfunctie zwemwater Rijkswateren

Directie IJsselmeergebied:

Nummer + naam	gemeente	type zwemwater
R1 Dolfinarium	Harderwijk	recreatiestrand
R2 Strand Horst	Ermelo	dagrecreatiegebied
R3 Nieuw Hulckesteijn	Nijkerk	dagrecreatiegebied
R4 Strand Nulde	Putten	dagrecreatiegebied
R5 Veluwestrand	Elburg	zwemplaats bij camping
R6 Hoophuizen	Nunspeet	zwemplaats bij camping
R7 De Oude Pol	Nunspeet	zwemplaats bij camping

Directie Limburg:

Nummer + naam	gemeente	type zwemwater
R8 Zandmeren	Maasdriel	recreatiestrand
R9 De Gouden Ham	West Maas en Waal	dagrecreatiegebied
R10 Maaszicht	Maasdriel	zwemplaats bij camping
R11 de Greffling	West Maas en Waal	zwemplaats bij camping

Directie Zuid-Holland:

Nummer + naam	gemeente	type zwemwater
R12 Strandbad Well	Maasdriel	recreatiestrand
R13 Neswaarden	Zaltbommel	recreatiestrand
R14 De Rietschoof	Zaltbommel	zwemplaats bij camping

Directie Oost:

Nummer + naam	gemeente	type zwemwater
R15 Zwanebad	Lingewaard	recreatiestrand
R16 Rhederlaag	Angerlo	dagrecreatiegebied
R17 Eiland van Maurik	Buren	dagrecreatiegebied
R18 De Byland	Rijnwaarden	dagrecreatiegebied
R19 Bemmelse Waard	Lingewaard	wilde zwemplaats
R20 IJsselstrand	Doesburg	recreatiestrand
R21 Bisonbaai	Ubbergen	wilde zwemplaats
R22 Scherpenhof	Voorst	zwemplaats bij camping

Functie zwemwater wordt overwogen voor de provinciale wateren

Veluwe:

Naam	gemeente	type water
Landgoed 't Loo	Oldebroek	zwemplaats bij camping

Oost Gelderland:

Naam	gemeente	type zwemwater
Strandbad Winterswijk	Winterswijk	natuurzwembad

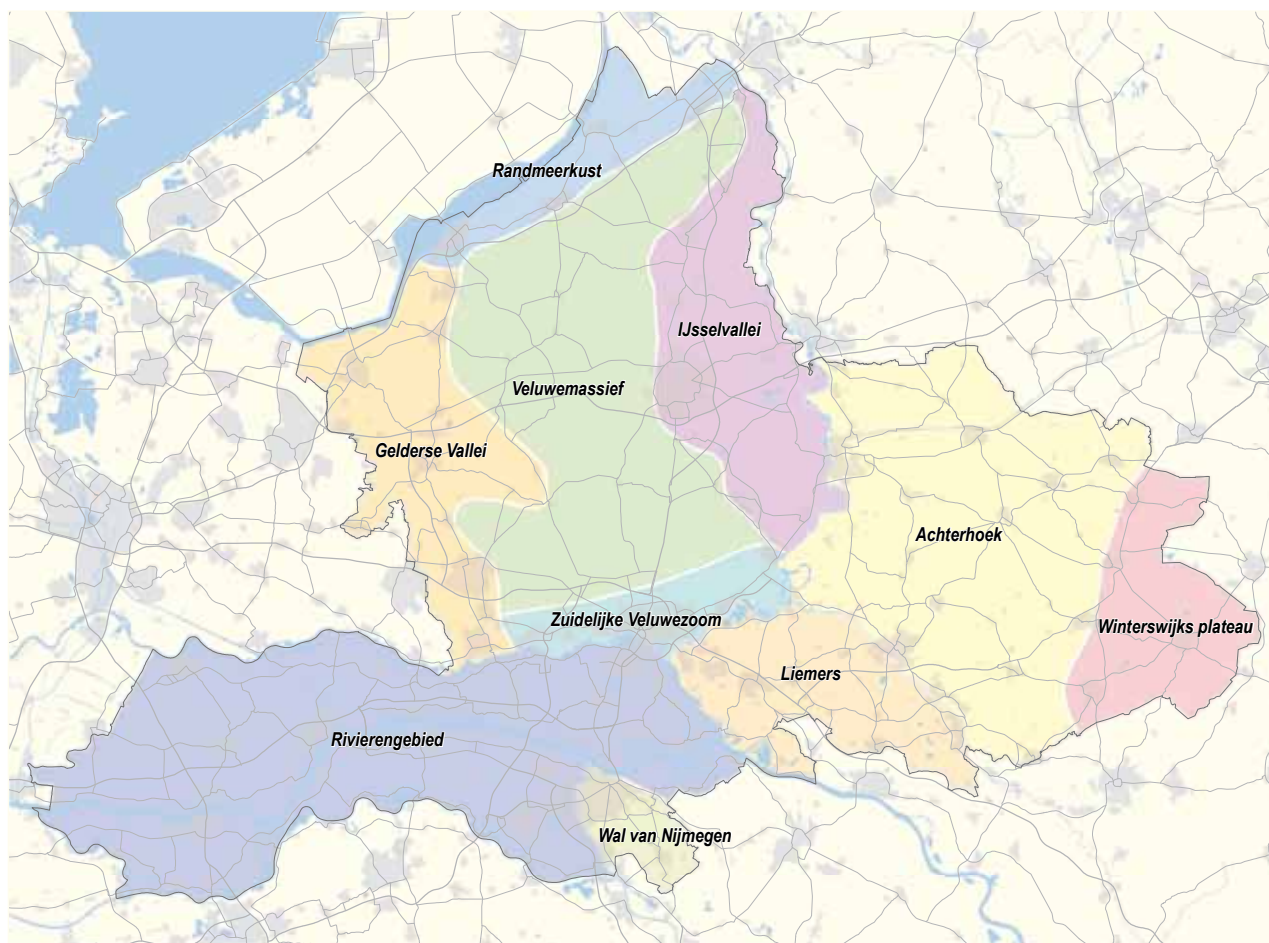
Rivierengebied:

Naam	gemeente	type zwemwater
Kalenbergse plas	Geldermalsen	wilde zwemplaats
Zandput Herwijnen	Lingewaard	recreatiestrand

Bijlage 5: Blauwe Identiteiten van Belvoirgebieden

Gebieden	Identiteiten (blauw)	Elementen (DNA) / fysieke dragers
Zuidelijke Veluwezoom	strategische ligging/ stromende beken	<ul style="list-style-type: none"> - (oorspronkelijk natuurlijke) beken, beekdalen, beekdal-randen; - sprengen en sprengenbeken; - watermolens, watermolen-plaatsen, molenvijvers; water op landgoederen: grachten, vijvers
IJsselvallei	watereconomie	<ul style="list-style-type: none"> - weteringen, ontwateringspatronen; - Apeldoorns kanaal; - (oorspronkelijk natuurlijke) beken, beekdalen, beekdal-randen - sprengen en sprengenbeken; - watermolens, watermolenplaatsen, molenvijvers
	Cave IJssel	<ul style="list-style-type: none"> - (meanderende) rivier, uiterwaarden, dijken, slaperdijken, wielen
Gelderse Vallei	Waterkering: extreem nat tussen Zuiderzee en Rijn	<ul style="list-style-type: none"> - Binnenveld: Grift /Valleikanaal, oude dijken en kaden, kwel uit Heuvelrug en Veluwe, wateringen en sloten; - veenontginningen Nijkerkerveen en Ederveen: typerend ontwateringspatroon; - Arkemheen: dijken, watergangen (kreken, grachten, beken, sloten), waterstaatswerken (gemaal, sluizen)
Randmeer-kust	Pompen of verzuipen	<ul style="list-style-type: none"> - Zeedijk, oude dijken, kaden; beken, kreken, weteringen, sloten; - kwelgebieden
Rivieren-gebied	Strijd en leven met het water	<ul style="list-style-type: none"> - rivieren met huidige en verlaten lopen en wat daar bij hoort: uiterwaarden, Afgedam Maas, afgesneden Maasmeanders, sporen van de Samenloop van Maas en Waal bij Fort Sint Andries, Oude Waal in Ooijpolder etc; - dijken in soorten en maten: 450 km hoofdwaterdijken (inclusief dijken van de Linge) waaronder de bandijken, met wielen; - watergangen: patronen van hoofdweteringen, weteringen en sloten; - gebouwen en kunstwerken zoals sluizen, gemalen, poldermolens, dijkmagazijnen en peilhuisjes; - bijzondere fenomenen als rabatten
	Grens en front	<ul style="list-style-type: none"> - Nieuwe Hollandse Waterlinie: dijken, inlaatkanalen, inlaatsluizen, forten, inundatievlakten, Fort Pannerden als vooruitgeschoven post van de linie; - IJssellinie: inundatievlakten, defensiedijken bij Ooij-Groenlanden, Lent-Arnhem-Zuid en Gendt, tankkazematten, inundatie- en doorlaatsluizen, caissonhaven Arnhem, hospitaalbunker Ooij

Gebieden	Identiteiten (blauw)	Elementen (DNA) / fysieke dragers
Wal van Nijmegen	Strategische ligging / Water op de wal	<ul style="list-style-type: none"> - Romeins waterwerk: sprengen, sprengsleuven, verzamelbekken (Watermeerwijk); - natuurlijke beken, sprengbeken met sprengkoppen, watermolenplaatsen, wasplaatsen
Achterhoek	Afwisselend boerenland Natte midden	<ul style="list-style-type: none"> - beken en beekdalen bij de nederzettingen - verspringende patronen van ontwatering van de natte (marke)gronden: Ruurlosche Broek, Noordelijke Broek, Zuidelijke Broek, Het Veller, Wolfersveen, Zieuwent-Marienvelde, Aaltens Goor
Winterswijks plateau	Kleinschalig boerenland	<ul style="list-style-type: none"> - beken met watermolens, vloeivelden
Liemers	Eeuwenoude leegte Leven met de rivier (met name Rijnstrangen)	<ul style="list-style-type: none"> - ontwateringspatronen - oude rivierlopen, (functieloos geworden) dijken, wielen; - vroegere overlaten; - kleiputten, zand- en grindgaten

Bijlage 6: Tabel uitvoeringsagenda

Thema (paragraaf)	Opgave	prov.	ws	gem.	Vitens	RWS	TBO*
KRW (4.2.1)	2015: De maatregelen die zijn afgesproken in de KRW-gebiedsprocessen voor oppervlaktewater en die zijn opgenomen in de waterbeheerplannen zijn uitgevoerd.		X				
Hoogwaterbescherming (4.2.2)	2015: Verbeteringen n.a.v. 2e toetsronde zijn uitgevoerd. Verbeteringen n.a.v. de 3e toetsronde zijn in gang gezet. 2015: PKB RvR uitgevoerd		X				X
Wateroverlast (4.2.3)	2015: waterbergingsgebieden zijn ingericht en conserveringsmaatregelen zijn uitgevoerd		X				
	2015: waterbergingsgebieden en uitgevoerde conserveringsmaatregelen zijn vastgelegd in bestemmingsplannen			X			
Watertekort (4.2.4)	2012: regionale studies de haalbaarheid, betaalbaarheid en kosteneffectiviteit van mogelijke maatregelen om de oorzaken en de effecten van watertekort aan te pakken zijn uitgevoerd	X					
Waterbodems (4.2.5)	2015: Duurzaam baggerbeheer is gerealiseerd		X			X	
Natte landnatuur (4.4.1)	2010: De herstelmaatregelen zijn bekend voor de 35 TOP-lijstgebieden op basis van bestuurlijk vastgestelde GGOR.		X				
	2013: herstelmaatregelen in de 35 TOP-lijstgebieden zijn voor 2004 uitgevoerd		X				X
	2009: toestandmonitoring voor de TOP-lijstgebieden is voorbereid	X					
	2010: de toestandmonitoring voor de TOP-lijstgebieden is in uitvoering		X				X
	2011: natte landnatuur binnen de EHS, inclusief de beschermingszones, is vastgelegd in de bestemmingsplannen				X		
	2013: de provincie zorgt voor beschikbaarheid van grond via afspraken met DLG	X					
	2015: anti-verdrogingsmaatregelen zijn conform overeenkomst uitgevoerd					X	
HEN-wateren en Sprengen en Bekenprogramma (4.4.2)	2015: maatregelen voor realisatie ecologische doelen voor HEN-wateren zijn uitgevoerd		X				
	2013: Sprengen en Bekenprogramma afgerond		X				
	2011: het nee, tenzij principe is voor de EHS in bestemmingsplannen uitgewerkt.			X			
Ecologische verbindingzones (4.4.3)	2015: de aanleg van de natte ecologische verbindingzones is gerealiseerd, afhankelijk van de beschikbare financiering door provincie en Rijk		X				
	2015: de provincie zorgt voor beschikbaarheid van grond via afspraken met DLG	X					
Stedelijk gebied (4.5)	2012: Verbrede GRP's zijn opgesteld			X			
	2015: urgente grondwateroverlast en wateroverlast door riolering is opgelost			X			
	2015: urgente overlast vanuit oppervlaktewater is opgelost		X				
Grondwaterbescherming en drinkwatervoorziening (4.6)	2015: Curatieve maatregelen die nodig zijn grondwater geschikt te houden of te maken voor de productie van drinkwater zijn uitgevoerd of in uitvoering	X					
	2015: Drinkwaterwinningen Nieuw Marktstraat en Vierakker zijn gesloten.				X		
	2012: Drinkwaterwinning de Pol is gereduceerd				X		
	2012: Gebiedsdossiers zijn voor 4 winningen zijn opgesteld	X					
Zwemwater (4.7)	2015: Zwemwateren voldoen ten minste aan de categorie "aanvaardbaar" en zo veel als mogelijk aan de categorie "goed" of "uitstekend"		X				
	Jaarlijks worden de zwemwateren aangewezen	X					

Toelichting: * TBO: Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en Het Geldersch Landschap;
X :betrokken partijen, waarbij de 'X' aangeeft wie de eerstverantwoordelijke partij is.

Bijlage 7: Lijst met afkortingen

AGOR	Actuele Grond- en Oppervlaktewater Regime
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
BOUW	Bestuurlijk overleg uitvoering WHP
BWK-2007	Bestuursakkoord Waterketen 2007-2011
EHS	Ecologische HoofdStructuur
EVZ	Ecologische verbindingszone
GEP	Goed ecologisch potentieel
GET	Goede ecologische toestand
GGOR	Gewenste Grond- en Oppervlaktewater Regime
GHG	Gemiddeld Hoogste Grondwaterstand
GLG	Gemiddeld Laagste Grondwaterstand
GMP	Gelders Milieu Plan
(V)GRP	(Verbreed) Gemeentelijk Riolerings Plan
GS	Cedeputeerde Staten
CVG	Gemiddelde Voorjaars Grondwaterstand
CWW	Grondwaterwet
HEN	Hoogste Ecologische Niveau
ILG	Investeringsbudget Landelijk Gebied
IPO	Interprovinciaal Overleg
KRW	Europese Kaderrichtlijn Water
MTR	Maximaal Toelaatbaar Risico
N	Stikstof
NBW	Nationaal Bestuursakkoord Water
NWP	Nationaal Waterplan
OGOR	Optimale Grond- en Oppervlaktewater Regime
P	Fosfor
PAK	Poly Aromatische Koolwaterstoffen
PCB	Polychloorbifenylen
PKB	Planologische Kern Beslissing
PKB-RvR	Planologische Kern Beslissing voor het project Ruimte voor de Rivier
PMJP	Provinciaal Meerjaren Programma Landelijk Gebied 2007 -2013
PS	Provinciale Staten
PVVP	Provinciaal Verkeers en Vervoers Plan
RWS	Rijkswaterstaat
RWSR	Regionale Watersysteem Rapportage
RWZI	Rioolwaterzuiveringsinstallatie
SED	Specifiek Ecologische Doelstelling
SCBP	Stroomgebiedbeheerplan
TWG	Toekomst Waterketen Gelderland
VHR	Vogel- en Habitatrichtlijn
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
WB21	Waterbeheer 21e eeuw
WHP	Waterhuishoudingsplan
WHVBZ	Wet hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden
WPG	Waterplan Gelderland
WRO	Wet ruimtelijke ordening
WVO	Wet verontreiniging Oppervlaktewateren
WWH	Wet op de Waterhuishouding

Colofon

Uitgave

Provincie Gelderland

Fotografie

Marco Vellinga, Oosterbeek

Drukwerk

Drukkerij Provincie Gelderland

11 november 2009

Provincie Gelderland

Markt 11

Postbus 9090

6800 CX Arnhem

T (026) 359 90 00

www.gelderland.nl

Provincie Gelderland, dichterbij dan je denkt